

Ohio-kanalen

1967-1969

**Historien om den hemmelige norske
kontaktformidlingen i Vietnamkrigen
og dens innenrikspolitiske
konsekvenser**

**Masteroppgave i historie høsten 2007 ved Institutt for
arkeologi, konservering og historie (IAKH) på
Universitetet i Oslo
Av Steinar Andreassen**

Forsidebildet viser den nordvietnamesiske delegasjonen representert ved Chan, Sung og oversetteren Giai som besøkte Norge i hemmelighet i 19.-24. september 1968, samt Einar Ansteensen (t.h.) og Tom Vraalsen i norsk UD. Bildet er tatt av journalist Herman Pedersen i *Arbeiderbladet* den 23. september og kopiert fra en av UDs Vietnam-mapper.¹

---

¹ UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 63: 1/2-28/2-69, brev datert 27.2.1969 fra Herman Pedersen i *Arbeiderbladet* med vedlagte bilder fra Nord-Vietnams delegasjon i Oslo.

Forord

Da jeg begynte å tenke på tema for masteroppgaven var tanken å skrive om norsk brobyggingspolitikk generelt, men etter å ha finlest *Norsk utenrikspolitiske historie* og valgt ut Ohio-kanalen som min første case, fant jeg norsk tilrettelegging for fred i Vietnam så interessant og uoppdaget at jeg bestemte meg for å vie temaet til en hel masteroppgave. Og denne oppgaven har vært svært artig. Selv om jeg nesten ikke visste noen ting om Vietnamkrigen før jeg begynte, har oppgaven truffet temaområdet jeg trives best i, grenselandet mellom norsk utenrikspolitikk og internasjonal politikk.

Jeg vil takke professor Helge Pharo og de andre på Fredtankeprosjektet for kyndig og god veiledning. Takk sendes også til Tom Vraalsen og Lars Tangeraas for nyttige intervjuer. Klassekamerater har bidratt til et godt sosialt miljø. Kjetil Breen og Kristoffer Bjørklund bør også takkes spesielt for kommentarer og kollokvier underveis i skriveprosessen.

Steinar Andreassen 08.11.2007

Forkortelser

AUF = Arbeidernes Ungdomsfylking

b. = boks

bd. = bind

ca. = cirka

CIA = Central Intelligence Agency

e. = eske

FN = De forente nasjoner

FNL = Front National de Liberté (fr.)

FRUS = Foreign Relations of the United States

H St. g. møtep. = Høyres stortingsgruppes møteprotokoll

JLp = John Lyngs privatarkiv

NARA = National Archives and Records Administration

Sovjet = Sovjetunionen

Solkom = Solidaritetskomiteen for Vietnam

Stortingstid. = Stortingstidende

UD = Det norske utenriksdepartementet

USA = Amerikas forente stater

V st. g. møtep. = Venstres stortingsgruppes møteprotokoll

Vol. = Volum/bind

Kart over Vietnam

INNHALDSFORTEGNELSE

Forord	iii
Forkortelser	iv
Kart over Vietnam	v
DEL 1: INNLEDNING OG BAKGRUNN	1
A. INNLEDNING	1
Presentasjon og tema	1
Historiografisk oversikt	3
Amerikansk litteratur om de hemmelige meglingsforsøkene	3
Vietnam og Ohio-kanalen i norsk litteratur	4
Kilder	7
Amerikanske kilder	7
Nordvietnamesiske kilder	10
Norske kilder	10
B. VIETNAMKRIGENS AKTØRER OG DERES HOLDNINGER TIL EN FORHANDLINGSLØSNING	13
Den andre indokinesiske krig - USA går inn i Vietnam	13
Kald krig i Asia med vekt på partenes holdninger til en politisk fredsslutning	15
Den amerikanske administrasjonen klarer ikke utfordringene	21
Partenes forhandlingssyn	24
Krigens misforståelser – kun kulturkonflikt?	30
Partenes forhold til mellommenn og de hemmelige fredsforsøkene	32
DEL 2: OHIO-KANALEN	34
A. ETABLERING OG EN FØRSTE INVITASJON	35
Ohio-kanalen etableres: Loan og Ålgård møter hverandre	36
Norske og amerikanske reaksjoner på Loans henvendelse	38
Dialogen blir brakt videre	42
En invitasjon til Hanoi	48
Oppsummering – bør kanalen få følger for amerikanske politikk?	50
Første møte med Cooper – Norge et godt valg!	51
B. PÅ VENT, MEN SLETTES IKKE DØD	55
Andre møte med Cooper - kanalen fryses	55
Nordvietnamesisk respons på frysingen	58
”[T]here would be other days after this one”. Kanalen åpnes igjen	62
C. HØYDEPUNKTENE: ET BESØK I HANOI OG SAMTALER I OSLO	68
I Hanoi og etterspill	69
Ohio-kanalen blir den eneste oppegående hemmelige formidlingskanalen	73
Mot samtaler i Oslo	77
Ankomst og første samtale – nordvietnameserne villig til kompromisser?	82
Andre møte – frykt mot Nixon	86
Tredje møte – en ”final effort”	89
C. EVALUERINGER OG ETTERSPILL	93
Evalueringer av samtale i Oslo	93

De siste samtalene – et takknemlighetsbesøk og en rekke ærlige møter	95
DEL 3: INNENRIKSPOLITISKE KONSEKVENSER	99
A. STORTINGETS OPPFORDRING TIL OG UTENRIKSMINISTER JOHN LYNGS FRIERI OM BROBYGGING	100
Tanker i starten av Vietnamkrigen	100
Partienes ulike oppfatninger om Vietnamkrigen	101
Utenriksministerens tolkning av forhandlingsforslaget 16. februar 1966	102
Lyngs første FN-tale og etterspill i Stortinget	104
B. ”Å TIE I DENNE SAK ER Å SVIKTE VIETNAM, Å SVIKTE AMERIKA OG Å SVIKTE NORGE”	107
Lyngs andre FN-tale	107
Lyngs tale fremkaller et resolusjonsforslag som utløser innenrikspolitisk strid	109
Sakens videre gang - kabinettspørsmål?	112
Utenriksministeren ønsket å offentliggjøre kanalen, men ...	115
Problematisk for det politiske klimaet i regjeringen. Venstre må ta skylda for Høyres problemer	117
Newsweek-episoden	118
Lyng lekker hemmeligholdet i samtaler med sine utenrikspolitiske kolleger	119
Offentliggjøringen	121
DEL 4: KONKLUSJON	124
BIBLIOGRAFI OG KILDEOVERSIKT	132
TILLEGG	1
Sentrale personer i og omkring Ohio	1
De andre samtidige meglingsforsøkene	6

Del 1: Innledning og bakgrunn

A. Innledning

Presentasjon og tema

Forholdet mellom USA og Norge i perioden 1965-1970 var i hovedsak nært og godt. USA regnet Norge som et av de letteste europeiske landene å samarbeide med. De uenighetene som fantes, ødela ikke denne oppfatningen.

Det utenrikspolitiske samarbeidet mellom Norge og USA, foregikk i første rekke igjennom NATO. I denne organisasjonen var det norske forholdet til USA så dominerende at det har blitt kalt "en allianse i alliansen". Det å ha Norge som alliert var viktig for USA for å kunne foreta etterretning overfor dets hovedmotstander i Den kalde krigen, Sovjetunionen (Sovjet). Amerikanerne hadde i hovedsak forståelse for at norsk forsvarspolitik på grunn av Sovjet måtte utformes i skjæringspunktet mellom avskjerming og integrasjon, slik at alle forbeholdene nordmennene tok i alliansen, ikke førte til store kontroverser.

Selv om det ikke var mulig for utenriksledelsen å praktisere en for særegen politikk på grunn av Den kalde krigen og den vestlige alliansens krav til solidaritet, kan det spores enkelte forsiktige avvik og særtrekk i norsk utenrikspolitikk. Den norske utenriksledelsen ville ikke at NATO skulle engasjere seg utenfor sitt geografisk definerte område, og kjempet mot at NATO-landene skulle opptre som en enhet i FN og i andre internasjonale organisasjoner. En av hovedgrunnene til dette var at Norge ønsket å opptre som brobygger med å beholde sitt gode forhold til Polen og Jugoslavia. Også denne politikken hadde amerikanerne i hovedsak forståelse for.

Amerikanerne så også at den norske utenriksledelsen måtte ta hensyn til venstreopposisjonen hjemme. Da denne kritikken kom frem i NATO ble ting imidlertid mer problematisk. Utenriksledelsen måtte dermed velge å begrense sin kritikk til saker som var svært viktige for dem, for å beholde landenes gode forhold.

Hos store deler av det norske folk ble det en noe mer kritisk holdning til amerikansk utenrikspolitikk i perioden, i første rekke på grunn av Vietnamkrigen. Amerikanerne hadde en manglende vilje til en forhandlingsbasert fredsløsning av krigen, sa kritikerne. Blant disse var det også personer i den norske utenriksledelsen. Denne holdningen til krigen provoserte nok

amerikanerne, men frem til 1970 skapte det ingen store kontroverser. Likevel var det trolig Vietnampolitikken som førte til de største utfordringene for samarbeidet mellom de nære allierte.²

Gjennom mange år forsøkte USA og dets motstander Nord-Vietnam i større eller mindre grad av oppriktighet å komme frem til en politisk løsning av Vietnamkrigen. Dette foregikk både i offentlighet og i hemmelighet. Bare i perioden mellom 1965 og 1967 ble det registrert over 2000 fredsforøk.³ Den amerikanske presidenten Lyndon B. Johnson regnet selv 72 av disse som store og 16 av dem som seriøse.⁴ Flertallet av fredsforøkene ble helt eller delvis offentliggjort da de hadde utspilt sin rolle. Noen uker etter var de imidlertid glemt av folk flest, fordi det på den tiden var en begrenset mengde informasjon for media å hente. I dag omtrent 40 år etter er alle de amerikanske topphemmelige dokumentene nå nylig blitt nedgradert. Forskningen på krigen har dermed fått noen nye vinklinger og er blitt populær igjen. Det har dermed blitt utgitt artikler eller bøker om flesteparten av de seriøse og hemmelige meglingsforøkene. Denne litteraturen blir omtalt i løpet av oppgaven. Men ennå har ingen dykket ned i det norske forsøket - forsøket som ble kalt Ohio-kanalen.

Ohio-kanalen oppstod i juni 1967 da den nordvietnamesiske ambassadøren i Kina, Ngo Minh Loan, tok kontakt med sin norske kollega Ole Ålgård. Samtalen omhandlet Vietnamkonflikten og de nordvietnamesiske synspunktene ble understreket. Etter at referatet fra samtalen hadde vært innom Det norske Utenriksdepartementet (UD), ble amerikanerne, via Den amerikanske ambassade i Oslo, underrettet. USA reagerte positivt og ville gjerne at Ålgård skulle holde kontakten med sin kollega. En rekke ganger sendte de spørsmål som de bad den norske ambassadøren å ta opp. Nord-Vietnam ønsket også å fortsette kontakten. Etter mye frem og tilbake, ledet samtalene både til at nordmennene besøkte Hanoi og at det kom en nordvietnamesisk delegasjon til Oslo. Sistnevnte hemmelige besøk kom mens partene forhandlet i Paris i september 1968. Det norske meglingsforøket var i en lang periode den eneste fungerende hemmelige kontakten mellom partene før den etter nokså nøyaktig to år ebbet ut.

Min oppgave vil dermed forsøke besvare og belyse disse spørsmålene:

Hvorfor ble Norge valgt som kontaktformidler av Nord-Vietnam? Hvordan reagerte USA på Nord-Vietnams valg? Hvilke tanker hadde den norske utenriksledelsen om denne kontaktformidlingen, og

---

² Forholdet mellom USA og Norge er basert på Tamnes, Rolf 1991. *The United States and the Cold War in the High North*. Oslo; Tamnes, Rolf og Knut Einar Eriksen 1999. "Norge og NATO under den kalde krigen" i *NATO 50 år. Norsk sikkerhetspolitikk med NATO gjennom 50 år*. Gjengitt på <http://www.atlanterhavskomiteen.no/Tema/50aar/1a.htm> pr. 20.10.2007; Skogli, Marianne 2005. *Norsk-amerikanske forhold under Johnson-administrasjonen, 1963-1969*. Masteroppgave i historie. Universitetet i Oslo; Førstund, Ketil 2007. – *Et utmerket forhold! Forbindelsene mellom Norge og USA 1962-1975*. Masteroppgave i historie. Universitetet i Oslo. Tamnes står bak betegnelsen en allianse i alliansen.

³ Herring, George C. 1979/2002. *America's Longest War. The United States and Vietnam, 1950-1975*. New York med flere s. 201.

⁴ Johnson, Lyndon Baines 1972. *The Vantage Point. Perspectives of the Presidency 1963-1969*. London s. 232-269, 579-590; McNamara, Robert S. et al. 1999. *Argument Without End. In search of Answers to the Vietnam Tragedy*. New York s. 220.

hvilke innvirkninger hadde den hemmelige formidlingen på utenriksdebatten og forholdet mellom regjeringen og Stortinget?

Historiografisk oversikt

Amerikansk litteratur om de hemmelige meglingsforsøkene

Selvbiografier

En rekke av de amerikanske involverte parter i de hemmelige meglingsforsøkene har gjengitt sine historier i selvbiografier. Spesialrådgiver Chester L. Cooper i *The Lost Crusade. The full story of US involvement in Vietnam from Roosevelt to Nixon* og president Johnson i sine memoarer *The Vantage Point. Perspectives of the Presidency 1963-1969* er dem som spesifikt nevnte Ohio. Begge var i ettertid negative til den norske rollen. Cooper kalte det norske forsøket eksplisitt for ”phantom olive branch [fantasi-olivengren]” mens Johnson skjærer alle over en kam og sier at fredsforsøkene ofte ødela mer enn de hjalp.⁵

Oversiktsverk

Av amerikanske oversiktsverk som er skrevet om fredsforsøkene i perioden 1964-1968, er disse bøkene verd å trekke frem, selv om Norges rolle ikke er spesifikt behandlet i de tre førstnevnte. Professor i historie og den mest leste og siterte amerikanske Vietnamkrigshistoriker, George C. Herring har satt meglingsforsøkene i perioden 1965-1968 inn i krigen som helhet i sin oversiktsbok *America's Longest War. The United States and Vietnam, 1950-1975*.⁶ En annen viktig bok er *The Search for Peace in Vietnam, 1964-1968* som Lloyd C. Gardner og Ted Gittinger er redaktører for. Boka har artikler om de forskjellige meglingsforsøkene og andre relaterte tema.⁷ Også *The Secret Search for Peace in Vietnam*, skrevet i 1968 av journalistene David Kraslow og Stuart H. Lory, og Wallace J. Thies bok fra 1980 *When Governments Collide. Coercion and Diplomacy in the Vietnam Conflict, 1964-1967* behandlet og analyserte de viktigste meglingsforsøkene.⁸ Sistnevnte har tatt utgangspunkt i forhandlingsbindene i Pentagon-rapporten, en rapport som omtales lenger ned i

---

⁵ Cooper, Chester L. 1971. *The Lost Crusade. The full story of US involvement in Vietnam from Roosevelt to Nixon*. London s. 381; Johnson, Lyndon Baines 1972 s. 590.

⁶ Herring, George C. 1979/2002.

⁷ Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004. *The Search for Peace in Vietnam, 1964-1968*. USA.

⁸ Kraslow, David og Stuart H. Loory 1968. *The Secret Search for Peace in Vietnam*. New York; Wallace J. Thies 1980. *When Governments Collide. Coercion and Diplomacy in the Vietnam Conflict, 1964-1967*. Berkeley, Los Angeles, London.

teksten, og analysert det norske meglingsforsøkets første fase. I tillegg til disse er det utgitt 2 bøker og 3 lange artikler om en rekke av de andre meglingsforsøkene.⁹

Jeg har også funnet boka *Argument Without End. In search of Answers to the Vietnam Tragedy*, skrevet av daværende forsvarsminister Robert S. McNamara etter en rekke konferanser på 1990-tallet mellom historikere og sentrale aktører på begge sider, nyttig for å forklare hva partene tenkte.¹⁰ Boka bør etter min mening tolkes som et referat fra konferansene og ikke et partsinnlegg. Verd å huske på er at dette er refleksjoner i ettertid av konflikten.

Vietnam og Ohio-kanalen i norsk litteratur

Det er skrevet så lite om Vietnamkrigens implikasjoner på norsk politikk og samfunn at det er rom for også å diskutere den mer allmenne litteraturen. Gjennomgangen vil først se på hva noen av de involverte i kanalen har skrevet i sine selvbiografier. Deretter følger to partsinnlegg, før oversikten tar opp den forskningslitteratur som finnes i oversiktsverk og artikler, en aktuell biografi og syv hovedoppgaver eller masteravhandlinger.

Selvbiografier fra deltakere

Etter først kort å ha skissert sine samtaler og taler om Vietnamkrigen frem til årsskiftet 1966/1967, gav John Lyng et riss på omtrent 6 sider med vekt på sin egen oppfatning av og hans disponeringer i Ohio-kanalens første fase i den tredje av sine fire erindringsbøker *Mellom øst og vest. Erindringer 1965-1968*. I sin siste bok *Fra borgfred til politisk blåmandag: erindringer 1968-1971* som ble utgitt etter hans død, går det frem i forordet at Lyng hadde tenkt å skrive fortsettelsen på Ohio-kanalen.¹¹

Andre aktører som har omtalt Ohio-kanalen med noen linjer, er partiformann i Venstre Gunnar Garbo i sin selvbiografi *Til venstre for Venstre. Erindringer og tanker fra politiske kampår*,

---

⁹ Dumbrell, John og Sylvia Ellis 2003. "British Involvement in Vietnam Peace Initiatives, 1966-1967. Marigolds, Sunflowers, and 'Kosygin Week'." i *Diplomatic History*, Vol. 27, nr. 1, 2003 s. 113-149; Hersberg, James G. 2000. *Who Murdered 'Marigold'? – New Evidence on The Mysterious Failure of Poland's Secret Initiative To Start U.S.- North Vietnamese Peace Talks, 1966*. Working Paper No. 27, Cold War International History Project; Washington D.C.; Hersberg, James G. 2003. "Peace Probes and the Bombing Pause: Hungarian and Polish Diplomacy During the Vietnam War, December 1965-January 1966." i *Journal of Cold War Studies*. Vol. 5, nr. 2, 2003 s. 32-67; Möller, Yngve 1992. *Sverige och Vietnamkriget. Ett unikt kapitel i svensk utrikespolitikk*. Stockholm: Tidens Förlag; Radvanyi, János 1978. *Delusion and Reality. Gambits, Hoaxes, & Diplomatic One-upmanship in Vietnam*. South Bend, Indiana: Gateway Editions, Limited. Se vedlegg for å få en oversikt over litteraturen om og selve de andre kanalene.

¹⁰ McNamara, Robert S. et al. 1999.

¹¹ Lyng, John 1976. *Mellom øst og vest. Erindringer 1965-1968*. Oslo s. 270-295. Kanalens første fase var frem til september 1967. Lyng skrev to kapitler som omhandler Vietnam i boka; Vietnam (s. 177-197) og Atter igjen Vietnam (s. 270-295). Det er verd å være oppmerksom på at førstnevnte kapittel er glemt i innholdsfortegnelsen; Lyng, John 1978. *Fra borgfred til politisk blåmandag: erindringer 1968-1971*. Oslo, forord.

og Lyngs sekretær i den aktuelle perioden Thorvald Stoltenberg i sin memoarbok fra 2001, *Det handler om mennesker*.¹²

John C. Ausland som hadde en ledende posisjon i den amerikanske ambassaden i Oslo, takket i sin bok fra 1979, *Bak ambassadens murer*, for hjelpen den norske regjeringen gav USA med å formidle kontakt med sin motstander i Vietnamkrigen. Ausland skrev også at han håpet at det norske folk en gang kunne få se hvilken nyttig rolle nordmennene spilte.¹³

Partsinnlegg

Det er også to partsinnlegg som bør omtales. Garbo gav i 1969 ut sin tolkning av norsk utenrikspolitikk: *I brennpunktet. Innlegg om utenrikspolitikk*. Her ble to av hans taler om Vietnam referert og kommentert.¹⁴ Teolog og utenriksredaktør Frank Bjerkholt mente i boka *Vietnam – det store bedraget* at Norge ble bedratt av Vietnam. Kommunistene brukte propaganda for å lokke Norge til å legge press på USA, skrev han. Han la vekt på de negative evalueringene fredsfølerne fikk fra president Johnson.¹⁵ Disse omtales senere i kapittelet. Bjerkholt er kjent for å være på høyresiden i norsk politikk.

Oversiktsverk og artikler

Rolf Tamnes ga et riss av Ohio-kanalen på ca. en halv side i *Norsk utenrikspolitikk historie*, bind 6: *Oljealder 1965-1995*. Forfatteren satt den norske rollen og debatten omkring Vietnamkonflikten inn i en bred setting i del IV: *Mesen, megler og moralist*. Her analyserer han den politiske linjen han har gitt navnet engasjementspolitikken, som han bruker som en av merkelappene på norsk utenrikspolitikk.¹⁶

Historiker Terje Halvorsen har viet kapittel 17 i Arbeidernes Ungdomsfylkings (AUF) historie, *Partiets salt. AUFs historie*, til AUFs kamp frem til gjennomslaget for en mer kritisk Vietnampolitikk i Arbeiderpartiet fra partiets landsmøte i 1967.¹⁷ Her omtales også Vietnamprotesten i Norge, noe førsteamanuensis på Høyskolen i Vestfold, historiker James Godbolt, har skrevet tre artikler om. I disse tar han opp hvordan protestene artet seg og hvordan de to store

---

¹² Garbo, Gunnar 1997. *Til venstre for Venstre. Erindringer og tanker fra politiske kampår*. Oslo s. 111-121; Stoltenberg, Thorvald 2001. *Det handler om mennesker*. Oslo s. 106-107.

¹³ Ausland, John C. 1979. *Bak ambassadens murer*. Oslo s. 109.

¹⁴ Garbo, Gunnar 1969. *I brennpunktet. Innlegg om utenrikspolitikk*. Oslo s. 24-40.

¹⁵ Bjerkholt, Frank 1980. *Vietnam – det store bedraget*. Oslo.

¹⁶ Tamnes, Rolf 1997 s. 354-356.

¹⁷ Halvorsen, Terje 2003. *Partiets salt. AUFs historie*. Oslo s. 343-348.

støtteorganisasjonene Solidaritetskomiteen for Vietnam (Solkom) og Vietnam-bevegelsen ble dannet.¹⁸ ”Sammenliknet med den store verden var det nordiske opprøret en søndagsskole”, skrev Tor Egil Førland, den fremste ekspert på det norske ungdomsopprøret i sin artikkel fra 1998.¹⁹ Førland er også sammen med Trine Rogg Korsvik redaktør av boka *1968: opprør og motkultur på norsk* som i innledningen og tar opp Vietnam og Norge. I denne er også et maleri av Kjartan Slettemark med tema fra Vietnamkrigen viet et kapittel, uten at forfatterne kommer nevneverdig inn på regjeringens eller folkets forhold til krigen. Dette bildet skapte store protester og mange innlegg i avisene.²⁰

Biografier

Lars Roar Langslet er muligens den som har skrevet mest utfyllende om Ohio-kanalen i sin biografi om John Lyng i boka *John Lyng. Samarbeidets arkitekt*. Denne vektla selvfølgelig Lyngs disponeringer, men gjenga relativt detaljrikt i et samlet omfang på ca. 6-7 sider hovedgangen i Ohio-kanalen.²¹ Etter biografien å dømme, har Langslet i skriveperioden hatt kontakt med Ålgård og han som i 1967 var byråsjef i UD, Kjell Colding. Fordi Langslet har vært syk, har jeg ikke fått kontakt med ham.

Historiker Harald Berntsen har også kort skissert Vietnam-debatten i samlingsregjeringen Borten og Ohio-kanalen i sin biografi om statsminister Per Borten.²² I denne gjennomgangen baserer han seg på Lyngs memoarer.

Norske hovedoppgaver og masteroppgaver som omhandler Vietnam

Asle Sveen skrev i 1972 sin hovedoppgave i historie om Arbeiderpartiets (Ap) endring av sin Vietnam-politikk fra 1965 til 1967. Også Oddbjørn Melle brukte sitt hovedfag i historie på Vietnam-debatten. Denne ble utgitt i 1973 og heter *Frå kommunistisk aggresjon til nasjonal kamp. Vietnam-debatten i norsk politikk 1964-1968*. Melle har på grunn av begrenset kildetilfang viet oppgaven til å kartlegge holdninger, interesser og motiv som var retningsgivende i Arbeiderpartiet, Venstre (V) og Høyre (H) og i avisene som mer eller mindre var knyttet til disse partiene (*Arbeiderbladet*, *Dagbladet* og *Aftenposten*). Melle var uvitende om at norsk kontaktformidling hadde innvirkning på

---

¹⁸ Godbolt, James 2003. ”AUF og protesten mot Vietnamkrigen – opprør og kontinuitet” i *Arbeiderhistorie* 2003 s. 56-85.; Godbolt, James 2004. ”Vietnam-protesten i Norge fra ad hoc aksjoner til politisk kapital” i *Nytt Norsk Tidsskrift* nr. 1 2004 s 61-69.; Godbolt, James 2006. ”Institusjoner og bevegelser i den norske protesten mot Vietnamkrigen” i *Arr. Idéhistorisk tidsskrift* nr. 2-3 2006 s. 51-62.

¹⁹ Førland, Tor Egil 1998. ”Vietnamkrigen interesserer meg ikke; jeg vil ha orgasme!”, *Tidsskrift for samfunnsforskning* nr. 2 1998.

²⁰ Førland, Tor Egil og Trine Rogg Korsvik 2006. *1968: opprør og motkultur på norsk*. Oslo s. 10-11.

²¹ Langslet, Lars Roar 1989. *John Lyng. Samarbeidets arkitekt*. Oslo s. 283-305.

²² Berntsen, Harald 2007. *Staurberaren. Per Borten*. Oslo s. 212- 215.

Lyngs standpunkter. Bjørn Øyvind Eng gikk i sin hovedfagsoppgave fra 1976 lenger tilbake i tid i *Øst-vest-konflikt eller nasjonal uavhengighetskamp? Indokina-krigen reflekteres i norsk politikk 1952-54* der han analyserte norsk holdning til Vietnamkonflikten før USA ble en aktiv part i krigen.²³

Norge gav også bistand til Vietnam fra 1965 til den stort sett ble avsluttet i 1982. Denne bistanden, som var omstridt i sin samtid, er beskrevet av Siri Torgersen i *Norsk bistand til marxistiske regimer. Med USA som kompliserende faktor* og Rune Solnørdal i *Norges bistand til Vietnam 1970 - 1982 med vekt på fiskerinæringen*.²⁴

To masteroppgaver skrevet i nyere tid tar for seg forholdet mellom Norge og USA i perioden, Marianne Skogli i *Norsk-amerikanske forhold under Johnson-administrasjonen, 1963-1969* og Ketil Før Sund i – *Et utmerket forhold! Forbindelsene mellom Norge og USA 1962-1975*. Begge disse har omtalt Ohio-kanalens første del og har satt den inn som et eksempel på at selv om Vietnamkonflikten var det forholdet som skapte de største gnisingene for det bilaterale forholdet mellom Norge og USA, kom det også noe godt ut av norsk Vietnam-kritikk.²⁵

Kilder

Amerikanske kilder

Forhandlingsbindene av Pentagon Papers

Ohio-kanalen frem til 5. april 1968 ble skildret og vurdert av amerikanerne. Dette var en del av en stor granskning som forsvarsminister Robert McNamara satte i gang i juni 1967 om USAs politiske og militære engasjement i Vietnam.²⁶ Granskningen ble ferdig i januar 1969. Den var svært hemmelig, selv ikke president Lyndon B. Johnson og utenriksminister Dean Rusk visste om den.²⁷ Nå er granskningsrapporten, som opprinnelig var delt inn i 47 bind, kjent under det navnet pressen gav den etter at rapporten ble gjengitt i en artikkelserie i *New York Times* fra juni 1971 – Pentagon

---

²³ Sveen, Asle 1972. *Arbeiderpartiet og Vietnamspørsmålet 1965-1967*. Hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo; Melle, Oddbjørn 1973. *Frå kommunistisk aggresjon til nasjonal kamp. Vietnam-debatten i norsk politikk 1964-1968*. Hovedoppgave i historie på Universitetet i Bergen; Bjørn Øyvind Eng 1976. *Øst-vest-konflikt eller nasjonal uavhengighetskamp? Indokina-krigen reflekteres i norsk politikk 1952-54*. Hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo.

²⁴ Torgersen, Siri 2000. *Norsk bistand til marxistiske regimer. Med USA som kompliserende faktor*. Hovedoppgave i historie. Universitetet i Bergen, kapittel 2; Solnørdal, Rune 2001. *Norges bistand til Vietnam 1970-1982 med vekt på fiskerinæringen*. Hovedfagsoppgave i historie. Universitetet i Oslo.

²⁵ Skogli, Marianne 2005. *Norsk-amerikanske forhold under Johnson-administrasjonen, 1963-1969*. Masteroppgave i historie. Universitetet i Oslo s. 84-90; Før Sund, Ketil 2007. – *Et utmerket forhold! Forbindelsene mellom Norge og USA 1962-1975*. Masteroppgave i historie. Universitetet i Oslo s. 39-43.

²⁶ Denne delen er basert på Herring, George C. (red.) 1983. *The Secret Diplomacy of the Vietnam War: The Negotiating Volumes of the Pentagon Papers*. Austin; Rudenstine, David 1996. *The Day the Presses Stopped. A History of the Pentagon Papers Case*. Berkley, Los Angeles og London; Prados, John og Margaret Pratt Porter 2004. *Inside the Pentagon Papers*. Kansas.

²⁷ Rudenstine, David 1966 s. 59.

Papers.²⁸ Det var Daniel Ellsberg, en av de ansatte i tenketanken som var nært knyttet til State Department, RAND Corporation, som så seg moralsk tvunget til å legge frem bevis for at USAs ledere hadde feilinformert både det amerikanske folk og resten av verden. Han trodde sannheten ville føre til at det ble slutt på krigen. Ellsberg fikk ikke den støtte han hadde regnet med, og etter å ha blitt avvist av flere av de ledende duene på Capitol Hill, bestemte han seg for å gå til pressen med en kopi han hadde tatt. Mannen som da var blitt president, Richard Nixon, og resten av hans stab gikk etter den første artikkelen til rettssak mot både avisen for å hindre at de offentliggjorde flere artikler og Ellsberg selv for å ha lekket topphemmelige opplysninger. Begge rettssakene tapte staten.

Ellsberg gav ikke pressen tilgang til hele rapporten. Det var to unntak – rapportens noteapparat og fire bind som omhandlet tredjeparters hemmelige diplomati under krigen (heretter kalt forhandlingsbindene). Ellsberg mente noteapparatet kunne skade USAs etterretning, mens forhandlingsbindene kunne komme til å skade fredsprosessen. "I didn't want to get in the way of diplomacy, [...] I wanted to get in the way of bombing and killing", sa han i et intervju i etterkant.²⁹ I forhandlingsbindene ble de 13 viktigste fredsforøkene tredjeparter forsøkte for å få fred i Vietnam i perioden 1964 til april 1968 skildret. Forhandlingsbindene omfatter omtrent 900 sider og består av korte kommentarer og vurderinger samt en kronologisk gjennomgang av telegrammer som ble sendt frem og tilbake mellom den amerikanske ambassade i det respektive land og State Department. Forhandlingsbindene var tenkt som et verktøy i kommende forhandlinger og ble ikke innlemmet i rapporten før i januar 1969. Da ble de også sendt til fredsforhandlingsdelegasjonen i Paris. Forhandlingsbindene var så sensitive at det bare var forfatterne Leslie H. Gelb og Richard Moorsteen samt en eller to andre som hadde tilgang. Selv da den ferdige rapporten ble overlevert til forsvarsminister Clark Clifford, ble omtalen av forhandlingsbindene utelatt i følgebrevet.

På tross av at *New York Times* i sin første artikkel slo fast at avisen ikke hadde tenkt å gjengi forhandlingsbindene, brukte den amerikanske regjeringen disse aktivt i de før nevnte rettssakene. Bindene var deres fremste argument for å få en rettslig kjennelse som skulle hindre offentliggjøring. Regjeringen mente det ville skade USAs forhold til formidlerlandene og fredsprosessen i seg selv. Men som et paradoks førte regjeringens argumentasjon og bruk av forhandlingsbindene til at også disse ble offentliggjort og omtalt av pressen i en periode mens rettssaken holdt på.³⁰

I 1975 ble deler av forhandlingsbindene frigjort etter søknad. To år senere ble alt unntatt omtrent 110 sider offentlig. De siste sidene av de originale forhandlingsbindene ble tilgjengelige på

---

²⁸ Artikkelrekken er også utgitt i en 677 siders bok.

²⁹ Herring, George C. 1983 s. x.

³⁰ Journalisten Jack Anderson skrev, ifølge Herring, George C. 1983 s. xiii, fra 9. til 23. juni en artikkelrekke i en amerikansk avis om de hemmelige forhandlingene, men trolig ingen ting om Ohio. Også her var det en lekkasje til pressen. Det er ukjent hvem som var kilden til dette.

microfilm i 2002. Forhandlingsbindene, som i starten ble regnet som det mest sensitive av den svært hemmelige originale rapporten, er nå ironisk nok det eneste av den som faktisk har blitt vedtatt offentliggjort. State Department nekter fortsatt å avgradere de resterende 44 bindene. Dette gjør de til tross for at den amerikanske lovgivingen har en bestemmelse om absolutt frigjøring etter 25 år, at antagelig hele rapporten allerede har blitt gjort kjent gjennom pressens dekning og at flere av de såkalte ulovlige kopiene av rapporten er trykt opp og spredd.

Det er derfor naturlig å spørre seg hva som da er så hemmelig med rapporten? Ifølge forskere var det maksimalt 5 prosent eller mindre enn 350 sider utenom forhandlingsbindene av den 7000 siders rapporten som inneholdt potensielt skadelig informasjon. Det var relativt få nye fakta, og rapporten tjente i første rekke til å bekrefte mistanker som allerede var beskrevet i bøker eller media tidligere. Heller ikke i forhandlingsbindene var det noen store bomber. Det er heller ikke blitt påvist at avisenes offentliggjøring skadet forholdet mellom mellommennene og USA.

Herring gav i 1983, i kommentert utgave, ut det som til da var blitt offentliggjort av forhandlingsbindene i *The Secret Diplomacy of the Vietnam War: The Negotiating Volumes of the Pentagon Papers*. Denne brukes aktivt i oppgaven.

På tross av nytteverdien har forhandlingsbindene klare mangler som historiske kilder. De er kun basert på amerikanske telegrammer til og fra State Department og den aktuelle amerikanske ambassaden og har nesten ingen bakgrunnsinfo og skildrer derfor veien mot fred nærmest i et vakuum. De forteller lite om andre parters vurderinger og er mer spekulative og tentative enn de andre bindene. Det at mye av gjennomgangen min kun er basert på amerikanske kilder, er muligens også et metodisk problem for en del av det som sies om norske politiske beslutninger i oppgaven. Til min fordel har andre forskere funnet ut at USAs betraktninger og referater i stor grad gjengir det som faktisk skjedde.

Foreign Relations of the United States

Foreign Relations of the United States (FRUS) er en serie kommenterte kilder fra sentrale tema i amerikansk utenrikspolitikk. I bindene som omhandler Vietnam i perioden 1967 til 1970 behandles det norske meglingsforsøket relativt omfattende, det vil si at en stor del av de aktuelle telegrammene gjengis delvis eller henvises til i fotnoter. FRUS begynner på mange måter der Herring slutter, slik at disse to amerikanske kildesamlingene samlet gir en relativ god gjennomgang av Ohio-kanalen. I FRUS gjengis også mer av omstendighetene rundt det som skjedde i den norske kanalen. Redaktørene har derimot nesten ikke analysert betydningen av den norske innsatsen for å bringe partene til forhandlinger.

U. S. National Archives and Records Administration (NARA)

I U.S. National Archives and Records Administration (NARA) ligger originaldokumentene Pentagonrapportens hemmelige bind er laget ut fra. For å få en mest mulig nøyaktig gjennomgang av kanalen, reiste jeg derfor til Maryland nær Washington i januar 2007. Informasjonen fra arkivet er særlig hentet fra de seks mappene med navn Ohio. Jeg bladde også gjennom det politiske materialet om forholdet mellom Norge og USA. Her var det en del interessante beskrivelser av omgivelsene rundt kanalen. Også arkivet til en av de mest involverte amerikanerne, William Averell Harriman, de såkalte lot-filene, ble gjennomgått og var interessant. Under mitt besøk i Washington besøkte jeg også Kongressens bibliotek, som for øvrig er verdens største, der Harrimans privatarkiv ligger. Grunnen til dette var at jeg fikk tips av professor ved George Washington University, James Hershberg, at Harriman helst ville ha sine dokumenter i sitt privatarkiv. De mappene som imidlertid var interessante for meg, var ennå ikke tilgjengelige for utenlandske forskere.

Lyndon B. Johnson Library and Museum

Etter samtale med Hershberg fikk jeg også bestilt kopi av presidentens Ohio-mappe i Lyndon B. Johnson Library and Museum i Austin i Texas. Der var det en del nyttige notater påskrevet på enkelte av dokumentene.

Nordvietnamesiske kilder

Etter undersøkelsene jeg har gjort finnes det få offentlige statlige dokumenter fra denne perioden i Nord-Vietnam. Det finnes ingen offentlige dokumenter om Ohio-kanalen. Det eneste offentlige av interesse er de årlige partikonferansene. Sentralkomiteens møter er ikke offentliggjort.

Norske kilder

Jeg har også fått anledning til å intervju to av de norske deltakerne – Tom Vraalsen som jobbet i UD som Sørøst-Asia-ekspert og Lars Tangeraas ansatt som nummer to i den norske ambassaden i Kina i perioden kontaktformidling foregikk. Begge intervjuene var meget nyttige for bedre å kunne sette seg inn i omgivelsene rundt det som skjedde.

Tre norske arkiver har også vært til hjelp: John Lyngs privatarkiv, Utenriksdepartementets arkiv og Stortingsarkivet/privatarkiv tilknyttet Stortinget. I John Lyngs privatarkiv som finnes i privatarkivavdelingen på Riksarkivet ligger det mye informasjon om Ohio-kanalen. Lyng sparte heldigvis på mange av sine forberedende utkast til memoarer. Her gav han mye mer utførlig informasjon om formidlingen, og her kom hans egne vurderinger vesentlig klarere frem. Disse utkastene har belyst hvordan utenriksministeren tenkte i ettertid og er av stor verdi. Et metodisk problem her er at jeg ikke kan få bekreftet at Lyng ville ha stått inne for alt han skrev ned, utkastene hans var jo ikke ment for offentligheten. I Lyngs privatarkiv finnes også en del originaldokumenter fra Ålgård, samt en kronologisk gjennomgang av kanalen Lyng lagde i forbindelse med memoarbøkene sine. Lyng var også i UD i oktober 1975 for å gjøre grunnarbeid og friske opp hukommelsen. Lyng samlet også på avisutklipp i saker der han var involvert. Dette har gjort det relativt enkelt å finne relevante avisutklipp.

Jeg har merkelig nok kun funnet noen få dokumenter fra Ohio-kanalen i UDs arkiv. Mine eneste funn stammer fra Ålgårds og Vraalsens besøk i Hanoi. Ingen av referatene fra Ålgårds samtaler med Loan er funnet! Det som vites sikkert er at dokumentene fantes i september 1969. Da lagde en av de ansatte i UD en kronologisk oversikt over norsk kontakt med Nord-Vietnam til bruk som bakgrunn for spørsmålet om norsk anerkjennelse av landet. Originaldokumentene kan ha forsvunnet i dette arbeidet, men trolig fantes også originaldokumentene i oktober 1975, da Lyng som nevnt gjorde forberedende arbeid i UD. Det kan jo tenkes at han kun har sett den kronologiske oversikten, men dette virker lite sannsynlig. Da ville Lyng ikke skrevet notatene som han gjorde. At dokumentene forsvant i etterkant av Lyngs arbeid er trolig det mest sannsynlige svaret. Andre alternativer går på mangler i UDs arkiv. Muligens kan referatene helt fra starten av ha blitt arkivert i en av de involverte nordmennenes privatarkiv i frykt for at kanalen skulle bli offentlig. Dette forutsetter imidlertid at UD og Lyng visste om hvor originalkildene fantes, og at dette er glemt i dag. En annen alternativ forklaring er at dokumentene ble samlet i en ad-doss mappe arkivet ikke kan finne i dag. Verd å nevne er også at jeg ikke har fått tilgang til tre mapper som omhandler anerkjennelsen av Nord-Vietnam. De savnede dokumentene kan også være lagt der. Mappene må i så fall være uvanlig store.

Stortingsforhandlingene, og i første rekke *Stortingstidende* har blitt aktivt brukt som bakgrunnsmateriale til del 3. Her har debatter, redegjørelser og spørretimespørsmål av betydning vært av interesse. Verd å merke seg er Stortingsarkivets flotte inndeling av *Stortingstidende* etter emne.

Til samme del ble Høyres stortingsgruppes møteprotokoll og Venstres stortingsgruppes møteprotokoll for 1967 gjennomgått. Stortingsgruppenes møteprotokoller blir regnet som

privatarkiver. Høyres stortingsgruppes møteprotokoll er nå tilgjengelig gjennom Stortingsarkivet etter 30 år. Venstres stortingsgruppes møteprotokoll gis tilgang til samme sted etter søknad til Venstres stortingsgruppe.

B. Vietnamkrigens aktører og deres holdninger til en forhandlingsløsning

For å forstå den norske kanalen, er det viktig å få et overblikk over det store bildet rundt. Dette kapittelet vil først skissere hovedlinjene i Vietnamkrigen og Den kalde krigen i Asia. Siden de kommunistiske stormaktenes splittelse og posisjonering mot hverandre, ble så godt tatt vare på av nordvietnameserne og også betydde en del for nordmennenes overveininger for å hjelpe partene til forhandlinger, er dette såpass grundig behandlet. Kapittelet går også inn på hvorfor supermakten USA tapte krigen mot "lille" Nord-Vietnam. Hovedfokuset er imidlertid å belyse partenes forskjellige holdninger til forhandlinger og en fredsslutning og vurdere hva de faktisk gjorde for å komme nærmere freden. Til slutt tas det opp at partene hadde store vanskeligheter med å forstå hva og hvordan motstanderen tenkte, og siden de ikke ville møte hverandre direkte, ble det behov for mellommenn som jobbet gjennom hemmelig diplomati. Nordmennene var noen av disse.

Den andre indokinesiske krig - USA går inn i Vietnam

For ledelsen i Nord-Vietnam var Vietnamkrigen en del av kampen for et selvstendig Vietnam. Den hadde pågått i over 100 år. USA ble sett på som den siste i rekken av okkupasjonsmakter; Kina, Frankrike og Japan hadde vært før dem. Makthaverne i Nord-Vietnams hovedstad Hanoi var sikre på at USA hadde planer om å invadere eller ødelegge Nord-Vietnam og etablere en permanent base i Sør-Vietnam – på tross av at USA gjentatte ganger sa de ville trekke seg ut etter å ha hindret Nord i å invadere Sør. I denne kampen var nordvietnameserne innstilt på å kjempe til siste mann og vurderte aldri å gå med på USAs krav fordi de følte USA bad dem om å svikte sine brødre.³¹

I 1941 hadde vietnameserne grunnlagt en paraplyorganisasjon for antifranske og antijapanske nasjonalister. Den var ledet av Ho Chi Minh og var under kommunistisk kontroll. I Augustrevolusjonen i 1945, under det vakuum som oppstod da japanerne trakk seg ut av Vietnam som følge av nederlaget i Den andre verdenskrigen, erklærte Ho Chi Minh Vietnams selvstendighet.³² Denne selvstendigheten ble imidlertid svært kort. Under Potsdamkonferansen noen uker før Augustrevolusjonen hadde Frankrike fått tilbake den sørlige delen av landet de hadde vært

---

³¹ McNamara, Robert S. et al. 1999 s. 221, 228, 255-256. Se også dokumentarfilmen *The Fog of War*.

³² Dette temaet er utførlig behandlet av Tønnesson, Stein 1991. *The Vietnamese Revolution*. Roosevelt, Ho Chi Minh and de Gaulle in a World at War. PRIO: Oslo.

koloniherre for før krigen, mens Kina fikk beholde den nordlige delen.³³ Frankrike, som ikke visste om avgjørelsen som var tatt av Josef Stalin, Harry Truman og Winston Churchill før Japan kapitulerte 15. august, gjorde umiddelbart en avtale med Kina: Franskmennene skulle trekke seg ut av stillinger de hadde i Kina og forhandle frem en avtale om større vietnamesisk selvstyre mot at franskmennene fikk overta Nord-Vietnam. Forhandlingene med vietnameserne brøt imidlertid sammen etter kort tid, fordi større selvstyre ikke var nok for Vietminh. Frankrike startet gjenokkupasjon av nord, og vietnameserne svarte med geriljakrig. I denne perioden sendte Ho Chi Minh flere brev til USA for å be om støtte. I etterkant fikk USA kritikk for å misbruke en sjanse for å gjøre Ho Chi Minh til Asias Tito, altså en kommunistisk leder som stod litt utenfor resten av den kommunistiske verden og som kunne fungere som brobygger til Vesten.³⁴

Fra 1950 eskalerte konflikten da det nye regimet i Kina under Mao Zedongs ledelse bestemte seg for å støtte Vietminhs kamp. USA bestemte seg da for å støtte Frankrike med mye militært utstyr og en liten gruppe militært personell fordi de fryktet for Kina skulle få for mye innflytelse i Asia. Det franske nederlaget ved Dien Bieu Phu førte til Genève-forhandlingene. I disse ble Vietnam delt i to ved den 17. breddegrad omtrent midt i landet, i henholdsvis Nord-Vietnam og Sør-Vietnam. Denne delingen var tenkt å være midlertidig. I nord etablerte kommunistene seg, mens USA-vennlige krefter tok makten i sør. Styret i sør slet med å vinne sympati og nektet å holde valg i 1956 slik det var avtalt i Genève. Grunnen var at de visste at de ville bli politisk utradert av FNL om de tillot valg.³⁵ Sammen med USA hadde de derfor satt seg mot at FNL ikke fikk lov til å delta i frie valg før de hadde lagt ned våpnene. FNL var en gruppe som var sammensatt av kommunistiske grupperinger og noen av de andre motstandere av det franske koloniregimet. Selv om FNL muligens var mer nasjonalistisk i karakter enn kommunistisk og påstod de var uavhengige, arbeidet lederne nært sammen med Hanoi. Ledelsen i FNL var kun autonom i den grad Hanoi tillot det.³⁶

Som den eneste av stormaktene hadde USA ikke godtatt Genève-avtalen. De bestemte seg etter hvert for i stadig større grad å støtte regimet i sør for å hindre at kommunistene ville overta, på tross av at Sør-Vietnam ble styrt av diktatorer uten særlig støtte i folket. Det ble dermed borgerkrig i Vietnam – regjeringen i Sør-Vietnam sterkt støttet av USA mot FNLs gerilja sterkt støttet av Nord-Vietnam. 2. august 1964, etter at den amerikanske destroyer USS. Maddox ble påstått å ha blitt

---

³³ Skillelinjen gikk ved den 16. breddegrad.

³⁴ Herring, George C. 1995. *LBJ and Vietnam. A Different Kind of War*. Austin USA s. 91; Duiker, William J. 2002 "Victory by Other Means: The Foreign Policy of the Democratic Republic of Vietnam" i Gilbert, Marc Jason (red.) 2002. *Why the North won the Vietnam War*. New York s. 52-53.

³⁵ FNL er en forkortelse for Front National de Liberté (fr.). På amerikansk heter organisasjonen Nasjonal Front for the Liberation of South Vietnam (NLF). FNL ble av amerikanerne populært kalt Viet Cong etter en forkortelse fra vietnamesisk for vietnamesiske kommunister. Dette ble igjen redusert til VC og som igjen ble til Charlie etter den siste bokstavs fonetiske ordlyd.

³⁶ Asselin, Pierre 2002. *A Bitter Peace. Washington, Hanoi, and the Making of the Paris Agreement*. USA s. 2; The Military History Institute of Vietnam 2002. *Victory in Vietnam. The Official History of the People's Army of Vietnam, 1954-1975*.

angrepet av den nordvietnamesiske marine to ganger, beordret den amerikanske presidenten Lyndon B. Johnson å starte bombing av FNLs stillinger i Sør-Vietnam. Dette ble gjort uten krigserklæring. Etter et angrep fra nordvietnamesiske styrker satte Johnson i gang bombing også over Nord-Vietnam, operasjon Rolling Thunder, som ble iverksatt 2. mars 1965. Fortsatt erklærte ikke USA formelt krig.³⁷ Den amerikanske bombingene var tenkt som en straff for Nord-Vietnam for at de ikke presset FNL nok til at disse la ned våpnene. Rolling Thunder fortsatte med unntak av enkelte små pauser helt til dagen før det amerikanske presidentvalget 1. november 1968, da Richard Nixon ble valgt. Nord-Vietnameserne og FNL på sin side så at de ville vinne over USA, om bare de fikk krigen til å vare lenge nok.³⁸

Kald krig i Asia med vekt på partenes holdninger til en politisk fredsslutning

”[T]he Vietnam War seems like Korea in slow motion”, har professor ved New York University Marilyn Young påstått.³⁹ Selv om Vietnam muligens var en særegen krig, har den på mange også måter likhetstrekk med andre konflikter USA har involvert seg i de siste 60 årene. Måten USA kom inn i konflikten, hvordan de kjempet og hvordan de forsøkte å avslutte krigen føyer seg inn i et mønster der hovedlinjen har vært USAs ”misjonærimpuls” for å redde det de omtaler som den demokratiske verden.⁴⁰ Vietnamkrigen har særlige likhetstrekk med Koreakrigen. Man kan spørre seg hvordan USA kunne tenke seg, kun 15 år etter en slik langvarig og blodig krig som Korea, nok en gang å gå inn i Asia. Yuen Fong Kong har påstått at Korea på mange måter forklarer USAs intervensjon i Vietnam og varighet av krigen. Han har fremhevd den amerikanske utenriksministeren Dean Rusk’s rolle i begge krigene som sentral. Rusk var overbevist om at det USA hadde gjort i Korea var rett, og at USA til slutt hadde vunnet: Om amerikanerne nå brukte nok tid og innsats i Vietnam, ville de oppnå det de hadde oppnådd i Korea, status quo. Alt i 1949 hadde Rusk sett Korea og Indokina som aspekter av det samme problemet, et problem som begge hadde lik løsning – å sette seg mot kommunistisk spredning.⁴¹

Den amerikanske tenkemåten i Vietnamkrigen kan kun forstås gjennom et kaldkrigs-perspektiv. Konflikten var sammen med Koreakrigen og Cubakrisen de mest intense delene av Den

---

³⁷ Den amerikanske grunnloven er uklar om presidenten har mandat til å starte en krig. Det å erklære krig og slutte fred er nemlig kun noe Kongressen kan gjøre i USA. På den andre siden kontrollerer presidenten de væpnede styrkene. Dette er en pågående strid. Se Lasser, William 1996. *Perspectives on American Government*. Lexington s. 599-606.

³⁸ Se for eksempel Divine, Robert 2004. ”Perpetual War for Perpetual Peace” i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004 s. 15-16.

³⁹ Young, Marilyn 2004. ”Fighting While Negotiating” i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004 s. 24-25.

⁴⁰ Divine, Robert 2004 s. 13-23.

⁴¹ Young, Marilyn 2004 s. 25-26.

kalde krigen. USA fryktet at de kinesiske kommunistene skulle overta makten også i Sør-Vietnam. ”They [kineserne] want to take over the world. Vietnam is the very first point. We’re not going to let them do it”, sa president Johnson.⁴² Den faktiske kinesiske innflytelse over nordvietnameserne skal problematiseres senere i kapittelet. Amerikanerne anså det altså for sannsynlig at om kineserne tok Vietnam, ville de også vinne frem i resten av Indokina, fordi Laos og Kambodsja hadde en liknende frigjøringsbevegelse som i Vietnam. For å foregripe historiens gang, viste denne frykten seg senere å slå til.⁴³ Tanken om at kommunismen hadde en smitteeffekt ble kalt dominoteorien. Det var et begrep president Dwight D. Eisenhower hadde introdusert og som ble videreutviklet av president Harry Truman. I Vietnamkrigen gikk USA derfor inn mot kommunistene. USAs mål var å sørge for at det ikke-kommunistiske Sør-Vietnam ville bestå.

USA trodde, og det trolig med rette, at Sovjet eller Kina ville gått til krig mot USA om de invaderte Nord-Vietnam.⁴⁴ Dette klarte partene å unngå, likevel førte USAs eskalering til at både Sovjet og Kina trappet opp støtten til Nord-Vietnam.⁴⁵ De to kommunistiske kjempene hadde nemlig også Vietnam som hovedsete for sin egen maktkamp.

Konflikt innad i den kommunistiske blokk

Å komme fra krig til fred i Vietnam krevde en omstrukturering av relasjonene ikke bare mellom de to delene av landet eller mellom vietnameserne og USA, men mellom USA, de to delene av Vietnam og de to store kommunistiske statene.⁴⁶ For det var slett ikke enhet i den kommunistiske blokk. På tross av at Ho Chi Minh hadde forsøkt å megle mellom Kina og Sovjet, hadde forholdet mellom Kina og Sovjet alt i 1963 brutt fullstendig sammen.⁴⁷ Det var ingen muligheter til retrett, og forholdet mellom landene ble stadig forverret.⁴⁸ I 1969 kom det til direkte militær konfrontasjon. Interaksjonen mellom Vietnamkrigen og den sino-sovjetiske splittelsen gjorde at forholdet mellom de to supermaktene Sovjet og USA i perioden mellom 1965 og 1968, ble vanskelig. Hovedgrunnen var at Sovjet ikke kunne godta at Kina fikk fritt spillerom i Indokina. Dette gikk ut over USA, Vietnamkonflikten gjorde nemlig at det ikke kunne bli fremgang i de store nedrustningsspørsmålene.

---

⁴² Gardner, Lloyd C. 2004. ”Introduction” i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004 s. 6.

⁴³ Dominoteorien omhandlet hele Sørøst-Asia og slo derimot ikke til.

⁴⁴ Herring, George C. 2002 ”Fighting without Allies: The International Dimensions of America’s Defeat in Vietnam” i Gilbert, Marc Jason (red.) 2002. *Why the North won the Vietnam War*. New York s. 83-85.

⁴⁵ Mari Olsen drøfter dette utførlig i Olsen, Mari 2004. *Changing Alliances. Moscow’s Relations with Hanoi and the Role of China, 1949-1964*. Doktorgrad i historie, Universitetet i Oslo.

⁴⁶ Brands, H. W. 2004 ”Vietnam and the Orgins of Détente” i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004 s. 371.

⁴⁷ Zhai, Qiang 1995/1996. ”Beijing and the Vietnam Conflict, 1964-1965: New Chinese Evidence” i *The Cold War in Asia. Cold war International History Project*. Washington D.C.; Duiker, William J. 2002. ”Victory by Other Means: The Foreign Policy of the Democratic Republic of Vietnam” i Gilbert, Marc Jason (red.) 2002 s. 59.

⁴⁸ Zhai, Qiang 1997. *Beijing and the Vietnam Peace Talks, 1965-1968. New Evidence from Chinese Sources*. Working Paper No. 18. Cold War International History Project. Washington D.C. s. 15-24.

Den sovjetiske statsminister Aleksej N. Kosygin sa til amerikanerne at hadde det ikke vært for Vietnam, kunne alle vanskelighetene mellom de to statene bli løst. Trolig var det i alle fall noe sant i dette. Videre mente han at krigen hadde ført til at Kina kunne heve hodet og dermed sette verdensfreden i fare.⁴⁹

Gjennom et eminent spill brukte Nord-Vietnam den stadig større spenningen mellom de to kommunistiske stormaktene til sin fordel. Dette var et diplomatisk mesterverk som var en av årsakene til at Nord-Vietnam til slutt vant kampen mot sin overmakt. Hanoi spilte på både Kina og Sovjet for å få maksimal profitt. De forsøkte å fri seg fra kinesernes urimelige formynderskap samtidig som de forsøkte å unngå avhengighet av russerne. De holdt tette bånd til Sovjet samtidig som de ikke ville ødelegge forholdet sitt til Kina. En av måtene de gjorde dette på, var å bevisst delegere visse sider av kampen til FNL. På denne måten kunne Hanoi fraskrive seg fra ansvar for enkelte handlinger, og spenningsfeltet mellom Sovjet og Kina ble lettere å håndtere. Hanoi kunne vende seg mot Sovjet og så sende FNL mot kineserne.

Likevel påvirket det anstrengte forholdet mellom de kommunistiske stormaktene Nord-Vietnams krigsstrategi. Ved sommeren 1967 hadde Hanois frykt for at spenningen hos deres allierte skulle ta seg opp, økt. De satte dermed i gang en plan for å tvinge USA til en forhandlingsløsning. Hanoi fryktet at en ytterligere stillingskrig skulle føre til kinesisk eller sovjetisk invasjon, med et mulig katastrofalt resultat.⁵⁰

Sovjet – trolig den mest kompromissvillige av kommunistene

Moskva var villig til å støtte Hanoi så lenge nordvietnameserne hindret krigen i å spre seg utover Sør-Vietnam og at Hanoi indikerte at de var interessert i en forhandlingsløsning av krigen. De var gjennom hele Vietnamkrigen mer interessert i en politisk løsning enn det Kina var.⁵¹ I 1967 sa Kosygin til amerikanerne at om russerne hadde blitt konsulert før USA intervenerte i Vietnam ville de ha vært villig til å presse nordvietnameserne. Nå, da USA hadde angrepet, følte de seg forpliktet til å hjelpe sin allierte, selv om de ikke ønsket en konfrontasjon. En av de fremste ekspertene på området, Ilya V. Gaiduk, har påstått at dette er et uttrykk for mer enn kun retorikk.

Sovjet måtte også bli i Vietnam for å beholde sitt lederskap i den kommunistiske verden. Dette forsto USA. Men Moskva ble presset mellom to stoler. Hanoi satte seg mot forhandlinger samtidig som Kina lå og lurte for så å slå til om Sovjet hadde trukket seg ut. Gjennom hele krigen

---

⁴⁹ Ashton, Nigel J. 2003. "Uncertain Decade: US-Sovjet Relations, 1961-68." i *Diplomacy & Statecraft*, Vol. 14, No.1 (2003).

⁵⁰ Dette og foregående avsnitt bygger på Brigham, Robert K. 1999. *Guerrilla diplomacy. The NLF's Foreign Relations and the Viet Nam War*. Ithaca og London s. 2, 61 og 67.

⁵¹ Zhai, Qiang 1997 s. 1-15.

var russerne frustrert over at de ikke fikk innsyn i Hanoi krigsplaner, men torde ikke presse på i frykt for at Hanoi skulle vende seg helt til Kina. På tross av at russerne tvilte på amerikanerne egentlig ville trekke seg ut, førte de denne taktikken. De skulle for det første prøve å overbevise både Washington og Hanoi om hvor viktig det var å etablere direkte kontakt for å diskutere betingelser for en fremtidig avtale. For det andre skulle de stimulere andre land til å virke som mellommenn, Sovjet foretrakk nemlig å hjelpe andre til fredsinitiativ enn å selv ta regien. Til slutt ble det bestemt at de skulle holde fredsmulighetene åpne selv om alt så mislykket ut.⁵² Et viktig poeng er at da Sovjet bestemte seg for å innvadere Tsjekkoslovakia i august 1968, ble tilnærmingen som muligens var på gang mellom Sovjet og USA for å løse Vietnamkrigen, ødelagt.⁵³

Ved inngangen til 1968 var 50 prosent av alt nordvietnamesisk krigsmateriell og 60 prosent av alle økonomisk bistandsmidler Nord-Vietnam fikk, fra Sovjet. På tross av dette, fikk ikke Moskva så stor politisk innflytelse som ønsket. I perioden rundt årsskiftet 1967/1968 hadde russerne liten kontroll over Nord-Vietnams disponeringer, og uroen var stor. Den russiske innflytelsen over Nord-Vietnam var derfor mye mindre enn det USA trodde.⁵⁴

Kina – fra krigsallianse med Nord-Vietnam til samtaler med USA

Nord-Vietnams forhold til Kina var mer komplisert. Vietnameserne både elsket og hatet sin storebror i øst. De så mot kineserne for å få teknologi og institusjonelle rammer, men de ville beholde sin nasjonale særegenhet. Hanoi søkte mot Kina når de følte seg truet og bort fra landet når de var uten ytre press. Dette var spesielt sant for 1950- og 1960-årene. Kina spilte en viktig rolle i krigen mellom Frankrike og Vietnam og fortsatte å være en viktig faktor i utviklingen av Hanois politikk i perioden 1954-1963. Fra 1964 vaklet nordvietnameserne mer mellom de kommunistiske stormaktene, men Kina var likevel svært delaktige i å hjelpe Hanoi med å intensivere geriljakampen i sør. Dette førte til at USA intervenerte i større grad. Hanoi ønsket at Kina skulle være en forsikring mot USAs eventuelle intervensjon i landet. I begynnelsen av krigen gikk kineserne med på en slik allianse, men droppet denne formelle forpliktelsen i september 1965. På tross av at det trolig ville blitt krig om USA gikk inn i nord, indikerte Kina at de ikke var interessert i en konflikt. Selv om det er lite sannsynlig at Mao var seriøs i sine trusler om å intervensjonere, kunne en provokasjon fra USA likevel ført til krig. Kineserne ville da kjempe det de kunne.⁵⁵

---

⁵² Gaiduk, Ilya V. 2004. "Peacemaking or Troubleshooting? The Soviet Role in Peace Initiatives during the Vietnam War" i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004 s. 260-266.

⁵³ Fink, Carole, Phillipp Gassert og Detlef Junker 1998. *1968: The World Transformed*. Washington D.C. s. 50.

⁵⁴ Gaiduk, Ilya V. 1995/1996. "The Vietnam War and Soviet-American Relations 1964-1973: New Russian Evidence." *The Cold War in Asia*. Cold War International History Project. Washington D.C. s. 250-255.

⁵⁵ Zhai, Qiang 1995/1996.

Mao fryktet nemlig Sovjet mer enn USA. I motsetning til Nord-Vietnam så Kina på USA som en motpol til Sovjet. Kinas militære assistanse til Nord-Vietnam i de neste årene økte derfor fordi Peking ikke ville at Hanoi skulle binde seg fullt ut til Sovjet. Kina sendte mye militært utstyr og hadde på det meste omtrent 100 000 mann i Vietnam.⁵⁶

Gjennom størstparten av krigen la kineserne et sterkt press på Hanoi og truet med å invadere Vietnam om de gikk med på en "sellout peace".⁵⁷ Kineserne ville nemlig at vietnameserne skulle kjempe til siste mann og delte ikke Nord-Vietnams forhandlingsstrategi – fighting while talking. Grunnen til dette var Maos ønske om å etablere et kinesisk lederskap i den tredje verden, begrense Sovjets makt i Indokina og å mobilisere innenriks støtte for hans sosiale og politiske program. Om USA slet i Vietnam, ville det føre til at det kinesiske folk ville forstå Maos tanker om væpnet revolusjon. Nordvietnamesisk motstand ville også føre til at USA ikke ville gå mot frigjøring andre steder. Vietnam ville derfor både bli en modell for andre frigjøringer, samt en hjelp til å dra USA ned.⁵⁸

Vendepunktet i forholdet mellom Kina og Vietnam kom da USA gjorde seriøse forsøk på forhandlinger. Kina var av overnevnte årsaker svært motvillig mot at partene skulle finne en politisk løsning. Peking hadde derfor strittet i mot alle forsøk på politisk tilnærming, også Sovjets forsøk på å få til en internasjonal konferanse om Vietnam. Da Nord-Vietnam svarte på president Johnsons 31. mars tale i 1968, en tale som vil bli nøyere omtalt senere og som innebar at USA delvis stoppet å bombe, ble ikke Kina tatt med på råd. Denne enerådige atferden til Nord-Vietnam som følge av Johnsons beslutning om bombestans og ble et av vendepunktene i Vietnamkrigen, tyder på at Kina ikke hadde så mye å si for Hanois beslutninger som det USA trodde. Dette er imidlertid vanskelig å komme helt til roten i dette, forskere har nemlig ennå ikke fått full tilgang til vietnamesiske arkiver. Denne manglende kinesiske innflytelsen ble ikke i tilstrekkelig grad tatt hensyn til av amerikanerne. Hadde USA sett at Kina ikke var så delaktig som de trodde, kunne de tenkt nytt om dominoteorien og dermed lettere trukket seg ut av Vietnam. Etter å ha blitt utestengt fra beslutningene i mars/april 1968, gikk kineserne over til å støtte FNL mer direkte. Dette var helt etter Hanois plan. Men Nord-Vietnams tosidige politikk utsatte kun det uunngåelige. FNLs diplomatiske innsats fikk frem to år med ytterligere kinesisk støtte, deretter ble det tilnærmet brudd. På tross av sterkt press, greide Hanoi altså å manøvrere relativt selvstendig i forhold til Kina. Men dette varierte alt etter om de kinavennlige eller kinafiendtlige i sentralkomiteen i Hanoi, var på offensiven.⁵⁹

---

⁵⁶ Se også Olsen, Mari 2004. *Changing Alliances. Moscow's Relations with Hanoi and the Role of China, 1949-1964*. Doktorgrad i historie, Universitetet i Oslo s. 237.

⁵⁷ Cooper, Chester 1971 s. 370-371.

⁵⁸ Zhai, Qiang 1997 s. 1-25.

⁵⁹ Zhai, Qiang 1997 s. 1-25.

De dramatiske hendelsene i 1968 skapte muligheter som over tid førte til at store skritt ble tatt mot et bedre forhold mellom USA og Kina. Da Hanoi ikke tok hensyn til kinesisk motstand mot å forhandle i Paris, trakk Kina seg litt etter litt ut av landet. De hadde nok med seg selv, og frykten for å komme i konfrontasjon med Sovjet økte snarere enn minsket.⁶⁰ Tidlig i 1970-årene møtte de politiske lederne i Hanoi en ny virkelighet da Kina besluttet å opprette kontakt med USA. Istedenfor fremdeles å lukke Kina ute, forsøkte amerikanerne en ny strategi: at kineserne skulle bytte fred i Vietnam mot et sete i FN. Denne taktikken ble delvis vellykket, og første møte mellom USA og Kina fant sted i juli 1971. Dette var et nederlag for Hanois krigsstrategi, som bygde på at fiendtligheten mellom USA og Kina var en stabil faktor i verdenspolitikken. Nord-Vietnam fryktet nå at Kina skulle vende seg mot dem, på grunn av egennytt.⁶¹

Vietnam – et eksempel på begrenset krig

På grunn av frykt for atomkrig med sine hovedmotstandere Sovjet og Kina, fokuserte amerikanerne på å holde Vietnamkrigen begrenset. Både den amerikanske forsvarsminister Robert McNamara og utenriksminister Dean Rusk mente at denne strategien var den eneste måten en krig kunne utkjempe på i en kald krig-situasjon. De mente USA måtte komme til å kjempe slik de kommende 50 årene.⁶²

Denne taktikken avspeilte at USA fra 1960-tallet byttet doktrine i Den kalde krigen fra massiv gjengjeldelse til fleksibel respons. En del av grunnen til dette var at det hadde utviklet seg en sterk gruppe Limited War- forkjempere, der Robert E. Osgood, Henry Kissinger og William W. Kaufmann var de mest fremtredende representantene. Disse kjempet for at Washington skulle håndtere kommunistene på et lavest mulig konfliktnivå – og i alle fall ikke gå til totalangrep.

Det finnes ingen entydig definisjon av begrenset krig (limited war) – krigen kan være begrenset i form av sluttmaal, geografi og hvilke angrepsmaal som velges. Det er altså en politisk beslutning som legger begrensninger på hva et land militært er i stand til å gjøre.⁶³ ”War is limited in the eyes of a government able to envisage worse outcome than failure to achieve victory”, har James Cable skrevet.⁶⁴ Alle parter i en krig trenger dermed ikke å regne konflikten for begrenset. Det var dette som skjedde i Vietnamkrigen, der vietnameserne måtte bruke hele sitt krigsregister, mens stormaktene hadde flere ressurser å sette inn.

---

⁶⁰ Fink, Carole, Phillipp Gassert og Detlef Junker 1998 s. 51.

⁶¹ Duiker, William J. 2002 s. 67-69.

⁶² Herring, George C. 1995 s. 6.

⁶³ Gacek, Christopher M. 1994. *The Logic of Force. The Dilemma of Limited War in American Foreign Policy*. New York s. 14-16.

⁶⁴ Cable, James 1993. ”Limited War” i *International Relations* (6) XI 1993.

Begrensede kriger er vanskelige å kjempe. USA slet med å finne en løsning, særlig fordi fienden ikke reagerte slik de hadde antatt. På tross av dette var amerikanerne optimistiske, i alle fall utad. I 1965 sa presidenten at de ville vinne krigen i løpet av et år eller to. Da denne tiden var gått ble planen utvidet til å omfatte to nye år. I november 1967 sa USAs øverstkommanderende i Vietnam, general William Westmoreland, at "we are winning slowly, but steadily."⁶⁵ USA sendte stadig flere styrker til Sør-Vietnam som svar på geriljakrigere fra motparten. Washington beregnet at de trengte 10 soldater per geriljasoldat. USA hadde også tidligere opplevd, for eksempel i Korea, at geriljakrigere kun var et forvarsel om større styrker.⁶⁶ I slutten av juni 1967 var det derfor blitt utplassert 448 800 amerikanske soldater i Vietnam. Et år senere nådde eskaleringen toppen med et mannskap på hele 543 400. Krigen ble dermed omtalt som en all-out limited war, det vil si at det var få begrensninger på antall soldater, men at det var restriksjoner på krigsmålene som kunne velges, særlig om sovjetisk eller kinesisk personell var i nærheten.⁶⁷

En begrenset krig kjempes i et vanskelig skjæringspunkt mellom militære, politiske og diplomatiske virkemidler.⁶⁸ Med en slik strategi ligger diplomati som søker en forhandlingsløsning, høyere oppe på dagsorden enn i en vanlig krig, fordi de militære målene på grunn av alle begrensningene er vanskeligere å oppnå.⁶⁹

Den amerikanske administrasjonen klarer ikke utfordringene

Klimaet, terrenget, krigsmoralen hos vietnameserne og den manglende legitimiteten til den sørvietnamesiske regjeringen førte til at USA tapte krigen. Men i likhet med gale dogmer i begrenset krig spilte Johnsons eksentriske lederstil og byråkratiske feil begått av den amerikanske administrasjonen en ikke ubetydelig rolle.

Lyndon B. Johnson var en komplisert mann, og når det gjaldt disponeringer i Vietnamkrigen var han "a man at war with himself".⁷⁰ Mye av dette skyldtes nok hans nær paranoide frykt for at krigen kunne bli en stormaktskrig. Dette førte til at han ble svært usikker på seg selv og førte en politikk som var en gylden middelvei mellom haukene og duene i det amerikanske lederskapet. Men presidenten greide aldri å forsone seg med sine løsninger. Middelveien førte nemlig til stadige

---

⁶⁵ Porter, Gareth 1975. *A Peace Denied. The United States, Vietnam, and the Paris Agreement*. Bloomington og London s. 55 og 60-61.

⁶⁶ Young, Marilyn 2004 s. 25.

⁶⁷ Herring, George C. 1979/2002 s. 182. Mer om all-out limited war i "Introduction" av Gilbert, Marc Jason 2002 i Gilbert, Marc Jason 2002 (red.) 2002 s. 20.

⁶⁸ Herring, George C. 1993 "'Cold Blood': LBJ's Conduct of Limited War in Vietnam" i Showalter, Dennis E. og John G. Albert (red.) 1993. *An American Dilemma. Vietnam, 1964-1973*. Chicago s. 80.

⁶⁹ Herring, George C. 1995 s. 4.

⁷⁰ Herring, George C. 1995 s. 115.

kompromisser som slo uheldig ut for krigsinnsatsen.⁷¹ Måten Johnson løste usikkerheten på, var å kombinere en tett personlig kontroll med en løst organisert struktur.

Johnson var en arbeidsnarkoman som krevde og hadde oversikt ned til minste detalj i krigen.⁷² Han hadde vanskeligheter med å overlate kontrollen til andre og var en av de amerikanske presidentene gjennom tidene som hadde mest personlig makt.⁷³ I tillegg veide presidenten konformitet i ledergruppa tyngre enn militær suksess.⁷⁴ Denne enigheten ble fremmet på den måten at han gav lite rom for diskusjon og kritikk, selv innad i ledergruppa.⁷⁵ Johnson etablerte heller aldri, som øverste politiske og militære leder, overordnede retningslinjer som politikerne og de militære skulle følge, på tross av at krigen var den mest politiske konflikt i USAs historie med unntak av Den amerikanske borgerkrigen. Han mente krigen var et kollektivt ansvar for hele det amerikanske folk.⁷⁶

Under Johnsons presidentembete var det heller aldri noen systematisk diskusjon om hvordan krigen i Vietnam skulle kjempes. Beslutningene ble derfor i stor grad overlatt til de enkelte fagområder slik at hver gruppe eller avdeling drev med sine egne ting så godt de kunne. Dette førte til at de politiske, militære og diplomatiske målene i krigen ikke var koordinert i en overordnet strategisk plan. I mesteparten av perioden 1965-1967 var USAs pacification-program, det store ikke-militære programmet for gjenoppretting av fred ikke underlagt effektiv sentral kontroll. Først tidlig i mai 1967 skjedde dette, da ble programmet lagt under militær kommando.⁷⁷

Den amerikanske ledergruppa hadde i starten blitt kalt "the awesome foursome" og bestod av presidenten selv, hans rådgiver Walt W. Rostow (erstattet McGeorge Bundy fra 1966), utenriksminister Rusk og forsvarsminister McNamara.⁷⁸ Etter hvert vokste disse svært langt fra hverandre og kjempet til slutt i det skjulte en kamp mot hverandre. Selv om ingen i administrasjonen likte utviklingen i krigen fra 1965 til 1967 maktet ingen dermed å gjøre noe med krigens gang.⁷⁹ For mens Rusk, Rostow og også Johnson mente USA hadde etablert en uovervinnelig militær posisjon som til slutt ville presse Nord-Vietnam til forhandlingsbordet, begynte McNamara i stadig større grad å tvile på at krigen kunne vinnes militært.⁸⁰ Dette førte til at forsvarsministeren ble en ineffektiv krigsleder. I desember 1965 fikk McNamara i stand en bombestans for å forsøke å få motparten til forhandlingsbordet.⁸¹ Denne stansen måtte han kjempe hardt for å få i gjennom. Tross iherdige

---

⁷¹ Herring, George C. 1993 s. 79. Representanter for duer og hauker blir presentert senere i kapittelet.

⁷² Herring, George C. 1995 s. 22-23.

⁷³ Herring, George C. 1995 s. 180.

⁷⁴ Herring, George C. 1995 s. 48.

⁷⁵ Herring, George C. 1993 s. 80.

⁷⁶ Herring, George C. 1993 s. 63 og 80; Herring, George C. 1995 s. 16-18 og 37.

⁷⁷ Herring, George C. 1995 s. 63, 83 og 177.

⁷⁸ Herring, George C. 1995 s. 8 og 25-62.

⁷⁹ Herring, George C. 1993 s. 67.

⁸⁰ Herring, George C. 1995 s. 11-12.

⁸¹ McNamaras forslag til bombepause kom 20. april 1965 og hadde kodenavn Mayflower. Målet var å utforske muligheten for en forhandlingsløsning. Forsøket bestod av to deler: a) en ikke-offentlig bombestans b) et forsøk på å oppnå kontakt med Nord-Vietnam

forsøk fikk stansen ikke resultater, og McNamaras innflytelse på beslutningene som skulle tas i fremtiden, ble etter dette svekket. Det som fra starten av krigen hadde blitt kalt McNamaras krig siden McNamara selv muligens var den største hauken av dem alle, ble mer og mer til Rusks krig. Mannen som hadde hovedansvaret for krigen, forsvarsminister McNamara, var ironisk nok den i ledelsen som etter hvert jobbet mest for at det skulle bli fred, mens han som hadde ansvaret for å slutte fred, utenriksminister Rusk, var den største krigsforkjemperen i ledergruppa. McNamara var for å bruke terminologien fra internasjonal politikk en due, mens Rusk var hauk. På tross av manglende resultater fra første store bombestans, endret ikke McNamara oppfatning om at bombingene måtte stanses. Gjennom store deler av 1966, deltok McNamara og daværende reisende diplomat og to år senere amerikansk sjefsforhandler i Paris-samtalene William Averell Harriman i en stille konspirasjon der de privat delte deres motstand mot fortsatt bombing og en forestilling om at den ville virke.⁸² Men skepsisen holdt de for seg selv, de ville verken gå til presidenten for å kreve bombestans eller forlate sine stillinger.⁸³

Johnson ble mer åpen for diskusjon våren 1967, men gnisningene i ledergruppa var da så store og McNamaras tvil så sterk at sistnevnte til slutt følte at han måtte gjøre noe.⁸⁴ I månedsskiftet november/desember 1967 skrev McNamara et notat der hans kritiske synspunkter til de amerikanske disponeringer i krigen kom klart frem. Dette leverte han personlig til Johnson. Hva som skjedde videre etter dette, har verken Johnson eller McNamara vært tydelige på, verken da eller siden.⁸⁵ I ettertid har McNamara uttalt at han selv ikke er sikker på om han ble sparket eller sa opp sin stilling. Trolig var det en mellomting, at McNamara forsto at notatet var så godt som en avskjedssøknad. McNamara ble utnevnt til ny sjef for Verdensbanken og forlot forsvarsministerjobben i slutten av februar 1968. Clark McAdams Clifford overtok den vanskelige stillingen som leder for Vietnamkrigen. Etter hvert viste det seg at han også var mer due enn hauk.⁸⁶

Også de militære lederne var særdeles lite effektive. Helt fra 1964 var de klar over at deres krav om å sende stadig flere styrker i krigen ikke ville bli møtt av Johnson. Likevel, på tross av at de så at det i beste fall kunne bli en stillingskrig som ville vare i mange år, gjorde de ikke noe med krigsstrategien sin. Samtidig frontet amerikanerne som sagt utad at de snart kom til å vinne.⁸⁷

---

gjennom den amerikanske ambassadør i Moskva Foy Kohler. Det ble satt i verk 12.5.1965. Bombingen begynte igjen en uke senere etter at Nord-Vietnam hadde nektet å ta i mot Kohler. I perioden mellom mai 1965 og november 1968 var det 16 delvise eller totale bombestanser.

⁸² Herring, George C. 1993 s. 63.

⁸³ Herring, George C. 1995 s. 12.

⁸⁴ Herring, George C. 1995 s. 54-55.

⁸⁵ McNamara i *The Fog of War*.

⁸⁶ Herring, George C. 1995 s. 61.

⁸⁷ Buzzanco, Robert and Marilyn B. Young (red.) 2002. *A Companion to the Vietnam War*. USA, Storbritannia, Australia og Tyskland s. 175.

I det store og det hele fant Johnson diplomati frustrerende. Han var usikker, lite villig og ikke i stand til å finne en vinnerstrategi. Dette slo ikke bare ut i hans egen ledergruppe, men også i den bredere veien mot en forhandlingsløsning for Vietnamkrigen.⁸⁸

Partenes forhandlingssyn

USA - egentlig vilje til fred?

Hvor stort fokus hadde egentlig amerikanerne på en forhandlingsbasert fred i krigens første fase?

”Whenever there was a conflict between opening such discussion through a secret channel and the desire to put maximum military pressure on the DRV [Nord-Vietnam], the administration chose the latter”, skrev historiker og undersøkende journalist Gareth Porter rett etter krigen.⁸⁹ Selv om ikke Porter hadde tilgang til dokumentene forskerne har i dag, hadde han nok likevel mye rett i dette. Frem til den nordvietnamesiske Tet-offensiven i januar til mars 1968, hadde USA så tro på at de skulle vinne krigen på slagmarken at de ikke var spesielt opptatt av å starte forhandlinger med Hanoi. ”Each was too preoccupied with fighting the war to think of negotiating an end to it”, skrev Pierre Asselin da han skisserte perioden.⁹⁰ I dette tidsrommet var det kun uregelmessig diplomatisk dialog mellom partene. Denne historien er ”one of the most fruitless chapters in U.S. diplomacy.”⁹¹ På tross av dette er den interessant.

USA hadde alltid satt seg i mot en forhandlingsløsning som ville føre til at de måtte inngå store kompromiss. Den egentlige grunnen til at flere av meglingsforsøkene gjennom mellommenn mislyktes, skyldtes at Washington ikke var innstilt på å gi de kompromisser som var nødvendige for å starte samtaler. Nord-Vietnam så, som kapittelet senere vil vise, annerledes på forhandlinger; for dem var forhandlinger en del av en krigsstrategi. USAs strategi frem til våren 1968 ble derfor å vektlegge interesse for fred, men de ville vente med faktiske forhandlinger inntil nordvietnameserne gav tydelige signaler om at de var villig til å møte de amerikanske betingelsene. Slike signaler var ikke nordvietnameserne villig til å gi.⁹²

State Departement utviklet på grunn av dette teknikker for å unngå forhandlinger samtidig som de hevdet å kjempe for dem. En viktig grunn til dette var at det ville føre til store samarbeidsproblemer med Saigon-regjeringen om samtaler mellom USA og Nord-Vietnam ble

---

⁸⁸ Herring, George C. 2002 s. 79.

⁸⁹ Porter, Gareth 1975 s. 55.

⁹⁰ Asselin, Pierre 2002 s. xii-xiii.

⁹¹ Goodman, Allan E. 1978/1986. *The Search for a Negotiated Settlement of the Vietnam War*. Berkeley s. 9.

⁹² Kaiser, David 2004. ”Discussions, Not Negotiations: The Johnson Administration’s Diplomacy at the Outset of the Vietnam War” i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004 s. 52-53.

oppdaget. Denne regjeringen hadde gjennom hele krigen en svært rigid holdning til USAs fredsforøk. Washington var også sterkt motstridig til at vietnameserne selv skulle snakke sammen. Noen internasjonal konferanse ville de heller ikke gå med på. I februar 1965 takket derfor Rusk nei til Sovjets forslag. Bombepausene i mai 1965 og fra desember 1965 til januar 1966 var dermed i hovedsak militær taktikk, ikke et forsøk på å få i gang forhandlinger. De var lagd for å flytte ansvaret for krigen over på Nord-Vietnam, slik at amerikanerne kunne si at de hadde forsøkt å ta skritt for å få i gang samtaler, men at ikke motparten var rede for fred. Slik kunne USA ytterligere eskalere konflikten uten å møte for massiv motstand. Også McNamara ville eskalere om bombestansen ikke gav resultater, hans forslag om bombestans kom etter at han hadde gitt tillatelse til eskalering, men før den var iverksatt.⁹³

I 1966 skjedde det lite. Krigen gikk sin gang, og det var svært liten kontakt mellom partene. Heller ikke våren og sommeren 1967 var tiden for forhandlinger. Ingen av partene var rede til å gjøre de kompromisser som trengtes. Sensommer og tidlig høst samme år var situasjonen i Vietnam mer mørk og dyster enn vanlig for amerikanerne. Haukene mente at man skulle eskalere bombingene, duene krevde forhandlinger, i noen tilfeller brukte man ordet hengemyr for å beskrive situasjonen. USAs militærkommando fortsatte å proklamere seire og fremgang, mens nordvietnameserne ikke viste tegn til å slutte å krige. USAs etterretning kunne heller ikke bli enige med seg selv om Nord-Vietnam og FNLs styrker var utmattet eller ikke. I Sør-Vietnam holdt de sitt første demokratiske valg i september. Dette ble sett på som et tegn på fremgang selv om regjeringen som ble valgt, var både udugelig og herjet av korrupsjon.⁹⁴

Washingtons faktiske innsats for fred

Selv om USA i likhet med sin motpart hadde et ambivalent forhold til å forhandle, var diplomatiet ikke dødt. Hva gjorde USA for faktisk å fremme freden og få forståelse for hva motparten ønsket? 7. april 1965 sa president Johnson seg villig til såkalte betingelsesløse diskusjoner med motparten, også med bruk av mellommenn. Slike diskusjoner betydde to ting: USA ville ikke ha våpenhvile, og diskusjonene var kun siktet mot å utveksle meninger. Dette førte til at USA kunne vente med å erklære våpenhvile til de mente at de hadde det militære overtaket. Partene trengte heller ikke å forplikte seg til kompromisser med denne løsningen. Kort tid etterpå utviklet Nord-Vietnam sine betingelser for å starte forhandlinger, kjent som de fire punktene.⁹⁵ Disse fikk de i stor grad i

---

⁹³ Kaiser, David 2004 s. 45-57.

⁹⁴ Cooper, Chester L. 1971 s. 369; Herring, George C. 1979/2002 s. 201.

⁹⁵ Punktene er gjengitt senere i kapitlet.

gjennom i fredsavtalen i 1973.⁹⁶ Midt i bombestansen ved årsskiftet 1965/1966 ønsket Johnson og en av meglerne å vite USAs forhandlingsposisjon.⁹⁷ Rusk lagde dermed 14 punkter på en kveld, de så slik ut:

Washington's Fourteen Points of December 29, 1965

1. The Geneva Agreements of 1954 and '62 are an adequate basis for peace;
2. We would welcome a conference on Southeast Asia or any part thereof;
3. We would welcome "negotiations without preconditions";
4. We would accept unconditional discussions;
5. A cessation of hostilities could be the first order of business at such a conference;
6. Hanoi's Four Points could be discussed along with any other points which others might wish to propose;
7. We want no U.S. bases in Southeast Asia;
8. We do not desire to retain U.S. troops in South Vietnam after peace is assured;
9. We support free elections in South Vietnam to give the South Vietnamese a government of their choice;
10. The question of reunification of Vietnam should be determined by the Vietnamese themselves;
11. The countries of Southeast Asia could be nonaligned or neutral if that be their option;
12. We would much prefer to use our resources for the economic reconstruction of Southeast Asia than war;
13. The Viet Cong would have no difficulty being represented and having their views represented if Hanoi decided she wanted to cease aggression;
14. We have said publicly and privately that we could stop the bombing of North Vietnam as a step toward peace, although there has not been the slightest hint of suggestion from the other side as to what they would do if the bombing stopped.⁹⁸

I juli foreslo Johnsons daværende rådgiver George Bundy som den første amerikaner å opprette en hemmelig kanal til motparten. På tross av sterk motstand fra USAs ambassadør i Sør-Vietnam, general Maxwell D. Taylor, og hans forgjenger republikaneren Henry Cabot Lodge, tok administrasjonen opp forbindelsen til fienden senere samme år, men da med Nord-Vietnam og ikke FNL slik Bundy hadde foreslått. Etter dette fulgte en hel rekke mer eller mindre seriøse fredsforslag.⁹⁹ Men for Johnson og hans rådgivere var det å komme nærmere en fredsslutning like vanskelig som å føre krigen. Selv om det kun var et lite mindretall av fredsforsøkene som ble regnet som ekte, kom de fleste av dem opp i dagen gjennom pressen. På grunn av at hvert forsøk førte til protester, måtte administrasjonen lære seg gjennom "the hard way" hvor viktig det var å svare på hvert enkelt av dem.¹⁰⁰ Johnson omtalte situasjonen på denne måten:

---

⁹⁶ Kaiser, David 2004 s. 52-53.

⁹⁷ Megleren som var mest aktiv på dette feltet, var Janos Radvanyi som stod for det ungarske meklingsforsøket.

⁹⁸ McNamara, Robert S. et al. 1999 s. 236. Genèveavtalen av 1962 i punkt 1 siktet til avtalen om Laos', Vietnams nabolands, nøytralitet. Avtalen ble underskrevet av Nord-Vietnam, men ble ikke tatt hensyn til i praksis.

⁹⁹ Kaiser, David 2004 s. 54-55.

¹⁰⁰ Herring, George C. 1995 s. 23-24.

[T]here was never any shortage of self-appointed 'mediators' who, without our encouragement and often even our knowledge, tried to make their own contacts. I did not question the good intentions and sincerity of many of these free-lance 'peacemakers', but I do think many of their spontaneous efforts may have harmed more than they helped. I know they often did more to confuse issues than to clarify them.¹⁰¹

Forskningen tyder likevel på at Johnson virkelig ønsket at et av disse ekte forsøkene skulle komme frem til et kompromiss han kunne godta. Spesialassistent Chester Cooper som var sjef for fredsforsøkene, har slått fast at det fantes ærlige forsøk. Amerikanerene var villig til å sende Cooper eller diplomat Harriman til Hanoi om det kom lovende signaler fra motparten.¹⁰²

Nord-Vietnam – kjemping og snakking, snakking og kjemping

Nord-Vietnam tenkte annerledes enn USA i spørsmålet om forhandlinger. De så forhandlinger som et middel til å etablere legitimitet til revolusjonsbevegelsen som politisk faktor i Sør-Vietnam, og til å ødelegge legitimiteten til et regime som ikke hadde grunnlag i en sørvietnamesisk folkevilje. Fredsforhandlinger var dermed en del av en bred krigsstrategi. Denne strategien som hadde det vietnamesiske navnet "danh va dam, dam va danh" (kjemping og snakking, snakking og kjemping) var raffinert i tiår med konfrontasjon og dermed dypt forankret i vietnamesisk historie. Målet med forhandlingsamtaler var med andre ord ikke nødvendigvis å komme frem til en avtale, men å gi fienden falske håp om at det skulle bli fred og øke spliden i fiendens leir. Samtaler ble brukt i sammenheng med militær kamp. Kampenes mål var å opprettholde eller intensivere presset som hadde brakt motstanderen til konferansebordet.¹⁰³

Nord-Vietnams og FNLs motstand bestod av tre typer: militær kamp, politisk kamp og diplomati.¹⁰⁴ I motsetning til USA var ethvert steg i denne motstanden nøye vurdert med hensyn til hverandre.¹⁰⁵ Den militære kampen, i tillegg til det å forsvare seg, bestod av et motsvar til "search and destroy" og gikk ut på å skape usikkerhet hos fienden. Den politiske kampen var utformet med tanke på å vinne sørvietnamesere over på deres side. Diplomati bestod av to deler; en offentlig for å vinne media slik at internasjonale og innenrikspolitiske protester i USA skulle presse Washington til å trekke seg ut av Indokina og en hemmelig for i konfidensielle samtaler å kunne bekrefte de militære og politiske seirene for å fremskynde USAs tilbaketrekking.¹⁰⁶ Hanois evne til å manipulere de internasjonale og diplomatiske omstendighetene til sin fordel, spilte en betydelig rolle. Selv om

¹⁰¹ Johnson, Lyndon Baines 1972 s. 250.

¹⁰² McNamara, Robert S. et al. 1999 s. 241-242.

¹⁰³ Herring, George C. 1995 s. 176.

¹⁰⁴ Asselin, Pierre 2002 s. 2-3.

¹⁰⁵ Herring, George C. 1995 s. 176.

¹⁰⁶ Asselin, Pierre 2002 s. 2-3.

Nord-Vietnam knapt hadde noe som helst erfaring i internasjonalt diplomati, ikke en eneste diplomat som var kjent med USA eller Vesten generelt, hadde få informasjonskanaler til Washingtons meninger og kun noen få medarbeidere som kunne engelsk, greide de å spille sine to allierte ut mot hverandre.¹⁰⁷ Sammen med andre faktorer bidro også nordvietnamesernes diplomati til at verdensopinionen og store deler av den amerikanske befolkningen satte spørsmålstegn ved ærligheten i USAs omfattende diplomatiske offensiv.¹⁰⁸ Nordvietnameserne var også mye flinkere til å kombinere slagmarkssuksess med diplomatiske tilbud laget for å vinne venner og innflytelse.¹⁰⁹

Sent i 1964 utnevnte Nord-Vietnam sin første utenriksminister og begynte sitt diplomatiske arbeid. Mannen som ble valgt het Nguyen Duy Trinh. Han var opprinnelig fra sør og kom fra stillingen som visestatsminister og sentralkomiteemedlem. Få måneder senere, i februar 1965, begynte kommunistene seriøse diskusjoner om å bevege seg mot forhandlinger da de fire første punktene for forhandlinger ble utarbeidet. De så slik ut:

Hanoi's Four Points of April 8, 1965

1. Recognition of the basic national rights of the Vietnamese people – peace, independence, sovereignty, unity, and territorial integrity. According to the Geneva agreements, the U.S. Government must remove its troops from South Vietnam; U.S. must stop its acts of war – i.e., the bombing – against North Vietnam.
2. Pending the peaceful reunification of Vietnam, the military provisions of the 1954 Geneva Agreements on Vietnam must be strictly respected. All foreign troops must leave the country. There must be no military alliances between either the Hanoi government or the Saigon government, and outside powers.
3. The internal affairs of South Vietnam must be settled by the South Vietnamese people themselves in accordance with the program of the NLF [FNL] without foreign interference.
4. The peaceful reunification of Vietnam is to be settled by the Vietnamese people in both zones, without foreign interference.¹¹⁰

Punktene var et kompromiss mellom Hanoi og FNL og ble jobbet med i to måneder før de ble offentliggjort. Alle fire punktene tok utgangspunkt i Genève-avtalen. Nordvietnameserne var ikke enig i alle aspektene fra Genève, men mente denne avtalen likevel var det beste utgangspunktet for samtaler.¹¹¹

---

¹⁰⁷ Et delvis unntak var Nord-Vietnams ambassadør i Paris May Van Bo som hadde litt internasjonal erfaring.

¹⁰⁸ Slike andre faktorer var at USA hadde en dårlig sak og fikk etter hvert den vestlige folkeopinionen mot seg. Tv-bildene fra krigen bidro også til dette.

¹⁰⁹ Duiker, William J. 2002 s. 47-48; McNamara, Robert S. et al. 1999 s. 239-240.

¹¹⁰ Ruane, Kevin (red.) 2000. *The Vietnam wars. Documents in Contemporary History*. Manchester University Press: Manchester s. 109.

¹¹¹ McNamara, Robert S. et al. 1999 s. 223-227, 230-232 og 239-240.

Nord-Vietnam: egentlig fredsvillig?

There is nothing to indicate that North Vietnam was more eager to negotiate except on its own terms than the United States. But in those cases that came to light, Washington usually appeared the culprit. Through sheer cleverness or by exploiting its other advantages, Hanoi was often able to convey the impression that it was willing to negotiate and that its good intentions were foiled by American indifference, incompetence, or cupidity. Even when Johnson took special steps to try to gain an advantage, he was often upstaged. And the concessions he made to prove his commitment to peace, in at least some cases, played into North Vietnam's hands.¹¹²

På tross av suksess med å vinne internasjonal opinion, så Hanoi på diplomati som den minst lovende av de tre typene motstand. Dette ble bekreftet av sentralkomiteen i januar 1967.¹¹³ Hanoi var overbevist om at USA ikke var seriøse i sine forsøk på å fremme en forhandlingsløsning. Fra tidlig i 1965 til 1968 var Hanois diplomatiske tenking preget av dette. Kampstrategien var da å få USA til å innse at de ikke kunne vinne. Hanoi ønsket å kjempe til seg en sterk militær posisjon før de ville komme til forhandlingsbordet. Hver gang Hanoi mente de lå godt an militært, slo dette ut på økt formidlingshyppighet gjennom tredjeparter og større villighet til å inngå kompromisser. I midten av 1967 trodde Nord-Vietnam fortsatt at USA ville fortsette presset mot dem for å dem til å gå med på USAs krav. Hanoi var derfor svært målbevisst på at de ikke skulle ta skritt som kunne tolkes som "sign of weakness". Istedenfor møtte de motpartens eskalering med selv å eskalere.¹¹⁴ På denne måten reagerte de ikke etter de teoretiske dogmene i begrenset krig.

Hanois minimumsposisjon for forhandlinger ble uttalt av utenriksminister Trinh i januar 1967: "It is only after the unconditional cessation of U.S. bombing and all other acts of war against the DRV [Nord-Vietnam] that there could be talks between the DRV and the U.S." Nord-Vietnam ville ikke akseptere noen kompromisser på dette feltet i det hele tatt. Om de kom med innrømmelser overfor USA, tenkte nordvietnameserne seg at de måtte innrømme at også deres krigshandlinger var illegitime. Hanoi innrømte ikke at de var i krig, men mente at de var uskyldig og brutalt overfalt. Disse standpunktene førte til at USA så på dem som defensive og rigide.¹¹⁵

Hanois faktisk fredsinnsats

Selv om Hanois diplomatiske innsats var underordnet den militære og politiske kampen, må den omtales. Nord-Vietnam hadde flere diplomatiske forsøk i 1962-1965 i håp om å få til en politisk forhandlingsløsning. USA var avvisende fordi de ikke oppfattet at Nord-Vietnam mente forsøkene

---

¹¹² Herring, George C. 1995 s. 119-120.

¹¹³ Asselin, Pierre 2002 s. 3-4.

¹¹⁴ Herring, George C. 1995 s. 23; Porter, Gareth 1975 s. 29-30.

¹¹⁵ Herring, George C. 1983 s. 384; Porter, Gareth 1975 s. 29-30.

seriøst. Ved årsskiftet 1964/1965 sendte nordvietnameserne kampstyrker inn i Sør-Vietnam.¹¹⁶ På tross av dette var det fortsatt et ønske i Hanoi om å forhandle. ”Hanoi was preparing to negotiate well before the United States decided to send combat troops to Vietnam”, skrev McNamara etter en serie konferanser siste halvpart av 1990-tallet mellom historikere og representanter for lederskapet fra begge sider av konflikten.¹¹⁷ Men dette feilet nordvietnameserne fullstendig i å formidle til Washington før lenge etter den var over.

Fra mai 1965 ble de fire punktene moderert.¹¹⁸ I begynnelsen av krigen tenkte Hanoi slik de amerikanske haukene trodde de gjorde hele krigen, at punktene ikke var forhandlingsbare. Dette endret seg etter hvert, og nordvietnameserne tenkte seg at det punktet USA hadde vanskeligst for å godta, Nord-Vietnams tredje punkt for forhandlinger var det mest fleksible av alle.¹¹⁹ Knappe to år senere ble de fire punktene stilletiende forlatt og kun et krav for at Nord-Vietnam skulle starte fredssamtaler, ble nå stilt – en betingelsesløs amerikansk bombestans. Årsaken var at Hanoi mente at sjansen for fredssamtaler ville øke. Tidlig i 1967 var nemlig duene i Hanoi på offensiven, og det var et større ønske om å forfølge forhandlingssporet. Samtidig var dette også taktikk. Hanoi trodde at Johnson på grunn av all opptøyene fredsbevegelsen lagde, nå var mer villig til kompromisser enn tidligere i krigen. Men Washington på sin side var ikke i tilstrekkelig grad villig til å forfølge meldingene og stolte ikke nok på nordvietnameserne til å gå med på en bombestans uten vilkår.¹²⁰

Krigens misforståelser – kun kulturkonflikt?

USA endte opp med å tolke de fire punktene som rigide betingelser USA måtte imøtekomme, selv om blant annet Chester Cooper tenkte annerledes. Nordvietnameserne kunne ikke forstå amerikanernes syn, de tenkte at punktene kun var et utgangspunkt for forhandlinger. Denne misforståelsen var medvirkende til at det ikke ble satt i gang forhandlinger tidligere. En av grunnene til amerikanernes tolkning skyldtes feil oversettelse. I den engelske versjonen ble punktene sagt å være ”*the basis for a political settlement*” i stedet for ”*a basis for a political settlement*”. Dette bidro blant annet den norske kontaktformidlingen til å oppklare, noe som vises senere i oppgaven. USA hadde særlig vanskeligheter med å forstå og godta punkt nummer tre, punktet som sa at forhold i Sør-Vietnam måtte løses av sørvietnameserne selv i henhold til FNLs program. USA kunne heller

---

¹¹⁶ McNamara, Robert S. et al. 1999 s. 302

¹¹⁷ McNamara, Robert S. et al. 1999 s. 223-224.

¹¹⁸ I samtale med fransk UD 17.5.1965, se Porter, Gareth 1975 s. 52-53.

¹¹⁹ McNamara, Robert S. et al. 1999 s. 231-232.

¹²⁰ Duiker, William J. 2002 s. 66-67. Dette ble gjort i januar 1967.

ikke få klarhet i om dette punktet innebar at den sørvietnamesiske regjeringen som styrte landet, kunne fortsette. Men FNLs program inneholdt faktisk også et punkt om at de gikk med på at en koalisjonsregjering kunne opprettes og at gjenforeningsprosessen med Vietnam skulle ta tiår.

Også et annet punkt ble misforstått. I motsetning til det Washington valgte å tro, stilte ikke Hanoi noe krav om at USAs tropper måtte forlate Vietnam før forhandlinger kunne komme i gang. Nord-Vietnam skjønnte dette var urealistisk, det ville jo bety at USA måtte kapitulere før samtaler kunne begynne.

I Rusks 14 punkter lå ingen klar løsning på hvordan partene skulle komme til forhandlinger. Hanoi måtte derfor ifølge McNamara plukke det de likte fra fredskurven. "Each misunderstood the other's intent to use the Points as a beginning, not an end of a process", påsto han etter de før omtalte konferansene. Videre skrev han at Johnsons administrasjon var for slurvet og uorganisert og mente ledergruppen burde laget et reelt fredsforslag til Hanoi.

I tillegg til at partene tolket hverandres krav uriktig, var det også andre store misforståelser som førte til mistillit. Fremgang på et av disse områdene, kunne ført til en smittende effekt på de andre. Men istedenfor å forhandle frem en løsning, kriget de. Begge parter hadde nemlig en feilaktig oppfattelse av hva slags kompromissløsning den andre parten dypest sett var villig til å godta, det som med et låneord fra økonomien kalles bunnlinje. Washington trodde at Nord-Vietnam og Kina ville erobre Sør-Vietnam og forene landet under kommunistisk styre. De trodde ikke at Hanoi var selvstendige nok eller var interessert i en forhandlingsløsning. Men det var de trolig. Nord-Vietnam på sin side trodde at USA ikke ville gå med på noe annet enn nordvietnamesisk tilbaketrekking. Det ville de trolig. Først i konferansene omtrent 30 år senere, oppdaget man at bunnlinjene trolig kunne vært forenbare. Nord-Vietnams bunnlinje var å stoppe amerikansk bombing, få USA ut og få FNL inn i en koalisjonsregjering i Sør-Vietnam som starten på en gjenforeningsprosess. USA krevde å få fangene sine tilbake, få noen av sine allierte inn i en koalisjonsregjering i Sør-Vietnam og forsikre seg om at ikke et gjenforent Vietnam ville bli en base for Sovjet eller Kina.

Partene skjønnte heller ikke hverandres kultur og reaksjonsmåter i tilstrekkelig grad. Dette førte for eksempel til at da USA forsøkte å demonstrere godvilje ved å la være å bombe, tolket nordvietnameserne dette som et ultimatum.¹²¹ De trodde den manglende bombing var et forsøk på å teste om deres krigsvilje var blitt ødelagt. "So every time you 'took our pulse,' either in a bombing pause or by sending some intermediaries, we did everything in our power to show you that we were alive, that we could still defy you, that we could outlast you, and that you could not defeat us", sa en av nordvietnameserne til amerikanerne under konferansene. Bombestans førte med andre ord til at

---

¹²¹ Se også Kissinger, Henry 2003. *Ending the Vietnam War. A History of America's Involvement in and Extradition from the Vietnam War*. New York, London, Toronto, Sydney og Singapore s. 40.

haukene i sentralkomiteen i Hanoi vant terreng, for nordvietnameserne tolket det slik at deres taktikk da vant frem.¹²² Det var nemlig slik at det også var uenighet om synet på forhandlinger med USA. Til denne interne uenigheten maktet ikke noen av partene i tilstrekkelig grad å ta forbehold.

Hanoi tenkte også mer kortsiktig enn Washington. De ville ikke svikte sine brødre i sør som fortsatt ble bombet. Nord-Vietnam vurderte aldri i løpet av krigens første syv år å fire på kravet om en betingelsesløs bombestans. USA på sin side tolket den manglende responsen på bombestansene som om Nord-Vietnam ikke var seriøse i ønsket om å komme til forhandlinger.

Hanoi misforstod også fullstendig Washingtons forhandlingstilnærming, "...we [USA] were desperate for a peace formula, whereas they saw our intermediary efforts as a plot to avoid negotiations, trap them, or even destroy them." Nordvietnameserne trodde at USA så forhandlinger som en måte å krige på, slik de selv gjorde. Grunnen til dette var USAs stadige eskaleringer. Denne ulike tilnærmingen var også grunnen til at mellommennene i fredsinitiativene fikk det vanskelig. Hanoi var skeptisk til flommen av personer som ble utsendt fra amerikanerne. Selv om de lyttet, trodde de at fredsinitiativene kun var igangsatt for å legitimere fortsatt bombing. Dette var ikke hele sannheten. Samlet sett førte disse misforståelsene til at det ble mange misbrukte fredsmuligheter i krigens første år, flere enn begge parter trodde fantes.¹²³

Partenes forhold til mellommenn og de hemmelige fredsforsøkene

Amerikanerne anstrengte seg sterkt for å finne ut hva som var nordvietnamesernes taktikk. Cooper sa det slik til nordvietnameserne i løpet av de omtalte konferansene:

But nothing serious was ever proposed. We couldn't even get a serious answer to our own proposals. That's the way we felt about it [...] We just could not find a way to have direct contact with each other! Some of that was our fault. But some of it was certainly your fault as well. We never knew what you thought about the initiatives.¹²⁴

Washingtons frustrasjon ble også delt av tredjeparter som forsøkte å hjelpe så godt de kunne. Hanoi som ønsket å forhandle med USA uten hjelp av Sovjet og Kina, benyttet mellommenn i så stor grad de kunne. Hovedgrunnen var at nordvietnameserne kjempet med nebb og klør mot at stormaktene skulle ødelegge den militære seieren i en internasjonal stormaktskonferanse, slik ledelsen i Hanoi

---

¹²² Qiang, Zhai 1997 s. 19-20; Brigham Robert K. 1995. "Vietnamese-American Peace Negotiations: The failed 1965 Initiatives." i *The Journal of American-East Asian Relations*, Vol. 4, Nr. 4.

¹²³ McNamara, Robert S. et al. 1999 s. 223-259 og 302-305.

¹²⁴ McNamara, Robert S. et al. 1999 s. 243-244.

følte de hadde gjort i 1954. Det at Nord-Vietnam ikke hadde noe etterretningsapparat for å sile meglernes, gjorde diplomatiet vanskeligere. Amerikanerne var derfor ofte frustrert over at mange av tredjepartene lot seg lure av indirekte og tvetydige nordvietnamesere.¹²⁵ Selv om de var skeptiske, benyttet amerikanerne noen av kanalene nordvietnameserne hadde opprettet eller tatt inn i varmen og satset selv på å klare å nå igjennom til nordvietnameserne med å informere andre tredjeparter.

I perioden juni 1966 til mars 1968 var det, i tillegg til det norske, seks andre store meglingsforsøk.¹²⁶ Felles for dem er at alle ville at partene skulle utdype sine meninger og betingelser til hvordan de skulle komme i gang med forhandlinger. Et annet likhetstrekk er at alle var ledet av europeere, det var representanter fra Polen, Storbritannia, Sverige, Frankrike, Romania og Italia. Alle unntatt det franske var ledet av høytstående embetsmenn eller politikere. Det var altså ikke at det ikke åpnet seg muligheter for samtaler som var utslagsgivende. Hovedårsaken til at det ikke kom i gang forhandlinger, var begge parter manglende vilje til betydelige kompromisser. Likevel var ikke forsøkene unyttige, USA og Nord-Vietnam lærte mye mer om hva den andre parten tenkte og mente. De neste kapitlene viser et konkret eksempel på hvordan dette skjedde.

---

¹²⁵ Kissinger, Henry A. 1979. *Memoarer. De første år i Det hvite hus*. Oslo. Norsk oversettelse av kapittel 1-17 av originalen *White House Years* 1979 s. 279.

¹²⁶ De andre samtidige meglingsforsøkene blir grundigere behandlet i tillegg.

Del 2: Ohio-kanalen

Denne delen vil ta grundig for seg hva Ålgård og Loans samtaler handlet om og hvordan amerikanerne og nordvietnameserne reagerte på dette. Samtalene vil også bli forklart og satt inn i krigens gang. Som underkapitlene viser var kanalen var delt inn i fire ulike faser. Første fase tar for seg hvordan samtalene oppsto og utviklet seg frem til amerikanerne valgte å legge hovedvekten på en annen formidlingskanal enn den norske. Andre fase viser hvordan samtalene kom i gang igjen før nordmennene i tredje fase både reiser til Hanoi for å ha samtaler på høyt plan med nordvietnameserne, og nordvietnameserne sender en delegasjon til Norge for å diskutere utenfor de innledende forhandlingene i Paris. Siste fase tar for seg norsk og amerikansk evaluering av samtalene i Oslo og noen ærlige møter mellom Loan og Ålgård frem til kanalen løste seg opp ved et avsluttende besøk.

A. Etablering og en første invitasjon

Dette kapittelet vil ta for seg hvordan samtalene kom i gang. Det vil bli drøftet hvorfor Nord-Vietnam valgte Norge til å være kontaktformidler. Det kommer også frem at både amerikanerne og nordvietnameserne var interessert i å holde kanalen hemmelig, og at nordmennene fulgte dette hemmeligholdet opp. Lyngs nøling i starten av kontaktformidlingen skildres. Muligens hadde denne sammenheng med hemmeligholdet.

Videre startes fokuseringen på hvordan USA så på den norske rollen, og at de virkelig viste interesse for å opprettholde kontakten nordvietnameserne hadde opprettet. Dette vises gjennom at de to ganger sendte høytstående embetsmenn til Oslo for å underrette nordmennene om sitt syn. Det vil drøftes hvorfor. Det vil også bli gitt en forklaring på hvilke oppfatninger den norske utenriksledelsen hadde om sin rolle for fred og bli vist at utenriksledelsen allerede i sitt første seriøse kontaktformidlingsforsøk hadde klare forestillinger om at den kun ville være en fascilitator og ikke en formulator og manipulator.

Kapittelet behandler Ålgård og Loans tre første store samtaler. Den 1. juni sa Loan at Nord-Vietnam var villig til store kompromisser og at de ville være uavhengig av de kommunistiske stormaktene. I neste samtale svarte amerikanerne med å for første gang fortelle at de var villig til å anerkjenne FNL som deltaker i fredsprosessen. I samme møte indikerte Loan at nordvietnameserne var villig til å starte uformelle samtaler. I den tredje samtalen ble Ålgård invitert til Hanoi for å ha samtaler på høyt plan. Dette takket både amerikanerne og nordmennene ja til. Videre i møte fortalte USA at de ikke krevde mer enn en uformell bekreftelse på det viktigste kravet til at de skulle stoppe å bombe, at nordvietnameserne ikke skulle ta militære fordeler av en bombestans. Amerikanerne sa og at de kunne komme til å anerkjenne Nord-Vietnams rett til å være uavhengig som et kompromiss. Loan på sin side foreslår at de aksepterer en nøytral ikke-kommunistisk koalisjonsregjering, mot at USA anerkjenner FNL som politisk faktor. Han sier også at Nord-Vietnam nok må finne seg i å leve med et Vietnam som er sosialt og politisk delt i ennå noen år.

Ohio-kanalen etableres: Loan og Ålgård møter hverandre

Ole Ålgård var ifølge John Lyng ”ansett som en av våre fremste yngre diplomater, og ble regnet for å tilhøre den indre kjernen av utenriksdepartementets ’hjernetrust’”.¹²⁷ Ålgård hadde derfor ved årsskiftet 1966/1967 blitt innstilt til å bli ambassadør i Peking.¹²⁸ I tillegg til Kina hadde Ålgård også ansvaret for Nord-Vietnam som Norge på denne tiden ikke hadde anerkjent som stat.¹²⁹ Noen få måneder etter tildelingen, 1. juni 1967, fikk Ålgård besøk av nordvietnameseren Ngo Minh Loan. Loan hadde kort tid i forveien, 11. april, gått over fra jobben som industriminister i Nord-Vietnam til å bli deres ambassadør i Peking.¹³⁰ Loan ba om å få en privat samtale med Ålgård, han var ute på en ”bli-kjent-tur” til de skandinaviske ambassadører.¹³¹ Samtalen varte hele 5 timer, selv om slike konversasjoner ikke ville bli tatt godt imot hjemme på grunn av manglende anerkjennelse.¹³²

Loan begynte med å spørre om ikke det var slik at de nordiske land, selv om de var nære allierte med USA, var uenige med amerikanske disposisjoner i Vietnamkrigen.¹³³ Dette kunne Ålgård bekrefte og viste til Lyngs tidligere uttalelser.¹³⁴ Deretter sa Loan at Nord-Vietnam fryktet at den militære opptrappingen fra USA ville føre til at USA ble permanent i Vietnam. Nordvietnameseren begynte så å utdype landets betingelser for å starte forhandlinger.¹³⁵ Hanoi hadde bare en absolutt betingelse for å starte forhandlinger, fortalte han: at USA stoppet å bombe. Loan bekreftet dermed meldingen fra hans utenriksminister Trinh.¹³⁶ Videre presiserte han at det var

---

¹²⁷ John Lyngs privatarkiv (JLp), eske (e.) 103, råmanus tredje bind, undermappe Vietnam-råstoff, kassert. Bør gjennomgås for å se om noe bør brukes (råmanus kassert) Peking skiftet i 1949 navn til Beijing. Dette navnebyttet er ikke anerkjent av Taiwan og Peking ble derfor brukt en rekke år på engelsk og norsk. I dag brukes Beijing.

¹²⁸ JLp, e. 103, råmanus kassert.

¹²⁹ Nord-Vietnam ble anerkjent av Norge i mars 1971. Se del 3 for mer om anerkjenningen og striden omkring denne.

¹³⁰ National Archives and Records Administration (NARA), RG 59, Central Files 1967-69 (C. F.), boks (b.) 2745, POL VIET N-A 1/1/67, flypost fra den amerikanske ambassaden i Saigon 25.4.1967. I Vietnam er det vanlig praksis når man omtaler en person med kun et av hans navn, å bruke hans siste fornavn. Det var Ngo som var Ngo Minh Loans egentlige etternavn. I en god del av de andre kildene ble Ngo brukt, jeg bruker dette når jeg siterer, da står Loan i klamme. I de tidligste dokumentene fra Norge og USA ble navnet Mgo brukt. Dette er regelrett en skrivefeil og ble rettet etter en tid. I et hemmelig notat fra politisk kontor i Utenriksdepartementet datert 25.9.1969 går det frem at før den senere nevnte samtalen mellom Ålgård og Loan hadde det to ganger tidligere i krigen vært kontakt mellom Nord-Vietnam og Norge i Peking. Nord-Vietnams president Ho Chi Minh hadde skrevet et brev til de kongelige i Norden – deriblant kong Olav 5. Som svar var på dette brevet hadde Helge Akre, Ålgårds forgjenger, sendt et eksemplar av utenriksministerens redegjørelse om Vietnamkrigen av 16.2.1966. En representant for Nord-Vietnam hadde også overbrakt nordmennene en av presidentens taler til det vietnamesiske folk.

¹³¹ UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, fortsetter ikke, hemmelig notat datert 25.9.1969 fra Politisk kontor. Oversikt over Norges forbindelser med Nord-Vietnam med datoer og tema (oversikt). I Möller, Yngve og Fredrik Longevall 2004. ”The ASPEN Channel and the Problem of the Bombing” i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004. *The Search for Peace in Vietnam 1964-1968*. USA s. 195 er det kommet frem at Loan traff den svenske ambassadøren i slutten av mai. I NARA C. F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 664 datert 16.8.1967 går det frem at Loan også hadde besøkt den sveitsiske og franske ambassadøren. Ålgård sa at dette tydet på at Loans første besøk var tenkt som et good-will-besøk.

¹³² Langslet, Lars Roar 1989 s. 285-288.

¹³³ Lyng, John 1976 s. 270.

¹³⁴ Disse uttalelsene blir behandlet i del 3.

¹³⁵ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4531 datert 14.6.1967 og referat 14902 datert 26.8.1967; *Foreign Relations of the United States (FRUS), 1964-1968 Volume V. Vietnam 1967*. Washington D.C. 2002 (Vol. V). Nr. 201: Telegram From Embassy in Norway to the Department of State. Oslo 14.6.1967 (Nr. 201.); Herring, George C. 1983 s. 628.

¹³⁶ Se del 1 b.

en misforståelse at Hanoi krevde full tilbaketrekking før man satte seg ved forhandlingsbordet.¹³⁷ Om USA stoppet å bombe, sa Loan at Nord-Vietnam var rede til forhandlinger på fritt grunnlag og la til at de virkelig ønsket dette. Han sa til og med at Nord-Vietnam var villig til å strekke seg langt og inngå store kompromisser i forhandlinger for å få slutt på krigen.¹³⁸ Ålgård kommenterte dette med å si at det var mange som hadde oppfattet det slik at nordvietnameserne i det siste ikke hadde vært så interessert i å forhandle. Dette benektet Loan. Han sa at de siste talene fra Hanoi måtte tolkes i lys av at ved alle tidligere anledninger der Nord-Vietnam hadde vist forhandlingsvilje, hadde disse blitt feiltolket av USA som nordvietnamesiske svakhets signaler.¹³⁹

Loan påpekte at Hanoi ikke ønsket å bruke utenlandske soldater som hjelp.¹⁴⁰ Han hadde tro på at Nord-Vietnam skulle kunne greie å stå i mot all militær aktivitet fra USA alene. Ifølge Ålgårds rapport var dette svært viktig for Loan å få frem.¹⁴¹ Dette utsagnet hadde i henhold til Lyng en dobbel hensikt: For det første skulle det si at Nord-Vietnam ønsket å holde seg uavhengig av kineserne og for det andre skulle det advare USA om hva en invasjon ville føre til.¹⁴² Det overrasket UD at nordvietnameserne fjernet seg så mye fra kineserne som de gjorde.¹⁴³

Etter dette tok Ålgård ordet i samtalen. Han sa at han var bekymret for Nord-Vietnams behandling av de amerikanske krigsfangene.¹⁴⁴ Ifølge Lyng visste Ålgård at USAs ledere var veldig opptatt av dette.¹⁴⁵ Loan svarte at siden USA ikke var kommet med noen krigserklæring mot Nord-Vietnam som en bevisst demonstrasjon, ville heller ikke Nord-Vietnam anerkjenne fangene som noe annet enn kriminelle. De mente derfor at de ikke trengte å følge reglene for krig som er nedfelt i Genève-konvensjonen. Om man skulle komme til å anerkjenne de tilfangetatte soldatene som krigsfanger, ville man legalisere amerikansk deltakelse i krigen. Det aktet ikke Hanoi å gjøre. Loan forsikret derimot om at de behandlet fangene "man to man" uten å presisere dette nærmere. Ålgård

---

¹³⁷ Som oppgavens del 3 viser oppfordret John Lyng først fra talerstolen først i Stortinget og så i FN partene i krigen om at de burde utdype sine betingelser. Det er denne oppfordring som nå blir fulgt. Og ifølge Lyng 1976 s. 271, stadfestet Loan i løpet av samtalen med Ålgård hans fortolkninger. Lyng oppga her feil dato (7.2 mens det er 16.2 som er riktig jfr. Stortingstid. 1965/66 s. 1884-1887).

¹³⁸ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4531 datert 14.6.1967; FRUS, Vol. V. Nr. 201; FRUS, 1964-1968 Volum VI. Vietnam January-August 1968. Washington D.C. 2002 (FRUS, Vol. VI), Nr. 291: Telegram from the Embassy in France to the Department of State datert 3.7.1968; Lyng 1976 s. 271.

¹³⁹ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4531 datert 14.6.1967.

¹⁴⁰ I LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, kommentar datert 15.6.1967 sa Rostow at dette var en ny uttalelse.

¹⁴¹ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4531 datert 14.6.1967. Det går ikke frem hvem disse mange var. I NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, peace negotiation code name Ohio (POL 27-14 VIET/OHIO), Oslo 1503 datert 5.10.1967 går det frem at Loan spesielt siktet til hendelser i januar 1967 og at han gjentok denne uttalelsen flere ganger i fremtidige omtalte møter. Loan avviste også U Thants fredsforslag av 14.3.1967. Det kom frem at Hanoi i motsetning til Peking hadde tillitt til U Thant. Se også FRUS Vol. 5. nr. 201; JLP, e. 73, Nord-Vietnam – USA 1966-1968, forhandlinger USA-N.Vietnam (forhandlinger), håndskrevne notater med overskrift notater, tatt i UD okt. 75: Ålgård-Vietnam (notater UD 75).

¹⁴² Lyng 1976 s. 272.

¹⁴³ JLP, e. 73, forhandlinger, hemmelig dokument datert 13.11.1968: oversettelse av avsnitt fra rapport nr. 125 av 5.6.1967 fra ambassaden i Peking om samtale mellom Ålgård og Ngo [Loan] ved månedsskiftet mai/juni 67. Se også bakgrunnskapittel.

¹⁴⁴ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4531 datert 14.6.1967; Herring, George C. 1983 s. 628.

¹⁴⁵ JLP, e. 103, Råmanus tredje bind (Mellom Øst og Vest), Rester Vietnam (2) (rester råmanus). I bakgrunnskapittelet viste oppgaven at dette var en av de viktigste tingene for USA å få avklart for at de kunne starte prosessen med å trekke seg ut.

oppfordret likevel Nord-Vietnam til å tillate en inspeksjon av fangene. Til dette svarte Loan at han ikke ville utelukke at Hanoi ville vurdere dette spørsmålet på nytt.¹⁴⁶ Lyng forteller i sitt utkast til memoarer at nordvietameserne tillot inspeksjon.¹⁴⁷ Siste poeng i samtalen var at Loan informerte Ålgård om at han snart skulle reise til Hanoi.¹⁴⁸

Norske og amerikanske reaksjoner på Loans henvendelse

I etterkant av samtalen sendte Ålgård en rapport om møtet med Loan hjem til UD. I denne skrev han at det ikke bare var UD som burde være interessert i samtalen: Det var ”tegn som tydet på at uttalelsene fra ambassadør Loan var ment som annet og mere [sic] enn en rutinemessig orientering overfor hans norske kollega.”¹⁴⁹ Utenriksminister Lyng drøftet saken med en liten kjerne og fordi det var vanskelig for nordmennene å vurdere betydningen av det som hadde blitt sagt, bestemte de seg for å kalle inn den amerikanske ambassadøren i Norge, Margaret Tibbets.¹⁵⁰ Den amerikanske utenriksministeren hadde også året før bedt Lyng om at interessante samtaler nordmennene hadde i Peking, ble meldt til State Department.¹⁵¹

Møtet ble holdt 14. juni. Lyng underrettet Tibbets om det som var sagt i Peking og sa at den norske utenriksledelsen var villig til å medvirke til kanal om USA fant dette tjenlig. I motsatt fall ville saken fra norsk side arkiveres i all stillhet.¹⁵²

I Washington viste det seg at de på det høyeste hold fant kanalen troverdig.¹⁵³ State Department mente det ville være ekstremt nyttig om Ålgård fortsatte samtaler og syntes det mest interessante fra Peking var Loans uttalelse om at Nord-Vietnam var fleksible og rede til å inngå store

---

¹⁴⁶ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4531 datert 14.6.1967; JLP, e. 103, rester råmanus. Det var omtrent 800 amerikanske krigsfanger i Indokina.

¹⁴⁷ JLP, e. 103, rester råmanus.

¹⁴⁸ JLP, e. 73, forhandlinger, notater UD 75; NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 274 datert 18.7.1967.

¹⁴⁹ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4531 datert 14.6.1967; JLP, e. 73, forhandlinger, hemmelig dokument datert 13.11.1968: oversettelse av avsnitt fra rapport nr. 125 av 5.6.1967 fra ambassaden i Peking om samtale mellom Ålgård og Ngo [Loan] ved månedsskiftet mai/juni 67; Lyng 1976 s. 272. Lyng 1976 s. 272.

¹⁵⁰ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4531 datert 14.6.1967. Det er ikke helt klart hvem Lyng drøftet saken med. I Lyng 1976 s. 273 går det bare en liten krets som var kjent med det norske meglingsforsøket, statsminister Per Borten, forsvarsminister Otto Grieg Tidemand og ambassadør Arne Gunneng i Washington. Lyngs sekretær Thorvald Stoltenberg skrev i sine memoarer at Lyng viste ham referatet fra den første samtalen, se Stoltenberg, Thorvald 2001 s. 106.

¹⁵¹ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4531 datert 14.6.1967; FRUS, Vol. V, Nr. 201..

¹⁵² JLP, e. 73, forhandlinger, Fortrolig notat datert 14.6.1967; NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4531 datert 14.6.1967; FRUS Vol. V, Nr. 201.

¹⁵³ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, State 213389 datert 20.6.1967; FRUS Vol. V, Nr. 201, note 3; Herring, George C. 1983 s. 629-632. I LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, kommentar datert 15.6.1967 går det frem at presidentens spesialassistent Walt Whitman Rostow var mer usikker. Han skrev at Nord-Vietnams hensikt muligens kun var å være fornuftig og snill med nordmennene.

kompromisser.¹⁵⁴ Dette indikerte muligens at Hanoi nå hadde inntatt en mer positiv holdning til en forhandlingsbasert fred. State Department hadde tro på at Loan muligens ville komme med flere uttalelser til Ålgård. Den norske kanalen ble dermed etablert, selv om den i flere måneder, ifølge redaktøren av forhandlingsbindene av Pentagon Papers, George C. Herring, ikke fikk eget kodenavn.¹⁵⁵ Men etter noen måneder steg betydningen av kanalen. Den fikk da kodenavnet OHIO.¹⁵⁶ Både amerikanerne og nordmennene var, for å si det med Lyngs egne ord, enige om at det nå ikke var usannsynlig ”at der var etablert en kontakt som kunne gjøre det mulig å formidle synsmåter til Hanoi på en uforbindtlig måte.”¹⁵⁷

Tre dager senere møttes Tibbets og Lyng igjen. Ekspedisjonssjef i Politisk avdeling i UD, Einar Ansteensen, var også med denne gangen.¹⁵⁸ Her kom det frem at Lyng var skeptisk til den store betydningen USA hadde gitt Loans uttalelser.¹⁵⁹ Ifølge forarbeidet til sine erindringer skrev han at han i kanalens oppstartsfasen ikke hadde vært sikker på om Loan hadde forventet at hans samtale med Ålgård skulle komme i USAs hender og at Loan hadde til hensikt å opprette en kanal med nettopp Norge: Det at ”samtalen mellom Ngo [Loan] og Ålgård hadde tatt denne retning kunne være en ren tilfeldighet. Det hele kunne også være et ledd i et taktisk spill.”¹⁶⁰

På grunn av at de nordvietnamesiske arkiver ennå ikke er åpnet, er det ennå ikke sikkert hvilken fullmakt Loan hadde fått av Hanoi. Likevel er det ganske sikkert at Loan forsøkte å opprette en kanal og at dette var en del av den nordvietnamesiske diplomatiske offensiven denne sommeren.¹⁶¹ Ålgård selv mente at det antagelig var hans egne reaksjoner og gravende spørsmål i løpet av samtalen som hadde påvirket Loan til akkurat å velge ut Norge blant de skandinaviske landene.¹⁶² Ifølge ambassadøren gikk Loan bredt ut for å forsøke å bringe på bane hvor de nordiske landene stod.¹⁶³ Trolig var valget av Norge ikke så planløst som det Ålgård trodde. Nord-Vietnam

---

¹⁵⁴ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, State 213389 datert 20.6.1967; Herring, George C. 1983 s. 629-632. I LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, kommentar datert 15.6.1967 foreslo Rostow å si til Hanoi at USA skulle inngå et kompromiss: USA stoppet å bombe om Nord-Vietnam begynte å respektere den demilitariserte sonen.

¹⁵⁵ Dette kan tyde på at den ikke ble så vektlagt som de andre hemmelige kanalene. Se vedlegg for disse.

¹⁵⁶ Herring, George C. 1983 s. 628. Jeg har valgt å kalle den Ohio-kanalen. Dette navnet blir i oppgaven også brukt før kanalen egentlig fikk dette navnet. Navnet Ohio ble først brukt i kildene i et State Department memorandum datert 6.9.1968, selv om nesten alle er stemplet med Ohio. Nordmennene kalte Ohio for Ålgård-kanalen.

¹⁵⁷ JLP, e. 103, rester råmanus.

¹⁵⁸ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4679 datert 23.6.1967 og State 215936 datert 24.6.1967. I JLP, e. 73, notater UD 75 står det at de møttes 22.6.1967. Ifølge Oslo 4625 datert 21.6.1967 går det frem at møtet egentlig var planlagt 22.6.1967 og kanskje derfor skrevet inn i Lyngs syvende sans for denne dato, men det ble utsatt til 23.6.1967 sannsynligvis fordi Lyng og hadde blitt forsinket hjem fra besøk i Nord-Norge. Se også Lyng 1976 s. 274. I UD: Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

¹⁵⁹ Lyng 1976 s. 273; JLP, e. 73, forhandlinger, notater UD 75.

¹⁶⁰ JLP, e. 103, rester råmanus.

¹⁶¹ Se bakgrunn.

¹⁶² Langslet 1989 s. 289; NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 274 datert 18.7.1967. Slik jeg har tolket kildene sa Loan ingen ting om innholdet i samtalen sine med de andre skandinaviske ambassadørene.

¹⁶³ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4531 datert 14.6.1967.

hadde allerede kontakt med Sverige igjennom Loan.¹⁶⁴ Den norske utenriksledelsen hadde også vist seg mer kritisk til USAs krigføring enn det Danmark hadde.¹⁶⁵

Også amerikanerne var enig i at valget av Norge ikke var tilfeldig, men naturlig og logisk:¹⁶⁶

Norge var USAs allierte i NATO, og hadde udmerket anledning til å overbringe konfidensielle budskap til Washington. Norge hadde selv ingen interesser i Indo-China, og det var dessuten vel kjent at man på norsk side hadde stilt seg kritisk overfor USAs engasjement i Vietnam. Også dette forhold kunne tenkes å ha betydning for Nord-Vietnams valg av kanal.¹⁶⁷

Det var også slik at State Department bet seg merke i at Loan hadde en høy posisjon i Hanoi.¹⁶⁸ Loan hadde siden 1960 vært med i Nord-Vietnams sentralkomité. I tillegg kom til stillingen som ambassadør fra en statsrådspost. Uttalelsene hans hadde dermed en større politisk tyngde enn det en vanlig diplomat hadde.¹⁶⁹ Det at Loan hadde besøkt alle tre ambassadene, mente USA var et tegn på at Nord-Vietnam hadde en viktig melding å komme med.¹⁷⁰

På vei ut av møtet, etter at Lyng hadde gått, sa Ansteensen til Tibbets at UD satt stor pris på State Department's svar. Videre sa Ansteensen at Lyng ønsket å være hjelpsom og at Lyngs skepsis skyldtes at den norske regjering ikke ønsket å ”muddy waters in delicate and complicated questions.”¹⁷¹ Oppgaven skal vise at Lyng hadde en vanskelig oppgave foran seg. For mens ambassadøren og de ansatte i UD gjorde grovarbeidet, måtte utenriksministeren styre UDs uttalelser slik at begge parter hadde tillit til den norske utenriksledelsen. Denne politikken skulle komme til å skape innenrikspolitisk uro, noe som blir nærmere belyst i del 3.

Både den norske og amerikanske utenriksledelsen ønsket at denne samtalen og emnet forøvrig skulle være strengt hemmelig.¹⁷² Et strengt hemmelighold var et forsøk på å legge ting til

---

¹⁶⁴ Se tillegg.

¹⁶⁵ Se del 3.

¹⁶⁶ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, State 213389 datert 20.6.1967; FRUS Vol. V, Nr. 201, note 3; Herring, George C. 1983 s. 629-632; LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, kommentar datert 15.6.1967.

¹⁶⁷ Lyngs oversettelse, se Lyng 1976 s. 273-274. Dette har antagelig Tibbets sagt på 14.juni-møtet eller på møtet med amerikanerne 17. juli. NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 274 datert 18.7.1967. Det finnes i alle fall ikke noen slik forklaring i State 213389. Det er også mulig at uttalelsen ikke kom før i september. I et forberedende dokument fra State Department til dette møtet finnes det en nokså lik uttalelse, se NARA, RG 59, Lot files, Files of Ambassador at Large Averill Harriman- Lot file 71 D 461, Algard OHIO, udatert dokument med tittel Subject: Proposed Message Through Algard to the North Vietnamese (NARA, Lot Harriman proposed). Lyng påpekte også at han hadde forsikret seg om at ordet kritisk var skrevet uten undertone eller kritikk, noe vi i del 3 skal se at var viktig for han.

¹⁶⁸ NARA C.F., b. 2745, POL VIET N-A 1/1/67, flypost fra den amerikanske ambassaden i Saigon 25.4.1967. Loan var vararepresentant (alternate member) i Loa Dongs sentralkomité. Dette hadde han vært siden den tredje partikongressen i september 1960. Loans forgjenger Tran Tu Binh var fast medlem.

¹⁶⁹ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, State 213389 datert 20.6.1967; UD: Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

¹⁷⁰ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, State 213389 datert 20.6.1967. Ifølge Vraalsen, personlig meddelelse 2.1.2007, viser det at Nord-Vietnam brukte flere kanaler for å nå USA at nordvietnameserne virkelig ønsket å få fred. Han sa også at Norge ikke går inn i en konflikt i dag om ikke det er helt klart at begge parter i konflikten ønsker fred.

¹⁷¹ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4679 datert 23.6.1967. Lyng gjengir også Tibbets i JLP, e. 103, rester råmanus. Ifølge Vraalsen, personlig meddelelse 2.1.2007 er det å kun satse på en kanal av gangen en politikk Norge har også i dag.

¹⁷² NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4531 datert 14.6.1967 og Oslo 4679 datert 23.6.1967. Arkiveringsbilaget til dette og senere dokumenter viser at det kun var 10 kopier som ble delt ut. Alle kopiene er merket EXDIS, som betyr exclusive

rette, slik at Loan og Nord-Vietnam kunne få en hemmelig kanal til USA. På norsk side unnlot Lyng å involvere flere enn strengt tatt nødvendig på norsk side. Til og med hans egen statssekretær, Frithjof Jacobsen, ble holdt utenfor i første fase.¹⁷³ Ifølge samtaler med mannen som på dette tidspunktet var Sørøst-Asia-ekspert i UD, Tom Vraalsen, var det også trolig at Lyng ville ha hemmelighold på grunn av mer personlige årsaker. Vraalsen påpekte at Lyng følte et sterkt personlig eierskap til kanalen og synes kanalen var så spennende at han personlig ønsket å involvere seg i den.¹⁷⁴ For meg virker det også som om Lyng ville ha strengt hemmelighold for å bevare muligheten til å trekke seg ut av meglingen om den skulle bli for problematisk av innenrikspolitiske grunner. I konklusjonen på rapporten Tibbets sendte til State Department, gikk det frem at Ansteensen syntes Lyngs reaksjon i møtet var pinlig.¹⁷⁵ Likevel, på tross av Lyngs "cold feet", trodde Tibbets at Lyng ville gi Ålgård nok spillerom slik at han kunne være en nyttig mellommann, særlig om Ålgård skulle vise seg så dyktig som det Tibbets hadde forstått fra Ansteensens formidling.¹⁷⁶

Som svar bad State Department Tibbets levere følgende melding til Lyng: De var helt enig i Tibbets og Lyngs avtale om å holde kanalen hemmelig og var glad han ikke hadde kontaktet sine skandinaviske kolleger.¹⁷⁷ Det var også slik at den norske regjeringen ikke trengte være bekymret for at amerikanerne skulle rote fredsprosessen til og informerte om at det i dette tidsrommet ikke var andre oppegående kanaler inn til Nord-Vietnam. Amerikanerne hadde ikke hatt kontakt med Nord-Vietnam siden tidlig i februar, og Sovjet og andre østeuropeiske land hadde til og med indikert at de trodde ikke de kunne hjelpe til.¹⁷⁸ State Department sa også at USA ville varsle Norge umiddelbart om det skulle dukke opp andre kontakter. De mente at det var helt klart at Loans budskap hadde USA som mål. Nordvietnameserne hadde tidligere ikke blitt overrasket da andre mellommenn hadde

---

distribution. Dette er etter det jeg har funnet ut det nest høyeste sikkerhetsnivået i State. Se også FRUS Vol. V, Nr. 201. I NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, State 34082 går det frem at det var strengt hemmelighold også i den amerikanske ambassaden i Norge om meglingsforsøket. Se også del 3 b.

¹⁷³ Langslet 1989 s. 289. Statssekretær Frithjof Jacobsen kom inn i bildet 8. september 1967. Før dette er det uklart hvor mye han var orientert.

¹⁷⁴ Personlig meddelelse 2.1.2007.

¹⁷⁵ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4679 datert 23.6.1967. Se også del 3 og konklusjon.

¹⁷⁶ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4679 datert 23.6.1967; FRUS Vol. V, Nr. 201, note 3. Til hemmeligholdsdebatten hører det med et poeng til. I samtalen ble det diskutert hvordan kommunikasjonen mellom USA og Ålgård skulle foregå. Tibbets fortalte at slik informasjon vanligvis ble sendt som kodete meldinger. Dette protesterte nordmennene mot. Redaktørene av FRUS har etter min mening misforstått denne debatten slik at de har tolket det som et ledd i Lyngs mistenksomhet, se FRUS Vol. V, Nr. 201, note 3. Det går nemlig frem at det var rent praktiske og tekniske årsaker til at meldingen ikke burde kodes, se NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4679 datert 23.6.1967. Den norske ambassaden i Peking hadde verken utstyr eller folk nok til at kodede meldinger kunne mottas. Dette forsto amerikanerne. De godtok at kontakten skulle gå på vanlig måte, det vil si å sende meldinger via kurer, om nordmennene kunne love at dette ikke førte til forsinkelser, se NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, State 215936 datert 24.6.1967. State Department mente at de kunne få ubehageligheter i fremtiden om det skulle vise seg at Hanoi regnet med at Washington visste noe de ennå ikke hadde fått greie på grunn av forsinkelser. Amerikanerne antok nemlig at nordvietnameserne trodde at nordmennene hadde det mest moderne og raskeste utstyret som fantes, en kodesender. Ved en senere anledning ble Ålgård bedt om å informere Hanoi om nordmennenes sendeprosedyrer. Se også del 3 b: "Å tie i denne sak er å svikte Vietnam, å svikte Amerika og å svikte Norge".

¹⁷⁷ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, State 215936 datert 24.6.1967. NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, State 213389 datert 20.6.1967 går det frem at amerikanerne ikke hadde fått liknende rapporter fra den danske eller svenske ambassaden i Peking.

¹⁷⁸ Amerikanerne tolket muligens situasjonen slik. Se vedlegg for andre kanaler.

fortalt at USA hadde blitt informert, det ville Hanoi etter State Department's mening heller ikke nå bli. Det var etter State Department's syn, første gangen at Nord-Vietnam valgte å snakke med en sikker, indirekte og virkelig nøytral part. Tidligere hadde de valgt samtalepartnere som enten sto Nord-Vietnam for nært (Sovjet og østeuropeiske land samt Frankrike og muligens Sverige), var regnet som usikker (Indonesia) eller stod USA for nært (Japan). Til slutt i meldingen uttrykte Washington at de hadde full tillit både til Lyng og Ålgård.¹⁷⁹

Denne amerikanske oppfatningen er verd å analysere nærmere. Norge og USA var, som nevnt i introduksjonen, nære allierte. Dette var trolig også hovedgrunnen til at nordvietnameserne valgte å satse på nordmennene som formidlingskanal, de trodde nemlig at nordmennene ville nå inn til amerikanerne på en annen måte enn det andre kontaktformidlere klarte. Men nordmennene var også sikkerhetspolitisk helt avhengig av amerikanerne som garantimakt. Norsk forsvarspolitik var også helt avhengig av massiv økonomisk støtte. Dette måtte nødvendigvis farge nordmennenes disposisjoner til en kolør amerikanerne visste de ville foretrekke. Men det er nødvendigvis ikke slik at en partisk megler er en dårlig megler. Ifølge den noe begrensede teorien som finnes, påvises det at partiske meglere er ganske vanlig. Disse har ofte like stor suksess – om ikke større, enn upartiske.¹⁸⁰ Likevel veier Lyngs disposisjoner ofte opp mot at nordmennene lar amerikanerne styre hele showet alene. Dette vil bli videre drøftet senere i oppgaven.¹⁸¹

UD var overrasket over responsen de fikk fra USA, tidligere hadde de antatt at slike meldinger nærmest var dagligdags for amerikanerne. Ansteensen, som meldingen ble overbrakt til, fortalte Tibbets at han nå ville forsøke å få Lyng bort fra frykten fra å ta et selvstendig initiativ som megler og regnet med at den milde tonen og det sterke budskapet i State Department's melding ville være ham til stor hjelp.¹⁸²

Dialogen blir brakt videre

Etter første samtale mellom Ålgård og Loan, reiste Loan til Hanoi. Siden også flere andre nordvietnamesiske ambassadører reiste til byen i samme periode, trodde amerikanerne at de var innkalt til et nytt sentralkomitémøte der et av temaene var videre diskusjon av den nye

---

¹⁷⁹ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, State 215936 datert 24.6.1967; JLP, e. 73, forhandlinger, notater UD 75; JLP, e. 73, notater UD 75 og håndskrevne notater med overskrift N.Vietnam (N.Vietnam). Lyng gjengir sitater fra brev fra Katzenbach 20.6.1967 (State 213389) og Tibbets 26.6.1967 (Oslo 4692).

¹⁸⁰ Henriksen Waage, Hilde 2004 *Peacemaking Is a Risky Business'. Norway's Role in the Peace Process in the Middle East, 1993-96*. Oslo s. 5-6.

¹⁸¹ Se Første møte med Cooper – Norge et godt valg!, Nordvietnamesisk respons på frynsingen, "Å tie i denne sak er å svikte Vietnam, å svikte Amerika og å svikte Norge" og konklusjon.

¹⁸² NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 4692 datert 26.6.1967.

forhandlingsstrategien.¹⁸³ Amerikanerne hadde derfor tro på at Loan kunne komme med svært interessante meldinger i sine fremtidige samtaler med Ålgård og var ivrige etter å oppdatere nordmennene om sine holdninger i Vietnamkonflikten.¹⁸⁴ Dette var en viktig grunn til at Ålgård ble sendt til Norge.¹⁸⁵ Ålgård hadde først samtaler med utenriksminister Lyng. Ifølge Lars Roar Langslets biografi om John Lyng skal Lyng ha sagt til Ålgård: ”Gjør hva du vil, jeg skal backe deg opp!”¹⁸⁶

Washington sendte spesialrådgiver for det fjerne Østen, Leonard S. Unger, til Oslo etter å ha undersøkt om UD trodde at dette ville føre til problemer med hemmeligholdet av kanalen.¹⁸⁷ Han hadde nemlig i dagene før vært i Tyskland for å delta i en Vietnam-konferanse som var godt dekket av media.¹⁸⁸ Unger og Tibbets fra amerikansk side møtte Ålgård, utenriksråd Thore Boye og underdirektør Petter Graver på norsk side. Unger begynte med å si at det var synd at Loan hadde reist til Hanoi uten å få med seg den amerikanske responsen. Om det var slik at Loans henvendelse hadde vært et initiativ, ønsket ikke USA å fremstå som passiv. De hadde stor tro på Norge som kanal. Unger mente at Nord-Vietnam kunne komme til å tolke eventuell passivitet som et avslag.¹⁸⁹

Ålgård gav også sine evalueringer av samtalen 1. juni. Det eneste han var sikker på at Loan egentlig hadde på hjerte, var uttalelsen om at Nord-Vietnam ønsket å være uavhengig fra Kina.¹⁹⁰ Han sa også at han hadde undersøkt at Loan ikke hadde gått så langt i å utbrodere sine standpunkter til de andre skandinaviske ambassadørene som det han hadde i samtalen med ham. Dette trodde han kunne være på grunn av at de andre ambassadørene ikke hadde stilt så mange spørsmål som ham.

---

¹⁸³ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, State 213389 datert 20.6.1967, Oslo 4755 datert 29.6.1967, State 219355 datert 29.6.1967 og Oslo 546 datert 8.8.1967; NARA C.F., b. 2744, POL 16 VIET N 1/1/67, Intelligence note datert 30.6.1967; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt; JLP, e. 73, forhandlinger, notater UD 75. I FRUS Vol. V, Nr. 287: Notes of Meeting. Washington, 18.8.1967 har redaktørene noe upresist sagt at Loan dro til Hanoi etter kontakten med Ålgård 15.6.1967. Dette må være en skrivefeil. For Loans retur til Peking 15.8.1967, se JLP, e. 73, forhandlinger, N.Vietnam.

¹⁸⁴ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, State 219355 datert 29.6.1967 og State 3324 datert 8.7.1967.

¹⁸⁵ NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 329 datert 22.7.1967, Oslo 4755 datert 29.6.1967 og Oslo 546 datert 8.8.1967; NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1132 datert 13.9.1967; Herring, George C. 1983 s. 632; JLP, e. 73, forhandlinger, notater UD 75.

¹⁸⁶ Langslet 1989 s. 289.

¹⁸⁷ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, State 3324 datert 8.7.1967 og Oslo 149 datert 11.7.1967. I FRUS Vol. V, Nr. 201, note 3 har redaktørene sagt at State Department ga beskjed om at de nå ikke vil blande seg inn, men la Ålgård og nordmennene jobbe i fred. I og med at Unger kom på besøk er det etter min mening ikke riktig at USA lot nordmennene være i fred. Se også JLP, e. 73, forhandlinger, notater UD 75. Unger hadde denne stillingen til 11.8.1967. Ny mann i jobben var Chester Cooper.

¹⁸⁸ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, State 3324 datert 8.7.1967, Oslo 149 datert 11.7.1967 og Oslo 177 datert 12.7.1967. Konferansen var i perioden 14.-15.7.1967. Dekkhistorien var at Unger skulle besøke venner i UD.

¹⁸⁹ NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 274 datert 18.7.1967. Jeg har dessverre ikke fått kopiert side 2 av det 3 siders lange referatet fra samtalen, men vet at det finnes i NARA. Samtalen med Unger er derfor noe ufullstendig.

¹⁹⁰ Det pågikk i mange år en strid blant medlemmene i sentralkomiteen i Hanoi om hvor mye man skulle høre på storebror Kina. Loan ble i 1976 ifølge <http://wwics.si.edu/topics/pubs/ACFB2E.pdf> pr. 27.2.2007 fjernet fra sin stilling som Minister of Grain and Food products på grunn av sin Kina-vennlighet, selv om han ifølge NARA, RG 59, b. 2744, POL 15-1 VIET N 1/1/67, Intelligence notat datert 13.7.1967 privat tok avstand fra Kinas kulturrevolusjon.

Ålgård sa også at kommunikasjonen hadde gått på engelsk, gjennom en tolk Loan hadde hatt med. I sosiale sammenhenger der han hadde truffet Loan tidligere, hadde de snakket fransk sammen.¹⁹¹

Unger sa så at mye av uklarhetene omkring Nord-Vietnams bekymring for USAs langtidsmål i Sør-Øst-Asia, skyldes at amerikanerne aldri hadde fått sjansen til å drøfte dette i en privat setting med nordvietnameserne. Ålgård ble så spurt om han trodde det var mulig å få til en slik privat drøfting, enten direkte eller med nordmennene som mellommenn. Til dette svarte Ålgård at han personlig hadde liten tro på at Hanoi ville si sine meninger til mellommenn og ikke direkte til USA om de virkelig hadde noe viktig å komme med. Tiden skulle vise at Ålgård tok feil, nordvietnameserne brukte mellommenn flittig.¹⁹² Ifølge Lyng utførte Ålgård sitt oppdrag så objektivt, klokt og taktfullt at han fra da av vant tillit hos begge de stridende parter.¹⁹³

5. august, da begge ambassadørene var kommet tilbake fra sine hjemreiser, besøkte Ålgård Loan. Her ble dialogen brakt videre. Ålgård gjorde det kjent for Loan at Norge hadde satt pris på å bli informert om nordvietnamesiske synspunkter på krigen og for å få til forhandlinger om fred. Han sa at det på bakgrunn av den foregående samtalen mellom dem, var blitt etablert en kontakt mellom Norge og USA og at det dermed burde være interessant for Loan å høre hva han hadde å si. Loan svarte at han var rede til å kommentere USAs synspunkter, foreløpig ”from a personal nature” siden han ikke hadde fått noen kommentarer fra Hanoi. Verd å bemerke er også at det var rart at ikke Loan hadde fått kommentarer fra Hanoi. Han hadde tross alt akkurat vært der en måned. Ifølge Herring kan det at Loan våget å snakke på selvstendig basis, indikere at Loan hadde en høy og sikker posisjon i partiet.¹⁹⁴

Ålgård formidlet så at den norske regjeringen hadde all grunn til å tro at Washingtons uttalelser om at de ønsket fred, var riktige. Loan svarte tilbake at han tvilte på at amerikanerne egentlig ønsket å la en del av Vietnam forbli uavhengig og at de virkelig ønsket å forhandle.¹⁹⁵ Som begrunnelse for dette, gjentok han uttalelsen fra 1. juni om at tidligere forsøk fra Hanois side på å legge forholdene til rette for fred, var blitt misforstått. Loan påstod så at Nord-Vietnam hadde det

---

¹⁹¹ Senere i NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967 går det frem at tolken var Loans unge sekretær som etter Ålgårds mening var god i engelsk. Ålgård fikk her skryt for sine engelskkunnskaper. Det går også frem at Loan og Ålgård av og til hadde snakket fransk også i profesjonell sammenheng. Ålgård beskrev Loans fransk som brukbar. Ifølge Vraalsen personlig meddelelse 2.1.2007 var ikke Ålgård ”særlig bevandret” i fransk.

¹⁹² Dette og de to foregående avsnitt bygger på NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 274 datert 18.7.1967. Se også Partenes forhold til mellommenn og de hemmelige fredsforøkene.

¹⁹³ Lyng 1976 s. 275.

¹⁹⁴ NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 664 datert 16.8.1967; Herring, George C. 1983 s. 632; JLP, e. 73, forhandlinger, N.Vietnam; UD: Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt; Lyng 1976 s. 275. Ålgård oppsøkte Loan på Nord-Vietnams ambassade fordi han ikke fant noen tilfeldige møteplasser. Ålgård fortalte at årsaken til at han ikke fikk truffet Loan før, var at Loan hadde vært bortreist til ukjent sted noen dager etter at han var kommet fra Hanoi. Ifølge UD's oversikt returnerte Loan til Peking den 4.8.1967.

¹⁹⁵ Nordvietnameserne trodde gjennom hele krigen, som nevnt i bakgrunnskapittelet, at USA ikke hadde til hensikt å trekke seg ut av Vietnam.

militære overtaket i krigen. ”Før eller senere vil vi vinne denne krigen, for vi kan det å krige og vi er ikke noen hvilken som helst Midtøststat”, sa Loan med et smil og presiserte at Nord-Vietnam ikke følte seg tvunget til forhandlinger, men likevel ønsket dette.¹⁹⁶ Loan sa også at en av grunnene til at Nord-Vietnam nå var den sterkeste part, var på grunn av det sterke presset USA nå måtte kjempe i mot, både internt og fra verdensopinionen.¹⁹⁷

Loan og Ålgård diskuterte så den fremtidige trolige oppstarten av forhandlinger. Til Nord-Vietnams betingelse om at USA måtte slutte å bombe nordvietnamesisk territorium før Nord-Vietnam var villig til å starte forhandlinger, hadde Ålgård blitt bedt av amerikanerne om å formidle at de stilte et motkrav. Før USA kunne slutte å bombe, måtte USA i alle fall få ”some private assurance of appropriate reciprocal action” av Nord-Vietnam.¹⁹⁸ State Department fryktet at Nord-Vietnam ville trekke militær fordel av en bombestans og ville ikke gamble med sikkerheten til sine soldater. Som bakgrunnskapitlet viste, var jakten på en slik forsikring var et av de mest vesentlige stridsspørsmålene i perioden og også i Ohio-kanalen. Før USA hadde fått en forsikring var det sagt med Lyngs ord ”liten margin for nye forhandlinger.”¹⁹⁹ Da Ålgård tok opp et amerikansk forslag om gjensidig tilbaketrekking, svarte Loan dette med et nytt utsagn som ble mottatt med stor interesse av USA.²⁰⁰ Han mente at en forhandling som endte opp uten resultater, ville være verre for begge parter enn å holde fast på at man ennå ikke var klar for å forhandle om fred. Begrunnelsen var den psykiske ødeleggelsen de høye forventningene som hadde bygd seg opp hos partene selv og resten av verden, ville skape. Det ville derfor være ønskelig å forsikre seg om at det vil bli resultater av samtalen før man satte seg ved forhandlingsbordet.

Deretter gjentok Loan uttalelsen fra forrige samtale om at Nord-Vietnam var fleksible og rede til store kompromisser. På oppfordring fra Ålgård om å konkretisere, gav han et eksempel på kompromiss de allerede hadde foreslått. Nord-Vietnam var villig til å på ubestemt tid å la Vietnam bestå som to forskjellige stater, og de kunne gå med på at det ikke bare var FNL som skulle styre

---

¹⁹⁶ NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 546 datert 8.8.1967, Oslo 664 datert 16.8.1967 og State 213389 datert 20.6.1967. Ålgård trodde at Loan presiserte dette for å møte de siste pressemeldingene om at Nord-Vietnam skulle ha økonomiske vanskeligheter og slet med dårlig kammoral. Se samtalen 1.6.1967 for mer info. Loan la også til her at han synes å huske at franskmennene ikke tapte Vietnam med Dien Bien Phu (stort slag i mars- mai 1954 i den første av Indokina-krigene), men i Paris.

¹⁹⁷ Som en kuriositet kan det nevnes at Loan mente at det han omtalte som negeropprøret i USA også var en del av protestene med å få slutt på krigen.

¹⁹⁸ I tillegg til overnevnte, se også NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, State 23083 til Oslo 18.8.1967; Herring, George C. 1983 s. 629-636. Dette standpunktet var ifølge JLP, e. 103, rester råmanus, også formidlet til Nord-Vietnam tidligere. Se bakgrunnskapittel. I NARA, Lot Harriman proposed ble Ålgård kritisert for å si might be sufficient istedenfor would be sufficient. Se også note 250.

¹⁹⁹ JLP, e. 103, rester råmanus.

²⁰⁰ Se også FRUS, Vol. V. Nr. 287; NARA, Lot Harriman proposed. USAs forslag innebar blant annet at USA tilbød seg å stoppe all amerikansk forsterkning i syd.

staten Sør-Vietnam. Loan påpekte at de til og med hadde sagt at kommunistene kunne gå inn i en koalisjon der de ikke hadde flertall om en slik stat ble utenrikspolitisk nøytral.²⁰¹

Ålgård hadde blitt bedt av USA om at han skulle få frem at også USA mente at Genève-forliket kunne bli utgangspunkt for en ny fredsavtale og at de var villige til å snakke direkte eller indirekte om elementer i en ny avtale.²⁰² Det var kun et punkt USA ikke kunne godta, det var punkt tre av Nord-Vietnams fire betingelser for forhandlinger, punktet om FNLs status. Likevel var USA nå villig til et kompromiss.²⁰³ USA ville ikke komme til å anerkjenne en FNL-regjering, men de var villig til å komme Hanoi i møte i representasjonsspørsmålet – det vil si i spørsmålet om FNL skulle være med i forhandlinger eller ikke. FNL kunne enten bli en del av den nordvietnamesiske delegasjonen eller bli egen gruppe. Loan besvarte Ålgårds gjennomgang av USAs synspunkter med å si at representasjonsspørsmålet var viktig for Nord-Vietnam og gjentok uttalelsen om at nordvietnameserne ikke kunne forhandle på vegne av sørvietnameserne.²⁰⁴

Dette var første gang USA tydelig sa fra om at de var villig til å la FNL være tilstede i forhandlinger.²⁰⁵ I en samtale i State Department 11. august mellom to høyere tjenestemenn, kom det frem at disse fryktet at Nord-Vietnam var skeptisk til Ålgårds uttalelse fordi en så viktig sak ikke kom direkte fra USA. State Department følte de fikk respons på den nye uttalelsen.²⁰⁶ Etter min mening er det mulig at UD og dermed også muligens Ålgård ikke hadde skjönt at dette var et nytt standpunkt, og at Ålgård derfor ikke fikk formidlet dette til Loan på en god måte. I den norske instruksjonen stod det nemlig noe diffust at når det gjaldt representasjonsspørsmålet, var det nordvietnamesiske synet at FNL er "the sole legitimate representative of people of South Vietnam, while US *had said* [min kursivering] she accepts that NFL [FNL] be given full opportunity to present its points of view...".²⁰⁷

---

²⁰¹ LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, Oslo 693 udatert. Her presiserte Ålgård at Loan hadde sagt ikke-kommunistisk og utdypet at Loan mente en separat sørvietnamesisk regjering med nøytral utenrikspolitikk der kommunistene deltok i en koalisjonsregjering, men ikke hadde flertall. Se også Herring, George C. 1983 s. 636. Som svar sa State Department i State 23631, en melding Herring refererer til på side 636, men som jeg ikke har funnet verken i president Johnsons eller State Departments arkiv, at vi "have heard the same noise before", men at det ville være interessant om Ålgård kunne lokke frem en uttalelse om spesifikke beskyttelsestiltak mot en eventuell kommunistisk dominerende. I tillegg til dette refererer FRUS, Vol. V. Nr. 330: Memorandum of Conversation Between the Ambassador at Large (Harriman) and Secretary of Defense McNamara. Washington, 19.9.1967 til Ålgårds referat fra samtalen 19.8.1967. Redaktørene har feilaktig gitt denne rapporten navnet Oslo 972, det riktige er Oslo 722 datert 21.8.1968. Se også Herring, George C. 1983 s. 567.

²⁰² NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 546 datert 8.8.1967.

²⁰³ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, referat 14902 datert 26.8.1967.

²⁰⁴ NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 664 datert 16.8.1967.

²⁰⁵ FRUS, Vol. V. Nr. 276: Memorandum From Director of the Office of Research and Analysis for East Asia and the Pacific, Bureau of Intelligence and Research (Greene) to the Director of the Bureau of Intelligence and Research (Hughes). Washington, 11.8.1967.

²⁰⁶ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, referat 14902 datert 26.8.1967.

²⁰⁷ NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 546 datert 8.8.1967. I NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO (POL 27-14 VIET/OHIO), Oslo 1063 datert 8.9.1967 ser det ut som om det var vanlig praksis mellom Loan og Ålgård å vise uttalelsene de av sine respektive regjeringer hadde blitt bedt om å si.

Loan avsluttet samtalen med å si at han var glad for at denne kontakten var kommet i stand og at han ville underrette Hanoi om dette. Han sa og at han håpet at disse samtaler og utvekslingen av synspunkter, ville fortsette.

Ålgård konkluderte i sin rapport fra møtet med å si at det var for tidlig å si om nordvietnameserne ville begynne å utveksle seriøs informasjon gjennom kanalen, men at et svar eller mangel på svar fra Hanoi etter denne samtalen vil kunne gi en indikasjon.²⁰⁸

10 dager senere ble Ålgård skuffet da Loan sa at han ikke hadde hørt noe fra Hanoi og uttrykte også tvil om uttalelsene Ålgård hadde kommet med overhodet ville bli kommentert.²⁰⁹ I sitt referat fra denne samtalen skrev han at trodde den manglende responsen skyldes intensivering av den amerikanske bombingene.²¹⁰

State Department responderte med største interesse på Ålgård og Loans møter. Uttalelsen om at "the possibilities for a favorable result would thus have to be clarified to a certain degree in advance" ble sett på som det eneste virkelige nye i samtalen 5. august, men de mente Loan også hadde kommet med mange andre utfordrende uttalelser. Uttalelsen var trolig den klareste indikasjonen på at Hanoi muligens ønsket innledende, hemmelige og private samtaler for å utforske utkastet til en fremtidig avtale. State Department ville gjerne at Loan skulle utdype dette. Ålgård ble derfor bedt om å kontakte ham så fort som mulig, uten å vente på Hanois respons. Han ble også bedt om å forsiktig sondere om han kunne reise hjem til Norge en stund, eller om han burde være i Peking for å motta eventuelle meldinger.²¹¹

---

²⁰⁸ NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 523 datert 7.8.1967, Oslo 546 datert 8.8.1967 og Oslo 664 datert 16.8.1967.

²⁰⁹ NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 664 datert 16.8.1967; FRUS, Vol. V. Note til Nr. 287; Herring, George C. 1983 s. 635-636.

²¹⁰ NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, Oslo 523 datert 7.8.1967, Oslo 546 datert 8.8.1967 og Oslo 664 datert 16.8.1967; JLP, e. 73, forhandlinger, notater UD 75.

²¹¹ NARA C.F., b. 2382, POL 17 NOR – VIET N 1/1/67, State 23083 til Oslo 18.8.1967; LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, Oslo 693 udatert; Herring, George C. 1983 s. 635; JLP, e. 73, forhandlinger, notater UD 75. Ålgårds planlagte hjemreise ble utsatt til 30. Det var to årsaker til dette: Amerikanerne hadde en reaksjon på møtet 19. august som Ålgård skulle overbringe Loan, se senere for henvisning. I tillegg var det i dagene etter 24. august demonstrasjoner utenfor den norske ambassaden fordi nordmennene hadde tatt vare på 11 engelske ambassadepersonell med familie. Den britiske ambassaden var blitt angrepet av sympatisører av den kinesiske kulturrevolusjonen slik at flere britiske tjenestemenn ble hardt skadet. I september og oktober holdt ambassaden seg svært diskret for å hindre videre opptøyer, blant annet protesterte de ikke da en norsk journalist, Harald Munthe-Kaas ble banket opp utenfor ambassaden. Se senere omtale av Munthe-Kaas. I samme periode ble Lars Tangeraas truet av kinesiske militære: Han ble unnslett i en biljakt der bremsene på norske ambassadørbilen var kuttet. Ålgård kunne som øverste sjef ikke reise hjem før tingene hadde roet seg noe, og måtte utsette reisen tre dager ekstra. Se NARA C.F., b. 2382, Pol Nor-A 1/1-67, Oslo 777 datert 23.8.1967, Oslo 782 datert 24.8.1967, Oslo 869 datert 28.8.1967 og Oslo 1134 datert 14.9.1967; NARA, RG 59, b. 2382, Pol Nor-A 1/1-67, flypost fra det amerikanske konsulat i Hongkong datert 12.12.1967; Lars Tangeraas personlig meddelelse 24.7.2007.

En invitasjon til Hanoi

19. august, alt dagen etter State Department's respons på de to forrige møtene, traff Ålgård Loan på nytt. Ålgård fortalte at den norske regjeringen mente at USA aldri hadde søkt en formell erklæring fra Nord-Vietnam om hva landet måtte gjøre for å oppveie en eventuell bombestans. Norges allierte var derimot fleksible til hvilken form og karakter Hanoi skulle velge på sine nedrustninger.

Amerikanerne var også villig til å anerkjenne Nord-Vietnams uavhengighet om Nord-Vietnam gav noe tilbake. Dette spørsmålet ville bli et godt tema for slike hemmelige diskusjoner som Loan hadde foreslått.²¹² I denne forbindelse skrev Herring at USA med dette forsøkte å gi Nord-Vietnam en gulrot for å få i gang slike.²¹³

I samtalen kommenterte Loan ikke State Department's synspunkter eller noe av innholdet i de tidligere samtale. Derimot hadde han tydeligvis mottatt positive instruksjoner fra Hanoi. Loan takket den norske regjeringen for interessen de viste og sa at Nord-Vietnam hadde full tillit til dem. Han indikerte at Nord-Vietnam hadde oppfattet at USA stod bak det nordmennene sa og at de var villige til å kommunisere videre gjennom kanalen. Så spurte Loan om Ålgård var villig til å komme på besøk til Hanoi for å ha videre samtaler der. Ålgård svarte at han måtte drøfte dette med sine overordnede, men lovet Loan et raskt svar.²¹⁴ Dette var Loan glad for, og ambassadørene var enig om at det var ønskelig at Ålgård skulle ha konsultasjoner i Oslo før et slikt mulig besøk.²¹⁵

Loan forsøkte å presse Ålgård til å få klarere frem hvor oppriktig forhandlingsviljen til USA var. Han var nemlig svært interessert i hva USA mente med setningen "flexible as to form and nature of some corresponding restraint" som var kommet frem i forrige samtale. Videre sa han at det var bra amerikanerne hadde sett hvor viktighet nasjonal selvbestemmelsesrett var. Trolig siktet han til uttalelsen om at USA var villig til å godta at FNL ble med i fredssamtaler. Loan spurte så Ålgård rett ut om nordmennene kunne finne ut om USA i fremtidige forhandlinger var villig til å basere fremtidige forhandlinger på dette prinsippet. Om de virkelig var villig til å anerkjenne FNL som en politisk faktor, skulle Hanoi være villig til å akseptere en ikke-kommunistisk koalisjonsregjering som var nøytral i utenrikspolitiske saker. Siden dette kompromisset var et avgjørende punkt for at USA skulle starte forhandlinger, var det viktig for State Department å få full klarhet i hva Loan

---

²¹² NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, referat 14902 datert 26.8.1967 og State 23083 datert 18.8.1967; UD: Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt; JLP, e. 73, forhandlinger, Strengt hemmelig/top secret: Telegram mottatt 19.8.1967 fra Ålgård. Oversettelse til engelsk. I Herring s. 636 sies det at møtet var 21. Dette er feil, det var den dagen Tibbets mottok rapporten om møtet. Trolig hadde Ålgård fått en kort melding av UD om hva amerikanerne hadde bedt han om å ta opp.

²¹³ Herring, George C. 1983 s. 635.

²¹⁴ LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, Oslo 722 datert 21.8.1968; JLP, e. 73, forhandlinger, Strengt hemmelig/top secret: Telegram mottatt 19.8.1967 fra Ålgård. Oversettelse til engelsk. I NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, referat 14902 datert 26.8.1967. Der sies det at det var uklart om Ålgårds melding om tilbakemeldinger fra Hanoi var hans personlige mening eller om Loan faktisk sa at han hadde fått slike fra Hanoi.

²¹⁵ NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967. Det går ikke frem om Loan sa dette på møtet 19. eller 26. august.

hadde ment. Det var nemlig ikke gått frem om Loan mente at USA skulle anerkjenne FNL som deltaker i forhandlinger om en fredsslutning, eller anerkjenne at organisasjonen ble delaktig i det politiske liv i Sør-Vietnam først etter en fredsavtale.

Hanoi prøvde trolig med denne uttalelsen å forsøke å presse Washington til å gi enda litt mer enn det de hadde lovet 5. august, for å se hvor langt de var villig til å gå. Loan spurte Ålgård om den norske regjering også kunne finne ut USAs posisjoner på flere andre emner.²¹⁶

Etter konsultasjoner ble det klart at både Norge og USA anbefalte at Ålgård skulle takke ja til invitasjonen til Hanoi.²¹⁷ Dette ble meddelt til Loan på en mottagelse begge ambassadørene deltok i.²¹⁸ Loan sa at han måtte komme tilbake til eksakt tidspunkt, men forespeilet at det kunne ta tid på grunn av at bombingene hadde skadet kontoret som behandlet visumsøknadene. Han fortalte og at Sveits hadde bedt om å besøke Hanoi, men at det ennå ikke var avgjort om de fikk komme.²¹⁹ Videre i mottagelsen var ikke Loan fornøyd med at USAs bombing hadde eskalert de siste dagene.²²⁰ ”Dette tyder på at USA ikke ønsker fred”, sa nordvietnameseren.²²¹ Til slutt sa Loan at Hanoi måtte regne med å leve med et Vietnam som var sosialt og politisk delt i noen år.²²² Dette var en ytterligere presisering av uttalelsen fra 5. august om å akseptere en nøytral ikke-kommunistisk stat. Dagen etter reiste den norske ambassadøren til Oslo for å bli orientert om de amerikanske standpunktene, slik han hadde avtalt med begge parter.²²³ Avtalen var at han skulle bli i Norge til han fikk visum.²²⁴ USA sendte Chester Cooper til Oslo for å få mer klarhet i hva som var blitt sagt i samtalene, slik at de kunne sende en best mulig samtaleinstruks med Ålgård til Hanoi.²²⁵ Cooper jobbet som nevnt som spesialrådgiver for Harriman, med hemmelig diplomati som arbeidsfelt.

---

²¹⁶ Dette og forrige avsnitt: NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, referat 14902 datert 26.8.1967; FRUS, Vol. V. Nr. 330; JLP, e. 73, forhandlinger, Strengt hemmelig/top secret: Telegram mottatt 19.8.1967 fra Ålgård. Oversettelse til engelsk. Referatet sier ikke noe om de andre emnene.

²¹⁷ NARA C.F., b. 2382, Pol Nor-A 1/1-67, State 25485 datert 23.8.1967; LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, Oslo 722 datert 21.8.1968; Herring, George C. 1983 s. 636; UD: Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt; JLP, e. 73, forhandlinger, Strengt hemmelig/top secret: Telegram mottatt 19.8.1967 fra Ålgård. Oversettelse til engelsk.

²¹⁸ NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967; Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

²¹⁹ NARA C.F., b. 2382, Pol Nor-A 1/1-67, Oslo 869 datert 28.8.1967. Loans opplysning om skadet visumkontor virker selsom. Trolig er dette bare en unnskyldning for at ting tar tid.

²²⁰ JLP, e. 73, forhandlinger, N.Vietnam.

²²¹ NARA C.F., b. 2382, Pol Nor-A 1/1-67, Oslo 869 datert 28.8.1967.

²²² I NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967 står det at Loan kom med denne uttalelsen dagen før Ålgård dro. Jeg har valgt å plassere den under møtet 26. august siden kildene ellers ikke sier noe om noe møte 29. august. Se også Coopers egen rapport i NARA C.F., b. 2382, Pol Nor-US 1/1-67-, State Memo 15965 datert 15.9.1967; Herring, George C. 1983 s. 638.

²²³ NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967, Oslo 1132 datert 13.9.1967; Herring, George C. 1983 s. 637-638; LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, Oslo 722. Ifølge UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt var chargé d'affaires Lars Tangeraa med på å feire Nord-Vietnams nasjonaldag på den nordvietnamesiske ambassaden i Peking 2.9.1967.

²²⁴ NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967. Loan skulle gi Tangeraa beskjed når Ålgård hadde fått visum. Ålgård antok at dette ville ta to-tre uker. Han ville dra fra Norge til Paris for å hente sitt visum og så derfra dra direkte til Hanoi. I NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1407 datert 30.9.1967 presiseres det at han skulle mellomlande i Phnom Penh. I tillegg til at denne løsningen nok var mest praktisk var det også muligens slik at denne reiseruten skyldes frykt for kinesisk overvåkning. Dette til tross for at Loan hadde sagt til Ålgård at ”he did not rpt [repeat, vanlig skrivemåte i rapportene] not give dman [sic/damn] what Chinese thought.”

²²⁵ NARA C.F., b. 2382, Pol Nor-A 1/1-67, State 25485 datert 23.8.1967 og State 30021 datert 31.8.1967.

Oppsummering – bør kanalen få følger for amerikanske politikk?

Hittil var dette kommet frem i dialogen mellom Loan og Ålgård: På tross av at Nord-Vietnam ikke vesentlig hadde endret sine betingelser for å komme til forhandlingsbordet, tydet Loans uttalelser på at Nord-Vietnam nå antagelig var mer rede enn tidligere til å inngå kompromisser.²²⁶ Loan hadde gransket hva USA la i sine krav om gjengjeldelse av bombestopp. Dette kunne bety at Hanoi vurderte slike gjengjeldelser og at de forsøkte å finne ut hva USA la i dem. Loan hadde også gjennom samtalene brukt nye ord på flere sentrale nøkkelpunkt i forhold til en endelig fredsavtale, men det var uklart om dette indikerte en oppmykning.²²⁷ Eksempler på slike omforminger var at Nord-Vietnam var rede til å respektere et *ikke-kommunistisk* Sør-Vietnam, at FNL måtte være *politisk delaktig* og at tidsangivelsen for når USA måtte trekke sine militære styrker tilbake, ikke var et *avgjørende spørsmål*. Dette kan bety at Hanoi regnet det sannsynlig at om FNL ble en del av det politiske liv i Sør-Vietnam, ville Vietnam snart bli forent.

Lyng skrev i sine memoarer at det var nå blitt klart for både Norge, USA og Nord-Vietnam at en dialog i Peking foreløpig ikke kunne gi flere resultater.²²⁸ Slik situasjonen var, stod partene nokså steilt mot hverandre. Om samtalene skulle fortsette, var det nødvendig med nye momenter og innrømmelser for å komme videre. Nord-Vietnam krevde som nevnt en betingelsesløs stans i bombingene. På den andre siden stilte USA et krav som måtte imøtekommes før de ville slutte å bombe, en forsikring fra Nord-Vietnam om at USAs styrker var sikre og at ikke Nord-Vietnam tok andre militære fordeler. Nye forhandlinger i Hanoi kunne indikere at nordvietnameserne ønsket å la noen enda høyere i systemet ta over neste fase av samtalene. Invitasjonen til Hanoi var dermed en logisk følge av Loans uttalelse 5. august om at det i forkant av forhandlinger var lurt å forsøke å finne ut av om det ville bli mulig å komme frem til løsninger.

Analysen konkluderte med at Hanoi nå trolig var klar for uforpliktende forberedende samtaler igjennom mellommenn.²²⁹ Det var nemlig slik at:

Some of Loan's remarks point to a more forthcoming North Vietnamese position on negotiations but we cannot conclude that Hanoi has decided that substantial compromises now necessary. It is possible that such compromises are under consideration, with Politburo [makteliten i Hanoi] reserving judgment until it knows more about how far the US might be prepared to go.²³⁰

²²⁶ Oppsummeringen er basert på denne analysen: NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, referat 14902 datert 26.8.1967. Det presiseres at Loan ikke hadde brukt det oppmykede standpunktet som var kommet i en uttalelse av nordvietnameserne Vy og Oanh, gitt til politisk sekretær i det svenske utenriksdepartement, Jean-Christophe S. Ödberg, 11.7.1967 på en konferanse i Stockholm.

²²⁷ I LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, sammendrag datert 1.11.1967 sies det at det var uttalelsene om politisk faktor, et Sør-Vietnam uten kommunistisk dominans og at Hanoi anerkjente at de måtte leve med et delt Vietnam som mulig indikerte en oppmykning.

²²⁸ Lyng 1976 s. 276-277.

²²⁹ Se også FRUS, Vol. V. Note til Nr. 287.

²³⁰ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, referat 14902 datert 26.8.1967.

Nord-Vietnam la også stor vekt på hemmelighold. Dette var trolig fordi de ikke ville at Kina skulle vite at de forhandlet uten å informere dem. Det å flytte samtalene til Hanoi, var et ledd i dette.

State Department mente i et internt notat at deres analyse burde få store følger for USAs fremtidige operasjoner mot Nord-Vietnam. For paradoksalt nok var ikke en snarlig bombestans i nordvietnamesisk interesse fordi kineserne da trolig ville ha skjønt at noe var i gjære. På den andre siden ble det påpekt at USA burde være forsiktig, fordi en mindre intensiv bombing ville kunne føre til at Hanoi trodde at Washington ga etter for press. Dermed kunne Hanoi få større tro på en militær seier enn på en forhandlingsløsning. Settes dette opp mot det bakgrunnskapittelet viser det at mannen som skrev denne analysen trolig oppfattet både at nordvietnameserne ville være uavhenige av Kina og at Hanoi tolket manglende bombing som at de nå hadde en bedre posisjon. Disse tingene ble trolig ikke oppfattet eller nok lagt vekt på av den amerikanske ledelsen.

Første møte med Cooper – Norge et godt valg!

8. september 1967 ble det arrangert et møte i Oslo mellom representanter for USA og Norge.²³¹ Grunnen til at State Department ventet med å orientere nordmennene til noen dager etter Ålgård var kommet hjem, var for å få med seg resultatet av den sørvietnamesiske valget.²³² På den amerikanske siden deltok, i tillegg til Chester L. Cooper også ambassadør Margaret Tibbets, mens de norske representantene var ambassadør i Kina Ole Ålgård samt statssekretær i UD Frithjof Jacobsen og Ansteensens vikar, konsulent i politisk avdeling Kaare Sandegren.²³³

Cooper startet møtet med å uttrykke glede over hvor alvorlig den norske utenriksledelsen hadde tatt saken. Ifølge Lyng sa Cooper også at det var få kanaler som var så oppmuntrende som den norske.²³⁴ Cooper fortalte at i løpet av de siste par månedene hadde Nord-Vietnam vist en noe større imøtekommenhet. Amerikanerne vurderte det ennå slik at Norge var et godt valg som formidler.²³⁵

State Department så det slik at nordmennene skulle være noe i likhet med en ekteskapsformidler for å bringe de to partene sammen. Nord-Vietnam og USA, eller kanskje Hanoi og Saigon, ville måtte føre selve forhandlingene på egen hånd. Jacobsen gjorde det helt klart at den

---

²³¹ NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967; NARA C.F., b. 2382, Pol Nor-US 1/1-67-, brev 15965 datert 15.9.1967; Herring, George C. 1983 s. 637-641; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt; JLP, e. 73, forhandlinger, N.Vietnam. I sistnevnte er møtet datert 9.9. Dette må være en glipp av Lyng for senere i samme mappe i notater UD 75 er datoen 8.9.

²³² NARA C.F., b. 2382, Pol Nor-A 1/1-67, Oslo 869 datert 28.8.1967, Oslo 930 datert 31.8.1967, State 30021 datert 31.8.1967 og State 30958 datert 1.9.1967.

²³³ NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967; JLP, e. 73, forhandlinger, notater UD 75. Boye og Ansteensen var tydeligvis opptatt eller bortreist. Se også debatten om hemmelighold under kanalen blir etablert der det sies at Jacobsen ble holdt utenfor kanalen før dette.

²³⁴ JLP, e. 73, forhandlinger, notater UD 75.

²³⁵ NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967.

norske regjeringen ”would not in any sense serve as a mediator.”²³⁶ Videre sa han at nordmennene allerede fryktet at kanalen skulle bli kjent. De sa og at om den norske rollen ble for stor, var det en enda større fare for dette, uten å definere hva som lå i dette.²³⁷ Lyng skrev at Ålgård i møtene med Loan 19. og 26. august omhyggelig hadde unngått ”å prøve å lufte noen selvstendige planer eller initiativ for å presse frem løsninger.”²³⁸ Her er det verd å stoppe opp og stille spørsmålet om hvorfor Ålgård og den norske utenriksledelsen absolutt ikke ville megle.

Først trengs en avklaring av ordbruken. Det er her viktig å skille ut meglingstypen facilitation fra den overordnede kategorien megling.²³⁹ Megling er definert som en form for tredjeparts intervensjon i en konflikt, hvor hensikten er å bidra til å løse eller redusere konflikten med hjelp av forhandlinger.²⁴⁰ Meglerens tre oppgaver er derfor å være kommunikator, formulator og manipulator. Innenfor facilitating tar fasilitatoren tar ikke på seg de to sistnevnte oppgavene. Fasilitatoren legger kun til rette for samtaler, mens megleren også kommer med egne forslag og innspill.²⁴¹ En av fordelene med facilitating er at det brukes en såkalt voksende tilnærming til de vanskelige temaene. Partene begynner med å diskutere og komme til enighet om tilsynelatende små ting. Dette bringer så frem tillit mellom partene, slik at viderefører denne holdningen til mer omfattende problemer.²⁴²

Ifølge Vraalsen tenkte utenriksledelsen seg at det i en slik dialogsituasjon som Ohio-kanalen, var viktig at deres rolle ikke ble for omfattende. Grunnen til dette var at partene måtte føle at eierskapet til fredsforslaget lå hos dem selv, at det var deres egen prosess og nordmennenes.²⁴³ Muligens tenkte nordmennene seg at Norges handlingsrom ikke var stort nok til å kunne opptre som megler i ordets fulle forstand.²⁴⁴ Likevel var ifølge Vraalsen selvfølgelig fort for nordmennene å komme i en gråsoner i samtaler mellom partene i Vietnamkrigen. De var jo helt inne i situasjonen og kjente etterhvert partenes vurderinger så godt at det nok ofte var fristende å komme med egne løsningsforslag.²⁴⁵

Under første samlingen bad Cooper om Ålgård å utdype det Loan hadde sagt Sør-Vietnams fremtidige status og FNL som selvstendig politisk organisasjon. Sistnevnte omtalte Cooper som

---

²³⁶ NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967.

²³⁷ NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967.

²³⁸ JLP, e. 103, råmanus kassert.

²³⁹ Det beste norske ordet er muligens tilrettelegging, men velger her å bruke den engelske termen.

²⁴⁰ Zartman, William og Saadia Touval 1985. ”International Mediation: Conflict Resolution” i *Journal of Social Issues*, nr. 2, 1985 s. 31; Touval, Saadia 1982. *The Peace Brokers. Mediators in the Arab-Israeli Conflict, 1948-1979*. Princeton s. 4.

²⁴¹ Zartman, William 1996. ”Bargaining and Conflict Reduction” i All, Pamela, Chester Crocker and Fen Osler Hampson (red.) 1996. *In Managing Global Chaos: Sources and Responses to International Conflict*. Washington D.C. s. 279-284.

²⁴² Henriksen Waage, Hilde 2004 s. 4-8.

²⁴³ Personlig meddelelse 2.1.2007.

²⁴⁴ Se Henriksen Waage, Hilde 2004 s. 229.

²⁴⁵ Se Norske og amerikanske reaksjoner på Loans henvendelse, Første møte med Cooper – Norge et godt valg!, Nordvietnamesisk respons på frysingen og konklusjon.

Nord-Vietnams ”face-problem”. Først i det neste møte ville Cooper muligens komme med en instruks.²⁴⁶ Amerikanerne gikk så inn på det som var kommet frem om eventuelle innledende forhandlinger. State Department mente i likhet med Loan og Nord-Vietnam at det kunne være nyttig å ha slike, og at disse ville kunne skape en god setting og forme og rydde ut noen av problemene mellom partene.

Cooper gjennomgikk de siste forsøkene på å etablere kontakt mellom partene, og hva USA hadde foreslått til nordvietnameserne med særlig vekt på ”face-problemet”.²⁴⁷ Når det gjaldt bombingene, forsikret han Ålgård om at med en gang han hadde fått visumet sitt og var på vei, ville hans nærvær i Hanoi ikke bli forstyrret eller satt i fare. Ålgård sa dette både ville være viktig for hans egen sikkerhet, men også som et eksempel på ærlighet overfor nordvietnameserne. Cooper gjentok at han ville gjøre sitt ytterste for at Ålgårds oppdrag ble så vellykket som mulig.

På forespørsel fra Ålgård, gikk Cooper også inn på andre lands rolle for å skape fred. Han fortalte at Sveits var mest interessert i fangespørsmålet. Deretter sa Cooper at State Department ikke hadde hatt kontakt med Hanoi via svenskene.²⁴⁸ Ålgård sa da at han visste at svenskene hadde kontakt med Nord-Vietnam, men at dette var ”just for their own domestic reasons.” Til slutt nevnte Cooper andre uoffisielle besøk til Hanoi State Department kjente til.²⁴⁹

Etter dette første møtet skrev Tibbets og Cooper at de anså Ålgård som profesjonell og dyktig. Likevel var de blitt skuffet over at Ålgård ikke hadde vært mer presis i å rapportere hva han selv hadde spurt om og hva Loan hadde svart.²⁵⁰ Dette trodde de var på grunn av at Ålgård ikke var godt nok kjent med alle avgreininger av Vietnam-problemet og mente dette var et handikap for ham. De ba derfor om at Ålgårds fremtidige instruksjoner ble veldig klare slik at det på en grundig måte skulle gå frem hva han skulle si. Etter å ha drøftet dette med Jacobsen, skulle amerikanerne i neste møte be Ålgård på en diskret måte skrive grundigere rapporter.²⁵¹

---

²⁴⁶ Dette var muligens på grunn av at han enda ikke hadde fått klarsignal for å overbringe instruksene han hadde fått med seg før han dro. Se NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1087 datert 12.9.1967.

²⁴⁷ Referatet sier ikke noe om hvilke forsøk Cooper fortalte om.

²⁴⁸ Sveriges meklingsforsøk, Aspen, ble ikke høyt vurdert av noen av partene i krigen. Det varte fra 11.11.1966 til 24.2.1968. Se vedlegg. Det er uklart om Cooper forsøkte å holde svenskens meklingsforsøk skjult for nordmennene eller om han regnet det som så kjent for nordmennene at han tenkte seg at Ålgård spurte om de hadde kontakt via svenskene på dette tidspunktet. Kanskje mente Cooper til og med at USA ikke nådde gjennom til nordvietnameserne i dette meklingsforsøket. Aspen-kanalen var i alle fall inne i en stille fase i denne perioden.

²⁴⁹ Dette avsnittet inkludert sitatet og de to foregående avsnitt er basert på NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967. Se også Lyng 1976 s. 277-278.

²⁵⁰ NARA, Lot Harriman proposed går det frem at Ålgård hadde gjort minst to viktige feil i sine rapporter. Han hadde sagt might istedenfor would i sammenheng med det USA krevde i bytte mot bombestans og rotet med ikke-kommunist uttalelsen. Derfor burde Ålgård i fremtiden skrive tilnærmet ordrett hva som han selv og Loan sa. Det kunne da blitt utarbeidet en enda bedre instruks. Det kom også forslag om at Ålgård skulle levere et dokument til Loan i hver av de senere samtaler. I andre redigering har Harriman strøket dette.

²⁵¹ NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967. Ifølge Ålgårds underordnede i Kina, Lars Tangeraa, personlig meddelelse 24.7.2007, var ikke det skriftlige Ålgårds sterkeste side. Se også debatten om Norge som nøytral i Norske og amerikanske reaksjoner på Loans henvendelse, Første møte med Cooper – Norge et godt valg! og konklusjon.

I motsetning til det Lyng skrev i *Mellom øst og vest* ble Cooper bedt om å vente i Oslo til neste møte.²⁵² State Department trengte to-tre dager lenger enn tidligere antatt for å studere og evaluere møtet 8. september.²⁵³ Amerikanerne hadde nemlig mye de skulle vurdere.

---

²⁵² Lyng 1976 s. 278. I NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, State 35015 datert 9.9.1967 ble Ålgård bedt om å bli i Norge. Se også NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1079 datert 11.9.1967; Herring, George C. 1983 s. 640.

²⁵³ I NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967 går det frem at møtet egentlig var fastsatt 11. september. Men dette ble ikke holdt før 13. Se NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, State 36328 datert 12./13.8.1967.

B. På vent, men slettes ikke død

Dette kapittelet behandler amerikanernes endrede strategi. Gjennom hele kapittelet rettes fokus på at de istedenfor å benytte den norske kanalen, valgte å teste ut andre formidlingskanaler.

Amerikanernes motiver for dette vil bli drøftet. Nordvietnameserne på sin side reagerte først med sinne på amerikanernes avgjørelse, og anklaget nordmennene for å være indirekte involvert, før de gradvis endret seg tilbake til en svært positiv holdning. Ålgård ble på nytt invitert til Hanoi.

Nordvietnameserne vil også gjerne sende den nordvietnamesiske ambassadør i Sovjet, Chan, til Norge, men både amerikanerne og nordmennene var noe nølende til nordvietnamesernes motiv bak besøket.

Den god del av kapittelet vil også omhandle et større bilde av veien mot forhandlinger, enn kun den norske kanalen. President Johnsons uttalelse i San-Antonio vil bli satt inn i sammenheng. Også de andre kanalene USA benyttet istedenfor den norske vil bli omtalt. Det blir også naturlig å ta for seg mer om bakgrunnen for nordvietnamesernes avgjørelser.

Andre møte med Cooper - kanalen fryses

I dagene rundt det første møtet og frem til det neste møtet i Oslo 13. september, skjedde det en endring i State Department's strategi.²⁵⁴ En annen kanal, Pennsylvania, hadde åpnet og utviklet seg. Pennsylvania-kanalen var et privat initiativ fra mannen som senere overtok etter Harriman som øverste representant fra amerikansk side i fredssamtalene i Paris, daværende professor i statsvitenskap, Henry Kissinger, og to franske vitenskapsmenn.²⁵⁵ Alt 6. september var det blitt klart at USA vurderte hvilken kanal man skulle satse på.²⁵⁶ Da hadde presidentens rådgiver Walt W. Rostow og Robert S. McNamara en telefonsamtale der McNamara sa at "it was hard to make a judgment on Oslo until we hear back on the other [Pennsylvania-kanalen]." Men innen 12. september hadde State Department bestemt seg. Det ble da besluttet å stoppe den "immediate pursuit of OHIO channel". Det kom frem at State Department regnet Pennsylvania for et sjansespill, men at de likevel ville forsøke denne fremfor den norske.²⁵⁷ I en samtale mellom forsvarsminister

²⁵⁴ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, State 36328 datert 12./13.9.1967; Lyng 1976 s. 278; Herring, George C. 1983 s. 640-641. Det er mulig at begrunnelsen for å vente med samtalen 8. september til valget var overstått var en dekkhistorie for at amerikanerne også her trengte mer tid for å vurdere om de skulle satse på Pennsylvania eller Ohio. Denne teorien styrkes av samtalen 6. oktober, se videre i teksten.

²⁵⁵ Kanalens hovedtrekk er nøyere behandlet i vedlegg.

²⁵⁶ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, telefonsamtale fra W Rostow datert 6.9.1967.

²⁵⁷ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, State 36328 datert 12./13.9.1967.

McNamara og Harriman 19. september gikk det frem at amerikanerne hadde stor tro på Kissinger. McNamara følte til og med at Kissinger var den første som virkelig hadde fått svar av nordvietnameserne. McNamara anbefalte dermed sterkt å følge det nye sporet og ville gjøre alt som var mulig for å forsøke å få forhandlinger i gang. Han mente at det var viktig for amerikanerne at dette ble gjort før valget i 1968, ellers ville Vietnam-spørsmålet ødelegge valgkampen og rive landet istykker.²⁵⁸

State Department bestemte seg dermed for å foreløpig sette den norske kanalen på vent, og Cooper skulle gi nordmennene beskjed at amerikanerne ville drøye med å drøfte hva Ålgård skulle si i Hanoi til han hadde fått visum.²⁵⁹ Washington mente det ville bli for vanskelig å holde to spor i gang samtidig. State Department mente nemlig at Nord-Vietnam også ville reagere på den nye kanalen, med å holde tilbake sitt visum til det ble mer avklart hvordan den nye kanalen ville utvikle seg. Dette ble omtalt som et vente-og-se-spill. Om det skulle vise seg at Nord-Vietnam ikke drøye med å gi visum, mente State Department at bruken av Ohio-kanalen på kort sikt ville kunne bli pinlig både for Ålgård og amerikanerne.²⁶⁰

På grunn av at møtet ble forsinket og fordi nordmennene hadde uttrykt mistro til at de skulle få noen betydningsfull melding å overbringe, skulle Cooper si at det hadde oppstått en ny kanal. Som før nevnt hadde amerikanerne lovet å informere nordmennene om andre kanaler skulle dukke opp.²⁶¹ Cooper skulle ikke gi nordmennene noen konkret informasjon om hva denne kanalen bestod i og skulle be dem holde også det lille de hadde sagt, strengt hemmelig.²⁶² Cooper skulle også gjøre det tydelig at State Department ikke vurderte det slik at nedfrysingen var en tilbakegang i amerikanernes interesse for kanalen. Nordmennene måtte skjønne at det noen ganger kunne forekomme en duplisering av de forskjellige kanalene og at det nå ville være uklokt og holde begge kanaler i gang samtidig.²⁶³ Ålgård skulle bli bedt om å informere amerikanerne så snart han hadde fått mer informasjon fra Peking om reisen til Hanoi.²⁶⁴

---

²⁵⁸ FRUS, Vol. V. Nr. 330.

²⁵⁹ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, State 36328 datert 12./13.9.1967.

²⁶⁰ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967, Oslo 1087 datert 12.9.1967 og State 36328 datert 12./13.9.1967; NARA, Lot Harriman proposed; FRUS Vol. V, Note til Nr. 330; Herring, George C. 1983 s. 640-641; JLP, e. 103, rester råmanus; Lyng 1976 s. 278. Ifølge Vraalsen, personlig meddelelse 2.1.2007, legges det nå til dags vekt på å forhandle om fred kun med et spor. Han mener USA gjorde det vanskelig for seg selv da de valgte å benytte flere kanaler. Grunnen til dette er at det på grunn av tolkninger og oppfatninger fort kan bli for mange forskjellige evalueringer som kommer frem. At kanalen kunne bli pinlig er hentet fra et tidligere utkast til første side som ligger som side 2 i NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, State 36328 datert 12./13.9.1967.

²⁶¹ Se Norske og amerikanske reaksjoner på Loans henvendelse.

²⁶² FRUS, Vol. V Nr. 330 ga Harriman i etterkant av møtet uttrykk for at Ålgård burde blitt bedre underrettet om den nye kanalen.

²⁶³ Den amerikanske teksten er som en kuriositet verd å gjengi: "As sophisticated diplomats, they must realize that this kind of duplication of channels can arise in a situation of this sort, and that it then becomes unwise to attempt duplicate channel [sic!]."

²⁶⁴ NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967 og State 36328 datert 13.9.1967; Lyng 1976 s. 280.

På møtet 13. september var de samme deltakerne som sist til stede.²⁶⁵ State Department's meninger ble gjort kjent for nordmennene, og de mottok denne meldingen med fatning. Jacobsen sa at det virket logisk å vente og sa at det var en lette for UD at de ikke trengte å ha innholdet i en melding liggende i skuffen.²⁶⁶ Da samtalen om Ohio-kanalen var over, spurte Jacobsen om han kunne benytte sjansen til å stille Cooper noen spørsmål om den generelle situasjonen i Vietnam, nå som han først hadde anledning. Jacobsen skulle nemlig senere samme dag ha møter i Stortinget om norsk utenrikspolitikk.²⁶⁷

Tibbets referat fra møtet konkluderte med at spørsmålene nordmennene stilte var vennlige og ment for å gi dem ammunisjon til senere debatter og oppklare hva amerikanerne tenkte. Hun trodde at Coopers bemerkninger ville føre til at nordmennene fikk mer forståelse for USAs politikk.²⁶⁸

Men ikke alle nordmennene mottok nedfrysingen like bra. Lyngs syn kom frem i Lyngs erindringsbok *Mellom øst og vest. Erindringer 1965-1968*:

Fra norsk side kunne vi bare ta dette [frysingen] til etterretning. Jeg følte meg en smule urolig over at nye kontakter var koblet inn, akkurat på det tidspunkt da våre forsøk på formidling befant seg i sin mest ømtålelige fase. Men det var jo ikke vår sak.²⁶⁹

I de tidligere notatene gikk det også frem hvordan Lyng reagerte på at State Department hadde hatt en annen kanal gående. Lyng mente tydeligvis at State Department burde informert UD før de gjorde: "Dette tilsagn ble dessverre ikke etterlevet. På et senere tidspunkt [altså 13. september] ble det kjent at USA benyttet minst en annen kanal samtidig med vår."²⁷⁰

Noen sider lenger ut i fremstillingen skrev Lyng:

[...] fra nå av ble det fra amerikansk side foretatt en sammenblanding av den norske og den nye franske kanalen, som ikke kunne vært mer effektiv om det hadde vært den bevisste hensikt å ødelegge dem begge.²⁷¹

---

²⁶⁵ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1132 datert 13.9.1967 og Coopers egen rapport i NARA C.F., b. 2382, Pol Nor-US 1/1-67-, brev 15965 datert 15.9.1967; Lyng 1976 s. 278; Herring, George C. 1983 s. 637-639. Herring refererte feilaktig til Oslo 1087 da han gjenga deler av møtereferatet fra 13. september. På side 641 viste han derimot nesten korrekt til 1132, for Herring har brukt Coopers rapport som utgangspunkt og ikke Tibbets slik han har referert til (nummereringen avslører dette). Cooper henvendte seg til sin sjef Benjamin H. Read.

²⁶⁶ NARA C.F., b. 2382, POL NOR – VIET N 1/1/67, referat 14902 datert 26.8.1967; Herring, George C. 1983 s. 637. Her har Herring satt denne opplysningen inn i 8.september-møtet. I NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, State 36328 datert 12./13.9.1967 går det også frem at Cooper ble bedt om å komme til USA rett etter møtet den 13. om han ikke fikk annen beskjed.

²⁶⁷ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1133 datert 13.9.1967 og NARA C.F., b. 2382, Pol Nor-US 1/1-67-, brev 15965 datert 15.9.1967; Herring, George C. 1983 s. 639

²⁶⁸ Ibid.

²⁶⁹ Lyng 1976 s. 278.

²⁷⁰ Jlp, e. 103, rester råmanus.

²⁷¹ Lyng 1976 s. 280.

Og når historien følges, kan det forstås hvorfor Lyng skrev dette. Amerikanerne forvirret nok nordvietnameserne veldig da de etter å ha gitt Ålgård klarsignal til å reise, plutselig valgte å satse på en annen kanal. De to franske vitenskapsmennene som var ”grovarbeiderne” i Pennsylvania-kanalen, leverte nemlig inn en søknad om å reise til Hanoi som formidlere praktisk talt samtidig med Ålgårds invitasjon.²⁷² Nord-Vietnam avslo, men franskmennene gav seg ikke med et nei. De klagde på vedtaket, men fikk nei igjen. Årsaken var nok at dette skjedde akkurat i den tiden Ålgård takket ja til sitt besøk. Amerikanerne foreslo da at det skulle åpnes fortrolige samtaler direkte mellom Hanois representant i Paris, Mai Van Bo, og Kissinger. Men amerikanerne fikk nei til Pennsylvania-kanalen for tredje gang. Samrøringsproblemene ble heller ikke mindre av at det til og med var den samme nordvietnamesiske representanten som ble involvert i begge kanalene. Hanoi hadde nemlig utnevnt Hanois talsmann i Paris til å ha ansvar for å planlegge Ålgårds reise. Det var også gjennom Paris at amerikanerne gjennom franskmennene nå desperat forsøkte å skape en ny kanal. Lyng skrev at det ikke var så rart at Pennsylvania-kanalen ikke ble noen stor suksess. Det var også naturlig at nordvietnameserne nå lurte fælt på hva amerikanerne tenkte om den norske kanalen. Både forholdet mellom USA og Nord-Vietnam og Ohio-kanalen var satt noen hakk tilbake. Og verre skulle det bli.²⁷³

Nordvietnamesisk respons på frysingen

Dagene gikk uten at Ålgårds visum kom, og Ålgårds planlagte ferie i Norge gikk nå mot slutten. State Department ville gjerne at Ålgård skulle bli i Oslo så lenge som mulig for å se hvordan nordvietnameserne reagerte. Også UD ønsket å holde Ålgård et par uker lenger. I tillegg til at han fortsatt ventet på visum, syntes nordmennene ikke det var klokt å sende Ålgård bort fra Oslo på dette tidspunktet fordi de hadde behov for hans kompetanse på Vietnam i de nærmeste dagene.²⁷⁴ Det var nemlig rett før årets generalforsamling i FN der de antok at Vietnam ville bli et av hovedtemaene.²⁷⁵ Oppgaven skal senere belyse at utenriksminister Lyngs Vietnam-uttalelser i hans tale i forsamlingen

---

²⁷² Den første forespørselen ble sendt 18.8 og avslått 22.8, dette ”anket” franskmennene 25.8 og fikk på nytt nei 31.8. Begrunnelsen var velkjent også for nordmennene, den økte amerikanske bombingene. Ålgård ble invitert til Hanoi 19.8 og takket ja 26.8. Det bør også nevnes at Cooper var den i State Department som var mest involvert i det franske meglingsforsøket. Senest 22.8 hadde han informert State Department om at franskmennene ikke fikk visum.

²⁷³ NARA, RG 59, Lot files, Files of Ambassador at Large Averill Harriman- Lot file 71 D 461, b. 11, Operations and plans; Herring s. 728-771; NARA C.F., b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1063 datert 8.9.1967; Lyng 1976 s. 281.

²⁷⁴ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1366 datert 28.9.1967; Herring, George C. 1983 s. 641.

²⁷⁵ I NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1457 datert 3.10.1967 går det frem at Ålgård ikke kom til Oslo før 5. oktober og dermed trolig ikke var med på å utarbeide den norske talen til Lyng i FN dagen før. Det går frem at det ikke er noe problem for UD å holde Ålgård i Oslo i alle fall til 8.oktober. Som referent på amerikansk side møter vi nå den amerikanske chargé John Alden Bovey.

4. oktober virkelig ble lagt merke til, både av partene i krigen og på hjemmebane.²⁷⁶ Loan var heller ikke i Peking i denne perioden.²⁷⁷ Før Loan vendte tilbake til Peking, gav nordvietnameserne uttrykk for at de fremdeles var interessert i kontakt, uten å komme med noe nytt om Hanoi-turen. Denne beskjeden ble overbrakt til chargé d'affaires Lars Tangeraaas.²⁷⁸

Her er det nødvendig å si noe mer om hva som skjedde midt i denne perioden. State Department var særlig opptatt av at nordmennene raskt skulle bli informert om det skulle komme en nordvietnamesisk respons på talen til den amerikanske presidenten 29. september – bedre kjent som San-Antonio-formuleringene.²⁷⁹ Før et nasjonalt rådgivende møte i National Security Council i San-Antonio sa president Johnson dette:

The bombing would stop immediately if talks would take place promptly and with reasonable hopes that they would be productive. And the other side must not take advantage of our restraint as they have in the past. This Nation simply cannot accept anything less without jeopardizing the lives of our men and of our allies.²⁸⁰

Innen en uke hadde Nord-Vietnam svart klart og tydelig nei til kompromissforslaget. Nord-Vietnam ville engang ikke utforske hva som lå i uttalelsen, for eksempel hva som lå i ordet promptly.²⁸¹ Grunnen til dette var nok at Nord-Vietnam ikke følte USA kom med noe nytt i San-Antonio. Dette var nemlig gammelt stoff, Johnson hadde bare gjentatt det som var sagt i de hemmelige forhandlingene. Dette kompromisset var faktisk utgangspunktet for Pennsylvania-kanalen. 24. juli hadde uttalelsen blitt lagt frem for statsminister i Nord-Vietnam Pham Vang Dong, og 5. august ble USAs krav gjentatt til Loan av Ålgård.²⁸² I Lyngs memoarer gikk hans meninger om talen frem. Uttalelsen uttrykte en oppmykning av de amerikanske holdninger, skrev han, men den var etter norske vurderinger enda ganske utilstrekkelig for at Nord-Vietnam skulle komme amerikanerne i

---

²⁷⁶ Se norsk og amerikansk respons i ”Å tie i denne sak er å svikte Vietnam, å svikte Amerika og å svikte Norge” og nordvietnamesisk respons i ”[T]here would be other days after this one”. Kanalen åpnes igjen.

²⁷⁷ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1407 datert 30.9.1967, State 47603 datert 3.10.1967 og Oslo 1457 datert 3.10.1967.

²⁷⁸ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1366 datert 28.9.1967, Oslo 1407 datert 30.9.1967, State 47603 datert 3.10.1967 og Oslo 1503 datert 5.10.1967; Herring, George C. 1983 s. 642; FRUS, Vol. VNr. 330.

²⁷⁹ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, State 47603 datert 3.10.1967.

²⁸⁰ Federal Register Division, National Archives and Records Service. Ukjent utgivelsesår. *Public Papers of the Presidents of the United State: Lyndon B. Johnson, 1967*, Book II. Washington s. 876-881.

²⁸¹ FRUS, Vol. V Nr. 345: Telegram From Secretary of State Rusk to the Department of State, 12.12.1967.

²⁸² NARA, RG 59, Lot files, Files of Ambassador at Large Averill Harriman- Lot file 71 D 461, b. 11, Operations and plans. For Pennsylvania, se vedlegg. Det er nok naturlig at dette formularet var kjent for Hanoi også tidligere siden franskmennene var invitert til samtaler i Hanoi, med dette som utgangspunkt. Formularet ble tenkt ut tidlig i juni 1967. Katzenbach fortalte at franskmennene henvendte seg til president i Nord-Vietnam Ho Chi Minh. Han bekrefter at dette var samme formular som San-Antonio i et intervju gjengitt på <http://www.lbjlib.utexas.edu/johnson/archives.hom/oralhistory.hom/katzenbach/katzenb2.pdf> pr. 21.2.2007. Se Dialogen blir brakt videre for Ålgårds uttalelse til Loan.

møte. USA hadde nå låst situasjonen fast og man kunne nå saktens”spørre seg selv om det lengre var plass for konfidensielle følere og forhandlinger.”²⁸³

Etter å ha forsøkt å få møte Loan noen dager, fikk Tangeraas treffe Loan 9. oktober.²⁸⁴ Tangeraas gikk rett på sak og spurte om det kunne bli noe av Ålgårds besøk. Nordmennene gjerne ville ha et svar, helst innen dagen etter, fordi Ålgård ville returnere fra Oslo til Peking om ikke besøket kunne gjennomføres i nær fremtid. Loan svarte at situasjonen i Vietnam på grunn av den intensive amerikanske bombingene og en generell opptrapping av krigen, totalt hadde skiftet kurs de siste fem månedene. Han fortalte at Hanoi fortsatt følte de hadde overtaket i krigen, men at de nå følte at amerikanerne ikke ønsket fred. Det var to årsaker til dette: den intensive amerikanske bombingene og de hyppige fredsfølerne fra den amerikanske side via de amerikanske ”satellittstater”. Nord-Vietnam følte seg forsøkt lurt inn i en felle av amerikanerne, og alle fredsforsøkene ble nå sett på med mistenksomhet i Hanoi. Ålgårds besøk burde derfor ikke gjennomføres nå, rådet Loan. Han mente at et besøk i nær fremtid ville kunne gjøre mer skade på enn å fremme en fremtidig løsning, men la til at besøket kunne bli aktuelt igjen om USA stoppet å bombe.

Loan spurte deretter om Tangeraas visste innholdet i Ålgårds instruksjoner, ifølge Tangeraas virket han veldig interessert i disse.²⁸⁵ Tangeraas svarte som sant var at han ikke var informert om innholdet og antok at det ikke ville bli klart før rett før besøket skulle skje.²⁸⁶ Nordvietnameseren slo da fast at Hanoi ikke kunne presses til å forhandle. Tangeraas besvarte dette med å si at den norske regjeringen virkelig var interessert i at forhandlinger startet og at en ny avvisning impliserte at nordvietnameserne nå sa fra om at en løsning kun kunne skje på Hanois premisser. Loan sa da at han var klar over den norske situasjonen på Vietnam-spørsmålet. Så la han til at Norge ikke lengre ble sett på som nøytral, men indirekte involvert. Loan satte her spørsmålsteget ved om det var lurt å ha en megler som var så nært knyttet til USA, noe oppgaven tidligere har drøftet.²⁸⁷ Videre i samtalen beklaget han at det norske forsøket ikke hadde ledet til noe resultat, og han bad Tangeraas overbringe hans personlige takk til Ålgård. Loan sa at han visste med sikkerhet at den norske ambassadøren var en god mann med de beste intensjoner, og håpte at de to i fremtiden kunne fortsette å ha vennlig sosial kontakt på tross av at ikke det kunne bli noe av besøket i Hanoi.

---

²⁸³ Lyng 1976 s. 279.

²⁸⁴ John Lyng hevdet at møtet var 10. Dette baseres på Tangeraas rapport som er sendt 10. Også Herring, George C. 1983 oppgir 10. som dato, se noen avsnitt lenger ned for henvisning.

²⁸⁵ Nord-Vietnam var sikkert i tvil om hvordan amerikanerne nå vurderte den norske kanalen i forhold til kanalen til Kissinger og de franske vitenskapsmennene.

²⁸⁶ I NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1567 datert 9.10.1967 går det frem at nordmennene hadde et nytt forslag til briefing, siden de anså Hongkong som svært utilfredsstillende og udiskret. De foreslo isteden at USA skulle orientere en av UDs ansatte som så reiste til Ålgård i Peking. Tangeraas har muligens mottatt et tidligere forslag, delvis oppfattet forslaget eller ikke fått med seg diskusjonen om briefing i Hongkong i det hele tatt.

²⁸⁷ Se Norske og amerikanske reaksjoner på Loans henvendelse, Første møte med Cooper – Norge et godt valg!, ”Å tie i denne sak er å svikte Vietnam, å svikte Amerika og å svikte Norge” og konklusjon.

Da Tangeraas skulle til å gå, sa Loan at det var usikkert for begge parter å ha fremtidig utveksling av tanker i Peking.²⁸⁸ Han foreslo at fremtidig samtaler for eksempel kunne foregå gjennom det sovjetiske utenriksdepartementet.²⁸⁹ Tangeraas skrev i sin rapport at Loan gjennom hele samtalen hadde vært usedvanlig hyggelig, men at han hadde tydeligvis fått klare instruksjoner fra Hanoi om at de ikke ville følge opp Ålgårds invitasjon. Han hadde nok også fått beskjed om at Peking foreløpig var droppet som kontaktpunkt.²⁹⁰

På grunn av den negative responsen reiste Ålgård tilbake til Peking.²⁹¹ Han tolket det slik at den generelle nordvietnamesisk krigshissigheten trolig var hovedårsaken til at ønsket om å bruke Norge som mellommann hadde blitt revurdert. Videre trodde han frysingen var et resultat av en intern kamp i Hanoi om den fremtidige linjen i krigen, der haukene i Hanoi trolig hadde styrket seg etter at amerikanerne hadde intensivert bombingene. Haukene, som Ålgård omtaler som de ekstreme, var ledet av generalsekretær for kommunistpartiet Le Duan og politisk leder og teoretiker Truong Chinh. De hadde trolig blitt svakere etter sommeren 1967 da en av de tidligere lederne, øverstkommanderende for Nord-Vietnams krig i Sør-Vietnam general Nguyen Chi Thanh, hadde avgått ved døden.²⁹² Som oppgaven har vist hadde Loan og Ålgårds samtaler på dette tidspunktet også speilet en positiv nordvietnamesisk holdning til en fredsløsning. Lyng utdypet i ettertid Ålgårds standpunkt med å skrive at den nordvietnamesiske stansen av den norske kanalen skyldtes antagelig at Nord-Vietnam hadde begynt å planlegge sin militære offensiv, Tet-offensiven, som kom et par måneder senere.²⁹³ Trolig var også virvaret av kanaler medvirkende. Som nevnt i innledningen tolket nordvietnameserne denne amerikanske strategien slik at amerikanerne kun var ute etter å innbille omverdenen at de gjorde alt de kunne for å få til en forhandlingsbasert løsning på konflikten, men

---

²⁸⁸ Ifølge NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1567 datert 9.10.1967 sa Ålgård kunne dette skyldes at Hanoi fryktet at kanalen skulle bli kjent for omverdenen og spesielt Kina.

²⁸⁹ I NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1567 datert 9.10.1967 går det frem at nordmennene var forvirret over dette forslaget. De visste ikke om Loan gjengav Hanois forslag til Washington, refererte til en allerede eksisterende kanal eller var konstruert for ikke å brenne alle broer.

²⁹⁰ Dette og de to foregående avsnittene bygger på NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1567 datert 9.10.1967, Oslo 1739 datert 18.10.1967, Oslo 1903 datert 2.11.1967; Herring, George C. 1983 s. 642; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt; JLP, e. 73, forhandlinger og Nord-Vietnam – USA 1966-1968; Lyng 1976 s. 279. Tangeraas rapport er delt i to. Først en kort melding som ble levert den amerikanske ambassaden 11.10 med overskrift Top secret: Oversatt melding fra Tangeraas den 10/10.67, deretter en lengre rapport som refererer mer av innholdet i samtalen. Denne finnes som vedlegg til meldingen med tittel Secret: Oversatt fra Ålgårds rapport 18/10.67 om Tangeraas samtale med Ngo [Loan] den 10/10.67. Min tekst er basert på begge meldingene som finnes i JLP.

²⁹¹ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1567 datert 9.10.1967; Herring, George C. 1983 s. 642; JLP, e. 73, Nord-Vietnam – USA 1966-1968, Secret: Oversatt fra Ålgårds rapport 18/10.67 om Tangeraas samtale med Ngo [Loan] den 10/10.67.

²⁹² I NARA, RG 59, b. 2744, POL 15-1 VIET N 1/1/67, Intelligence notat datert 13.7.1967 spekulerte amerikanerne på om Thanh ble drept av dem som var for fred. Hans offisielle dødsårsak var hjerteinfarkt, men Thanh hadde i mai underskrevet ordre som sa at Nord-Vietnam skulle avvise alle fredsinisiativ. Dette tyder på at det var en hard kamp mellom hauker og duer i Hanoi.

²⁹³ JLP, e. 73, Nord-Vietnam – USA 1966-1968, Secret: Oversatt fra Ålgårds rapport 18/10.67 om Tangeraas samtale med Ngo [Loan] den 10/10.67, JLP, e. 103, rester råmanus. Tet-offensiven, oppkalt etter helligdagene i den vietnamesisk nyttårsfeiringen, varte fra 30.1.1968 og noen måneder fremover. Nord-Vietnam tapte militært, men påførte USA store tap og en ideologisk motoffensiv fra andre land. Tet ble dermed en medvirkende årsak til at USA trakk seg ut av krigen. I NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1739 datert 18.10.1967 går det frem at nordmennene i samtaler med Jugoslavias utenriksminister Marko Nikezic hadde fått opplyst at jugoslaven mente at Hanoi hadde et mønster med å starte kontakt med mange land for så å droppe dem. De mente også at Hanoi hadde bestemt seg for å vente med å forhandle til de så utkommet av det amerikanske valget.

egentlig ikke mente alvor. Hanoi ledere mente dermed at Norge var indirekte involvert i dette lureriet. Trolig påstod de også at Norge nå til og med var blitt en amerikansk satellittstat.²⁹⁴ Verd å få frem er også Loans reaksjon. Hans uttalelser kan tolkes slik at han ikke var positiv til avvisningen, og lette etter poenger for å overbevise haukene.

På tross av avvisningen fra Loan, hadde UD fortsatt håp om at kanalen kunne leve videre. Lyng skrev at nordmennene regnet med at Ohio kunne tas i bruk igjen om forholdene endret seg, det var jo ikke forekommet lekkasjer eller indiskresjoner som hadde ødelagt mulighetene for dette.²⁹⁵ Også amerikanerne vurderte det fortsatt slik at et fremtidig besøk fra Ålgård til Hanoi fortsatt kunne være konstruktivt.²⁹⁶ De besvarte Ålgårds rapport med å si at de verdsatte den norske innsatsen i den siste samtalen meget høyt og håpet at nordmennenes antagelse om at kanalen ikke var endelig droppet var riktig. De var fortsatt interessert i å utveksle kontakt med Hanoi.²⁹⁷ Og det skulle vise seg at de minst kompromissvillige sentralkomiteen i Hanoi hadde sine motstandere. På tross av den offentlige avvisningen av San-Antonio-kompromisset fulgte en ny bølge med hemmelig diplomatisk aktivitet, etter hvert også med Norge som mellommann.

”[T]here would be other days after this one”. Kanalen åpnes igjen

Ålgård og Loan traff hverandre på en mottagelse i siste halvpart av oktober 1967. Her utvekslet de noen få ord med hverandre, nok til at Ålgård fikk en formening hvor nordvietnameserne stod i spørsmålet om hemmelige samtaler med Norge. Loan beklaget at det ikke var blitt noe av turen til Hanoi. Han sa at det ikke var noen mening i å forhandle fordi Hanoi ikke stolte på amerikanernes fredsvilje fordi de bombet så intensivt.²⁹⁸

---

²⁹⁴ I NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1903 datert 2.11.1967 går det frem at nordmennene ikke forstod hva som mentes med denne uttalelsen. Se også Lyng 1976 s. 280. I NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1567 datert 9.10.1967 går det frem at Ålgård og UD gjerne vil bli underrettet om hva State Department la i Loans siste samtale med Tangeraaas.

²⁹⁵ JLP, e. 103, rester råmanus. I NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1567 datert 9.10.1967 går det frem at nordmennene fortsatt gjerne vil forsette formidlingen og at de regnet Ohio som utsatt snarere enn stengt. Rett før dette holdt hemmeligholdet på å rakne. I slutten av september hadde nemlig Ålgård fått et brev fra Harald Munthe-Kaas, NRKs korrespondent i Sørøst-Asia. Munthe-Kaas hadde fått opplyst, trolig fra den amerikanske ambassaden i Saigon, at Ålgårds retur til Peking 5. august hadde noe å gjøre med at han skulle møte en nordvietnamesisk kontakt. Denne episoden førte til at hemmeligholdet ble enda strengere på norsk side og at UD også oppfordret State Department til å fortsette med et strengt hemmelighold, se NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1407 datert 30.9.1967, State 47603 datert 3.10.1967 og Oslo 1503 datert 5.10.1967; Herring, George C. 1983 s. 641.

²⁹⁶ I NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, State 51536 datert 10.10.1967. Her gav de også nordmennene etter Boveys oppfordring i Oslo 1567 en foreløpig takk for hjelpen. Se også Herring, George C. 1983 s. 642. I NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1567 datert 9.10.1967 oppfordrer Bovey State Department til å holde Ålgård oppdatert slik at kontakten kunne tas opp igjen om det ble aktuelt.

²⁹⁷ JLP, e. 73, forhandlinger, N.Vietnam.

²⁹⁸ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 2083 datert 14.11.1967 og Oslo 2501 datert 14.12.1967; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt; JLP, e. 73, forhandlinger, N.Vietnam. Se også Herring, George C. 1983 s. 645. Herring viste feilaktig til Oslo 2033. UDs oversikt sier at Ålgård og Loan kun møttes en gang og at dette var 9. Det at det kun var et treff skyldes nok at det ser slik ut i den foreløpige rapporten Oslo 2083. Den 9. er den dagen UD ble orientert om treffet, ikke den datoen det andre møtet var. Det

7. november møttes ambassadørene igjen på en mottagelse i den sovjetiske ambassaden.²⁹⁹ Siden sist var Loan blitt mer positiv. Han sa at han var interessert i å opprettholde en diskret forbindelse og at han og Ålgård burde fortsette å utveksle synspunkter når de traff hverandre på mottagelser og i andre sosiale sammenhenger.³⁰⁰ Ålgård skrev at Loan indikerte at "there would be other days after this one" og at Loan trodde kontakten igjen kunne komme til å bli nyttig.³⁰¹ Ifølge Lyngs egne notater uttrykte Loan også i løpet av disse to treffene tilfredshet med det Lyng hadde sagt i sin FN-tale 4. oktober.³⁰² I sin biografi om Lyng skrev Langslet at Loan til og med hadde sagt han var overrasket over at en alliert av USA kunne ha et så sofistisert syn.³⁰³ Da referatet fra dette møtet ble overbrakt amerikanerne, bemerket Sandegren at Loan hadde tatt initiativ til begge samtalen. Det gledet amerikanerne at kontakten ikke var død.³⁰⁴

I begynnelsen av året 1968 traff Ålgård Loans sekretær og tolk Phan Do Annam på en mottagelse i den kubanske ambassaden.³⁰⁵ Han sa at utenriksministeren i Nord-Vietnam Nguyen Duy Trinh hadde kommet med nye elementer i sin tale 29. desember 1967, og han mente at disse ville være interessante for den norske regjering. Da talen ble overbrakt, ble det bemerket at Hanoi hadde kommet med en oppmykning i sitt krav om amerikansk bombestans, ordet varig ("permanent") var utelatt med hensikt.³⁰⁶ Nord-Vietnam var villig til å starte forhandlinger med talen som utgangspunkt om USA stoppet alle krigshandlinger. Tolken sa videre at Hanoi var skuffet over at Washington ikke hadde kommentert talen og trakk den konklusjonen at USA ikke lengre var villig til å forhandle.³⁰⁷ Nettopp dette initiativet var nok et forsøk på å få en kommentar. Men ifølge Lyng

---

første møtet er ikke tid eller stedfestet, men i NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1903 datert 2.11.67 sa Ålgård at han sannsynligvis kom til å treffe Loan i denne perioden.

²⁹⁹ Dagen før hadde Ålgård sendt UD to regjeringserklæringer, en fra Nord-Vietnam datert 30.10.1967 og en fra Kina datert 1.11.1968. I sistnevnte tok kineserne avstand fra fredsforhandlinger.

³⁰⁰ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 2083 datert 14.11.1967 og Oslo 2501 datert 14.12.1967; Herring, George C. 1983 s. 645; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt; JLP, e. 73, forhandlinger, N.Vietnam.

³⁰¹ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 2501 datert 14.12.1967. Sandegren presiserte at dette uttrykket på norsk betyr at "better days may lay ahead."

³⁰² Ifølge Lyngs notater i JLP, e. 73, forhandlinger, N.Vietnam hadde Loan vært meget tilfreds med talen. Han hadde også nevnt at han var tilfreds med et intervju Lyng hadde gitt til magasinet *International Affairs*. Utenriksminister Trinh roste også talen i en samtale med Ålgård i første halvdel av mars 1968: se JLP, e. 73, forhandlinger, Hemmelig brev fra Ålgård datert 18.3.1968 om samtaler i Hanoi. Merket nr. 72: Ch. 21 A. For FN-talen, se s. 107.

³⁰³ Langslet 1989, s 294.

³⁰⁴ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 2083 datert 14.11.1967, State 69391 datert 15.11.1967 og Oslo 2501 datert 14.12.1967; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

³⁰⁵ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 2727 datert 4.1.1968 og Oslo 2789 datert 10.1.1968, JLP, e. 73, forhandlinger, Hemmelig brev datert 9.1.1968 fra Ålgård om samtaler med Trinh. Se også UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt, JLP, e. 103, rester råmanus, Langslet 1989 s. 294 og Herring, George C. 1983 s. 646-647.

³⁰⁶ Svenskene ble ifølge den svenske utenriksministeren Torsten Nilsson informert av den amerikanske utenriksministeren Rusk at Nord-Vietnam benyttet tre måter å tale om bombestans: betingelsesløst og definitivt, betingelsesløst og for godt og betingelsesløst og permanent. Se Nilsson, Torsten 1981. *Åter Vietnam. Memoarer och repotage*. Kristianstad s. 114-115. Deler av Trinh's tale er gjengitt i Herring, George C. 1983 s. 803.

³⁰⁷ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 2789 datert 10.1.1968; NARA, RG 59, Lot files, Files of Ambassador at Large Averill Harriman- Lot file 71 D 461, b. 3, Algard OHIO, Oslo 2930 datert 17.1.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt. NARA, RG 59, Lot files, Files of Ambassador at Large Averill Harriman- Lot file 71 D 461, b. 3, Algard OHIO, Oslo 2930 datert 17.1.1968 står det at asiatiske kilder Ålgård var i kontakt med mente at talen var et ekte forsøk på å få i gang samtaler. Østeuropeiske kilder fortalte at de tvilte på at USA ville benytte denne muligheten. Av samtalen og dens referat gikk det frem at det i likhet med i sentralkomiteen også var spenninger innad i den nordvietnamesiske ambassaden. Loans chargé, Le Trung Thuy var mer

kom det ingen respons fra USA før Tet-offensiven ble satt i verk.³⁰⁸ Denne offensiven gjorde også at USA ble mer skeptisk til de nordvietnamesiske fredsforsøkene.³⁰⁹

9. februar, et par dager etter at Loan hadde kommet tilbake fra nok en tur i Hanoi, oppsøkte Ålgård Loan.³¹⁰ Ålgård hadde snakket med de andre nordiske ambassadørene, som alle hadde tatt kontakt med nordvietneseren.³¹¹ Nordmannen hadde ikke noe spesielt oppdrag for besøket, men ønsket å bli oppdatert på hva Nord-Vietnam nå tenkte om mulighetene for å forhandle om fred med USA. Det første Loan sa, var at han hadde en beskjed til Ålgård fra den nordvietnamesiske utenriksminister, og han beklaget at han ikke hadde overbrakt denne før. Loan hadde under sitt opphold drøftet samtalene med Ålgård med Trinh. Trinh hadde vært glad for kanalen og sa at Ålgård når som helst var velkommen til Hanoi. Loan la til at Nord-Vietnam gjerne ville at besøket skulle skje så fort som mulig. Ålgård ble glad og svarte som sist at han måtte få tillatelse av UD før han kunne svare Loan.

Samtalen gikk deretter over i mer generelle betraktninger om krigen. Loan indikerte en ny løsning på Sør-Vietnams politiske fremtid. De siste 14 dagene før møtet hadde en ny borgerlig politisk gruppering stått frem. Denne var et tredje alternativ til FNL og Saigon-regimet, og det virket på Ålgård som om Nord-Vietnam var villig til å gi denne grupperingen mer makt. Videre var Loan fornøyd med at amerikanerne var tatt fullstendig på sengen av Tet-offensiven og kom med nedsettende uttalelser om general William Westmorelands dyktighet.³¹² Ålgård spurte så om det var noen forandring på Nord-Vietnams syn i ettertid av Trinh's tale.³¹³ Loan svarte at det var det ikke og sa at Hanoi fortsatt ikke kunne godta San-Antonio-formularet.³¹⁴ Ålgård trakk da frem State Department's uttalelser fra 29. januar som han mente var en stor oppmykning av San-Antonio.³¹⁵

---

kinavennlig enn Loan. Ålgård opplyste at han aldri hadde hatt kontakt med ham. Loans tolk sa at han håpet at Loan snart ville komme tilbake slik at Ålgård kunne få førstehåndsinformasjon om hva de tenkte på i Hanoi. Tolken skal også ha fortalt Ålgård at den nordvietnamesiske ambassaden hadde store konfrontasjoner med kineserne om det tolken omtalte som transportproblemer, men ville ikke utdype dette. Ålgård tolket dette som at kineserne igjen saboterte, det vil si ikke slapp igjennom, den sovjetiske hjelpen til Nord-Vietnam for å legge press på Hanoi. Mari Olsen skrev i sin doktoravhandling at dette var et problem for russerne også noen år før, se Olsen, Mari 2004. *Changing Alliances. Moscow's Relations with Hanoi and the Role of China, 1949-1964*. Doktorgrad i historie. Universitetet i Oslo.

³⁰⁸ JLP, e. 103, rester råmanus. Tet startet 30.1., se note 293.

³⁰⁹ FRUS, Vol. VNr. 345: Telegram From Secretary of State Rusk to the Department of State, 12.12.1967.

³¹⁰ Den offisielle begrunnelsen for at Loan var i Hanoi var at han ikke tålte Pekings vinterklima.

³¹¹ Den danske og finske ambassadøren hadde kun hatt generelle samtaler om krigen, mens den svenske ambassadøren Petri hadde snakket om sitt besøk til Hanoi 23.-26. februar. Petri hadde sagt til Ålgård at han ikke hadde noen spesielle oppdrag på denne turen. Muligens hadde Loan også invitert Petri til Hanoi denne dagen. Ålgård forteller at den danske ambassadøren hadde kommet med ønske om å bli invitert til Hanoi høsten 1967, men var da blitt høflig avvist. Se også UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 27: 26/3-25/4-66, fortrolig notat fra Politisk kontor datert 31.3.1966. Av sammenhengen kom det frem at dansken nå var velkommen i Hanoi. Se En invitasjon til Hanoi.

³¹² Loan spesifiserte at han ikke hadde noe ønske om å bytte Westmoreland ut. Amerikanerne gjorde dette i 1968, da Westmoreland ble øverstkommanderende for alle amerikanske styrker. Dette ble også gjort for å få nytenkning i Vietnam.

³¹³ Ålgård spurte også mer spesifikt om hva Trinh hadde ment med relevante problemer, et spørsmål som også en annen kanal tok opp. Se videre i teksten. Loan svarte at dette i første rekke gjaldt spørsmål med tilknytning til løsning av Vietnam-problemet med utgangspunkt i Genève-avtalen.

³¹⁴ Dette er første gang San-Antonio-formularet blir avvist i Ohio. Se Nordvietnamesisk respons på frysningen.

³¹⁵ Se også Del 1, b: Partenes forhandlingssyn og Ohio-kanalen blir den eneste oppgående hemmelige formidlingskanalen..

USA ved forsvarsminister Clifford forlangte nå kun at Nord-Vietnam ikke skulle øke sin infiltrasjon i sør og at USA ville godta at styrkene ellers stod som de gjorde om Nord-Vietnam ville innlede fredsforhandlinger. Videre sa han at han kunne forstå at USA ville ha en garanti for at kamphandlingene ble stoppet eller i alle fall redusert når forhandlingene startet.³¹⁶ Loan svarte at Hanoi var helt entydig på at det ikke skulle være kamphandlinger mens det foregikk forhandlinger og at dette også hadde vært vanlig under Genève- samtalene.³¹⁷ Ifølge Herring var dette et "very new element into the play".³¹⁸ Et følgebrev til Oslo 3275 som Walt. W. Rostow sendte til den amerikanske presidenten utdyper dette. Han skrev: her kommer enda et signal om at Hanoi fortsatt er interessert i forhandlinger. Rostow kommenterte også at han lenge hadde ventet på dette punktet og tolket uttalelsen slik at Nord-Vietnam ville ha en våpenhvile på "behold det vi har" basis siden Nord-Vietnam ikke hadde greid å slå ut den sørvietnamesiske hær og regjering.³¹⁹ Også redaktørene av Foreign Relations har kommentert denne uttalelsen. De har vurdert det slik at Loans kommentar om bombestans var et svar på et krav USA lenge hadde stilt. Det betydde at Nord-Vietnam måtte vise militær selvbeherskelse om og når forhandlingene skulle kunne begynne.³²⁰ Oppgaven vil senere ta for seg at USA mente at nordvietnameserne brukte Ohio-kanalen som fluktrute for å sikre retretten fra Tet-offensiven og forhindre at den amerikanske motoffensiven fikk alt for ødeleggende virkninger.³²¹ Videre i overnevnte samtale sa Loan at Hanoi fortsatt ønsket å forhandle, selv om Nord-Vietnam mente de hadde det militære overtaket.

Til slutt i samtalen spurte Loan om en nordvietnamesisk representant fikk lov til å besøke Norge. Loan kunne foreløpig ikke gi andre detaljer annet enn at dette ikke var noen propagandareise, og han gikk ut i fra at det dreide seg om en av deres ambassadører i Øst-Europa. Ålgård svarte at han skulle ta dette opp med utenriksledelsen og sa at det var lagt stor vekt på hemmelighold av kontakten med Hanoi i Norge.³²² Loan sa at han var glad for at nordmennene holdt samtalene hemmelige.³²³

Da referatet var ankommet UD, ble det som vanlig konsultasjoner mellom UD og amerikanerne. Her sa Boye at nordmennene var beredt til å hjelpe til, men at den norske regjeringen "not wanted to mess up anything which may be in progress."³²⁴ De støttet Ålgårds forslag om å bli

---

³¹⁶ Teksten ned hit samt forrige avsnitt bygger på NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3275 datert 10.2.1968 og Oslo 3344 datert 14.2.1968; Herring, George C. 1983 s. 580, 647-648; JLP, e. 73, forhandlinger, Hemmelig brev 10003 A. datert 12.2.1968, Top Secret: oversettelse av en melding fra Ålgård 9.2.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt; Langslet s. 294.

³¹⁷ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, State 113617 datert 10.2.1968, Oslo 3344 datert 14.2.1968.

³¹⁸ Herring, George C. 1983 s. 647.

³¹⁹ LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio

³²⁰ FRUS, Vol. VI, Nr. 66. Editorial note.

³²¹ Se: Møt samtaler i Oslo.

³²² Ålgård sa at de andre nordiske lands ambassadører var kjent med at Ålgård hadde en samtale med Loan, men at de ikke var informert om samtalens innhold.

³²³ Dette og forrige avsnitt bygger på JLP, e. 73, forhandlinger, Hemmelig brev 10003 A. datert 12.2.1968. I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3344 datert 14.2.1968 som er referatet som ble overbrakt til State Department sies det at Loan skal ha sagt at det trolig blir den nordvietnamesiske ambassadøren i Moskva.

³²⁴ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3275 datert 10.2.1968; Herring, George C. 1983 s. 648.

orientert i Oslo alt noen dager senere, men ønsket først USAs syn og vurderinger først.³²⁵ State Department svarte raskt at de var avventende ("reluctant") til å starte opp igjen den norske kanalen på dette tidspunktet. Begrunnelsen for dette var at Washington for tiden brukte en annen privat kanal til å utdype poengene i Trinhs tale for å finne ut om det nå var mulig å komme til et kompromiss med denne og San-Antonio formularet som utgangspunkt.³²⁶ I ettertid er det påvist at dette var den rumenske kanalen med kodenavn Packers.³²⁷ Kun to dager etter amerikanernes melding til UD bestemte State Department seg for å stenge Packers.³²⁸ Ifølge State Department trodde Hanoi muligens at USA og Sør-Vietnam nå var villig til å forhandle for enhver pris på grunn av uordenen som hersket i forbindelse med Tet-offensiven.³²⁹ De prøvde dermed ut også ut en tredje kanal i tillegg til den rumenske og norske – en italiensk.³³⁰ Denne ble ikke noen stor suksess og var kortvarig.³³¹ Men på tross av den avventende holdningen til Ohio, frøs ikke USA nordmennene helt ut. State Department anså det som positivt at den nordvietnamesiske representanten fikk besøke Oslo. Hensikten med møtet ville bli å finne ut hva Hanoi hadde å si, og amerikanerne ville forsøke å få mer klarhet hva nordvietnameserne tenkte om San-Antonio-formularet. Nordmennene ble bedt om å ha en lyttende holdning på det første møtet og ikke si noe før det var avklart med USA. I tillegg foreslo de at beslutningen om Ålgårds reise til Hanoi skulle utsettes til etter det nordvietnamesiske besøket i Norge, men om nordmennene besluttet å sende Ålgård til Oslo skulle USA sende en mann for å orientere ham.³³²

Noen dager senere oppsøkte Ålgård Loan igjen for å overbringe UD's tanker om besøket. Ifølge UD's oversikt aksepterte Ålgård i prinsippet invitasjonen til Hanoi i løpet av samtalen. Loan svarte at han ennå ikke hadde fått mer informasjon fra Hanoi, men trodde at det var den

---

³²⁵ Boye sa at det ville bli svært vanskelig å finne en god dekkhistorie for Ålgårds tur til Oslo. I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3280 datert 12.2.1968 foreslo Boye å offentliggjøre besøket av den nordvietnamesiske representanten om det var slik at den personen som kom var den nordvietnamesiske representanten i Moskva. Han hadde nemlig mottatt en gruppe fredsprisvinnere som tidligere hadde forsøkt å megle i konflikten og det ville dermed ikke vekke stor oppsikt om Ålgård kom til Oslo og snakket med ham om dette. Det kommer også frem at både UD og State Department hadde store motforestillinger til å blande inn fredsprisvinnerne. Slik jeg kan lese ut av NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3344 datert 14.2.1968 virker det som om denne dekkhistorien ble forkastet siden Ålgård og Loan ble enige om at besøket skulle hemmeligholdes.

³²⁶ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, State 113617 datert 10.2.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

³²⁷ Packers varte fra 28.11.1967 til 24.2.1968, se vedlegg.

³²⁸ FRUS, Vol. VI, Nr. 71: Memorandum of Conversation. Harriman and Rusk. Washington 12.2.1968; Herring, George C. 1983 s. 814.

³²⁹ FRUS, Vol. VI, Nr. 71: Memorandum of Conversation. Harriman og Rusk. Washington 12.2.1968. I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3394 datert 19.2.1968 går det frem at både den svenske og sveitiske ambassadøren i Peking hadde blitt invitert til Hanoi og takket ja. Ifølge UD forsøkte Hanoi flere "peace-'horses'", jfr. *ibid.* Se også Herring, George C. 1983 s. 649.

³³⁰ Det italienske meglingsforsøket fikk kodenavn Killy og varte fra februar til mars 1968. Meglingsforsøket startet med at den italienske utenriksminister Amintore Fanfani sa at han var blitt spurt fra en kilde han ikke ville oppgi navn på om han var forberedt på å motta en uidentifisert nordvietnamesisk representant. Fanfani ble bedt om å finne ut hvem dette var, men hørte ikke noe mer fra kilden sin. Etter min mening er det mulig at Loan var denne kilden. Se I Hanoi og etterspill om liknende fremgangsmåte fra Loan overfor nordmennene. For mer om Killy, se vedlegg.

³³¹ Ifølge FRUS, Vol. VI, Nr. 71 vurderte amerikanerne Killy som "strange".

³³² NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, State 113617 datert 10.2.1968. State Department overlot her avgjørelsen til UD, det var ikke vanlig. Se også FRUS, Vol. VI, Nr. 71: Memorandum of Conversation. Harriman and Rusk. Washington 12.2.1968; JLP, e. 73, forhandlinger, N.Vietnam.

nordvietnamesiske ambassadøren i Moskva Nguyen Tho Chan som ville besøke Norge. Loan skulle kontakte Ålgård så fort han fikk vite noe mer.³³³

19. februar ble det kjent for nordmennene at Chan var på vei til Sverige. Ålgård var ikke blitt informert om at Chan skulle besøke andre nordiske land. Svenskene var blitt informert om at Chans hensikt med turen var å drøfte kulturelle arrangementer, handel og å besøke FNL-støttegruppen i Stockholm. Dette tolket UD som propaganda, og siden Chans besøk i Sverige var kjent av pressen, var det derfor uheldig om Chan skulle dukke opp i Norge direkte fra Sverige. UD var nå i tvil om hva de skulle gjøre, men siden de ikke hadde hørt noe mer om besøket fra Ålgård, regnet de med at Chan antagelig kom en annen gang.³³⁴ Dette viste seg senere å være rett. State Department tok imidlertid ingen sjanser og sendte et dokument som skulle brukes i samtalene med Chan.³³⁵ Dette dokumentet var en ikke offentlig utdyping av ”no advantage” uttalelsen i San-Antonio-formularet og var også sendt til svenskene.³³⁶ Men det skulle vise seg at UD trolig hadde rett i troen på at møtet ikke var en del av den hemmelige formidlingen. Ifølge den norske ambassaden i Stockholm, sa Chan ingen ting om det svenske meglingsforsøket under sitt besøk i Sverige. Nordvietnameseren hadde sagt at Trinhns tale fremdeles stod med lag. Likevel kom det frem enkelte nye poengert i samtalene i Sverige: Nord-Vietnam svarte vistnok på spørsmål om hvor snart etter en bombestans det kunne komme i stand forhandlinger. I tillegg definerte Chan ”all other acts of war” som at ingen fly skulle få lov til å fly over Nord-Vietnam.³³⁷

Partene i krigen var nå uenige om hvilken formidlingskanal de skulle benytte. Det ser ut som om nordvietnameserne ville fortsette å bruke nordmennene som formidlere, mens amerikanerne var mer avventende. Neste kapittel vil få frem at amerikanerne igjen ble mer positive til Ohio-kanalen.

³³³ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3280 datert 12.2.1968, Oslo 3344 datert 14.2.1968, Oslo 3464 datert 24.2.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

³³⁴ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3394 datert 19.2.1968 og Oslo 3464 datert 24.2.1968; JLP, e. 73, forhandlinger, Hemmelig brev 10003 A. datert 12.2.1968. I UD: 25. 4/120: Vietnam-politikk, 52: 15/2-29/2-68, brev fra ambassaden i Stockholm datert 19.2.1968 og 23.2.1968 ble det sagt at Chan selv hadde tatt initiativet til besøket (brev datert 19.) og at det var Petri som hadde sagt på sine besøk i Hanoi at nordvietnamesiske representanter var velkomne i Stockholm. Det ble også sagt at Chan hadde vært i Stockholm noen måneder før, men da hadde han ikke noe kontakt med svenske myndigheter. Det er ukjent om Loan hadde noe å gjøre med invitasjonen og planleggingen av dette møtet. Se også nedenfor at danskene også ble bedt om å motta Chan. Tibbets skrev at hun antok at UD ville forsøke å utsette besøket. Det kom også frem at dette var en travel periode for UD på grunn av møtet i Nordisk råd som skulle være i Oslo.

³³⁵ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, State 118092 datert 20.2.1968, Oslo 3436 datert 21.2.1968, State 118719 datert 21.2.1968; Herring, George C. 1983 s. 560-561, 649-650 og 713-714; FRUS, Vol. VI, Nr. 66.

³³⁶ I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3464 datert 24.2.1968 ble det sagt at Loan så ut til å ha mistet interessen for Chans besøk til Norge. Det går ikke frem om Loan sa noe om Chans besøk. Se også NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3475 datert 26.2.1968. Chans besøk i Stockholm og Petris besøk i Hanoi noen dager senere markerte slutten på det svenske meglingsforsøket som startet i november 1966 og hadde kodenavn Aspen. Dette er den eneste gangen den svenske og norske kanalen forenes. Mer om Aspen i vedlegg. Se også note 248.

³³⁷ UD: 25. 4/120: Vietnam-politikk, 52: 15/2-29/2-68, Fortrolig melding fra UD til ambassaden i Peking datert 24.2.1968; Herring, George C. 1983 s. 561-562 og 715 henviste til Stockholm 901 datert 24.2.1968. I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3464 datert 24.2.1968 kom det frem at det ikke var god stemning etter besøket i det svenske utenriksdepartement. Se også UD: 25. 4/120: Vietnam-politikk, 52: 15/2-29/2-68, brev fra ambassaden i Stockholm datert 19.2.1968 og 23.2.1968.

C. Høydepunktene: Et besøk i Hanoi og samtaler i Oslo

Kapittelet starter med Lyngs beslutning om å sende Ålgård til Hanoi, uten å få amerikansk godkjenning først. Under besøket, som da ble regnet for å være en vanlig utflukt, kom det frem lite nytt om nordvietnamesernes syn på en forhandlingsløsning. Derimot ble antagelsene om at den norske kanalen var blitt valgt på grunn av nordmennenes nære forhold til USA vektlagt. Det kom også frem at nordvietnameserne var meget godt orientert om norsk politikk.

Deretter går kanalen inn i en ny fase som eneste aktive kanal. Nordvietnameserne fortsetter å benytte den, med hensikter som er ulne å få tak på. I de to første samtalene mellom Ålgård og Loan, etter besøket i Hanoi, forsøkte Loan å få frem mer av hvilke motiver som lå bak president Johnsons avgjørelse om en begrenset bombestans. Han foreslo nå at deres sendemann i Øst-Tyskland, Vietdung, skulle få besøke Norge. Dette takket utenriksledelsen nei til, tross tvil da nordvietnameseren også hadde et offentlig besøk i Danmark. En måned senere sa Loan at nordvietnameserne vurderte flere av de kompromissene som amerikanerne hadde foreslått i Paris, men kom også med mange selsomme uttalelser.

Etter noen uker virker det som om nordvietnameserne endrer oppfatning om den norske kanalen nok en gang. I etter at Loan hadde kommet med masse svada til Ålgård i sin forrige samtale, vil han nå selv gjerne komme til Norge på besøk for å starte, ifølge Loan selv, – en "new deal". Både nordmennene og amerikanerne var usikre på hvorfor nordvietnameserne valgte å ta "et sideprang" fra samtalene i Paris, og hadde en rekke teorier. På tross av usikkerheten lot de nordvietnameserne få en sjanse til å vise hva de ville, selv om nordvietnameserne på grunn av storpolitiske grunner istedenfor den kinesiske ambassadøren valgte å sende den sovjetiske i stedet. Amerikanerne sendte en høytstående representant til Oslo, som kunne konferere med nordmennene før og etter samtalene de skulle ha med nordvietnameserne.

Den nordvietnamesiske delegasjonen ankom Oslo 19. september 1968 og var i byen nesten en uke, til 24. september. Nordvietnameserne og nordmennene hadde tre store møter. Begge parter ønsket å ta opp det meget sentrale temaet om hva Hanoi måtte gjøre for at amerikanerne skulle innstille bombingene også i grenseområdet mellom Nord- og Sør-Vietnam. Nordmennenes mål var å få nordvietnameserne til å gi den bekreftelsen amerikanerne krevde. I første møte indikerte nordvietnameserne at de var villig til å betale en pris for bombestans, selv om den ikke var særlig stor. Det andre møtet handlet mest om amerikansk politikk. Det kom frem at nordvietnameserne både fryktet at Nixon skulle bli Johnsons etterfølger, og trolig at de hadde vanskeligheter med å

forholde seg til en leder som snart skulle gå av. I siste samtale presset både Ålgård og Lyng nordvietnameserne. Nordmennene fikk dem to ganger til å bekrefte at de ikke vil ta militære fordeler av en total bombestans, men nordvietnameserne nektet å utdype dette. Uten en slik utdyping stolte ikke amerikanerne nok på nordvietnameserne til at de ville slutte å bombe.

I Hanoi og etterspill

23. februar oppsøkte Loan Ålgård igjen og spurte om han kunne reise til Hanoi så fort som mulig.³³⁸ UD ved Boye og Ansteensen og State Department ble enige om å forsøke å utsette besøket. Boye sa at Ålgård i alle fall burde vente til de andre skandinaviske ambassadørene var kommet hjem.³³⁹ UD hadde likevel kommet frem til at det ville skape minst mulig spekulasjoner omkring det norske meglingsforsøket om Ålgård gav beskjed til sine skandinaviske kolleger at Norge også var invitert til Hanoi. State Department skrev som respons at "we are getting a great deal on many frequencies," men at de ikke hadde fått noen nye standpunkter.³⁴⁰

Istedenfor at Ålgård ble sendt hjem til Oslo, ble et annet instruksjonsforslag iverksatt. Amerikanerne beordret et sendebud til Norge som gav Washingtons instruks til Tom Vraalsen. Han skulle så reise til Hanoi sammen med Ålgård. Til Tibbets og det amerikanske sendebudet sa Vraalsen at UD ikke var oppløftet over Ohio for tiden, men at de håpet at de kunne holde Ålgård-sambandet åpent for mulig senere bruk. Vraalsen sa og at han ikke ønsket at et besøk i Hanoi skulle bli offentlig kjent eller at Chan kom på offentlig besøk i Oslo, fordi dette kunne komme til å skape indrepolitiske gnissinger.³⁴¹

Samme dag tok utenriksminister Lyng en beslutning som gikk mot de forslagene Boye, Jacobsen og Ansteensen hadde hatt. Han bestemte seg for å sende Ålgård til Hanoi slik som Loan hadde foreslått.³⁴² Lyng fant det av personlige årsaker stadig vanskeligere å holde kanalen hemmelig. Han var redd for å måtte tåle kritikk fra stortingsrepresentanter og media for at Norge ikke gjorde like mye som Sverige for å forsøke å skape fred. Lyng ville også markere at han ikke kun hørte på amerikanerne. Derfor begrunnet han besøket med at han anså dette som helt forskjellig

---

³³⁸ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3464 datert 24.2.1968; Herring, George C. 1983 s. 650; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

³³⁹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3570 datert 1.3.1968. Det er uklart når den danske ambassadøren ble invitert til Hanoi. Muligens var dette samtidig med Ålgårds andre invitasjon.

³⁴⁰ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, State 120316 datert 24.2.1968.

³⁴¹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3475 datert 26.2.1968. Sendebud = en ansatt i State Department med tittel Deputy Chief of Mission. Det er mulig at dette var en ansatt på USAs ambassade i Oslo som hadde som jobb og frakte meldinger frem og tilbake. Den amerikanske ambassaden i London hadde i alle fall en slik, se http://london.usembassy.gov/rss/transcripts/dcm_johnson_03jul06.html pr. 9.2.2007.

³⁴² Jeg har ikke noe bevis for at Jacobsen og Ansteensen hadde samme sterke meninger som Boye, men frem til nå hadde de vært meget forståelsesfulle for amerikanske synspunkter. Boye, Jacobsen og Ansteensen var bortreist da Lyng tok sin beslutning.

fra de spesialoppdrag som nordmennene tidligere hadde gjort, og derfor ble regnet som å være en utflykt, ikke en direkte del av Ohio-kanalen.³⁴³ Lyng argumenterte også med at Ålgård hadde vært vanskelig å holde igjen, uten at kildene gir noen begrunnelse. Lyngs beslutning ble ikke overbrakt til amerikanerne før dagen etter Ålgård hadde reist.³⁴⁴

I sin rapport til State Department skrev Tibbets at hun var skuffet, men ikke overrasket over at Lyng valgte å sette innenrikspolitik foran utenrikspolitik.³⁴⁵ Tesen om utenriksminister Lyng som innenrikspolitiker vil bli nøyere drøftet i del 3. I ettertid konkluderte UD med at ”Washington stillet seg nøytral til Ålgårds reise.”³⁴⁶ Det kom også frem at Ålgård fikk instruks om kun å ha en lyttende rolle under besøket.³⁴⁷

3. mars var Ålgård og Vraalsen fremme i Hanoi.³⁴⁸ De ble fort bevisst på at de kom til et land i krig fordi det var stadige bombealarmer. Broen over Den røde flod ble blant annet bombet i filler dagen etter nordmennene hadde kjørt over.³⁴⁹ Ålgård vurderte det slik at hensikten med besøket var å bryte isolasjonen, få nordmennene bedre til å forstå de nordvietnamesiske synspunktene på krigen og vise at de var interessert i fred.³⁵⁰ Invitasjonen var en del av en nordvietnamesisk sjarmoffensiv blant annet mot de skandinaviske land.

Ålgård og Vraalsen hadde i løpet av oppholdet flere samtaler med utenriksminister Trinh og andre høyere embetsmenn i det nordvietnamesiske utenriksdepartementet.³⁵¹ Samtalene startet med at nordvietnameserne sa at de var interessert i å knytte bedre kontakt med de nordiske land fordi de

---

³⁴³ Besøket ble regnet for et ”generelt orienteringsbesøk på et bilateralt plan”, jfr. UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

³⁴⁴ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3570 datert 1.3.1968; Herring, George C. 1983 s. 651; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt. Ålgård hadde satt seg på flyet 29.februar.

³⁴⁵ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3570 datert 1.3.1968.

³⁴⁶ UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

³⁴⁷ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3570 datert 1.3.1968.

³⁴⁸ Grunnen til at nordmennene brukte fire døgn gis i NARA, RG 59, Lot files, Files of Ambassador at Large Averill Harriman- Lot file 71 D 461, b. 3, Algard OHIO, Hong Kong 5596 udatert. Her fortelles det at Ålgård og Vraalsen måtte ha et uventet mellomlanding i Nanning i Sør-Kina og måtte overnatte i en gammel brakke. De hadde heller ikke bevegelsesfrihet.

³⁴⁹ Den røde flod renner gjennom byen Hanoi og er på vei inn til sentrum fra flyplassen. I Langslet 1989 s. 294 skrev Langslet at dette skjedde ”like etter”. Ålgård skrøt i sin rapport over at det var få sivile mål som var truffet av de amerikanske bombene.

³⁵⁰ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3796 datert 16.3.1968, Oslo 4120 datert 5.4.1968, Oslo 4127 datert 5.4.1968 og Oslo 4129 datert 5.4.1968; Herring, George C. 1983 s. 651-652, FRUS, Vol. VI, Nr. 66; JLP, e. 73, forhandlinger, Hemmelig brev fra Ålgård datert 18.3.1968 om samtaler i Hanoi. Merket nr. 72: Ch. 21 A. og Hemmelig brev 18.3.1968 om den politiske ledelse i Nord-Vietnam. Merket nr. 76.; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt; Langslet 1989 s. 294 og UD: 25. 4/120: Vietnam-politikk, 54: 1-13/4-68, Notat med overskrift Ambassadør Ålgårds besøk i Hanoi datert 3.4.1968. Dette sistnevnte er et sammendrag av de tre rapportene Ålgård sendte da han kom hjem fra Hanoi. To av originalene finnes på norsk, det tredje på engelsk (Oslo 4129) Årsaken til at det er laget et sammendrag er på grunn av at referatet fra besøket i Hanoi inneholder opplysninger om Ohio som ikke skulle spres i så stor grad som det sammendraget ble. Se UD: 25. 4/120: Vietnam-politikk, 54: 1-13/4-68, orientering om oversendelse av Ålgårds notat til ambassader og personer.

³⁵¹ De andre embetsmennene var viseutenriksminister Hoang Van Li, direktør for vesteuropeiske og latinamerikanske spørsmål Nguyen Thanh Ha og hans underdirektør Vo Viet Sung. Sung kommer inn i Ohio senere, se side samtaler i Oslo. I JLP, e. 73, forhandlinger, Hemmelig brev fra Ålgård datert 18.3.1968 om samtaler i Hanoi. Merket nr. 72: Ch. 21 A går det frem at Loan hadde forespeilet at Ålgård også skulle treffe statsminister Dong, men at han var bortreist sammen med en fransk kommunistdelegasjon under besøket. I NARA, RG 59, Lot files, Files of Ambassador at Large Averill Harriman- Lot file 71 D 461, b. 3, Algard OHIO, Hong Kong 5596 udatert går det frem at disse hadde reist med samme fly som Ålgård og Vraalsen til Hanoi. Gruppens leder Jacques Duclos ble mektig forbannet over servicen han fikk i Nanning, se note 348. Av referatene kan det se ut som om Ålgård traff Trinh ved minst tre anledninger. Ifølge Vraalsen personlig meddelelse 2.1.2007 hadde UD i samarbeid med State Department laget to rapporter på forhånd som lå igjen i Peking. Disse skisserte to alternative strategier for hva som skulle sies alt etter hvordan nordvietnameserne reagerte. Vraalsen og Ålgård ble positivt mottatt og brukte den mest positive strategien.

hadde fått inntrykk av at disse landene hadde en oppriktig interesse av å få slutt på krigen.³⁵² Ålgård påpekte at Hanoi tanker med å knytte kontakt kun dreide seg om uformelle samtaler og at Nord-Vietnam under oppholdet ikke antydte at de var interessert i diplomatiske forbindelser. Under samtalen kom det frem at Nord-Vietnam fortsatt var interessert i å sende Chan til Norge.³⁵³ Ålgård fortalte videre at Trinh var meget godt orientert om norsk politikk og var svært interessert i at Ålgård skulle fortelle dem mest mulig om det utenrikspolitiske samarbeidet mellom de nordiske landene. Årsakene til dette trodde Ålgård var at Hanoi forsøkte å finne ut om de nordiske land samarbeidet om et fellesopplegg for en fredsaksjon i Vietnam.³⁵⁴ Hanoi syntes det var rart at NATO-land samarbeidet så nært med ikke-allierte land. Til dette sa Ålgård at det var nyanser mellom de nordiske landenes syn på konflikten. Han la til at de andre landene ikke var orientert om den tidligere kontakten mellom Norge og Nord-Vietnam.³⁵⁵ Ifølge Langslet skal Ålgård her ha spurt hvorfor Nord-Vietnam hadde satset på Norge som formidler og ikke Sverige. Trinh svarte: ”Dere er jo venner av amerikanerne, de lytter på dere, men ikke på svenskene. Dessuten har vi inntrykk av at i Sverige blir vi brukt som brikker i et innenrikspolitisk spill!”³⁵⁶ I dette vises igjen den vekt Hanoi la på nordmennenes forhold til USA. Praten kom senere også inn på protestene mot Vietnamkrigen i Norge. Sung sa at disse hadde liten interesse i Hanoi, fordi de så det slik at protestene kun hadde til hensikt å være anti-amerikanske snarere enn pro-vietnamesiske.³⁵⁷ Nordvietnameserne stilte også spørsmål om de nordiske planene for en hjelpeaksjon for Vietnam.³⁵⁸

Da praten kom deretter inn på spørsmålet om forhandlinger med amerikanerne, brukte utenriksministeren de tidligere uttalelsene sine og kom med lite nytt.³⁵⁹ Unntaket var at Trinh fortalte at disse uttalelsene var et svar på de amerikanske krav om en klargjøring av om hva som ville skje om bombingene stoppet.³⁶⁰ Videre sa han at det nå var opp til amerikanerne å ta det neste skrittet, men at det ikke så ut som om de var interessert i forhandlinger. I sitt referat påpekte Ålgård at han

---

³⁵² Det går også frem at Hanoi også var interessert i nærmere forbindelser med Sveits og Italia og at Ålgård ble orientert om disse kanalene i Hanoi. Mer om dette i første møte med Cooper samt vedlegg.

³⁵³ Loan skulle underrette Ålgård om et passende tidspunkt for besøket. Trinh sa at hensikten med dette var ”å orientere den norske regjering om Nord-Vietnams syn på krigen, både dens bakgrunn og mulighetene for fred.” For forespørsel om Chan, se ”[T]here would be other days after this one”. Kanalen åpnes igjen.

³⁵⁴ Ålgård antydte at en av tolkene antagelig hadde blitt bedt om å få Ålgård og Vraalsen til å si mer om dette. Det var i 1966 samtaler mellom de nordiske utenriksministre om et slikt felles fredsinitiativ, men dette ble det ikke noe av. Se referater fra disse møtene i for eksempel UD: 25. 4/120; Torgersen, Siri 2000.

³⁵⁵ JLP, e. 73, forhandlinger, Hemmelig brev fra Ålgård datert 18.3.1968 om samtaler i Hanoi. Merket nr. 72: Ch. 21 A. De skandinaviske utenriksministre ble gjort oppmerksom på Ohio mot amerikanernes vilje i april 1968, se del tre.

³⁵⁶ Langslet 1989 s. 294. Dette er også et mulig mønster i Midtøsten. Se også vedlegg om Aspen.

³⁵⁷ Ålgård sa her at det var utenkelig med en omfattende anti-amerikanisme i Norge!

³⁵⁸ Hele avsnittet med unntak av Langslet bygger på JLP, e. 73, forhandlinger, Hemmelig brev fra Ålgård datert 18.3.1968 om samtaler i Hanoi. Merket nr. 72: Ch. 21 A. Hanoi var spesielt interessert i Norges kompetanse på fiskeri. De nordiske utenriksministre hadde snakket helt siden 1966 om et felles nordisk bistandsprosjekt etter krigen var slutt. De felles planene ble aldri iverksatt på grunn av uenighet om hvordan pengene skulle fordeles til de ulike gruppene. Se UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt. Norsk bistand ble det imidlertid fra 1973, se Solnør, Rune 2001. *Norges bistand til Vietnam 1970-1982 med vekt på fiskerinæringen*. Hovedfagsoppgave i historie 2001. Universitetet i Oslo.

³⁵⁹ Se bakgrunn og ”[T]here would be other days after this one”. Kanalen åpnes igjen.

³⁶⁰ FRUS, Vol. VI, Nr. 66.

”innskrenket seg stort sett til å lytte og var meget forsiktig med å stille spørsmål som kunne tolkes som om jeg hadde spesielle oppdrag om å sondere den nord-vietnamesiske holdning i enkelte av de spørsmål som er aktuelle i forbindelse med forhandlinger.” Dette var et resultat av at turen ble regnet som utenfor Ohio-kanalen. Videre i møtene sa Trinh at Nord-Vietnam ikke kunne godta San-Antonio eller det oppmykede standpunktet Ålgård hadde nevnt for Loan.³⁶¹ Begrunnelsen for dette var at det måtte skjelnes mellom angriperne og den som ble angrepet. Ålgård sa da at det var forståelig at USA ”ville se med uro på en situasjon hvor forhandlinger kunne medføre en alvorlig endring i de militære styrkeposisjoner” og spurte om Nord-Vietnam hadde fastlagt en politikk for hvordan de ville innstille kamphandlingene under eventuelle forhandlinger. Til dette svarte Trinh at man måtte vurdere USAs holdning i en slik situasjon og var ikke villig til å utdype dette mer. Til slutt gjorde Nord-Vietnam det igjen klart at USA ikke trengte å godta hele firepunkts-programmet i forkant av forhandlinger.³⁶² Han bekreftet dermed også overfor nordmennene at punktene var forhandlingsbare slik bakgrunnskapittelet sa.

Som konklusjon skrev Ålgård at han ikke hadde fått noe klart inntrykk av i hvor høy grad Nord-Vietnam ønsket en fredelig løsning av konflikten og hvilke innrømmelser de kunne tenke seg å gjøre. Men det var på det rene at Hanoi ønsket å holde kanalen åpen. Samtidig hadde han inntrykk av at Tet-offensiven hadde redusert Nord-Vietnams kompromissvillighet i forhold til Loans uttalelser forrige sommer.³⁶³ Han vurderte det også slik at det nå var blitt en samlet og felles holdning om hvordan man i toppledelsen vurderte en forhandlingsløsning av krigen. Denne holdning lå nærmest det som tidligere hadde blitt betegnet som haukenes standpunkt. Ålgård skrev til slutt at det fortsatt gikk et skille mellom pro-kineserne og pro-sovjeterne.³⁶⁴ Det var også slik at nordvietnameserne hadde stor tillit til befolkningen siden de hadde utstyrt alle sivilpersoner med håndvåpen som ble tatt frem under alle bombealarmer og skulle brukes i en eventuell invasjon.³⁶⁵

Ålgårds rapporter fra besøket i Hanoi ble overbrakt til USA i flere omganger.³⁶⁶ I første møte ble det formidlet at UD hadde blitt tvunget til å offentliggjøre besøket. Grunnen var at den danske utenriksministeren refererte til det norske besøket da han annonserte at den danske ambassadøren i Peking skulle til Hanoi. Boye sa og at Chans besøk til Oslo oppørte UD. På grunn av den

---

³⁶¹ Se Nordvietnamesisk respons på frysningen og “[T]here would be other days after this one”. Kanalen åpnes igjen.

³⁶² Sitat og avsnitt hentet fra JLP, e. 73, forhandlinger, Hemmelig brev fra Ålgård datert 18.3.1968 om samtaler i Hanoi. Merket nr. 72: Ch. 21 A. Se også Herring, George C. 1983 s. 563.

³⁶³ Se Etablering og en første invitasjon.

³⁶⁴ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3796 datert 16.3.1968. Mer om hauker og duer og pro-kineserne og pro-sovjeterne i bakgrunnskapittelet.

³⁶⁵ JLP, e. 73, forhandlinger, Hemmelig brev 18.3.1968 om den politiske ledelse i Nord-Vietnam. Merket nr. 76. Se også note 496.

³⁶⁶ UD laget et resymé av rapportene Ålgård sendte hjem der de tok bort detaljer fra Ohio-kanalen. Dette resymeet ble sendt til fem statsråder, formannen i utenrikskomiteen på Stortinget, 8 ambassader samt Nato og FN-delegasjonen, se UD: 25. 4/120: Vietnam-politikk, 54: 1-13/4-68, orientering om oversendelse av Ålgårds notat til ambassader og personer. I etterkant ble britisk UD informert om turen til Hanoi og fant denne svært interessant, se UD: 25. 4/120: Vietnam-politikk, 54: 1-13/4-68, fortrolig melding 10029 A datert 8.4.1968 og fortrolig melding datert 9.4.1968.

presseomtale Chans besøk fikk i Sverige, ville det nok bli umulig å hemmeligholde besøket. Selv om nordvietnameseren skulle si noe interessant ville den innenrikspolitiske turbulensen virke negativt på Ohio. Boye forsikret at det ikke var aktuelt at Lyng skulle gjøre som daværende svensk undervisningsminister og vikarierende utenriksminister Oluf Palme, å protestere mot Vietnamkrigen sammen med Chan.³⁶⁷ Men i hennes meldinger hjem går det fram at Tibbets var urolig for hva Lyng kunne finne på.³⁶⁸

Ohio-kanalen blir den eneste oppegående hemmelige formidlingskanalen

Som forklart tidligere, ble San-Antonio-formularet oppmyket 29. januar 1968.³⁶⁹ Det er viktig å få frem bakgrunnen for dette og hva som skjedde i etterkant før kronologien går videre. Mannen som stod bak den mer modererte holdningen, var den nye amerikanske forsvarsministeren Clark McAdams Clifford. Han etterfulgte Robert McNamara som særlig i den siste måneden før han gav seg som forsvarsminister i slutten av november 1967, hadde kjempet for at USA skulle stoppe bombingene av Nord-Vietnam og trekke seg ut av Sør-Vietnam. Motstanden fra president Johnson og utenriksminister Rusk mot forsøket på nyorientering var hovedgrunnen til at McNamara ikke ble med videre. Men den nye forsvarsministeren hadde nokså liknende holdninger til krigen som det McNamara hadde.³⁷⁰ Hans uttalelse 29. januar 1968 ble en fortsettelse av den nytenkning som McNamara hadde foreslått og ble et av de store vendepunktene i krigen. Uttalelsene fikk også hjelp av den pågående Tet-offensiven som førte til at myten om at USA var på vei til å vinne krigen militært, raknet fullstendig.³⁷¹ I slutten av mars kom en gruppe pensjonerte amerikanske tjenestemenn og offiserer som ble kalt De vise menn frem til at USA aldri kom til å nå sine mål med krigen og anbefalte nedtrapping.³⁷² Denne anbefalingen tok president Johnson til følge og 31. mars 1968 holdt han en tale der han sa:

---

³⁶⁷ Oluf Palme ble under Chans opphold sterkt kritisert for å ha gått i demonstrasjonstog mot Vietnamkrigen sammen med Chan. Se for eksempel Möller, Yngve 1992. *Sverige och Vietnamkriget. Ett unikt kapitel i svensk utrikespolitikk*. Stockholm.

³⁶⁸ Avsnittet bygger på NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 3774 datert 15.3.1968, Oslo 3796 datert 16.3.1968; UD: 25. 4/120: Vietnam-politikk, 53: 1/3-31/3-68, telegram fra ambassaden i Peking datert 16.3.1968.

³⁶⁹ Se "[T]here would be other days after this one". Kanalen åpnes igjen.

³⁷⁰ Herring, George. C. 1998: "Tet and the Crises of Hegemony" i Fink, Carole, Phillipp Gassert og Detlef Junker 1998. *1968: The World Transformed*. Washington D.C. s. 42. I følge Herring var Clifford en "hauk" som byttet standpunkt da han ble utnevnt til forsvarsminister. Han mener Clifford først var skeptisk hauk, så skap-due og tilslutt lederen for å forsøke å overbevise presidenten til å trekke seg ut av Vietnam. Se også bakgrunnskapittel.

³⁷¹ Asselin, Pierre 2002 s. 5.

³⁷² Herring, George. C. 1998 s. 43. Dette ble formidlet til presidenten 26. og 27. mars. På ibid s. 37 skrev Herring at Johnson ble presset til sin beslutning. Også vanskelig økonomi i USA var en del av bildet.

I håp om at denne aksjon vil føre til snarlige drøftinger, tar jeg i aften det første skritt i retning av en nedtrapping av konflikten. Vi går til en reduisering – en vesentlig reduisering – av det nåværende nivå av fiendtlighetene. Vi gjør dette ensidig og øyeblikkelig. [...] Men jeg kan ikke med samvittighet stanse all bombingene, så lenge det vil true våre soldaters og våre allierte soldaters liv. Hvorvidt det blir mulig å gjennomføre en total bombestans i fremtiden, vil avhenge av begivenhetene. Vårt mål med denne aksjon, er å redusere det nåværende nivået for fiendtlighetene.³⁷³

Johnson sa også at han ikke ville stille til gjenvalg som president. Ålgård vurderte det slik at Nord-Vietnam med Trinhs tale 29. desember 1967, og den nordvietnamesiske diplomatiske fredsoffensiv i etterkant forsøkte å legge hovedansvaret for at det ikke kom i stand forhandlinger over på USA.³⁷⁴ Johnsons tale hadde gjort at USA spilte ballen over til Nord-Vietnam igjen.

2. april møtte Ålgård Nord-Vietnams chargé Le Trung Thuy. Han sa at det ennå ikke var kommet noen offisiell reaksjon og at derfor snakket han bare fra sitt personlige syn, men han var svært skeptisk til ærligheten i presidentens uttalelser. Han understreket at bombestansen ikke var fullstendig og vilkårsløs slik som Nord-Vietnam krevde for å gå med på forhandlinger. Ålgård gjorde ham kjent med den norske statsministerens uttalelse om at man fra norsk side så de amerikanske skritt som et uttrykk for en reell vilje til å søke en fredelig løsning.³⁷⁵

Dagen etter dette kom Hanoi gjennom media med en offisiell reaksjon på Johnsons tale. Der sa de at USA ikke møtte alle Nord-Vietnams krav, men at de likevel hadde besluttet å møte amerikanerne for å se om det nå var blitt mulig å starte forhandlinger.³⁷⁶ 13. mai startet Parisforhandlingene opp.

4. april hadde Ålgård og Loan en to timers lang prat. Ohio var nå eneste oppegående hemmelige kanalen mellom de to partene, og Ålgård trodde at Loan hadde fått instruks om å overbringe den nordvietnamesiske responsen på den delvise bombestansen også til ham.³⁷⁷ Ålgård sa først at nordmennene var veldig fornøyd med den positive reaksjonen de hadde møtt i Hanoi. Loan svarte at Nord-Vietnam nå virkelig ønsket forhandlinger og var rede til kompromisser. Han sa og at Hanoi ikke visste helt hvor de hadde amerikanerne og spesielt president Johnson. Loan var veldig interessert i de norske evalueringene av det amerikanske initiativet noen dager før. Ålgård svarte at den norske regjeringen var overbevist om at USA ønsket en realistisk politisk løsning. Han skrev i sin rapport at Loan ikke hadde noe informasjon om hvor forhandlinger skulle foregå og hvem som skulle være Nord-Vietnams forhandler, men han hadde sagt at han så positivt på utnevnelsen av

---

³⁷³ Talen er referert fra en offisiell oversettelse (dårlig sådan) gitt til UD fra den amerikanske ambassaden. Se UD: 25. 4/120: Vietnam-politikk, 54: 1-13/4-68. USA fortsatte å bombe i områdene rundt den demilitariserte sonen, men innførte forbud mot all bombing lenger nord.

³⁷⁴ NARA, RG 59, Lot files, Files of Ambassador at Large Averill Harriman- Lot file 71 D 461, b. 3, Algard OHIO, Hong Kong 5596 udatert.

³⁷⁵ UD: 25. 4/120: Vietnam-politikk, 54: 1-13/4-68, fortrolig melding A 10030 datert 3.4.1968.

³⁷⁶ Asselin, Pierre 2002 s. 5. Asselin refererer fra den vietnamesiske kommunistavisen Nhan Dan 4.4.1968.

³⁷⁷ Basert på de kanaler Herring, George C. 1983 har omtalt. Se vedlegg.

Harriman. Ålgård gav også beskjed om at han ikke hadde hørt noen kinesisk reaksjon på det som hadde skjedd.³⁷⁸

Mot slutten av måneden møttes ambassadørene igjen. Her påstod Loan at vanskelighetene med å enes om forhandlingssted var resultatet av en bevisst amerikansk forhandlingstaktikk.³⁷⁹ I begynnelsen av mai 1968 aksepterte Nord-Vietnam Paris som forhandlingssted. Noen dager senere fikk Ålgård den nordvietnamesiske regjeringserklæringen av en representant for dennes ambassade.³⁸⁰

24. mai, mens før-forhandlingene i Paris hadde vart et par uker, fikk den norske regjeringen nok en vanskelig forespørsel. Den nordvietnamesiske chargé spurte nemlig Ålgård om Norge kunne tenke seg å motta deres sendemann i Øst-Berlin Nguyen Vietdung. Ålgård vurderte det slik at Nord-Vietnam hadde startet en ny propagandaoffensiv mot de nordiske land. Dette begrunnet han med at det ikke var kommet frem ting som kunne tyde på at Hanoi ville myke opp sine standpunkter. Tendensen i Paris var snarere i motsatt retning. UD mente et besøk ville føre til demonstrasjoner og vanskeligheter fordi det ikke ville bli mulig å holde et slik besøk hemmelig. På den andre side ville de ikke være for negativ mot Nord-Vietnam, det kunne jo hende de tok feil og at nordvietnameserne hadde noe viktig på hjertet. Nordmennene ønsket nemlig ikke å stenge av Ohio-kanalen før de måtte.

Selv om samtalene i Paris nå var i gang og Norges oppdrag, det vil si å etablere samtaler mellom partene i krigen var gjennomført, sa Jacobsen til Tibbets at de svært gjerne ønsket tilbakemelding fra State Department på nordvietnamesernes invitasjon.³⁸¹ Washington var enig om at det var for tidlig å stenge kanalen. Som svar på invitasjonen, foreslo de at UD skulle svare at det ikke passet å motta den nordvietnamesiske representanten akkurat nå. Samtidig burde Ålgård si at nordmennene ønsket å fortsette samtalene i Peking. State Department trodde heller ikke at Hanoi ville dra Norge inn i noen seriøse og realistiske samtaler og antok i likhet med nordmennene at besøket hadde propaganda som eneste hensikt.³⁸²

To dager senere kom det frem at også det danske utenriksdepartementet hadde mottatt en forespørsel om besøk av Vietdung og hadde tenkt å svare ja. Norge ville dermed bli det eneste landet som ikke hadde hatt eller kom til å få besøk av en nordvietnamesisk representant, og Norge måtte da

---

³⁷⁸ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 4133 datert 5.4.1968; NARA, RG 59, Lot files, Files of Ambassador at Large Averill Harriman- Lot file 71 D 461, b. 3, Algard OHIO, Hong Kong 5596 udatert. Det sistnevnte er et referat fra en samtale mellom den amerikanske utsendingen i Hongkong Martin og Ålgård. Martin skrev at Ålgård hadde møtt den nordvietnamesiske chargé. Av sammenhengen kan det leses at han refererte fra samtalene mellom Loan og Ålgård. Martin gav nordmannen ros selv om han mente at Ålgård ikke var noen Kina-ekspert. Se også Herring, George C. 1983 s. 652-653; JLP, e. 73, forhandlinger, N.Vietnam.

³⁷⁹ UD: 25. 4/120: Vietnam-politikk, 55: 14/4-24/5-68, fortrolig melding 10034 A fra Peking datert 24.4.1968. Loan mente denne politikken skyltes indre motsetninger i administrasjonen og forholdet til USAs allierte.

³⁸⁰ UD: 25. 4/120: Vietnam-politikk, 55: 14/4-24/5-68, brev fra Ålgård nr. 130 datert 7.5.1968.

³⁸¹ Forrige avsnitt og teksten i dette til fotnoten bygger på NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 4879 datert 25.5.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

³⁸² NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, State 171846 datert 27.5.1968.

vurdere sitt standpunkt på nytt. ”Kanskje ville det nå være mest hensiktsmessig for Norge, særlig av hensyn til Ohio, å motta besøk likevel?”, spurte Vraalsen.³⁸³ På tross av dette bestemte UD seg likevel for å holde på rådet fra amerikanerne. Jacobsen mente at denne beslutningen var rett, men at den ville føre til innenrikspolitisk trøbbel.³⁸⁴ Tibbets foreslo i sin rapport at UD skulle få ros for at de ikke tok ”the easy way out.”³⁸⁵ Ålgård overbrakte beskjeden til Loan som sa at han fullt ut forstod avgjørelsen. Loan foreslo isteden et besøk til høsten.³⁸⁶

En snau måned senere oppsøkte Loan Ålgård etter å ha hatt et lengre opphold i Hanoi. Ålgård fikk et sterkt inntrykk av at Loan hadde blitt instruert om å bringe flere synspunkter videre. Hovedpunktene var for det første at Nord-Vietnam anså Paris-samtalene som første del av lengre forhandlinger. Loan minnet om at Genève-forhandlingene hadde tatt tid.³⁸⁷ Hanoi var også fornøyd med kontakten de hadde fått med USA. Som et annet hovedpunkt svarte Loan faktisk positivt på Ålgårds forespørsel om ikke det var mulig for Nord-Vietnam å indikere indre begrensninger uten å ofre viktige prinsipper.³⁸⁸ Loan sa, uten å presisere, at Hanoi vurderte flere av de forslagene Harriman hadde kommet med. Nord-Vietnam hadde også, som punkt tre, noe å overbringe om den politiske situasjonen i Sør-Vietnam etter en eventuell fredsavtale. Videre ble det sagt flere ganger at en politisk løsning måtte baseres på Genève-avtalen. Dette indikerte i følge Loan at Nord-Vietnam var villig til å la det fremtidige Sør-Vietnam bli selvstendig i all tenkelig fremtid og at det skulle få en kapitalistisk økonomi. Loan sa at Hanoi tenkte seg en felles demokratisk fredsallianse (!) og at de var villig til å samarbeide med noen av medlemmene i regimet, men ikke alle. Dette er et av mange eksempler der Loan kommer med standpunkter Ålgård umulig kunne ha trodd på. Men som en god facilitator lot han amerikanerne vurdere sannhetsgehalten.

Loan var som et fjerde punkt svært opptatt av evakueringen av amerikanske tropper fra Khe San-distriktet.³⁸⁹ Ålgård sa til Loan at uansett bakgrunn for evakueringen var denne et initiativ som burde få Hanoi til også selv å gjøre innskrenkninger. Ålgård la også til at raketangrep mot Saigon satte både FNL og Nord-Vietnam i et dårlig lys. Loan var veldig lunken da han skulle forsvare dette.³⁹⁰ Til slutt nevnte Loan at Nord-Vietnams sjefsforhandler i Paris Le Duc Tho hadde snakket med kineserne ved en mellomlanding i Peking. I kontrast til at Tho hadde hatt en lang prat i Moskva

---

³⁸³ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 4901 datert 28.5.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

³⁸⁴ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 4936 datert 30.5.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt. Venstresiden ville nå protestere. Se ”Å tie i denne sak er å svikte Vietnam, å svikte Amerika og å svikte Norge”

³⁸⁵ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 4936 datert 30.5.1968.

³⁸⁶ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 5076 datert 11.6.1968.

³⁸⁷ Disse varte omtrent et halvt år.

³⁸⁸ Det at Nord-Vietnam skulle indikere at de ikke ville ta militære fordeler var det spørsmålet som var viktigst for at USA skulle stoppe bombingene.

³⁸⁹ Khe San ligger like sør for den 17. breddegrad og ble endelig forlatt av amerikanerne 5.7.1968 fordi de regnet byen som for utsatt for nordvietnamesisk bombing. Mellom 21.1. og 8.4. samme år var området herjet av et stort slag, kalt Khe San-slaget.

³⁹⁰ I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, Oslo 5686 datert 18.7.1968 går det frem at Ålgård 8.7. hadde hatt en prat med sin sovjetiske kollega. Han sa at FNL antagelig hadde blitt bedt av Kina om å skyte raketter.

med Sovjets statsminister Alexey Kosygin, hadde man kun snakket om været i Peking.³⁹¹ Dette var tydeligvis for å illustrere at nordvietnameserne var villig til kompromisser. Som nevnt i bakgrunnskapittelet, hadde Sovjet en mer positiv holdning enn kineserne da nordvietnameserne tok skritt i retning en forhandlingsbasert fred. Dette var trolig i en slik fase.

I fellesferien reiste Ålgård hjem til Norge. Amerikanerne overbrakte ham da en stor takk for de nyttige opplysningene han hadde gitt. Som tilbakemelding på siste samtale var USA særlig fornøyd med Ålgårds oppfordring om at Hanoi måtte vise selvbeherskelse. De bad også om å bli orientert om når Ålgård skulle reise tilbake til Peking.³⁹² Og på nytt skjedde det en utvikling i Ohio mens Ålgård hadde ferie.

Mot samtaler i Oslo

To dager etter at Ålgård hadde reist hjem til Norge, oppsøkte Loan Tangeraas. Loan sa da at Nord-Vietnam var misfornøyd med Paris-forhandlingene og dermed for tiden verdsatte den norske kanalen høyt. Norge var regnet som den av formidlingskontaktene som var ”most favorable”. I Paris var en massiv bolk med forhandlinger akkurat avsluttet.³⁹³ Loan indikerte at Hanoi var interessert i en ”new deal” gjennom andre kanaler og at han selv ønsket selv å besøke Norge for å ha samtaler.³⁹⁴ Han uttrykte også ønske om å fortsette kontakten med ambassaden selv om Ålgård ikke var der. Tangeraas lovet Loan rask tilbakemelding.³⁹⁵

Tidlig dagen etterpå kontaktet Jacobsen den amerikanske chargé i Oslo, Bovey, og sa at han hadde fått en melding av høyeste interesse. UD selv hadde to teorier om hva Hanoi nå tenkte: Enten ville Hanoi flytte sted og personell fra Paris til Oslo, eller så ville de bruke kanalen på en annen måte enn før. Ifølge amerikanerne hadde UD hadde mest tro på den førstnevnte, men hadde ikke utdypet dette standpunktet.³⁹⁶ De hadde tydeligvis stor tro på egen rolle.

Den første som gav sin reaksjon, var den amerikanske delegasjonen i Paris som bestod av Harriman og Cyrus Roberts Vance: ”As strange as the Norwegian report may seem, we believe that

---

³⁹¹ Dette og forrige avsnitt bygger på NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, Oslo 5486 datert 3.7.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

³⁹² NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, Oslo 5654 datert 17.7.1968, State 203719 datert 17.7.1968.

³⁹³ Se NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, State 218821 datert 9.8.1968.

³⁹⁴ Det går ikke frem av kildene hvem i Hanoi Loan snakket om.

³⁹⁵ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, Oslo 5700 datert 20.7.1968. Se også UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt; note til FRUS, Vol. VI, Nr. 342: Memorandum From the Special Assistant for Vietnamese Affairs, Central Intelligence Agency (Carver) to Director of Central Intelligence Helms datert 29.8.1968. I sistnevnte står det feil dato (2.7.) og at det var Ålgård som møtte Loan.

³⁹⁶ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, Oslo 5700 datert 20.7.1968.

nothing is to be lost by having DRV [Nord-Vietnams] ambassador to Peking visit Oslo.”³⁹⁷ De sa at de hadde tillit til at nordmennene skulle gjøre en god jobb.³⁹⁸ State Department responderte på samme måte som Harriman og Vance. De bad om å bli holdt orientert om når Loan var ventet til Norge, slik at de kunne vurdere om de skulle sende en mann og underrette nordmennene om de siste utviklingene i Paris.³⁹⁹ Presidentens rådgiver W. W. Rostow mente at forslaget var rart, men trodde at det var starten på Nord-Vietnams andre diplomatiske tilleggsfront til Paris.⁴⁰⁰

Da amerikanerne overbrakte sitt syn til Boye og Ansteensen, kom de norske vurderingene frem. UD var overrasket over Loans forslag, og spesielt det at han hadde tatt opp et så viktig og vanskelig tema mens Ålgård var borte. Ålgård trodde at dette forslaget var en fortsettelse av det som var kommet frem i samtalen i begynnelsen av juli. UDs representanter fortalte at de ennå ikke hadde tatt noen beslutninger, først måtte de avklare forutsetningene for besøket, vanskeligheter omkring hemmeligholdet og veie nytten av besøket opp mot skaden det norsk-kinesiske forholdet kunne få om besøket ble kjent. Kineserne var som nevnt sterkt i mot forhandlinger. I tillegg hadde utenriksministeren ennå ikke kommentert saken.⁴⁰¹ I slutten av juli besluttet amerikanerne å sende assistenten til Harriman, Daniel Davidson, til Oslo. Han skulle komme så tett opptil besøket som mulig for å kunne overbringe absolutt siste nytt fra forhandlingene.⁴⁰²

Tangeraas kontaktet Loan og sa at han var velkommen i Oslo mellom 5. og 15. august om Loan gikk med på å holde besøke hemmelig.⁴⁰³ Loan takket for invitasjonen på personlig basis. Han sa han måtte vente på instruksjoner fra Hanoi. I Oslo påpekte UD for amerikanerne at det var viktig for dem at Davidson kom før Loan. Dette var for å hindre mistanke om at UD hadde til hensikt å ha konsultasjoner med amerikanerne under besøket. UD ville også gjerne bli holdt informert om det

---

³⁹⁷ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, Paris 18302 datert 22.7.1968. I en kommentar til Oslo 5700 sendt til den amerikanske presidenten 22.7.1968 gjengis en sterkere uttalelse enn denne: Harriman skal ha gitt rådet ”pursue it” til State Department.

³⁹⁸ Harriman skrøt av at han synes at nordmennene tidligere hadde rapportert samtalen sine bra. Se note 198 og 250. All tidligere kommunikasjon mellom Tibbets og State Department var også sendt til Paris.

³⁹⁹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, State 207007 datert 23.7.1968. Fra nå av bes det også om at alle meldinger om Ohio repeteres. Dette skyldes etter all sannsynlighet at State Department anså betydningen av meldningene som større. Se også UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt. Fra 24.7.1968 fikk også den amerikanske ambassaden i Saigon alle meldinger etter å ha spurt om det noen dager før.

⁴⁰⁰ LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, W. W. Rostows kommentar til Oslo 5700 sendt til den amerikanske presidenten 22.7.1968. Den første diplomatiske fronten kom i juli 1968 med ”new deal”-forslaget. Se LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, brev fra Brownley Smith til presidenten datert 9.8.1968.

⁴⁰¹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, Oslo 5748 datert 24.7.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt. Lyng var på utenlandsbesøk og kom hjem noen dager senere. Den amerikanske chargé Bovey skrev at Lyng antagelig ville gjøre de ansatte i UD mer forsiktige: ”FonMin [Utenriksministeren] could by no stretch of imagination be described as thirsty for adventure”.

⁴⁰² NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, State 212498 datert 31.7.1968, Paris 18825 datert 31.7.1968 og Paris 18855 datert 1.8.1968; NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6367 datert 5.9.1968; note til FRUS, Vol. VI, Nr. 342. I sistnevnte sies det feilaktig at det var Harrimans forslag å sende Davidson.

⁴⁰³ UD var svært opptatt siste halvpart av august med statsministerbesøk fra Jugoslavia og åpningen av Sonja Hennie-museet. I tillegg ville de unngå besøk når Oslo var full av journalister på grunn av kronprinsbryllupet mellom Harald og Sonja. Lyng hadde, i motsetning til det Bovey trodde, vært positiv til besøk.

skulle forekomme liknende nordvietnamesiske besøk andre steder.⁴⁰⁴ Dette mente UD ville være katastrofalt for samtalene og Ohio-kanalens videre fremtid.⁴⁰⁵

5. august gav Loan uttrykk for at han var engstelig for om det ble noe av turen. UD var overrasket over Loans diplomatiske fremgangsmåte. De antok at Loan hadde problemer med å selge sitt besøk i Hanoi.⁴⁰⁶ Dagen etter informerte Loan om at han selv ikke kunne dra til Norge på grunn av Nord-Vietnams forhold til Kina. Isteden ba han om at Chan, den nordvietnamesiske ambassadøren i Moskva, kunne komme isteden. Han skulle følges av utenriksdepartementets direktør og en tolk. Disse skulle komme til Oslo før 15. august. Loan la vekt på at Hanoi ønsket virkelige samtaler fordi de var misfornøyd med Paris-samtalene og ønsket fredssamtaler via andre kanaler og helst med et NATO-land som Norge.⁴⁰⁷ Loan sa og at Hanoi respekterte hemmeligholdet nordmennene ønsket. Ålgård som skulle bli i Norge til etter besøket, syntes det var synd at det var Chan og ikke Loan som skulle være hans samtalepartner fordi han hadde så godt forhold til Loan.⁴⁰⁸

UD mente nå at ting tydet på at Hanoi var enda mer tilbøyelig til seriøse samtaler enn det Loans tidligere fremstøt gav uttrykk for.⁴⁰⁹ Men den siste utvikling i saken hadde ført til at hemmeligholdet ble vanskeligere fordi Chan var kjent fra media.⁴¹⁰ UD visste ikke nå hvor de skulle huse nordvietnameserne. På den andre siden var bekymringen for forholdet til Kina ute av bildet.⁴¹¹

State Department var også usikker på hva Hanoi tenkte, selv om de mente at det virkelige problemet ikke var mangel på kanaler, men uvillighet fra Nord-Vietnam til å diskutere realistiske senarier for hvordan man skulle få til en bombestans. De ba Ålgård si til Loan om at om det virkelig

---

⁴⁰⁴ Det går ikke frem hvem UD frykter skal finne ut av disse konsultasjonene. Dette ble tatt opp på nytt i en samtale 19. september, se NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6634 datert 19.9.1968.

⁴⁰⁵ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, Oslo 5834 datert 31.7.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

⁴⁰⁶ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, Oslo 5937 datert 6.8.1968.

⁴⁰⁷ Det går ikke frem av kildene hvorfor og hvordan nordvietnameserne mente dette skulle være bedre.

⁴⁰⁸ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, Oslo 5963 datert 7.8.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt, note til FRUS, 1964-1968 Volum VII. Vietnam September 1968-Januar 1969. Washington D.C. 2003 (FRUS, Vol. VII), Nr. 20: Memorandum of Conversation. Washington 17.9.1968 og FRUS, Vol. VI, Nr. 342. I teksten på sistnevnte sies det feilaktig at det var Vietdung som skulle komme istedenfor Loan. I notene står det derimot korrekt. I en samtale med Loan 12. august referert i NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6144 datert 20.8.1968 kom Loans begrunnelse for hvorfor ikke han kunne reise frem - forholdet til Kina og vanskeligheter med jernbanetransport mellom Sør-Kina og Nord-Vietnam oppgis som årsaker. I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6284 datert 28.8.1968 sies det at Ålgård trodde at nordvietnameserne ønsket at han skulle bli i Norge. Her kommer det også frem at Tsjekkoslovakia-krisen er UD's dekkhistorie for at Ålgård skulle bli, han var nemlig gammel Sentral-Europa ekspert i UD. Ansteensen og Ålgård var også urolige for hva pressen kunne komme til å finne ut om det forestående besøket på bakgrunn av undersøkende journalistikk fra Paris og i *International Herald Tribune*.

⁴⁰⁹ Boye, Vraalsen og Ansteensen var tilstede på møtet.

⁴¹⁰ UD hadde alt utarbeidet et forslag om hva de skulle si om Chan ble gjenkjent. De si at besøket var likt det besøket Chan nylig hadde hatt i Danmark. I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6284 datert 28.8.1968 går det frem at Chans dekkhistorie i tilfellet besøket offentliggjøres ikke kunne brukes på grunn av at Nord-Vietnam hadde vært for positive til invasjonen av Tsjekkoslovakia.

⁴¹¹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, Oslo 5963 datert 7.8.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt, note til FRUS, 1964-1968 Volum VII. Vietnam September 1968-Januar 1969. Washington D.C. 2003 (FRUS, Vol. VII), Nr. 20: Memorandum of Conversation. Washington 17.9.1968 og FRUS, Vol. VI, Nr. 342.

var slik at Nord-Vietnam var villig til slike innrømmelser Loan nevnte for Ålgård i begynnelsen av juli 1968, ville det bli fremgang i Paris.⁴¹²

Etter en del frem og tilbake, ble det enighet om 20. september som besøksdato.⁴¹³ I en samtale 29. august mellom to topper i State Department kom det frem at disse vurderte denne tidsplanleggingen som det mest interessante med hele besøket.⁴¹⁴ Sung og en engelskspråklig tolk ville reise via Moskva sammen med Chan til Oslo.⁴¹⁵ Loan forsøkte først å sende sin egen oversetter som tolk til Oslo fordi han ønsket førstehåndsinformasjon fra samtalepartene siden han ikke kunne reise selv.⁴¹⁶ Dette lyktes han ikke med. Sannsynligvis var det hensynet til kineserne som gjorde det slik at tolken som til slutt reiste til Oslo, var Le Ky Giai.⁴¹⁷

Før oppgaven går inn på selve besøket, er det viktig å få frem hvordan USA i forkant vurderte Nord-Vietnams motiver for å reise til Oslo. State Department mente Hanoi hadde tre hovedformål med besøket. De mente alle formålene spilte en rolle, men det kunne være slik at ulike fraksjoner i ledergruppen støttet besøket av ulike motiver.

For det første ville de som Loan sa, starte opp en ny kanal fordi Hanoi ikke ville begynne å diskutere avtalebetingelser med amerikanerne i Paris før USA hadde stoppet å bombe. State Department mente at Ohio-kanalens tidligere mønster med ikke-forpliktende vidtrekkende samtaler nå passet godt for slike diskusjoner nordvietnameserne ønsket.⁴¹⁸ Hanoi ville muligens teste ut en fremtidig løsning i en mer uformell setting og kanskje også komme med et spesifikt kompromissforslag.⁴¹⁹ UD trodde at Hanoi muligens kunne komme til å komme med forslag til

---

⁴¹² NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, State 216977 datert 7.8.1968, Oslo 5972 datert 8.8.1968, Paris 19249 datert 8.8.1968, Paris 19233 datert 8.8.1968, State 218776 datert 9.8.1968, State 218821 datert 9.8.1968 og Oslo 5992 datert 9.8.1968; W. W. Rostows kommentar i vedlegg til LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, Oslo 6605 datert 18.9.1968.

⁴¹³ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, Oslo 5997 datert 10.8.1968, Oslo 6141 datert 20.8.1968, Oslo 6051 datert 14.8.1968 og State 221207 datert 14.8.1968; Peace negotiation code name Ohio nr. 3, Oslo 6234 datert 27.8.1968 og Oslo 6144 datert 20.8.1968; LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, note for Mr. Rostow datert 10.8.1968 og W. W. Rostows kommentar til presidenten datert 20.8.1968; FRUS, Vol. VI, Nr. 342; FRUS, Vol. VII, Nr. 20; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

⁴¹⁴ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, State 221207 datert 14.8.1968, Oslo 6088 datert 16.8.1968; FRUS, Vol. VI, Nr. 342. Ålgård og State Department hadde til sammen disse teoriene på hvorfor besøket ble utsatt: A) vente til etter sentralkomiteemøtet i Hanoi B) dårlig kommunikasjon mellom Nord-Vietnams ambassader i Moskva og Peking C) ønske om å holde fokus på det som skjedde i Paris. State Department forsøkte i å få nordmennene til prøve å få en begrunnelse for utsettelsen ut av Loan. Dette sier nordmennene nei til.

⁴¹⁵ Se NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6605 datert 18.9.1968, Oslo 6222 datert 26.8.1968, Oslo 6234 datert 27.8.1968 og Oslo 6367 datert 5.9.1968.

⁴¹⁶ Loan sa og at Sung og Annam skulle reise til Moskva 7. september. Tangeraaas informerte om at visa for alle tre ble ordnet på løst papir (det vil si at det ikke var stemplet inn i passet). Ifølge UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt ble ambassaden i Peking bedt om at de skulle ordne slike visa 31.8. på grunn av hemmelighold. Da visaene skulle gis ut, krevde nordvietnameserne å få sine visa stemplet inn i passet slik at de kunne møte alle kinesiske spørsmål om besøket i etterkant. Ønsket ble oppfylt. Se NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6605 datert 18.9.1968; UD's oversikt. I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, Oslo 5997 datert 10.8.1968 går det frem at den norske ambassadøren i Moskva ikke var orientert om besøket på grunn av hemmeligholdet. I Oslo 6605 datert 18.9.1968 kom det frem at den norske ambassadøren heller ikke var orientert av nordmennene før nordvietnameserne kom til ambassaden. Dette er kjent fordi denne sendte et brev til Lyng som gjorde Lyng oppskjørtet (se Oslo 6605).

⁴¹⁷ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6605 datert 18.9.1968.

⁴¹⁸ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Memorandum fra State Department 12343 datert 6.9.1968.

⁴¹⁹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, State 218821 datert 9.8.1968.

emner eller problemer de kunne tenke seg å ta opp i Paris, men som de ikke kunne ta opp direkte der av frykt for å få en blank avvisning.⁴²⁰ Hanoi hadde gitt amerikanerne indikasjoner på at de ventet at det ikke skulle komme mye ut av Paris-forhandlingene i den nærmeste perioden. Hanoi brukte nå samme taktikk som i Genève-forhandlingene, der hadde de også forhandlet flere andre steder samtidig som hovedforhandlingene pågikk.⁴²¹

For det andre mente State Department at Nord-Vietnam forsøkte å komme i forkjøpet for USAs gjengjeldelse for sin allerede påbegynte tredje offensiv. Leder for State Departments etterretningsavdeling Thomas L. Hughes hadde funnet en sammenheng mellom Ohio-kanalens aktivitetsnivå og FNLs angrep. Begrunnelsen var slik: Det han vurderte som det første virkelige forsøket, den andre invitasjonen til Hanoi den 9. februar, kom en uke etter at Tet-offensiven startet. Etter dette kom et nytt diplomatisk forsøk 24. mai, ved at nordvietnameserne foreslo at deres sendemann i Berlin skulle besøke Norge. Dette var kun seks uker etter den andre offensiven. Nå mente han at også Loans utspill i juli og august som fikk sitt gjennombrudd med den endelige avtale om besøk, kun kom noen dager før Nord-Vietnam hadde startet sin tredje bølge med krigshandlinger. Nord-Vietnam hadde nemlig angrepet Tay Ninh-provinsen i denne perioden.⁴²² State Department vurderte det slik at Hanoi mente bruken av Ohio kunne være nyttig for å holde USA borte fra gjengjeldelser, eller å sørge for at USA ble stilt i et dårlig lys om de senere offentliggjorde kanalen og sa at USA hadde svart med eskalering.

Det siste hovedmotivet var at Hanoi håpet å finne noen amerikanske holdningsendringer som følge av de nordvietnamesiske offensivene. Timingen av Ohio-kanalen passet også inn i en slik tese, særlig om Hanoi trodde at offensivene deres førte til at USA gav etter. Som en konklusjon sa Hughes at han trodde at Chans besøk i Norge ville arte seg omtrent slik som Ålgårds besøk i Hanoi, det vil si at det ikke ville komme frem noe særlig nytt. En av grunnene til denne konklusjonen var at Loan var blitt byttet ut. Likevel mente Hughes at State Department burde være forberedt på å gi Chan et budskap som han kunne ta med seg til Hanoi løpet av besøkets siste fase. Det ville være best om dette relaterte til noe Loan hadde sagt.⁴²³

Det var også andre i State Department som lurte på hva samtalene i Oslo ville bringe. I en samtale mellom leder for Vietnam-desken i CIA George Carver, og leder for Central Intelligence Richard McGarra Helms, sa Carver at han hadde en magefølelse om at "our friends in Hanoi" ville

---

⁴²⁰ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6284 datert 28.8.1968. I W. W. Rostows kommentar datert 29.8. 1968 som finnes i LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio mente Rostow at denne teorien var god.

⁴²¹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Memorandum fra State Department 12343 datert 6.9.1968.

⁴²² Tay Ninh-provinsen ligger ikke langt fra Saigon mot grensen til Laos.

⁴²³ Dette og forrige avsnitt bygger på NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 2, State 221207 datert 14.8.1968 og State 221310 datert 15.8.1968; NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Memorandum fra State Department 12343 datert 6.9.1968; note til FRUS, Vol. VI, Nr. 342.

komme med enten militære eller politiske innrømmelser de neste dagene. Han sa at det er ”two small straws in the wind” som talte for dette. Den første var ”the quadrille [en type dans] currently being danced in Oslo in conjunction with the Ohio exercise.”⁴²⁴ I en annen samtale mellom presidenten, Harriman og W. W. Rostow 17. september sa Harriman at siste nytt fra Paris var at det var ting som tydet på at Nord-Vietnam seriøst tenkte på tilbudet om gjensidig tilbaketrekking. Presidenten spurte så Harriman om hans vurdering av det som skjedde med Ohio. Harriman svarte:

“I normally had some sort of guess. I had none in this case. I explained the sense of authority that Le Duc Tho gave in talking to him. I couldn’t believe that they would want to transfer the talks to some junior person in Oslo. I said I couldn’t guess; we would have to wait and see.”⁴²⁵

Ankomst og første samtale – nordvietnameserne villig til kompromisser?

Det at nordvietnameserne gav seg i kast med Ohio, styrker teorien om at de ønsket fred. Men man kan spørre seg om hvor reelt dette ønsket var, siden partene ikke kom noen vei. Tom Vraalsen, en av de norske formidlerne, har i ettertid sagt at ja, partene ønsket nok fred.⁴²⁶ Men partene ønsket en fred på visse vilkår. Ingen av partene var villig til å betale den nødvendige prisen som skulle til.

Stillstanden i før-forhandlingene i Paris gjorde at også USA følte behov for å ha kontakter gjennom den hemmelige norske kanalen. Den amerikanske presidenten og hans forsvarsminister ønsket virkelig et fredsgjennombrudd, men en av grunnene var også at de forsøkte å redde sitt gode navn og rykte. I en telefonsamtale med forsvarsminister Clifford sa presidenten da de drøftet forhandlingene i Oslo, ”at Oslo, I want something besides just the plain ABCs.”⁴²⁷

Om morgenen 19. august 1968 orienterte Davidson nordmennene om de amerikanske standpunktene, spesielt om det USA mente om hva som skulle til for at de skulle stoppe å bombe Nord-Vietnam. Tilstede på møte var på norsk side Ålgård, Boye, Ansteensen og Vraalsen og på amerikansk Davidson og ambassadør Tibbets. Nordmennene noterte nøye og informerte om den videre tidsplan for oppholdet: Nordvietnameserne hadde beregnet å være i Oslo omtrent en uke.⁴²⁸

Samme kveld kom den nordvietnamesiske delegasjonen til Oslo. Ålgård møtte dem på Fornebu og sørget for at det var et strengt hemmelighold.⁴²⁹ Av samme årsak ble delegasjonen

---

⁴²⁴ FRUS, Vol. VI, Nr. 342.

⁴²⁵ FRUS, Vol. VII, Nr. 20.

⁴²⁶ Vraalsen, personlig meddelelse 2.1.2007.

⁴²⁷ FRUS, Vol. VII, Nr. 1: Telephone Conversation between President Johnson and Secretary of Defence Clifford. 2.9.1968.

⁴²⁸ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6605 datert 18.9.1968, Oslo 6634 datert 19.9.1968 og Oslo 6689.

⁴²⁹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6605 datert 18.9.1968 og Oslo 6634 datert 19.9.1968; note til FRUS, Vol. VII, Nr. 20; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt; Langslet 1989 s. 295 (Langslet oppgir feil dato, 22.9.1968).

innlosjert på KNA-hotellet og fremstilt som filippinere.⁴³⁰ Vraalsen bodde også på KNA-hotellet mens nordvietnameserne var på besøk.⁴³¹ Ifølge Davidson var han delegasjonens ”shepherd [hyrde]”.⁴³² Ålgård og Vraalsen spiste middag sammen med dem denne kvelden. Samtalen var fullstendig irrelevant.⁴³³

På formiddagen dagen etter møttes Chan, Sung og oversetteren Giai, Ålgård, Boye og Vraalsen til det første skikkelige møte.⁴³⁴ Dette og følgende møter forgikk i regjeringens representasjonsbolig i Parkveien.⁴³⁵ Etter at Boye hadde ønsket dem velkommen, sa Chan at både den militære og diplomatiske situasjonen var vesentlig skiftet siden Ålgårds besøk i Hanoi i mars. Chan gav så en kort oversikt over sine vurderinger av den nåværende situasjonen. Her refererte han, i hovedsak uten notater, til de store seirene Nord-Vietnam hadde vunnet i de tre offensivene i januar-februar, mai og august. Videre sa han at Nord-Vietnam likevel ønsket en snarlig slutt på krigen. Dette kunne land som for eksempel Norge bidra til, men for å løse hovedsaken måtte USAs aggresjon stoppes. Så sa han at Nord-Vietnam mente at det var viktig at USA stanset bombingene og andre likende krigshandlinger slik at man i forhandlingene kunne starte med å ta opp andre temaer som interesserte begge parter.⁴³⁶ Et slikt viktig spørsmål var hvordan kampene i Sør-Vietnam skulle stoppe, men Chan påpekte at spørsmål om Sør-Vietnam måtte rettes til FNL. Chan la så skylda for treghet i Paris på USA før han henvente seg til Ålgård og sa: ”You’ve heard all this before”.⁴³⁷

Boye takket for en interessant gjennomgang og åpnet så den etterfølgende diskusjonen med å si at den norske regjeringens interesse var å hjelpe til med å få en slutt på Vietnamkrigen.⁴³⁸ Nordmennene var skuffet over mangelen på fremskritt i Paris og ville gjøre det de kunne for å hjelpe. Imidlertid kunne den norske regjering kun opptre som en formidlingskanal og ikke noe mer. Midtveis i møtet forlot Boye møtet.⁴³⁹ Ålgård, som overtok ledelsen, sa han også var bekymret for at Paris skulle bli en blindvei. Den norske regjering stod bak dens offentlige uttalelser som fremmet en

---

⁴³⁰ Langslet 1989 s. 295; Vraalsen personlig meddelelse 2.1.2007. KNA-hotellet heter i dag Scandic KNA og ligger i Parkveien 68, snaut 10 minutters gange fra UDAs representasjonsbolig. KNA er en forkortelse for stedets eier Kongelig Norsk Automobilklubb som er stiftet i 1907.

⁴³¹ Personlig meddelelse 2.1.2007.

⁴³² NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6688 datert 21.9.1968.

⁴³³ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6685 og 6715 datert 20.9.1968; FRUS, Vol. VII, Nr. 25: Telegram From the President’s Special Assistant (Rostow) to President Johnson in Texas. Washington, 21.9.1968.

⁴³⁴ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 6762 datert 25.9.1968 og NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6685 og 6715 datert 20.9.1968; FRUS, Vol. VII, Nr. 25; JLP, e. 73, forhandlinger, N.Vietnam.

⁴³⁵ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 6808 datert 30.9.1968; Langslet 1989 s. 295

⁴³⁶ I februar 1968 hadde Loan sagt til Ålgård at Hanoi gikk ut i fra at all bombing ble stoppet mens det foregikk forhandlinger. Trolig forsøkte den nordvietnamesiske delegasjonen å få dette til nå og selv om dette er litt uklart. Denne merkningen har W. W. Rostow skrevet inn i sitt referat som ble videresendt til president Johnson, se LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, Oslo 6685 datert datert 20.9.1968; FRUS, Vol. VII, Nr. 25. Se også NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, State 242960 datert 21.9.1968 og NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 6765 datert 26.9.1968. Se ”[T]here would be other days after this one”. Kanalen åpnes igjen.

⁴³⁷ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6685 og 6715 datert 20.9.1968.

⁴³⁸ Chan hadde i rett kommunistisk ånd referert til at hele verdens befolkning var brødre. Som et svar til dette sa Boye at nordmennene var brødre med folkene i både USA, Sør-Vietnam og Nord-Vietnam (Oslo 6762)

⁴³⁹ Boye hadde et annet møte han måtte gå til.

ensidig bombestans, men forstod at den amerikanske presidenten trengte en forsikring om at soldatene hadde den sikkerheten de behøvde før han kunne stoppe bombingen. Ålgård sa til vietnameserne at han hadde inntrykk av at USA ville være fornøyd med en indirekte beskjed om at Nord-Vietnam ikke ville sette USAs tropper i fare. Han påpekte at USA ikke brukte Norge til å forsøke å lure Nord-Vietnam til å droppe deres prinsipielle posisjon. Derimot var den norske regjeringen sikker på at USA ønsket en fredelig løsning og at de ville stoppe bombingen om de fikk en forsikring om troppenes sikkerhet, spesielt troppene i den demilitariserte sonen. På dette tidspunktet avbrøt Chan og spurte om det var slik USA hadde sagt dette. Ålgård svarte bekreftende.

Chan svarte Ålgård med å si at FNL ikke kunne la være å forsvare seg mot aggresjon. Det var naturlig at de amerikanske styrkenes massakrering av folk ville bli møtt med motstand fra folket. Han sa og at dette var det USA la opp til. Ålgård sa da at han ikke var enig i dette. Han var sikker på at USA ville ha bombestopp, men trengte sikkerhet for at de ikke satte egne styrker i fare. Chan sa da at USA måtte snakke med FNL om FNLs militære operasjoner. Som nevnt i bakgrunnskapittelet, var dette en måte å lettere kunne komme unna kritikk på. Videre sa han at om USA stoppet all bombing av Nord-Vietnam og stoppet omringingen av den demilitariserte sonen, skulle Nord-Vietnam møte dette med innskrenkinger. Nord-Vietnams styrker som omringet Sør-Vietnam ville da ikke skyte ned USAs bombefly og de ville heller ikke omringe USAs posisjoner i den demilitariserte sonen på Sør-Vietnams side.⁴⁴⁰ Krigsskip utenfor Nord-Vietnams territorium ville heller ikke bli beskyttet. Chan summerte dette opp med å si at stans av USAs bombing og omringing av nordvietnamesisk territorium ville gjøre slutt på alle krigshandlinger mellom Nord-Vietnam og USA.

Chan slo så fast at Nord-Vietnam mente at det var viktig at Paris-samtalene fortsatte. Nord-Vietnam ønsket virkelig fred. Chan refererte antagelig til hans presidents tidligere uttalelser. Ålgård sa at verken den norske regjeringen eller USA ville misbruke noen uttalelser gitt til Norge.

I oppsummeringen av morgenmøtet påpekte Ålgård igjen at USA trengte en forsikring for bombestans.⁴⁴¹ Han viste til en meningsmåling der 61 prosent av det amerikanske folk var mot bombing og at bombestans kunne få en effekt på presidentvalget.⁴⁴² Chan svarte kort at Hanoi ikke ville ha Nixon som president, noe han utbroderte neste møte.

Om ettermiddagen gikk så turen til Davidson, for å fortelle amerikanerne hva nordvietnameserne hadde sagt. Ålgård og Vraalsen møtte Davidson på hans hotellrom på Grand

---

⁴⁴⁰ I referatet et det føyd til at det var naturlig at Nord-Vietnam ikke skulle skyte ned fly om det ikke var noen fly over deres territorium.

⁴⁴¹ I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6634 datert 19.9.1968 går det frem at Ålgård sa til Davidson dagen før at han hadde tenkt å be nordvietnameserne utdype det Loan sa i samtalene i juli. Dette ble i tilfelle gjort indirekte med de spørsmålene han stilte.

⁴⁴² Presidentvalget var 5.11.1968. Richard M. Nixon vant med 500.000 stemmer over Johnsons visepresident Hubert H. Humphrey Jr. i en dramatisk valgkamp der presidentkandidat Robert Kennedy ble myrdet.

Hotell.⁴⁴³ Nordmennene fortalte at de i forsøk på å skape en uformell atmosfære i likhet med nordvietnameserne kun hadde notert hovedpunkter. Fullt referat ville bli overbrakt når dette var oversatt. Ålgård fortalte så at han hadde inntrykk av at nordvietnamesernes oppdrag var å forsøke å overbevise nordmennene om at de skulle formidle til USA at amerikanerne kunne stoppe bombingene uten å sette soldatene sine i fare. Han hadde trolig en oppfatning om at nordvietnameserne hadde reelle ønsker om en løsning på konflikten. Samtidig var han klar over at dette var et svarteper-spill der motstanderen ville bli sittende med ansvaret dersom samtaler ikke gav resultat. Ålgård kunne overfor amerikanerne ikke føre denne oppfatningen tilbake på en direkte uttalelse. Videre sa han at delegasjonen var mindre aggressiv og bedre informerte enn noen av nordvietnameserne han tidligere hadde møtt. Dagen etter ville han fortsette å presse på for å få et mer tilfredsstillende svar. Amerikanerne skrev hjem at de ikke fikk formidlet sine vurderinger av samtaler til Ålgård og Vraalsen som det de ønsket, fordi nordmennene var for opptatt med nordvietnameserne. Til slutt evaluerte de samtalen og syntes det mest interessante som var kommet frem, var at Nord-Vietnam hadde indikert at de ville betale en pris for bombestans, selv om de påpekte at denne ikke var særlig stor.⁴⁴⁴

State Department meldte tilbake at om nordmennene fortsatte med kun å skrive hovedpunkter, burde de i alle fall sjekke med nordvietnameserne på slutten av møtet at de hadde fått med seg rett ordlyd på viktige uttalelser. Så gikk de inn på hva nordmennene skulle si. USA var også opptatt av sikkerheten til sine allierte styrker ved en bombestans. De var også ikke bare opptatt av skuddveksling, men også troppeforflytning over den demilitariserte sonen.⁴⁴⁵ Til slutt bad de nordmennene tydeliggjøre at USA mente det var et minimumskrav at den sørvietnamesiske regjeringen ble med i forhandlinger.⁴⁴⁶ Årsaken til dette var at det var viktig å holde samme linje som i Paris, der dette kravet ble sterkt trukket frem i denne perioden.⁴⁴⁷

I et telegram der W. W. Rostow oversendte presidenten de rapportene og synspunktene som var kommet frem samme dag, gav Rostow også sine kommentarer. Han skisserte først det viktigste,

---

⁴⁴³ Det at Davidson lå på Grand fortelles i NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6367 datert 5.9.1968, Langslet 1989 s. 295 og bekrefte av Vraalsen i personlig meddelelse 2.1.2007. Grand Hotell ligger i Karl Johans gate like ved Stortinget. Davidson hadde med seg en person med navn Ridgway. Han/hun fungerte som Davidsons sekretær og var trolig ansatt ved den amerikanske ambassaden i Oslo. Dette kan også være General Matthew Bunker Ridgway, en av de før omtalte vise menn, men dette er lite trolig.

⁴⁴⁴ De syv siste avsnittene bygger på NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6685 og 6715 datert 20.9.1968.

⁴⁴⁵ I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Paris 21180 datert 21.9.1968 kom Harrimans påpekninger frem. Han mente også at Ålgårds plan var bra, men påpekte at nordmennene også burde undersøke hva som skjedde på bakken rundt den demilitariserte sonen ved en bombestans. Se også NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 6765 datert 26.9.1968; LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, Oslo 6685 datert 20.9.1969.

⁴⁴⁶ Dette ble også påpekt av USAs ambassadør i Sør-Vietnam Ellsworth Bunker. Se NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Saigon 38466 datert 23.9.1968; FRUS, Vol. VII, Nr. 25.

⁴⁴⁷ Avsnittet bygger på NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, State 242902 datert 21.9.1968, State 242950 datert 21.9.1968 og State 242960 datert 21.9.1968; FRUS, Vol. VII, Nr. 29: Telegram From the Department of State to the Embassy in Norway. Washington, 21.9.1968.

punktet om gjengjeldelse og om at Hanoi var villig til å betale en pris for gjengjeldelse. Om dette skrev han:

In any case, if the Norwegians are accurate reporters – and they have a reputation for being accurate, professional, and hard-headed – this is the first time that anyone from Hanoi has said that even the shelling across DMZ [den demilitariserte sonen] would stop if our bombing stopped. We must, of course, probe further.⁴⁴⁸

Rostow trodde Hanoi nå hadde bestemt seg for nokså bokstavig å svare på to små uttalelser - en fra Rusk og en fra presidenten. Rusk hadde tidligere sagt at ingen har noen gang kunnet si oss hva som ville skje om USA stoppet å bombe, presidenten at nesten alle signaler fra den andre siden ville hjelpe til med å stoppe bombingene.⁴⁴⁹

Andre møte – frykt mot Nixon

Ålgård ringte Davidson klokka 8 om morgenen lørdag 21. september for å spørre om han kunne treffe ham. Saken gjaldt hemmeligholdet av kanalen. Den sovjetiske ambassaden hadde på ettermiddagen dagen før ringt rundt til ledende Oslo-hoteller og spurt etter den nordvietnamesiske delegasjonen. Sovjet fikk til slutt kontaktet nordvietnameserne og møtte dem senere den dagen. Sovjets ambassade skulle nå motta nordvietnameserne til middag mandag kveld. Ålgård sa at den norske regjeringen håpet ingen nordmenn ville bli invitert. Nordmannen kommenterte at nordvietnameserne hadde fortalt ham at de ville rapportere Ålgårds kommentarer til Hanoi. Han trodde muligens at nordvietnameserne ville bruke Sovjets kommunikasjonsfasiliteter til dette. Ålgård sa i en lettet tone at det ikke stod noe om nordvietnamesernes besøk i denne morgenens Oslo-aviser.⁴⁵⁰ Da Rostow overbrakte denne meldingen til president Johnson, skrev han at det var interessant at det var Sovjet som måtte ta initiativet til middagen.⁴⁵¹ USA trodde som omtalt i bakgrunnskapittelet at Sovjet hadde mer innflytelse over Nord-Vietnam enn det de faktisk hadde.

Få timer senere var det et nytt møte mellom Ålgård, Vraalsen og nordvietnameserne. Det varte 2,5 timer. Ålgård startet samtalen med å be Chan klargjøre det han hadde sagt i gårsdagens samtale om de nordvietnamesiske disposisjoner rundt den demilitariserte sonen dersom USA stoppet

---

⁴⁴⁸ LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, oversiktsnotat til presidenten fra W. W. Rostow datert 21.9.1968, memo fra Executive Secretary of the National Security Council Brownley Smith datert 21.9.1968.; FRUS, Vol. VII, Nr. 25.

⁴⁴⁹ Rusk hadde ofte repetert dette standpunktet. Johnson hadde uttalt sitt standpunkt på en pressekonferanse 19.8.1968. For dato se NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, State 242980 datert 22.9.1968.

⁴⁵⁰ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6687 datert 21.9.1968; FRUS, Vol. VII, Nr. 25.

⁴⁵¹ LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, oversiktsnotat til presidenten fra W. W. Rostow datert 21.9.1968; FRUS, Vol. VII, Nr. 25.

å bombe. Deretter utdypet han uttalelsen om at USA trengte en indirekte forsikring før bombestans. Ålgård sa at dette kravet ikke måtte sees på som noe Nord-Vietnam kunne forsøke å få til et kompromiss ut av, det var snarere en privat melding som kunne overbevise presidenten om å beordre full bombestans. Chan hadde noen kommentarer til dette: Han sa at det var USA som først hadde brutt den ikke-militære sonen. Om USA stoppet bombingene og alle andre krigshandlinger, ville Nord-Vietnam ikke ha noen krigsmål igjen. Han måtte overlate til delegasjonen i Paris å gi en videre presisering av temaene de hadde snakket om dagen før. Så klargjorde han på oppfordring fra Ålgård at han ikke hadde sagt at FNL ville holde seg i fra å angripe USAs tropper om ikke disse var den offensive part. Dette var han ikke gitt fullmakt til å si. Deretter sa han at det beste USA og dets allierte kunne gjøre for å sikre sine tropper, var å trekke seg ut av Vietnam. I løpet av møtet kalte Chan den sørvietnamesiske regjeringen Vietnams "bad son's" før han sa at Vietnam i det lange løp, steg for steg ville bli gjenforent.

Nordvietnameseren sa så at begge de to amerikanske presidentkandidatene forsøkte å lure nordmennene og nordvietnamesernes andre venner. USAs politikk og intensjoner ble dermed neste tema. Nordvietnameseren kommenterte republikanernes og demokratenes skisse, særlig fryktet han Nixon. I denne delen omtalte han den amerikanske valgkampen som "a poker game between two gamblers" og forklarte at "that is why it is dangerous for the North Vietnamese to make any commitment to the US."⁴⁵² Dette kan være en måte å kjøpe tid på, men kan også hende at nordvietnameserne som var ukjente med demokratiet, ikke klarte å forholde seg til en leder som snart skulle gå av. Ålgård sa til nordvietnameserne at om Hanoi misbrakte den sjansen en bombestans ville være, ville det slå tilbake på presidenten, på presidentkandidatene, men ikke minst på Nord-Vietnam selv.⁴⁵³ Chan nikket, men kom ikke med kommentarer. Til slutt i møtet foreslo nordvietnameserne at nordmennene skulle komme med en pressemeldning om deres besøk, på tross av forutsetningene om hemmelighet.⁴⁵⁴ Her ble nok ønsket om å også bruke den offentlige delen av den diplomatiske taktikken for sterk, jamfør bakgrunnskapittelet.

Senere samme ettermiddag gav nordmennene rapport til Davidson. Ålgård spurte dem om amerikanernes tanker om muligheten av en uttalelse fra den norske regjeringen. Foreløpig var UDs syn at en offentlig uttalelse fra den norske regjeringen ville ende den norske regjeringens brukbarhet

---

⁴⁵² Begge sitatene hentet fra Oslo 6688 datert 21.9.1968.

⁴⁵³ Etter å ha lest referatet fra samtalen gav Boye Ålgård en mild refs og meddelte Tibbets om at den norske regjeringens syn ikke ville blande seg inn i amerikansk innenrikspolitik. Se NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 6781 datert 26.9.1968.

⁴⁵⁴ Dette og foregående avsnitt er bygget på NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6688 datert 21.9.1968; NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 6762 datert 25.9.1968; FRUS, Vol. VII, Nr. 28: Telegram From Embassy in Norway to the Department of State.

som kanal, siden den både ville minske muligheten for fremtidige hemmelige samtaler og skape interne vanskeligheter på utenriksminister Lyngs høyre side.⁴⁵⁵

Videre rapporterte nordmennene at Chan hadde sagt at han på grunn av at han var ambassadør i Moskva, hadde fortalt Sovjet om at han var i Oslo. Han hadde kontaktet Sovjets ambassade, men presiserte at han ikke hadde fortalt noen om innholdet i forhandlingene. Dette var trolig sant.⁴⁵⁶

Ålgård sa at det var hans inntrykk av at Nord-Vietnam ventet med uttalelser fordi de ville avvente til møtet med Lyng på tirsdagen. Ålgård svarte bekreftende på Davidsons spørsmål om han trodde bombestans ikke ville utnyttes. Vraalsen var enig i dette. Han sa og at Nord-Vietnam var klar over hvilke konsekvenser et brudd med dette ville få. Ålgård husket at Loan hadde sagt at Nord-Vietnam hadde fordelen av å ha folkeopinionen på sin side og hadde spurt Ålgård om han trodde Nord-Vietnam ville ødelegge denne om de dro fordel av en bombestans.⁴⁵⁷

Davidson leste opp hva USA gjerne ville at nordmennene skulle ta med i de videre samtale. Ålgård og Vraalsen gikk med på dette, men gav uttrykk for betenkeligheter om det å spørre om hvor Nord-Vietnam hadde tenkt å gruppere troppene sine inne i Nord-Vietnam.

Samtalen gikk også inn på den mystiske og ordløse Sung.⁴⁵⁸ Ålgård og Vraalsen fortalte at de hadde et sterkt inntrykk av at selv om Chan fungerte som delegasjonens talsmann, var det Sung som var den egentlige sjefen. Ifølge Vraalsen var begrunnelsen for dette at Sung kom fra Hanoi og antagelig hadde mer fullstendig oversikt enn det ambassadør Chan hadde.⁴⁵⁹ Også amerikanerne var klar over at nordvietnameserne ofte opererte med skulte rangordninger.⁴⁶⁰ Videre informerte nordmennene om nordvietnamesernes program de neste dagene. På søndagen skulle de på sightseeingtur på Østlandet. Denne fortsatte til Bergen dagen etter, for å returnere til middag i den sovjetiske ambassaden om kvelden. På tirsdag morgen var planen at nordvietnameserne skulle møte Ålgård som ville slå følge med dem for å besøke utenriksministeren. Ålgård sa at han hadde fortalt nordvietnameserne at hans utenriksminister var "preoccupied with the question of bringing about a cessation of bombing and would prefer to devote most of the conversation to discussion of modalities which might achieve this objective." Chan var også blitt fortalt at Lyng hadde bedt om at

---

⁴⁵⁵ Se "Å tie i denne sak er å svikte Vietnam, å svikte Amerika og å svikte Norge" for å vite mer om den innenrikspolitiske dimensjonen.

⁴⁵⁶ Vraalsen ble i følge NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 6910 datert 4.10.1968 kalt inn til sovjets ambassade. Ut i fra spørsmålene de stilte tydet alt på at nordvietnameserne hadde fortalt sannheten.

⁴⁵⁷ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6688 datert 21.9.1968 og Oslo 6689 datert 22.9.1968. Se Dialogen blir brakt videre

⁴⁵⁸ Av referatene virker det som Sung kun tok ordet en gang i løpet av hele samtalerekken.

⁴⁵⁹ Personlig meddelelse 2.1.2007.

⁴⁶⁰ Se Kissinger, Henry 2003.

Nord-Vietnam ikke kom med noen langt forberedt uttalelse, noe som ikke ble oppfylt. Chan hadde også spurt om Vraalsen ville ordne hjemreise onsdagen.⁴⁶¹

Til slutt kom samtalen inn på hva nordvietnameserne hittil hadde sagt om hva som ville skje på bakken om USA stoppet å bombe. Davidson fortalte at nordvietnameserne ikke hadde foreslått noen omfattende innskrenking da de lovet å stanse bombingene over det demilitariserte området. Det var under 100 bomber båret av bakke til bakke-raketter som krysset sonen.

Davidson beklaget i sin rapport at redegjørelsene hjem så langt var overflatiske. Han skyldte på tidspress i UD. Vraalsen fikk nemlig ikke bruke sekretær og måtte gjøre alt skrivearbeidet alene. De fulle oversettelsene ville derfor ikke komme før i neste uke.⁴⁶² De bad også USA om å vurdere ønsket om en offentlig uttalelse. Davidson skrev at han gjerne ville få hjelp til dette, "bearing in mind that FonOff [UDs] staff will no doubt need our help in persuading FonMin [utenriksminister Lyng] of disadvantages of initiating publicity."⁴⁶³

State Department var "strongly against any public statement."⁴⁶⁴ Om nordvietnameserne spurte igjen, anbefalte de at nordmennene skulle si at nordvietnamesernes forslag til melding også ville holde om besøket ble kjent i ettertid.⁴⁶⁵ Washington var misfornøyd med at UD brukte så lang tid for å sende dem rapportene fra møtene.⁴⁶⁶ Dagen etter gav de beskjed om at de gjerne ville at nordmennene skulle be nordvietnameserne bli noen dager ekstra slik at de kunne få respons på tirsdagsmøtet før de dro.⁴⁶⁷

Tredje møte – en "final effort"

Mandag formiddag møtte Ålgård Davidson. Da Ålgård fikk lese Harrimans respons på spørsmålet om å offentliggjøre besøket, sa han at dette var "just what he needed" for å håndtere Lyng.⁴⁶⁸ Ålgård sa og at han håpet besøket ikke ble offentliggjort. Deretter la Davidson frem State Department's tilbakemeldinger på de samtalene som hadde vært. Til slutt i møtet kom det frem at nordvietnameserne hadde spist middag i den kinesiske ambassaden søndag kveld. Ifølge

---

⁴⁶¹ Dette og de foregående to avsnittene bygger på NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Paris 21180 datert 21.9.1968.

⁴⁶² Ifølge NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6725 datert 24.9.1968 oversatte amerikanerne dokumentene da den norske teksten forelå.

⁴⁶³ Dette og foregående avsnitt bygger på NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6689 datert 22.9.1968.

⁴⁶⁴ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, State 242980 datert 22.9.1968.

⁴⁶⁵ Forslaget fra nordvietnameserne lød slik: På grunn av den norske regjeringens bekymring for Vietnamkonflikten og i gjengjeld til Ålgårds besøk i Hanoi, har Nord-Vietnam sendt ambassadør Chan til Oslo for å gi den norske regjeringen en oversikt over situasjonen i Vietnam

⁴⁶⁶ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, State 242980 datert 22.9.1968 og Paris 21195 datert 22.9.1968; note til FRUS, Vol. VII, Nr. 28.

⁴⁶⁷ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, State 243111 datert 23.9.1968. Se også note til FRUS, Vol. VII, Nr. 33: Telegram From the Embassy in Norway to the Department of State. Telegram 6752. Oslo, 25.9.1968.

⁴⁶⁸ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6683 datert 23.9.1968.

nordvietnameserne selv hadde de ikke fortalt russerne hva hensikten med turen til Norge var. De hadde valgt å henvende seg til kineserne for å beholde balansen overfor Sovjet. Nord-Vietnam ønsket som nevnt i bakgrunnskapittelet å holde kontakten med begge de kommunistiske stormaktene. Ålgård sa han var redd for at dette ville få konsekvenser for hans posisjon i Peking. Kineserne ville som nevnt ikke at Nord-Vietnam skulle forhandle. Ålgård regnet med å treffe nordvietnameserne før de skulle til den sovjetiske ambassaden. De hadde reist til Bergen tidlig om morgenen med Vraalsen.⁴⁶⁹

Neste morgen møttes Boye, Tibbets og Davidson. Amerikanerne overleverte utenriksminister Rusks instruks om å be nordvietnameserne bli noen dager ekstra. Dette lovet Boye å ta opp med Lyng. Boye sa og at han etter å ha finlest referatene fra samtalene, hadde fått enda mindre tro på at den nordvietnamesiske delegasjonen hadde til hensikt å komme med noen som helst innrømmelser. De hadde ikke vært i nærheten av å tilfredsstille USAs krav om bekreftelse på at de ikke ville trekke militære fordeler av en bombestans. Amerikanerne skrev at Boyes standpunkt muligens ville gjøre at Lyng ville presse nordvietnameserne hardere.⁴⁷⁰

Noen timer senere møtte først Boye, Ålgård og Vraalsen nordvietnameserne. Boye sa at den norske regjeringen ønsket at nordvietnameserne skulle forlenge oppholdet sitt to dager. Etter en lang og høylytt samtale seg imellom sa nordvietnameserne at de hadde saker de måtte ordne i Berlin, men Ålgård var velkommen både i Moskva og Hanoi.⁴⁷¹ Dette må være en uvanlig diplomatisk fremgangsmåte, som sagt i bakgrunnskapittelet var nordvietnameserne utrente som diplomater. Videre i samtalen fortalte nordmennene at de hadde bestemt seg for å ikke offentliggjøre besøket. Dette respekterte nordvietnameserne. Ålgård presset også nordvietnameserne for å få en forsikring om at Hanoi ikke ville ta militære fordeler av en bombestans. To ganger bekreftet nordvietnameserne dette. Men de ville ikke utdype forsikringen da Ålgård ba om det.⁴⁷²

Etter en god time kom Lyng. Chan takket først utenriksministeren for hans tale i FN året før der han hadde sagt at det var best at USA stoppet å bombe.⁴⁷³ Han sa at Hanoi ville gjerne at den norske regjeringen fortsatte å presse amerikanerne. Etter en lang redegjørelse om hvorfor Nord-Vietnam ville vinne over amerikanerne, spurte Lyng; ”hva med fremtiden?”. Chan gav på ny en lang

---

⁴⁶⁹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6683 datert 23.9.1968 og Oslo 6713 datert 23.9.1968; FRUS, Vol. VII, Nr. 28.

⁴⁷⁰ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6725 datert 24.9.1968.

⁴⁷¹ I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6745 datert 24.9.1968 går det frem at Ålgård skulle kontakte Sung og ikke ambassadør Chan. Sung skulle være i Moskva en stund. Det går også frem at nordvietnameserne klager på dårlig kommunikasjonsmuligheter.

⁴⁷² NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6737 datert 24.9.1968 og Oslo 6745 datert 24.9.1968; NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 6808 datert 30.9.1968.

⁴⁷³ Se også ”[T]here would be other days after this one”. Kanalen åpnes igjen og Lyngs andre FN-tale.

utredning uten å komme med noe nytt.⁴⁷⁴ Da han var ferdig, sa Lyng: ”La oss tenke høyt; hva vil skje om bombingene sluttet i neste uke?”.⁴⁷⁵ Lyng sa at dette ville føre til at USA krevde svar på mange spørsmål. Et av dem var for eksempel hvilken status ville den sørvietnamesiske regjeringen få i forhandlinger. Etter først å ha misforstått spørsmålet slik at Lyng måtte omformulere og lage andre spørsmål, sa Chan at Nord-Vietnam ikke ville besvare slike spørsmål i forkant av en bombestans.⁴⁷⁶ Til slutt oppfordret han Lyng til å tro på at Nord-Vietnam var ekte i sitt ønske om å finne en fredelig løsning på konflikten.⁴⁷⁷

Samme ettermiddag orienterte Ålgård og Vraalsen amerikanerne. Ålgård fortalte at han trodde at nordvietnameserne ikke hadde fått fullmakt til å gå lenger enn det de allerede hadde sagt. Han sa at han ikke hadde avtalt med nordvietnameserne om hvordan han skulle oppsøke dem i Moskva, men han hadde fått klarsignal av Lyng om å reise om amerikanerne ønsket dette. Ålgård sa også til amerikanerne at han mente Lyng gikk for langt og for fort i sine spørsmål om hva som ville skje om USA stoppet å bombe. Han sa at han ”tends to take their word” om at ikke nordvietnameserne ville ta militære fordeler, men han var bevisst på at State Department ikke hadde fått den bekreftelsen de trengte. Tibbets spurte så Ålgård om hans syn på hvorfor nordvietnameserne hadde besøkt Oslo. Ålgård svarte at han mente de hadde større planer enn propaganda. Han sa og at han fryktet at noe av budskapet var godt tapt i Giais oversettelse. Som eksempel gav Ålgård Giais takk til Lyng. Gai hadde takket for ”the good hostility [den gode fiendtligheten]” den norske regjeringen hadde vist dem. Likevel sa han at det at Chan ikke hadde besvart Lyngs spørsmål, også kunne skyldes at nordvietnameserne følte de hadde sagt nok. Tidligere på dagen hadde også Boye meddelt amerikanerne at Gai tydeligvis hadde mangler.⁴⁷⁸ I motsetning til Ålgård trodde han at nordvietnameserne kun hadde propaganda som besøkets mål. Til slutt ba Davidson Ålgård om å ta opp de viktigste amerikanske bemerkningene til delegasjonen på nytt.⁴⁷⁹

På kvelden hadde nordmennene og nordvietnameserne en avsluttende middag. Her gjorde Ålgård en ”final effort” for å få nordvietnameserne til å si hva som var kjernen i besøket da han

---

⁴⁷⁴ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6745 datert 24.9.1968 gjengir en festelig ordveksling mellom Lyng og Chan. Chan sa at Nord-Vietnam var villig til å rulle ut den røde løperen for USA. Til dette svarte Lyng at USA var interessert i andre ting enn et rødt teppe.

⁴⁷⁵ Begge sitatene er hentet fra: NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6737 datert 24.9.1968.

⁴⁷⁶ Som begrunnelse for at Hanoi ikke ville si noe i forkant sa Chan at slike spørsmål var i kategorien andre spørsmål.

⁴⁷⁷ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6737 datert 24.9.1968 og Oslo 6745 datert 24.9.1968; NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 6808 datert 30.9.1968; FRUS, Vol. VII, Nr. 33; JLP, e. 73, forhandlinger, hemmelig notat datert 26.9.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt; Langslet 1989 s. 295. Langslet skrev feilaktig at Lyng dukket opp helt uventet. På samme side har han derimot en morsom episode som er verd å gjengi. ”Ambassadør Chan spurte Lyng om vertskapet kunne tillate dem å treffe deres gode kampfeller i Vietnam-komiteen [Solidaritetskomiteen]. De ble høflig avslått – møtene måtte være strengt hemmelige. Nordvietnameserne godtok dette uten pruting og gikk over til et annet tema: De var slått av at Norge var et mye rensligere og mer velordnet land enn Sverige, hvor de nettopp hadde vært. Der hadde de nemlig møtt så mange uflidde typer med langt hår og skjegg! Til dette bemerket Lyng: ’Kanskje vi burde la dem få se Vietnam-komiteen allikevel.’”

⁴⁷⁸ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6737 datert 24.9.1968.

⁴⁷⁹ Avsnittet bygger på NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6745 datert 24.9.1968. Sitatet er også hentet herfra. Tibbets var til stede på møtet.

oppsummerte det nordmennene syntes var de viktigste uttalelsene. Ålgård sa at nordmennene frem til nå hadde forstått det slik at Hanoi kom til å ta militære fordeler av en bombestans. Til svar sa Chan at deres forsøk var seriøst, men at det vietnamesiske folk hadde rett til å forsvare seg. I tillegg sa han at Hanoi ikke likte uttrykket militære fordeler. Her brøt Sung inn i samtalen for første gang etter det jeg kan tolke fra referatene. Sung spurte om hva som egentlig mentes med militære fordeler. Tydeligvis syntes han dette var viktig å få et godt svar på. Dette kan tolkes som om nordvietnameserne kunne tenke seg å komme amerikanerne i møte. Chan tok opp tråden, og spurte om det å reparere en skadet bro for eksempel var en militær fordel. Til slutt gjentok Ålgård at referatene fra samtalen ble gitt til USA og at nordmennene også i fremtiden var villig til å formidle synspunkter mellom partene. I tillegg forsikret han om at nordmennene ikke ville misbruke informasjonen som var gitt dem på noen måte.⁴⁸⁰ Grunnen til dette utsagnet var at Chan hadde indikert en frykt for at nordmennene skulle gjøre som svenskene, ta innenrikspolitisk fordel av nordvietnamesernes besøk. Morgenen etter forlot nordvietnamerne Norge.⁴⁸¹

---

⁴⁸⁰ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6752 datert 25.9.1968; NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 6808 datert 30.9.1968; FRUS, Vol. VII, Nr. 33.

⁴⁸¹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6745 datert 24.9.1968.

C. Evalueringer og etterspill

Ohio-kanalens siste fase er ikke stor. Dette korte kapittelet setter fokus på amerikanernes og nordmennenes tanker om hvorfor nordvietnameserne hadde reist til Norge. Dette motivet var og er uklart. Nordmennene, og særlig Ålgård, mente nordvietnameserne var ærlige med sine bekreftelser på at de ikke ville ta militær fordel av en total bombestans. Amerikanerne på sin side syntes det nordvietnameserne hadde sagt ikke var nok. Likevel var de meget fornøyd med nordmennenes innsats.

I etterkant av samtalene i Oslo, møttes Ålgård og Loan enda noen ganger før kanalen helt hadde utspilt sin rolle. Dette var i perioden da samtalene i Paris foregikk, og ambassadørens samtaler gjenspeiler dette. Ålgård ble også invitert til et takk-for-hjelpa-besøk som omtales. Til slutt belyses også Ålgårds andre meglingsforsøk og personlige motiv for å gjøre en god jobb som kontaktformidler.

Evalueringer av samtalene i Oslo

Omtrent samtidig som nordvietnameserne reiste fra Fornebu, orienterte nordmennene amerikanerne om det som var blitt sagt på besøkets avsluttende møte. Her sa Ålgård at delegasjonen hadde lyttet til hans oppsummering med stor interesse, og han var overbevist om at nordvietnameserne hadde hatt en seriøs tilnærming. Dette gjaldt både til spørsmålet om fredssamtaler etter en bombestans og spørsmålet om å ikke ta militære fordeler. Om Chans "take advantage"-uttalelse sa Ålgård at han trodde at nordvietnameserne forsøkte å formidle at de ikke tenkte på å utnytte situasjonen. Nordmannen sa også at han mente det ikke var noe poeng i å forfølge nordvietnamesernes uttalelser noe mer, han var overbevist om at delegasjonen hadde fått ordre om å ikke gå lenger enn det de hadde gjort.

Ålgård summerte opp besøket med å si at han så som det viktigste at Nord-Vietnam "played the game", med å sende en delegasjon til Oslo. Nordvietnameserne hadde heller ikke forsøkt å komme med offentlig propaganda eller å kontakte den lokale Solidaritetskomiteen etter nordmennenes krav om hemmelighet.⁴⁸² Selv om delegasjonen "didn't offer much directly in the way of assurances" mente Ålgård at den seriøse måten de opptrådte på, gjorde at de på en "Oriental way" forsøkte å vise at de kunne spille et ærlig spill og at de var villig til å fortsette med dette om

---

⁴⁸² Se forslag om offentliggjøring i Andre møte – frykt mot Nixon.

bombingen ble stoppet. Tibbets besvarte dette med å si at hun var veldig skuffet over at delegasjonen hadde vært uvillige eller ute av stand til å gi en konkret forsikring. Ålgård svarte at han også hadde håpet at det skulle komme mer ut av besøket.⁴⁸³

Noen dager senere gav også Boye uttrykk for at nordvietnameserne hadde fulgt de premisene UD hadde hatt. Dette sa han tydet på at Hanoi vurderte kanalen som seriøs og mulig viktig i fremtiden. Han vurderte dette som det eneste positive som var kommet ut av besøket, fordi han fremdeles ikke hadde greid å løse gåten om hva målet med delegasjonens besøk var.⁴⁸⁴

I en avsluttende orientering mellom Davidson, Ålgård og Vraalsen kom det frem at Ålgård var ivrig etter å få overbringe nordvietnameserne flere meldinger, enten i Peking eller til Moskva.

State Department hadde også en grundig evaluering av Oslo-møtene. I en intern rapport gikk det frem at det mest interessante elementet var delegasjonens standpunkt om at nordvietnameserne var rede til å trekke seg ut av den demilitariserte sonen. Dette var første gang nordvietnameserne hadde kommet med et slikt standpunkt i en offisiell uttalelse. State Department var nokså sikre på at delegasjonen ble gitt instruks om å slå fast sitt syn før de reiste, men ikke diskutere Nord-Vietnams posisjon lengre enn dette. Hensikten med besøket var trolig å overbevise USA om å gå med på bombestans i bytte mot en underforstått og begrenset militær nordvietnamesisk aktivitet i den demilitariserte sonen. Dette kunne tyde på at Hanoi ønsket å gjøre fremskritt i forhandlingene i Paris. Amerikanerne vurderte det slik at Hanoi nå muligens ville komme med en spesifikk uttalelse der om at de var klar til å trekke seg ut av demilitariserte sonen. Videre sies det at samtalene i Oslo ikke så ut til å “reinforce the Hanoi position in Paris, and move the Paris negotiations forward.” Snarere bygget det opp om hvor mye vekt Hanoi la på Paris-samtalene.

Hvorfor valgte nordvietnameserne da å reise til Oslo? Hovedgrunnen var antagelig at Nord-Vietnam visste at de ikke kunne møte alle USAs krav om forholdene rundt den demilitariserte sonen. For å unngå at USA skulle bruke dette som en brekkstang for å få Hanoi til å fire på andre krav, tok de temaet opp av seg selv i et annet forum. Hanoi hadde flere ganger i løpet av de foregående månedene hatt en liknende strategi. De hadde slått fast sitt syn andre plasser enn i Paris i håp om å myke opp USAs krav. En annen hensikt med å dra til Oslo trodde State Department kunne være ”to

---

⁴⁸³ Dette og foregående avsnitt samt begge sitater er bygd på NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6752 datert 25.9.1968. I LBJ Library, National Security File, 1963-1969, Country File Vietnam, Ohio, W. W. Rostows meldinger til presidenten datert 24.9.1968 og 25.9.1968 ble det i førstnevnte sagt at “The North Vietnamese meeting with the Norwegian Foreign Minister ended with propaganda -- no serious message” og sistnevnte ble det konkludert “Herewith the end of the line in Oslo.” Se også at den amerikanske ambassadøren ble bedt om å formidle det som skjedde i Oslo til Sør-Vietnams president Thieu i NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, State 244748 datert 25.9.1968 og NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Saigon 38836 datert 27.9.1968.

⁴⁸⁴ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 6838 datert 1.10.1968; note til FRUS, Vol. VII, Nr. 43: Memorandum From the Director of the Bureau of Intelligence and Research (Hughes) to Secretary of State Rusk. Washington, 1.10.1968.

gain Norwegian support for the North Vietnamese position.” Nord-Vietnam forventet at nordmennene skulle legge mer press på USA om å avvikle bombingene.⁴⁸⁵

I etterkant ble det meddelt UD at State Department og særlig Harriman var fornøyd med nordmennenes innsats. De syntes at samtalene var av verdi. USA hadde nå stor grunn til å tro at Nord-Vietnam ville trappe ned krigshandlinger om USA stoppet bombingene. Harriman mente også Lyngs uttalelse om at det var nødvendig å forhandle med den sørvietnamesiske regjeringen var viktig.⁴⁸⁶ State Department hadde også gjennom samtalene bedre forstått hvordan nordvietnameserne tenkte. Likevel var de skuffet over manglende fremskritt i de to hovedtemaene og at Nord-Vietnam fremdeles ikke ville ta ansvar for krigshandlinger i sør. I likhet med nordmennene hadde de ingen god forklaring på hva delegasjonen hadde til hensikt å utrette. Til slutt skrev amerikanerne at nordmennene hadde gjort en god jobb og håpet at den norske kanalen også i fremtiden ville bære frukter.⁴⁸⁷

De siste samtalene – et takknemlighetsbesøk og en rekke ærlige møter

Noen dager senere traff Ålgård den nordvietnamesiske chargé i Peking.⁴⁸⁸ Han hadde vært godt informert om Oslo-samtalene og sa at Hanoi var svært interessert i å holde kontakt. Loan var på sentralkomitémøte i Hanoi og skulle ikke komme tilbake før i slutten av november.⁴⁸⁹

Her må det gjøres et sprang til det som samtidig skjedde i Paris. Den nordvietnamesiske forhandlingsdelegasjonen så perioden rett før presidentvalget 5. november som svært viktig. Nordvietnameserne var nå sikre på at de hadde muligheten til å kunne presse den amerikanske presidenten til å gjøre innrømmelser. Både president Johnson og Hanoi ønsket at demokratene skulle vinne valget. 26. oktober gikk nordvietnameserne med på å ta med FNL og den sørvietnamesiske regjeringen i forhandlingene. Motivet var å hjelpe presidenten til å ta skritt som ville føre til at demokratenes presidentkandidat Humphrey ville vinne valget over republikanernes Nixon. 1. november slo taktikken til. Johnson stoppet all bombing fra luft og hav og alle andre krigshandlinger

---

⁴⁸⁵ Dette og foregående avsnitt samt sitater er bygd på NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, internt notat fra Director of Intelligence and Research Thomas L. Hughes med overskrift Hanoi's Purpose in the Oslo Talks datert 1.10.1968. Se også FRUS, Vol. VII, Nr. 43.

⁴⁸⁶ Se Ålgårds uttalelser Tredje møte – en ”final effort”.

⁴⁸⁷ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 6854 datert 2.10.1968, Oslo 6910 datert 4.10.1968, Paris 21666 datert 1.10.1968, Oslo 6973 datert 9.10.1968, Paris 22112 datert 9.10.1968 og State 253256 datert 10.10.1968; note til FRUS, Vol. VII, Nr. 43.

⁴⁸⁸ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 7082 datert 19.10.1968. Samme dag traff Ålgård Tung Hai-kuang, den fungerende leder for Vest-Europa kontoret i det kinesiske UD. Ålgård hadde ikke ventet å få en varm velkomst, men kineseren sa at Kina ønsket å få et bedre forhold til alle de skandinaviske land, se NARA, RG 59, b. 2382, Pol Nor-A 1/1-67-, brev fra den amerikanske konsul i Hongkong datert 1.11.1968.

⁴⁸⁹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 7319 datert 12.11.1968.

mot hele Nord-Vietnam. Men på grunn av uenighet om bombestansen, ville en bombestans med eller uten betingelser heller ikke føre til noe gjennombrudd for fredsforhandlingene. Uenigheten bestod i at amerikanerne mente at bombestansen kom med visse uskrevne ”understandings” om at Hanoi skulle respektere den demilitariserte sonen og avstå fra å angripe befolkningsentre i sør og at Washington kunne fortsette å bombe Nord-Vietnams forsyningslinje i Laos og fly rekognoseringssturer over Nord-Vietnam. Det kunne ikke Hanoi godta.⁴⁹⁰

12. november møttes Loan og Ålgård. Loan hadde da uventet dukket opp i Peking. Han fortalte at Hanoi var fornøyd med bombestansen og var forberedt på å starte forhandlinger om alle politiske standpunkter. Loan sa på nytt at Hanoi var klar til å ta med den sørvietnamesiske regjeringen i forhandlinger. Han mente at disse hadde vist selvstendighet fra USA, og det ville dermed være en fordel for Nord-Vietnam om de ble med. Nordvietnameseren var ifølge Ålgård bemerkelsesverdig positiv i sin omtale av USA. Loan takket for den norske assistansen for fred. Til slutt sa han at den nordvietnamesiske delegasjonen var imponert av den gode standarden i Norge.⁴⁹¹

Nøyaktig en måned etterpå møttes ambassadørene på nytt. Her sa Loan at Hanoi håpet på rask fremgang i Paris. Ålgård hadde en fornemmelse av at Nord-Vietnam fryktet en strammere linje etter 20. januar når Nixons presidentperiode startet. Loan repeterte de kompromissene de hadde inngått i Paris. Han sa og at forhandlingene burde fortsette å være en privatsak mellom vietnameserne og amerikanerne, de ville ikke ha en ny Genève-modell som innebar at Kina og Sovjet ble med i forhandlingene. Nord-Vietnam ville, som oppgavens innledningskapittel viste, ta mest mulig selvstendige avgjørelser samtidig som de beholde støtten fra begge de kommunistiske stormaktene. Loan sa og at Hanoi også ville ha slutt på borgerkrigen i Laos og sa at det var praktisk umulig for dem å få til en våpenhvile i Sør-Vietnam før det var forhandlet frem en tilbaketrekingsplan for de amerikanske troppene.⁴⁹²

19. desember ble Ålgård igjen invitert til Hanoi. I følge UDs omtalte oversikt var invitasjonen et ”uttrykk for takknemmelighet over Norges objektive arbeid for fred i Vietnam.”⁴⁹³ Et avsluttende besøk er ifølge Tangeraas en vanlig asiatisk skikk. Dette vises ofte med at de inviterte blir bedt om å ta med følge.⁴⁹⁴ Invitasjonen ble formidlet til amerikanerne dagen etter. UD lurte på om amerikanerne ønsket at Ålgård skulle overbringe noen beskjeder til Hanoi. Dette takket USA ved

---

⁴⁹⁰ Asselin 2002 s. 8-10.

⁴⁹¹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 7359 datert 14.11.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt. I sistnevnte står det feil dato.

⁴⁹² NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 7760 datert 13.12.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

⁴⁹³ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 7866 datert 23.12.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

⁴⁹⁴ Lars Tangeraas, personlig meddelelse 24.7.2007.

Harriman nei til.⁴⁹⁵ Likevel ville de sende en oppdatert rapport om forhandlingenes status til Ålgård. Besøket kunne derfor betraktes som en gjensitt etter nordvietnamesernes besøk i Oslo.⁴⁹⁶

16. januar sa Loan at han var glad for at Henry Cabot Lodge Jr. var valgt til lede den amerikanske forhandlingsgruppen i Paris.⁴⁹⁷ Loan var også glad for at Sverige hadde anerkjent dem og oppfordret også Norge til å gjøre det samme når de fant tiden moden.⁴⁹⁸

I en samtale mellom ambassadørene 25. januar sa Loan at det var naturlig for Nord-Vietnam å søke samarbeid med små land. Igjen var nordvietnameseren skeptisk til USA.⁴⁹⁹

13. februar reiste Ålgård, fru Ålgård og Vraalsen til Hanoi.⁵⁰⁰ Ålgård og Vraalsen hadde samtaler med utenriksminister Trinh og flere andre ledende i utenriksdepartementet. Der fikk de skryt for den innsatsen de hadde spilt for fred. I samtalene holdt Hanoi stort sett samme linje som i Paris. Det viktigste som kom frem, var at Trinh bekreftet Loans utsagn om at de ikke ønsket at stormaktene skulle delta i forhandlingene, at Hanoi mente de allerede hadde stukket seg langt i Paris og at de ikke ville diskutere spørsmålet om den demilitariserte sonen for seg selv.⁵⁰¹ Nordmennene var også på ekskursjoner til havnebyene Haiphong og Hong Gay.⁵⁰²

9. mai overbrakte Nord-Vietnams chargé en kopi av FNLs nye 10-punkts program. Han sa at dette var et bidrag for å få progresjon i forhandlingene i Paris. Ålgård mente at nordvietnameseren ville at disse synspunktene skulle bli brakt videre.⁵⁰³

---

⁴⁹⁵ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Paris 25752 datert 26.12.1968, State 292972 datert 27.12.1968 og Oslo 7922 datert 30.12.1968; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

⁴⁹⁶ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 5, Oslo 21 datert 2.1.1969, State 491 datert 2.1.1969, State 5953 datert 14.1.1969, Oslo 193 datert 19.1.1969, Oslo 470 datert 4.2.1969, Oslo 371 datert 28.1.1969 og State 18257 datert 5.2.1969. Ålgård forteller at situasjonen nå er mer anspendt i Hanoi.

⁴⁹⁷ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 5, Oslo 371 datert 28.1.1969.

⁴⁹⁸ UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

⁴⁹⁹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 5, Oslo 371 datert 28.1.1969; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt. UDs notat oppga 27. som treffdato, det er feil.

⁵⁰⁰ Besøket var blitt utsatt to ganger, først fra 16. januar til februar og så fra 10. til 13. februar. Det virker som om det var vietnameserne som utsatte besøket. Se NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 7866 datert 23.12.1968, NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 5, Oslo 21 datert 2.1.1969, Oslo 193 datert 19.1.1969, Oslo 371 datert 28.1.1969, Oslo 470 datert 4.2.1969; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt. I UDs notat sies det at Vraalsen var med på grunn av bistandsprosjektet. Det finnes også noen korte reiseinstrukser, se UD, 25. 4/120: Vietnam-politikk, 63: 1/2-28/2-69.

⁵⁰¹ Nord-Vietnam var klar på at de kun ønsket å diskutere helhetspakker. Dette var trolig på grunn av at de trodde de ville komme best ut i en fredsslutning på denne måten.

⁵⁰² NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 1, Oslo 792 datert 25.2.1969; NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 5, State 31461 datert 28.2.1969, Oslo 882 datert 4.3.1969 og Oslo 910 datert 5.3.1969; UD 25. 4/120 B: Nord-Vietnam: Politikk, V: 15.1.69-31.12.69, brev fra Ole Ålgård datert 25.2.1969 nr. 37. Vietnamkonflikten. Nord-Vietnams syn, og hemmelig melding datert 22.2.1969; UD Ad-doss 25 4/120 B, I: 12/8-1964 til 31/12.69, hemmelig melding datert 24.2.1969 om hovedpunkter i samtalene i Hanoi; UD 25. 4/120 B: Nord-Vietnam: Politikk, V: 15.1.69-31.12.69, brev fra Ole Ålgård datert 25.2.1969 nr. 35; UD Ad-doss 34 4/120 B: - 31/12-69, brev fra Ole Ålgård om Nord-Vietnam og de bilaterale forbindelser nr. 33; sammendrag av disse i UD 34. 4/120 B: Nord-Vietnam-Norge: Politikk, I -31.12.69, notat datert 13.3.1969 om ambassadør Ålgårds besøk i Nord-Vietnam. Det går også frem av UDs arkiv at Ålgård og Vraalsen sendte en rapport nr. 34 om den økonomiske gjenoppbygging av Nord-Vietnam og den nordiske bistandsinnsats. Nordmennene hadde også samtaler med viseutenriksminister Van Loi og viseutenriksminister for Vest-Europa-spørsmål Pham Bang. Det går ikke frem av kildene hvor lenge besøket varte.

⁵⁰³ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 5, Oslo 1793 datert 9.5.1969. I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 5, Oslo 2149 datert 3.6.1969 går det frem at Ålgård møtte FNLs mann i Peking 2.6 og fikk ytterligere utdyping av punktene og andre synspunkter enn det Loan kom og skulle komme med.

6. juni hadde Loan og Ålgård sin siste samtale i Ohio-kanalen.⁵⁰⁴ Loan hadde bedt Ålgård møte ham etter å ha vært tre måneder i Hanoi.⁵⁰⁵ Amerikanerne takket ja til Ålgårds forespørsel om det var noe de ville han skulle ta opp i samtalen. De ville at han skulle si noe om fangespørsmålet.⁵⁰⁶ I samtalen kom det frem lite nytt. Loan var positiv til USA og kom nå med tydelige selvstendige synspunkter. Han hadde nemlig fått større innflytelse i sentralkomiteen.⁵⁰⁷

I en samtale 25. september oppfordret Ålgård Loan igjen til å løslate fangene nordvietnameserne hadde tatt. Fem dager senere ble Ålgård takket av den nordvietnamesiske statsminister Dong for et opphold en nordvietnamesisk teknikerdelegasjon ambassadøren hadde vært formidler for. Dong hadde lite nytt å komme med om Vietnamkonflikten generelt.⁵⁰⁸

Da Boye og spesialassistent Marshall Green møttes i USA, sa Green at Ålgård fortsatt var nyttig for å ta opp fangespørsmålet og meddele informasjon han plukket opp fra Nord-Vietnam.⁵⁰⁹

I august 1971 gikk Ålgård av som ambassadør til Peking. Hans nye jobb ble å være Norges ambassadør i FN.⁵¹⁰ Ifølge Tangeraas hadde også Ålgård sterke personlige ambisjoner, og brukte Ohio-kanalen for den var verd for å få drømmejobben sin – en jobb i FN. Verd å omtale er også at Ålgård ikke nøyde seg med norsk kontaktformidling mellom USA og Nord-Vietnam. Ålgård forsøkte også en rekke ganger fra 1967 til 1971 å etablere et kontaktpunkt mellom USA og Kina gjennom seg selv. I tillegg forsøkte Ålgård også å opprette kontakt for å forbedre forholdet mellom Thailand og Kina i 1971. Ingen av disse andre formidlingskanalene ble så vellykket som Ohio-kanalen. Likevel fikk Ålgård skryt av alle parter.⁵¹¹

Som del to forhåpentligvis har fått frem, skapte særlig nordvietnamesernes forespørsler om å få besøke Norge vanskelige avveininger mellom utenrikspolitisk lojalitet til partene i krigen og innenrikspolitiske ønsker om å vise, særlig overfor venstreopinionen, at nordmennene muligens gjorde vel så mye for å skape fred i Vietnam, som det de andre nordiske landene gjorde. Oppgaven vil nå rette fokuset på den innenrikspolitiske dimensjonen.

⁵⁰⁴ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 5, Oslo 2149 datert 3.6.1969 og Oslo 2219 datert 6.6.1969; UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt.

⁵⁰⁵ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 5, Oslo 1983 datert 21.5.1969.

⁵⁰⁶ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 5, Oslo 1983 datert 21.5.1969, Oslo 2042 datert 27.5.1969, Oslo 2130 datert 2.6.1969. UD skar her i gjennom og ville helst at Ålgård skulle formidle det norske synet. Likevel ble State Departments forslag til samtalepunkter sendt Ålgård. Dette forslaget mangler i kildene, men Boveys forslag om å ta opp fangespørsmålet som trolig ble vedtatt er imidlertid kjent, se NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 5, Oslo 2042 datert 27.5.1969.

⁵⁰⁷ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 5, Oslo 2219 datert 6.6.1969. Ålgård kommenterte påstander *The New York Times* hadde kommet med om at Loan hadde økt sin makt. Disse kommenterte ikke Loan, men disse antas likevel av sammenheng. ⁵⁰⁸ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 4049 datert 8.10.1969. I UD Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, oversikt sies det at besøket var i perioden 25.-30.9.1969.

⁵⁰⁹ NARA, RG 59, b. 2382, Pol Nor-US 1/1-67-, memo 16582 datert 17.10.1969.

⁵¹⁰ NARA, RG 59, b. 2513, Pol Nor A 1/1.70, Oslo 2601 datert 24.8.1971.

⁵¹¹ Lars Tangeraas personlig meddelelse 24.7.2007. Kontaktformidling mellom USA og Kina gjennom Ålgård er nevnt i Kalb, Marvin og Bernad Kalb 1974. *Kissinger*. London s. 270, 272, 286; Kissinger, Henry 1979. *White House Years*. Boston, USA s. 688 (amr. utgave) og s. 10-11 i *Memoarer, Sovjet-Kina-Vietnam* som er den norske oversettelsen (memoarenes andre bind); Garthoff, Raymond L. 1985. *Détente and confrontation: American-Soviet relations from Nixon to Reagan*. Washington s. 222-223; Tamnes, Rolf 1991. *The United States and the Cold War in the High North*. Oslo s. 263-265. Kontaktformidling er også omtalt i Lundbo, Sten 2005. ”Norsk formidling mellom Thailand og Kina i 1971” i *Internasjonal Politikk*. Årgang 63, bind 4 s. 433-436.

Del 3: Innenrikspolitiske konsekvenser

I denne delen av oppgaven rettes fokuset mot de vanskelige vurderingene utenriksminister John Lyngs måtte ta på grunn av Ohio-kanalens hemmelighold. I motsetning til Lyngs forgjenger utenriksminister Halvard Lange som primært opptrådte som utenrikspolitiker både hjemme og ute, ble Lyng også i hele sin tid som utenriksminister først og fremst en innenrikspolitiker i sin tenkemåte. Lange ville dermed antagelig ikke bekymret seg så mye for om den norske kontaktformidlingen ble kjent i Norge eller ikke. Lyng var derimot ”mer opptatt av trykket fra en sensitiv opinion her hjemme, og etter hvert som kritikken økte ergret det ham mer og mer at hemmelighetskravet hindret ham i å påvise hva han hadde utrettet.”⁵¹²Både for Lange og Lyng gav den motsatte arena av det de først og fremst var opptatt av, visse begrensninger for utfoldelsen av utenrikspolitikken. Amerikanerne hadde hatt stor respekt for og hadde samarbeidet veldig godt med utenriksminister Halvard Lange. Den nye utenriksministeren, John Lyng, var derimot mer kritisk i sine uttalelser enn det Lange hadde vært.

---

⁵¹² Langslet 1989 s. 297.

A. Stortingets oppfordring til og utenriksminister John Lyngs frieri om brobygging

Dette kapittelet starter med en rekke stortingsrepresentanters oppfatning om at Norge ikke skulle tre aktivt inn i Vietnamkrigen på sin nære alliertes side, men heller forsøke å hjelpe partene til å slutte fred. I sin utenrikspolitiske redegjørelse for Stortinget 16. februar 1966 ba Lyng partene presisere sine krav, etter at han hadde funnet uklarerheter i disse. Dette gjentok han i FN samme høst. Etter først å ha kommet med mild kritikk igjennom ambassadør Tibbets responderte amerikanerne med å gi Lyng sine krav. Kapittelet har også en gjennomgang av hvilket syn de ulike partiene på Stortinget hadde på Vietnamkrigen.

Tanker i starten av Vietnamkrigen

Vietnamkonflikten engasjerte så vel stortingsrepresentantene som den norske opinionen. Lyng skrev i sine utkast til memoarer at ”Vietnamkonflikten befant seg på en måte i et skjæringspunkt” mellom to problemkomplekser eller utviklingstendenser på 1960- og 1970-tallet: Øst/Vest-problematikk og avkolonialisering.⁵¹³ Selv om utenriksledelsen langt på vei aksepterte det amerikanske engasjementet i Vietnam, var utenriksledelsen skeptisk til de midlene amerikanerne tok i bruk og mente de la for liten vekt på å komme frem til en fredelig løsning. Sammen med Frankrike var Norge det landet i NATO som klarest tok avstand fra amerikansk opptrapping i landet. Da Norge ble spurt av USA i 1964 om å yte bistand til Vietnam, sa utenriksledelsen nei fordi den mente at amerikanernes hovedmål var å få politisk støtte i krigen. Regjeringen mente at Norge muligens kunne spille en nyttigere rolle i konflikten om den unnlot klart fra å innta en stilling til fordel for den ene parten. Dette var en del av linje der Norge etter hvert inntok en pådriverrolle i avkoloniseringspolitikk.⁵¹⁴ Det å unngå å ta stilling, begrunnet daværende utenriksminister Halvard Lange slik: ”Det at våre land [NATO-landene] ikke opptre som en blokk, kan gjøre det lettere å få andre verdensdeler i tale

---

⁵¹³ JLP, e. 103, rester råmanus.

⁵¹⁴ Eriksen, Knut Einar og Helge Øystein Pharo 1997. *Kald krig og internasjonalisering. 1945-1965*, i *Norsk utenrikspolitikk historie*, bd. 5. Oslo s. 178, 393-395, 401-402. Også NATOs generalsekretær Manlio Brosio hadde 22.2.1965 oppfordret NATO-landene til å gi USA moralsk og politisk støtte i Vietnamkonflikten, se Sveen, Asle 1972 s. 6-7. Sveen som selv var medlem av Solkom og stod ganske langt til venstre i norsk politikk gikk sin hovedoppgave langt i å si at Langes syn nå var et resultat av et regjeringskompromiss, uten å komme med noe overbevisende belegg. Ifølge Eriksen, Knut Einar og Helge Øystein Pharo 1997 s. 402 gav venstresiden Lange skylden for det meste som gikk galt med norsk utenrikspolitikk.

både innenfor De forente nasjoner og ellers.”⁵¹⁵ Ifølge professor Helge Pharo er dette en standard forestilling og formulering som kan føres tilbake til 1920-årene, selv om den ble sterkere etter den andre verdenskrigen.⁵¹⁶

Likevel ble det flere ganger påpekt fra utenriksledelsens side at det var meget begrenset hva Norge kunne gjøre. ”FNs manglende innflytelse på krigens gang som en følge av at stormakten Kina ennå ikke er medlem av Sikkerhetsrådet, gjør at Norges mulighet til kontakt med partene begrenses”, sa Lange i utenriksministerens redegjørelse 1. april 1965.⁵¹⁷ Likevel forholdt regjeringen seg ikke passiv. Selv om demonstrative erklæringer fra Norges side ikke ville fremme mulighetene for forhandling, anså utenriksledelsen det likevel som sin plikt å kreve at begge parter la frem konkrete forhandlingsforslag med sikte på en politisk løsning. I stortingsdebatten i etterkant av redegjørelsen, 6. april, støttet særlig Arbeiderpartiets stortingsgruppe opp om disse tankene. Finn Moe (Ap) var enig med Lange i troen på en norsk rolle, for ”på grunn av at Norge er med i den vestlige allianse, kan det spille en meget nyttig rolle som formidler, ikke bare mellom de større vestmakter og østmaktene, men også i forholdet mellom de større vestmakter og utviklingslandene.”⁵¹⁸ Konrad Nordahl (Ap) fulgte opp med å nærmest kreve at regjeringen skulle anstrenge seg for å hjelpe partene med å fremme en fredelig løsning.⁵¹⁹

Partienes ulike oppfatninger om Vietnamkrigen

Ellers i debatten kom de typiske partipolitiske skillene klart til syne. Sosialistisk Folkeparti var i sterk opposisjon til USA og mente at landet hadde skylden for krigen og var den aktive part. Høyre stod på den andre siden frem som amerikanernes sterke forsvarer. Disse forskjellige oppfatningene kan forklares som et kontinuum der de overnevnte var ytterpunkter. Venstresiden var representert ved Finn Gustavsen fra Sosialistisk Folkeparti (SF) og venstrefløyen i Det norske Arbeiderparti (Arbeiderpartiet/Ap), mens høyresiden bestod av Bernt Ingvaldsen, som året etter ble stortingspresident, samt parlamentarisk leder Sverre Stray og representant Erling Petersen med flere i Høyre.

---

⁵¹⁵ Stortingstid. 1963/64 s. 3234.

⁵¹⁶ Pharo, Helge 2005. ”Den norske fredstradisjonen – et forskningsprosjekt.” i *Historisk Tidsskrift*, Årgang 84, nr. 2, 2005 s. 244. Se også Tamnes, Rolf og Knut Einar Eriksen 1999. ”Norge og NATO under Den kalde krigen” i *NATO 50 år. Norsk sikkerhetspolitikk med NATO gjennom 50 år*. Gjengitt på <http://www.atlanterhavskomiteen.no/Tema/50aar/1a.htm> pr. 20.10.2007 og Fure, Odd-Bjørn 1996. *Mellomkrigstid. 1920-1940*, i *Norsk utenrikspolitikk historie*, bd. 3. Oslo s. 189.

⁵¹⁷ Stortingstid. 1964/65 s. 2927. Folkerepublikken Kina overtok Taiwans plass i FN og sikkerhetsrådet i 1971, etter at USA oppgav sin motstand mot Folkerepublikkens medlemskap.

⁵¹⁸ Stortingstid. 1964/65 s. 3003. Finn Moe ble etter hvert Aps Vietnam-talsmann.

⁵¹⁹ Stortingstid. 1964/65 s. 3027-28.

Også i koalisjonsregjeringen Borten, som etter valget høsten 1965 overtok makten fra Arbeiderpartiet, var det store meningsforskjeller om krigen. Koalisjonsregjeringen besto av partiene Venstre (V), Kristelig Folkeparti (KrF), Senterpartiet (Sp) og Høyre (H). I partiet Venstre var det en radikal gruppe som var meget kritiske til USA. På Høyres høyrefløy var det altså en gruppe som var meget tro mot USA.⁵²⁰

Utenriksministerens tolkning av forhandlingsforslaget 16. februar 1966

John Lyng som ble utenriksminister i Borten-regjeringen, var overbevist om at en militær løsning i Vietnam var usannsynlig. Den eneste mulige måten å løse konflikten på, var dermed å få partene til forhandlingsbordet.⁵²¹ Partene i krigen hadde etter et stort internasjonalt press, blant annet fra Norge, lagt frem sine krav for at de skulle møte den andre part ved forhandlingsbordet. Mange mente at USAs og Nord-Vietnams krav var totalt uforenlige, men Lyng satte seg ned og forsøkte å tolke kravene selv.⁵²² Blant annet i hjemmefrontsarbeid under Den andre verdenskrigen, som aktor i Rinnan-saken og som arkitekt for samarbeidsregjeringen Lyng og Borten hadde han stor trening i å klargjøre poenger. Med hjelp av dette kom han frem til at tre av partenes krav kunne være misforstått eller tolket for strengt av de stridende parter. I sin redegjørelse for Stortinget 16. februar 1966 drøftet han disse forhandlingskravene i detalj.⁵²³

Redegjørelsen begynte med at Lyng sa at Vietnamkonflikten hadde fått store internasjonale ringvirkninger og fått betydning også for den norske utenrikspolitikken. Han mente derfor at krigen også burde debatteres i den norske nasjonalforsamlingen. Deretter gikk han utførlig inn i sine tolkninger av partenes krav og argumenterte for at han hadde funnet uklarheter. Disse uklarhetene oppfordret han partene til å avklare.

Om Nord-Vietnams krav, de fire punktene, mente Lyng at to av dem kunne tolkes forskjellig fra det som tidligere var gjort.⁵²⁴ ”Kravet om tilbaketrekning av USAs styrker er ikke satt som en betingelse for å starte forhandlinger”, sa Lyng. Han mente at dette var noe Nord-Vietnam krevde før man kom til en endelig forhandlingsløsning først til slutt i krigen. Lyng fortsatte med å si at det andre kravet, at FNL skulle godkjennes som den eneste forhandlingspartner, muligens var spisset for

---

⁵²⁰ Stortingstid. 1964/65 s. 2927-3234.

⁵²¹ Stortingstid. 1965/66 s. 1884. Se også Langslet, Lars Roar 1989 s. 285-288.

⁵²² Dette i samarbeid med UD i motsetning til det Langslet 1989 s. 286 indikerte. Se UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 25: 11/2-28/2-66, notat 5615 datert 12.2.1966.

⁵²³ Stortingstid. 1965/66 s. 1884-1887. I JLP, e. 103, Vietnam 1. skrev Lyng at han i utgangspunktet ikke hadde tenkt seg at Vietnamkrigen skulle bli en hovedsak i den utenrikspolitiske redegjørelsen, men først så at den ble det da han så sitt ferdige utkast.

⁵²⁴ Se bakgrunnskapittel for de fire punktene.

skarpt i den engelske oversettelsen. ”Det ville vært gledelig om den gjengse tolkningen viste seg å være tolket for strengt”, konkluderte Lyng.⁵²⁵

Om USAs forhandlingskrav, det vil si Rusks 14 punkter, sa Lyng at det kun var ett av disse som hadde skapt usikkerhet, punktet om hvilken forhandlingsstatus USA var villig til å gi FNL.⁵²⁶ Selv om Lyng hadde fått rapporter om at dette var et meget ømtålig tema, mente utenriksministeren at spørsmålet var av ren forhandlingsteknisk art og at dette punktet dermed ikke var så viktig for USA at dette kunne komme til å velte eller forhindre forhandlinger.⁵²⁷

Ifølge tidligere stortingsrepresentant og statsråd Lars Roar Langslet var det uvanlig komme med slike tolkninger i Stortinget. I sin biografi om Lyng skrev Langslet at talen ikke først og fremst var beregnet på hjemmemarkedet, men at Lyng gjennom ambassadenes referater ville formilde et budskap som kunne hjelpe de krigførende parter å komme i gang med fredsprosessen.⁵²⁸

Utenriksministeren sa selv i Stortingets utenriksdebatt i etterkant av redegjørelsen, 22. februar at:

Selv om jeg ikke har noen forhåpninger om at det som blir sagt her i salen, skal ha noen virkning på denne konflikts videre forløp, gikk jeg til denne analytiske oppgave med den innstilling en fredsmegler må ha. Og er det noe en fredsmegler aldri må gjøre, er det å starte med å drøfte hvem av partene som har ansvaret for det som har skjedd.⁵²⁹

Videre sa han som en konklusjon: ”[Det kan ennå] være en uklarhet når det gjelder hva partene egentlig setter av gjensidige vilkår for å møtes til forhandlinger. Men like sikkert er det at først og fremst Hanoi har muligheter til å oppklare denne uklarhet, og ikke den andre part.”⁵³⁰

Partigruppenes og de enkelte representanters innlegg og standpunkter i debattene om Vietnamkrigen reflekterte gjennomgående – men med visse unntak – samme syn på og holdninger som de hadde til Den kalde krigen i Europa. Likevel viser referatet fra denne debatten at det var mange som gav Lyng ros for hans kloke tanker. Denne rosen kom fra representanter for alle partier, til og med fra Sosialistisk Folkeparti (SF). Langslet skrev i sin biografi om Lyng at uttalelsene vakte

---

⁵²⁵ Stortingstid. 1965/66 s. 1885. De tre siste avsnittene bygger på Stortingstid. 1965/66 s. 1884-1887.

⁵²⁶ UD hadde sendt ut forespørsel til ambassaden i Washington og FN-delegasjonen for å få mer klarhet i hvilke krav partene hadde satt. Se UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 24: 1/2-11/2-66, fortrolig melding 4359 datert 11.2.1966; UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 25: 11/2-28/2-66, notat 4358 datert 9.2.1966; fortrolig melding 4360 datert 12.2.1966; fortrolig melding 4361 datert 12.2.1966. FN-delegasjonen svarte UD at de hadde den oppfatningen at partene sto lenger fra hverandre enn noen gang før på grunn av missoppfatninger om den andre sides intensjoner og muligheter. De konkluderte med at det trolig ikke var forhandlingsvilje. Se USAs 14 punkt i bakgrunnskapittelet.

⁵²⁷ Lyng var kjent med at State Department hadde gjort det klart at det ikke kom på tale å gi FNL status som regjeringsdelegasjon på linje med regjeringen i Saigon og Hanoi. Dette var spesielt viktig for Saigon.

⁵²⁸ Langslet 1989 s. 285-288.

⁵²⁹ Stortingstid. 1965/66 s. 2003. Dette gjentok Lyng på Høyres landsmøte 30.4.1966, se referat i John Lyng privatarkiv, e. 73: forhandlinger, Vietnam 1965/1966, engelsk oversettelse av tale på Høyres landsmøte 30.4.1966.

⁵³⁰ Stortingstid. 1965/66 s. 2003.

oppsikt ”fremfor alt fordi den hadde en så kjølig og nøktern tone.”⁵³¹ På den andre side var det også noen som var skeptiske, blant disse finnes begge de senere statsministerne Trygve Bratteli (Ap) og Lars Korvald (KrF). Disse mente at Lyngs utspill var så godt som dødfødt.⁵³²

2. mars 1966 oppsøkte den amerikanske ambassadør i Oslo, Margaret Joy Tibbets, utenriksministeren etter instruks fra sine overordnede. Hun kom med en mild kritikk av utenriksministeren for i sitt innlegg i Stortinget 16. februar ikke i tilstrekkelig grad å ha verdsatt den omfattende amerikanske fredsoffensiv. På oppfordring fra Lyng kunne ikke Tibbets peke på noe spesielt punkt i hans redegjørelse som kunne kritiseres. Lyng forsvarte seg med at han hadde forsøkt å gi en så balansert fremstilling av situasjonen som mulig og at den norske regjering etter hans syn hadde inntatt en mer markert positiv holdning til USAs Vietnam-politikk enn de andre skandinaviske regjeringer. Det kom også frem at Tibbets ikke hadde sett Lyngs uttalelse fra debatten noen dager senere og ble mer beroliget da hun så denne.⁵³³

Lyngs første FN-tale og etterspill i Stortinget

Utenriksministeren mistet de neste månedene ikke troen på sin fortolkning av forhandlingskravene.⁵³⁴ I august overleverte Tibbets et dokument med tittel ”Essential points of U.S. policy” til Lyng. Hun sa at Lyng burde ta disse punktene med i sine uttalelser og redegjørelser. Lyng bemerket da at disse punktene både for hans egen del og for USAs beste burde forkortes. Han sa og at presset fra kretser i opinionen ikke hadde skapt vesentlige problemer.⁵³⁵

I sin tale i FN 5. oktober gjentok utenriksministeren det han hadde sagt i Stortinget i februar. Lyng oppfordret alle medlemslandene til å forsøke å få Hanois standpunkter klarlagt.⁵³⁶ Ifølge Langslet var en slik utlegging enda mer uvanlig i FN enn i Stortinget.⁵³⁷ Lyngs innlegg fikk dermed stor respons. USAs FN-ambassadør Arthur Goldberg sendte takkekort, og den amerikanske utenriksministeren Rusk svarte med oppfordre USAs venner til å bruke ”de muligheter som måtte by

---

⁵³¹ Langslet 1989 s. 285-288.

⁵³² Stortingstid. 1965/66 s. 1974-1975 (Korvald) og 1997-1998 (Bratteli).

⁵³³ UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 26: 1/3-25/3-66, notat 6728 datert 1.3.1966. Se også Tibbets bekreftelse av beroligelse i UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 26: 1/3-25/3-66, fortrolig notat fra Politisk kontor 24.3.1966.

⁵³⁴ Han gjentok sine synspunkter i det nordiske utenriksministermøte i Ålborg 23.-24.8.1966, se John Lyng privatarkiv, e. 55: Utenriksdepartementet, løpende saker, fortrolig referat fra Det nordiske Udenriksministermøte i Aalborg 23.-24. august 1966.

⁵³⁵ John Lyng privatarkiv, e. 73: forhandlinger, Vietnam 1965/1966, notat datert 8.8.1966.

⁵³⁶ UD-informasjon: 24.10.1966. Lyngs innlegg i FN 5.9.1966; Lyng 1976 s. 194-197, Langslet 1989 s. 285-288; JLP, e. 73, Nord-Vietnam USA 1966-1968, undermappe Vietnam 1965/1966 (Vietnam 1965/1966). Langslet har skrevet feil dato.

⁵³⁷ Langslet 1989 s. 287.

seg for å fremme konstruktive kontakter med Hanoi.”⁵³⁸ Samme dag sa han i et intervju at private kanaler antakelig var bedre for å fremme freden enn offentlig debatt.⁵³⁹

I sin utenrikspolitiske redegjørelse for Stortinget 20. oktober forklarte Lyng hva han hadde sagt i FN og skisserte hva som var skjedd videre. Goldberg hadde sagt at USA når som helst var klar til å starte forhandlinger, at de var villig til å godta FNL som forhandlingspartner og at de kunne avslutte bombingene når som helst. Amerikanerne hadde kun en forutsetning for å stoppe å bombe, det var som skrevet i bakgrunnskapittelet at ”we are assured privately or otherwise that this will be promptly by corresponding and appropriate de-escalation on the other side.”⁵⁴⁰ I utenriksdebatten en uke senere var det mange som roste Lyng for det han hadde sagt.⁵⁴¹ I denne debatten slapp også Lyng en bombe. Som første regjeringstalsmann i et av USAs allierte land, slo Lyng fast at ”jeg har tatt det standpunkt at den [bombingen] bør stanses under enhver omstendighet uten noen indikator fra den annen side.”⁵⁴² I sine utkast til memoarer skrev Lyng i etterkant at ”[i]ngen i regjeringen eller Stortinget hadde reagert overfor dette”, på tross av at han ikke hadde drøftet denne uttalelsen i regjeringen i forkant.⁵⁴³

Som de fleste andre debattene om Vietnam, utviklet også denne seg til å bli omfattende, men det var ikke Lyngs uttalelse om bombestans som ble temaet. Det var særlig forståelsen av FNs generalsekretær U Thants tre punkter som ble diskutert.⁵⁴⁴ Verd å merke seg er at Bent Røiseland (V) uttrykte glede for at utenriksministeren indirekte hadde krevd amerikansk bombestopp i sin tale i FN ved å gå god over U Thants tre punkter.⁵⁴⁵ Han sa at ”[d]et må derfor gjerast det som gjerast kan for å få fredstingingar i gang og få slutt på krigen.” Nikolai Molvik (fellesliste fra H og KrF) sa at man ikke måtte se bort i fra at det her var ”ein viss sjanse for brubygging” for Norge.⁵⁴⁶

Under en samtale i slutten av februar 1967 drøftet FN-ambassadør Edvard Hambro Vietnamkonflikten med sin amerikanske kollega Goldberg. Goldberg fortalte at det for øyeblikket var mangel på kontakt med nordvietnameserne, men han hadde inntrykk av Hanoi ikke ønsket å

---

⁵³⁸ Goldbergts takkekort i JLP, e. 73, Vietnam 1965/1966, brev fra Goldberg til Lyng datert 5.10.1966 om FN-debatten. Ruskus kommentar i *ibid*, fortrolig notat datert 11.10.1966 om samtale mellom Rusk og Lyng 6.10.1966. Se også Lyng, John 1976 s. 196.

⁵³⁹ JLP, e. 73, Vietnam 1965/1966, avisutklipp fra *The Baltimore Sun* 6.10.1966 s. 1 med overskrift *Reds urged to "clarify" Viet terms*.

⁵⁴⁰ Stortingstid. 1966/1967 s. 251-252.

⁵⁴¹ Stortingstid. 1966/1967 s. 304-369.

⁵⁴² Stortingstid. 1966/1967 s. 331-332. At Lyng var den første NATO-representant som sa dette er hentet fra JLP, e. 73, Vietnam 1965/1966. Her går det også frem at uttalelsen kom fordi Gustavsen hadde uttalt seg ”tildels i rabiante ordelag” mot USA. I samme debatt foreslo Gustavsen anerkjenning av Nord-Vietnam, Nord-Korea og DDR. Det møtte han sterk kritikk for av utenriksministeren, se Stortingstid. 1966/1967 s. 329-332.

⁵⁴³ JLP, e. 73, Vietnam 1965/1966; JLP, e. 103, råmanus kassert

⁵⁴⁴ Generalsekretær U Thants uttalelse kom 10.3.1966. For å få partene nærmere forhandlinger måtte:

- bombingene av Nord-Vietnam stoppe
- alle parter vesentlig redusere alle militære aktiviteter i Sør-Vietnam
- FNL må få innflytelse i alle avtaler som sikter mot fred

⁵⁴⁵ Stortingstid. 1966/1967 s. 305.

⁵⁴⁶ Stortingstid. 1966/1967 s. 338.

bruke mellommenn. Han syntes likevel at det norske initiativet var interessant. Det kom også frem at U Thant også hadde sagt dette.⁵⁴⁷

7. mars sa utenriksminister Lyng i Stortinget at den norske regjeringen i den senere tid hadde sekundær kontakt med Nord-Vietnam. Han beklaget også at det ikke var blitt noe av et nordisk fredsinitiativ, men informerte om at flere andre land hadde meglingsforsøk i gang.⁵⁴⁸ Noen få måneder senere ble Ålgård kontaktet av nordvietnameseren Loan. Lyng hadde da vært skeptisk og nervøs, trolig fordi han ante at meglingsforsøket ville komme til å gjøre Vietnam til et vanskelig innenrikspolitisk tema.⁵⁴⁹ Og han skulle få mer rett enn han kunne ha ant.

---

⁵⁴⁷ JLP, e. 54: Utenriksdepartementet; løpende saker, diverse feb 66, fortrolig notat med overskrift Vietnam fra New York datert 23.2.1967; personlig brev datert 23.2.1967 fra Edvard Hambro i den norske FN-delegasjonen i New York.

⁵⁴⁸ Stortingstid. 1966/1967 s. 2563. Sekundær kontakt betyr at Lyng hadde pratet med østeuropeiske og nøytrale lands statsledere som igjen hadde god kontakt med Nord-Vietnam. Russerne hadde på en indirekte måte stanset det nordiske initiativ, se UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 27: 26/3-25/4-66, fortrolig notat fra Politisk kontor (uvisst hvilket) datert 31.3.1966.

⁵⁴⁹ Se Norske og amerikanske reaksjoner på Loans henvendelse.

B. ”Å tie i denne sak er å svikte Vietnam, å svikte Amerika og å svikte Norge”⁵⁵⁰

Dette kapittelet forklarer hvorfor utenriksminister Lyng som representerte Høyre, hadde lagt seg på en politisk linje som lå nokså i sentrum av det norske politiske kontinuumet i sin Vietnam-politikk og hvilke problemer det skapte. Selv om Lyng hadde sine egne oppfatninger i politikken og var en av de mest ”venstrevridde” i Høyre, var Ohio-kanalen en av grunnene til valget av politisk linje i forhold til Vietnamkrigen.⁵⁵¹ Ohio-kanalen var så hemmelig at den ikke kunne nevnes verken til Stortinget, i utenrikskomiteen eller på gruppemøter, noe som førte til flere innenrikspolitiske vanskeligheter. Selv om Lyng i Stortinget til stadighet hintet om at utenriksledelsen var involvert i noe, virker det ikke som om stortingsrepresentantene skjønnte grunnen til at Lyng måtte fremstå som en tåkefyrste. Lyng forsøkte dermed flere ganger å komme ut av vanskelighetene med å spørre amerikanerne om å få lov til å fortelle om kanalen. Amerikanerne avsto dette en rekke ganger, men selv om Lyng ikke lakk kanalen overfor det norske folk før han fikk tillatelse, holdt han ikke alltid tett. Til slutt i kapittelet omtales offentliggjøringen av Ohio-kanalen for det norske folk.

Lyngs andre FN-tale

4. oktober 1967 holdt Lyng et nytt innlegg i FN.⁵⁵² Talen kom etter at USA hadde møtt stor kritikk for sitt forhandlingsopplegg i Vietnam etter at Goldberg i et engasjert innlegg hadde forsøkt å vinne gehør for USAs politikk. Lyng beskrev settingen slik:

Selv følte jeg ikke egentlig noen trang til å stå som forsvarer for USA`s engasjement og strategi i Vietnam og Indokina. Tvert om: Men angrepene på USA hadde vært så vidt overdrevne og ubalanserte at det var mangt og meget som burde korrigeres. Det var naturlig at USA`s allierte tok på seg å gjøre dette. På grunnlag av de spesielle opplysninger [Ohio-kanalens drøftinger] jeg satt inne med, mente jeg dessuten at USA hadde vist vilje til å strekke seg langt for å få forhandlinger i gang. I den foreliggende situasjon var det dette som var avgjørende, og ikke hvordan man så på det som hørte fortiden til.⁵⁵³

Lyng begynte talen med å gi en kort oversikt over USAs politiske langtidsmål. I motsetning til mange andre av talerne sa Lyng at den norske regjering så på disse som ærlige: ”Vi har lært,

---

⁵⁵⁰ Garbo, Gunnar 1969 s. 45.

⁵⁵¹ Langslet 1989 s. 26-28 og Vraalsen personlig meddelelse 2.1.2007.

⁵⁵² Stortingstid. 1967/68, Inst. S. nr. 32. s. 46-47; UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 48: 1/11-67-20/11-67, umerket udatert notat med overskrift Generaldebatten.

⁵⁵³ JLP, e. 103, rester råmanus.

gjennom vårt nære og langvarige samarbeid med USA, at det ikke er noen grunn til å tvile på tilsagn fra det hold”, sa Lyng.⁵⁵⁴ Neste poeng var at han hadde forståelse for San-Antonio-formularet, men at selv uten en slik indikasjon, var den norske regjeringens syn at en bombestans ville være en fordel. Denne uttalelsen var ikke et nytt standpunkt fra utenriksministeren, et år tidligere hadde han som nevnt sagt det samme i ett stortingsplenum.⁵⁵⁵ Ifølge Lyng dekket uttalelsen regjeringens og Stortingets flertalls syn.⁵⁵⁶ Satt i perspektiv gikk også 42 av de 108 andre talerne i FNs generaldebatt inn for bombestans.⁵⁵⁷ Av dem var også flere av NATO-landenes andre utenriksministere.⁵⁵⁸

Lyng ønsket å fortsette formidlingen og måtte dermed også ta hensyn til Ohio-kanalen i sin tale. Selv skrev han dette i sine memoarer:

Ikke noe av dette [holdningene i FN-talen] var nytt. Alt var i samsvar med de kommentarer vi var kommet med overfor partene under de hemmelige forhandlinger. Både Washington og Hanoi var kjent med vårt syn.

Mitt innlegg må sees i sammenheng med de ubalanserte angrep som tidligere hadde vært rettet mot USA, og på bakgrunn av den kontaktvirksomhet vi nå formidlet mellom partene. Hvis jeg derimot på dette tidspunkt skulle gi en samlet og frittstående karakteristikk av USA's totale engasjement, er det ingen grunn til å legge skul på at konklusjonene ville blitt langt mere kritiske.⁵⁵⁹

Fra begge parter i konflikten fikk Lyng en positiv respons. USAs FN-ambassadør Goldberg og utenriksminister Rusk takket Lyng, og det kom også etter hvert som kjent frem at Nord-Vietnams reaksjon var svært positiv.⁵⁶⁰ Grunnen til at Hanoi var fornøyd var den klare uttalelsen om at nordmennene støttet en ubetinget bombestans. Også flere andre av utenriksministrene gav Lyng skryt, deriblant den kanadiske utenriksminister Paul Martin.⁵⁶¹

Med hensyn til den siste linjen i det overnevnte sitatet, er det verd å nevne en episode Langslet beskriver i sin biografi om Lyng. Ifølge Langslet hadde UD's embetsmenn Einar Anstensen, Arne Arnesen og Kjell Colding utformet talen basert på Lyngs notater. Lyng ble sur da han så at disse hadde dempet formuleringene hans. På tross av advarsler fra Colding om at dette ville det bli bråk av på hjemmebane, omformulerte Lyng manuset tilbake til det han hadde skrevet i sitt utkast.

---

⁵⁵⁴ Stortingstid. 1967/68, Inst. S. nr. 32. s. 46-47; UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 48: 1/11-67-20/11-67, umerket udatert notat med overskrift Generaldebatten.

⁵⁵⁵ Uttalelsen om bombestans kom 27.10.1966, se Stortingstid. 1966/1967 s. 331-332 og Lyngs første FN-tale og etterspill i Stortinget. ⁵⁵⁶ JLP, e. 103, rester råmanus.

⁵⁵⁷ UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 48: 1/11-67-20/11-67, umerket udatert notat med overskrift Generaldebatten.

⁵⁵⁸ Danmarks, Nederlands og Canadas minister hadde krevd bombestans. Nederlands parlament hadde til og med vedtatt en ubetinget bombestans.

⁵⁵⁹ JLP, e. 103, rester råmanus; JLP, e. 103, råmanus kassert.

⁵⁶⁰ UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 47: 10/10.67-31/10.67, fortrolig melding 29806 datert 11.10.1967. Verd å merke seg er at Goldberg på dette tidspunktet hadde blitt mer kritisk til USAs krigføring i Vietnam. Rusk takket for ”den tillit til USA's ord som var kommet til uttrykk”. Se også Lyng 1976 s. 283-284 og 293-294. For nordvietnamesisk respons, se ”[T]here would be other days after this one”. Kanalen åpnes igjen.

⁵⁶¹ JLP, e. 103, rester råmanus. Se også UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 48: 1/11-67-20/11-67, telegram 32261 datert 7.11.1967.

Colding fikk rett, for i den innenrikspolitiske settingen skulle FN-talen skape betydelig uro.⁵⁶² I etterkant skrev Lyng for å forsvare seg, at innlegget var ”nærmest tannløs[t]”.⁵⁶³

Lyngs tale fremkaller et resolusjonsforslag som utløser innenrikspolitisk strid

Lyngs tale i FN førte nemlig til at Venstres stortingsgruppe grep sjansen til å sette frem et resolusjonsforslag i Stortinget.⁵⁶⁴ Dette skjedde samme dag som Lyng kom hjem fra et besøk i Polen, og forslaget kom uventet på både ham, resten av koalisjonspartiene og til og med Venstres regjeringsmedlemmer. Det var også overraskende at forslaget ble stilt i Stortingets frontaledebatt, utenrikspolitikk er nemlig et svært sjeldent tema i disse. Men partiet, og særlig den mest radikale gruppen, ønsket at Stortinget straks skulle streke under kravet om en betingelsesløs bombestans som Venstres landsmøte hadde vedtatt, siden det var satt slik på dagsorden av utenriksministeren.⁵⁶⁵ Venstre var også under stort press fra sin ungdomsparti Unge Venstre som var en av hovedmotstanderne mot USAs delaktighet i Vietnam. Forslaget til resolusjon som stortingsrepresentant Ludvig Botnen stilte på vegne av Venstres stortingsgruppe lød slik:

I tråd med utenriksminister Lyngs innlegg i generalforsamlinga til Dei Sameinte Nasjonar den 4. oktober 1967, vil Stortinget uttala at som eit første steg for å nå fram til tingingar og fred i Vietnam, er det påkravt at USA utan vilkår stoggar bombeåtaka mot mål i Nord-Vietnam. Stortinget oppmodar Regjeringa om å syte for at den amerikanske regjeringa vert gjort kjend med denne fråsegna.⁵⁶⁶

Forslaget utløste en innenrikspolitisk strid. I sine memoarer omtaler Lyng hele Botnen-saken som et arbeidsuhell som brakte koalisjonen nærmere en regjeringskrise enn noen annen begivenhet i regjeringens første fireårs-periode.⁵⁶⁷ For det første skapte forslaget store gnissinger innad i samlingsregjeringen Borten. Oppfatningene om Vietnamkrigen var trolig ett av temaene som skilte partiene mest. For det andre utløste forslaget en konflikt som lenge hadde ligget og ulmet mellom Lyng og deler av Høyres stortingsgruppe. Et tredje innvirkende aspekt var at forslaget var uheldig

---

⁵⁶² Langslet 1989 s. 290.

⁵⁶³ JLP, e. 103, rester råmanus.

⁵⁶⁴ Venstres stortingsgruppes møteprotokoll (V st. g. møtep.) 10.10.1967; Stortingstid. 1967/68 s. 106.

⁵⁶⁵ V st. g. møtep. 10.10.1967; Garbo 1969 s. 24-31. Mer om press fra ungdomsparti, se Godbolt, James 2004 s. 65. Se også Høyres stortingsgruppes møteprotokoll (H st. g. møtep.) 16.10.1967 sak 1.

⁵⁶⁶ Stortingstid. 1967/68 s. 106. Forslagets ordlyd var også vedtatt av en samlet stortingsgruppe uten innvendinger, se V st. g. møtep. 10.10.1967.

⁵⁶⁷ Lyng 1976 s. 285.

for Ohio-kanalen. Hemmeligholdet av kanalen gjorde i tillegg til at Lyng fikk store vanskeligheter med å forklare seg. Alle disse elementene er svært sammenvevd i hverandre.

Botnens forslag så i utgangspunktet ikke så kontroversielt ut.⁵⁶⁸ Han siterte jo nærmest fra talen Lyng akkurat hadde holdt i FN. Likevel skulle uenighetene Botnens forslag skapte få Stortinget til å dirre av spenning i noen uker, for det ble mye aktivitet i møterommene. Selv skrev Lyng dette om Venstres stortingsgruppes motiver:

Jeg følte meg i alle fall temmelig sikker på at de ikke tok sikte på å skape vansker for utenriksministeren. Selv om jeg også kunne styre min begeistring for overraskelsesmomentet ved fremgangsmåten, hadde jeg vanskelig for å bli forarget over selve realiteten i manøveren.

Det var ikke unaturlig at et slikt forslag ble presentert akkurat nå. [...] For dem som var sterkt interessert i problemene rundt Vietnam, måtte det derfor være svært så fristende å foreta et utspill som kunne tvinge frem en grenseoppgang i Stortinget. For mitt vedkommende fant jeg derfor ingen grunn til å forarges over at Ludvig Botnen nå hadde foretatt et slikt utspill. Hans oppgave var tross alt å arbeide for sitt eget politiske syn, - og ikke å skjermes Høyre fra å måtte gjennomgå en vanskelig avklaringsprosess.⁵⁶⁹

For Venstres stortingsgruppe var det viktigere å markere sin politikk i forhold til Vietnamkrigen enn å være lojal mot de andre partiene i koalisjonen. På Venstres gruppemøte var partiets egen politikk i sentrum, men etter all sannsynlighet visste de at forslaget ville utløse en kontrovers mellom Lyng og deler av hans stortingsgruppe som hadde bygd seg opp i lang tid.⁵⁷⁰ Dette mener jeg på tross av at Gunnar Garbo i ettertid skrev dette: ”Vi forstod ikke før saken utviklet seg hvor liten støtte Lyngs Vietnam-politikk hadde i hans egen partigruppe på Stortinget”.⁵⁷¹

Høyrefløyen i Høyres stortingsgruppe hadde nemlig lenge lett etter en anledning til å sette Lyng på plass, og resolusjonsforslaget skulle komme til å gi dem en ypperlig anledning til dette. Disse mente Lyng hadde ført en for ”antiamerikansk” politikk.⁵⁷² Selv om nok Lyng var klar over at hans holdning i Vietnamkrigen hadde motstandere på Stortinget, kunne han ikke vite at denne saken ville komme opp som en sak i Stortinget etter så kort tid:⁵⁷³

Vietnamkonflikten hadde derfor hittil ikke skapt noen praktiske vansker for samarbeidet innen koalisjonen. Av samme grunn hadde det også lyktes å bevare husfreden innen Høyres stortingsgruppe og ledelse. Det var mange fra denne kretsen som lot meg forstå at de strengt tatt ikke

---

⁵⁶⁸ Garbo, Gunnar 1997 s. 112-113.

⁵⁶⁹ JLP, e. 103, rester råmanus; JLP, e. 103, råmanus kassert.

⁵⁷⁰ V st. g. møtep. 16.10.1967. Ifølge H st. g. møtep. 16.10.1967 sak 1, trodde Høyres stortingsgruppe at Venstres motiv var å konkurrere med Sosialistisk Folkeparti om å være mest kritisk til Vietnamkrigen. ”Dessuten er det vel et ønske om å gi Høyre en takk for sist i Nasty-saken [norsk forhold til regimet i Hellas]”, mente Høyres parlamentariske leder Sverre Stray. *Stavanger Aftenblad* visste om denne uenigheten mellom Lyng og høyrefløyen. Det vil da være merkelig om Venstres stortingsgruppe skulle være helt uvitende.

⁵⁷¹ Garbo 1997 s. 113.

⁵⁷² Langslet 1989 s. 287-294.

⁵⁷³ Se også Melle, Oddbjørn 1973. *Frå kommunistisk aggresjon til nasjonal kamp. Vietnam-debatten i norsk politikk 1964-1968*. Hovedoppgave i historie. Universitet i Bergen s. 119.

satte særlig pris på mine uttalelser om Vietnamkonflikten, - på samme måte som når det gjaldt mine generelle vurderinger av en del andre utenrikspolitiske problemer. Men så lenge [sic] denne meningsforskjell ikke skulle være gjenstand for avstemning var det ingen som fant grunn til å sette saken på spissen. Situasjonen ville bli en helt annen hvis man ble tvunget til å ta standpunkt for eller imot et bestemt forslag.⁵⁷⁴

Lyng og høyrefløyen hadde nemlig et svært forskjellig syn på hvordan det skulle bli fred i Vietnam. Lyng hadde jo lenge ment at fredsforhandlinger var den eneste måten å løse krigen på. Høyrefløyen i Høyre var derimot uenige i at både USA og Nord-Vietnam ville være tjent med å avslutte krigen gjennom forhandlinger, de hadde fortsatt troen på at amerikanerne kunne avgjøre krigen militært.⁵⁷⁵ De var dermed grunnleggende uenige i at utenriksledelsen protesterte mot alle opptrappinger av krigen. Dette begrunnet høyrefløyen slik: Om USA trakk seg ut av krigen eller i verste fall skulle tape, kunne Norge ikke lengre stole på amerikansk assistanse i tilfelle det skulle komme trusler som truet norsk integritet.⁵⁷⁶ De fryktet at USA ikke lengre ville ha tillit til Norge om man kritiserte dem mer. Ifølge Lyng så mange av disse ikke sammenhengen mellom Vietnamkonflikten og Norges situasjon. De mente at det ikke var Norges sak å ”stikke nesen bort i’ en for oss uvedkommende konflikt på den andre siden av jordkloden.”⁵⁷⁷

Lyng tenkte annerledes. Han mente at amerikanerne ville tape ansikt og tiltro i Europa om ikke USA satte seg ved forhandlingsbordet og fikk en rask løsning.⁵⁷⁸ En lang krig ville dermed svekke Norges sikkerhet. Det som såret Lyng mest, var det at ytterste høyre fløys kritikk gikk til angrep på selve brobyggingens fundament – tanken om at fredsforhandlinger var det beste valget for begge parter. Høyrefløyen var med andre ord mer eksklusivt opptatt av Norges posisjon overfor amerikanerne enn det Lyng var.

Ohio-kanalens hemmelighold forsterket også spenningen mellom utenriksministeren og hans egen stortingsgruppe. Det at Lyng ikke kunne forsvare seg, førte nesten til at han måtte gå av som utenriksminister. Lyng oppfattet det nemlig slik at det var svært uheldig for selve Ohio-kanalens fremtid om Botnens forslag skulle bli vedtatt. Om brobyggingen kunne fortsette, var det viktig at Norge hadde tillit i begge leirer, og Botnens forslag var av en slik ordlyd at Lyng mente det ville virke svært uheldig om han måtte gå til USA med en slik melding. Selv om Lyng var hjertelig enig i det reelle innholdet, beskrev han forslaget slik:⁵⁷⁹

---

⁵⁷⁴ JLP, e. 103, råmanus kassert.

⁵⁷⁵ Langslet 1989 s. 287-288.

⁵⁷⁶ Melle 1973 s. 126.

⁵⁷⁷ JLP, e. 103, råmanus tredje bind, kopier av råstoff; H st. g. møtep. 1.11.1967.

⁵⁷⁸ Langslet 1989 s. 285.

⁵⁷⁹ JLP, e. 103, råmanus kassert.

Selv under helt normale forhold ville jeg derfor frarådet den formen Bortens forslag hadde fått.

Ble forslaget vedtatt, ville den norske utenriksminister bli pålagt å oversende det til sin amerikanske kollega i høytidelige former. Slik stemningen og atmosfæren på dette tidspunkt var innen den amerikanske utenriksledelse ville en slik diplomatisk misjon virke som en nærmest fiendtlig [sic] demonstrasjon, - som å gni salt inn i åpne sår. En ting ville i alle fall være sikkert. Vi ville miste den tillit hos begge [Lyngs understrekning] parter som var nødvendig, hvis vi overhodet skulle prøve å virke som formidler og mellommann. Og tanken på å prøve dette opptok meg på dette tidspunkt ganske sterkt. Kanske [sic] overvurderte jeg de muligheter som forelå. Men jeg ville nødig at de kontakter som var etablert gjennom Ålgård skulle forspilles.

Dette siste kunne jo ikke Ludvig Botnen ha noen kjennskap til. Og jeg var avskåret fra å fortelle ham det. En kort samtale mellom Botnen og meg viste imidlertid at det ikke ville volde noen vansker å finne en form på forslaget som vi begge kunne godta. Der var i virkeligheten ingen meningsforskjell mellom oss. Men saken var ikke lengre fullt så enkel. I og med at forslaget nå lå på presidentens bord var der skapt en ny situasjon, som verken Botnen eller jeg lengre kunne kontrollere.

Dessuten satt jeg pris på Ludvig Botnen som politiker, og - stort sett – også på de utenrikspolitiske standpunkter han stod for. Jeg kunne bare ønsket meg at han hadde vist meg forslaget sitt noen minutter før han gikk på talerstolen. Ved et enkelt pennestrøk kunne det latt seg endre så vi begge kunne akseptert det. Da kunne det gått til votering uten videre formaliteter.⁵⁸⁰

Sakens videre gang - kabinettsspørsmål?

I trontaledebatten ble det vedtatt å sende Botnens forslag til den utvidede utenrikskomiteen for behandling.⁵⁸¹ Lyng kunne heller ikke i denne komiteen nevne den norske kontaktformidlingen på grunn av lekkasjer. Det er en allmenn oppfatning blant samtidshistorikere om at dette gjalt spesielt i denne perioden. Venstre ville nemlig på tross av forsøk både fra Lyng og Høyres stortingsgruppe, ikke trekke forslaget sitt tilbake.⁵⁸² Uenigheten om den norske holdningen til Vietnamkrigen skulle nå stemmes over, og opposisjonen brukte anledningen. Ifølge Lyng ville det kanskje vært mest effektivt om Arbeiderpartiets representanter hadde tatt opp Botnens forslag som sin egen konklusjon.⁵⁸³

Botnen selv og de som sto bak ham hadde da måttet lide den tort å stemme mot sitt eget forslag. Men Arbeiderpartiets utenrikspolitiske talsmenn avstod fra denne lettvindte [sic] løsning. De var fullstendig klar over de berettigete innvendinger som kunne rettes mot forslaget annens pasus [det vil si setningen om å gå til USA med vedtaket], og aksepterte mitt syn i så måte.⁵⁸⁴

⁵⁸⁰ JLP, e. 103, råmanus kassert; JLP, e. 104, råmanus tredje bind (Mellom Øst og Vest), Vietnam. Første sammenbindende tekst (sammenbindende tekst); JLP, e. 103, rester råmanus; JLP, e. 103, råmanus kassert.

⁵⁸¹ Stortingstid. 1967/68 s. 257.

⁵⁸² V st. g. møtep. 16.10.1967. Avstemming 15 mot 3 for å ikke trekke forslaget, på tross av at de var informert om at Lyng trolig ville fremme kabinettforslag.

⁵⁸³ Ifølge JLP, e. 103, rester råmanus oppfordret Finn Gustavsen (SF) til dette. Han var ikke med i utenrikskomiteen.

⁵⁸⁴ JLP, e. 103, rester råmanus.

Etter sterke tautrekkinger i utenrikskomiteen, kom flertallet 10. november frem til en innstilling. Hele komiteen var enige om å henlegge Botnens forslag. Men samtidig ble det vedtatt en tilslutning til Lyngs uttalelser i FN-talen. Både utenrikskomiteens mindretall (Arbeiderpartiet) og flertall (representanter for koalisjonsregjeringens partier) var enig i dette, men de laget hver sin kommentar til tilslutningen. Kort fortalt kom flertallet frem til en fellesborgerlig avbleket versjon av Botnens forslag mens Arbeiderpartiets kommentar inneholdt en støtte til FNL. Saken ble da etter vanlig saksgang oversendt til Stortinget for avstemming.⁵⁸⁵

Flertallet i Høyres stortingsgruppe ville ikke akseptere at Arbeiderpartiets forslag ble vedtatt ved hjelp av stemmer fra de andre koalisjonspartiene. Om dette skjedde, ville de ikke lengre fortsette regjeringssamarbeidet.⁵⁸⁶ Et dykk inn i Høyre stortingsgruppes møter viser mer om hva som foregikk. I midten av oktober 1967 sa stortingsrepresentant Thyness at han var uenig i utenriksministerens uttalelser om bombestans.⁵⁸⁷ 1. november fastslo Stray og Ingvaldsen det samme samtidig som flere andre var negative til Lyngs ensidig fokus mot USA.⁵⁸⁸ En uke senere ble gruppen enige om å rette en henvendelse til Arbeiderpartiet for å forsøke å få til et kompromiss. Stilte Arbeiderpartiet for harde krav, ble gruppen enig om, uten Lyng til stede, å be han fremme kabinettspørsmål i saken.⁵⁸⁹ ”Det var jo den enkleste måten for dem å løse saken på”, skrev Lyng i sitt utkast til memoarer.⁵⁹⁰ Om dette ble realiteten, ville det komme klart og tydelig frem at de borgerlige representantene som stemte for forslaget ville være ansvarlige for at koalisjonen ble sprenget.⁵⁹¹ Det kom også frem at parlamentarisk leder for Venstre, Bent Røiseland, kun trodde at det ville bli en Venstre-representant som ville stemme for Aps forslag. Fjorten dager senere var Lyng til stede på gruppemøtet. Etter samtaler i regjeringen var han kommet frem til at han ikke var for å fremme kabinettspørsmål. Han mente at det ikke var ham, men stortingsgruppa, om et kabinettspørsmål først skulle stilles, burde legge det frem.⁵⁹² Begrunnelsen beskrev Lyng slik:

Og hvis Høyres gruppe ville bruke en trussel om dette for å holde troppene samlet, så var det mere naturlig at ledelsen for gruppen selv gjorde dette kjent for våre allianse-partnere, i stedet for å presse meg til – på deres vegne – å gjennomføre en operasjon som jeg selv anså som unødvendig.⁵⁹³

⁵⁸⁵ Stortingstid. 1967/68, Inst. S. nr. 32. s. 46-48; Langslet 1989 s. 292.

⁵⁸⁶ H st. g. møtep. 15.11.1967 sak 2; JLP, e. 104, sammenbindende tekst.

⁵⁸⁷ H st. g. møtep. 16.10.1967 sak 1; JLP, e. 60, utenrikskomiteens innstilling i Vietnamsaken, gruppemøtereferater.

⁵⁸⁸ H st. g. møtep. 1.11.1967 sak 1; JLP, e. 104, sammenbindende tekst.

⁵⁸⁹ H st. g. møtep. 8.11.1967 sak 3.

⁵⁹⁰ JLP, e. 104, sammenbindende tekst.

⁵⁹¹ JLP, e. 103, rester råmanus.

⁵⁹² H st. g. møtep. 15.11.1967 sak 2.

⁵⁹³ JLP, e. 103, råmanus kassert.

Lyng sa at et kabinettsspørsmål ville kunne bidra til å ”aksentuere meningsforskjellene.”⁵⁹⁴ Da utenriksministeren ble motsagt, ble det enighet om at man skulle se an situasjonen. Det ble med andre ord ikke fattet et vedtak om hva de skulle gjøre i de forskjellige scenariene, selv om stortingsgruppa mente Høyres regjeringsmedlemmer burde gå om forslaget ble vedtatt.⁵⁹⁵ Lyng foreslo også å si til Venstre at samarbeidet ikke kunne fortsette om ikke Venstre greide å løse problemet de hadde skapt. Dette var Ingvaldsen imot, og det ser ut som om dette ble tatt til følge.⁵⁹⁶ Selv beskrev Lyng spørsmålet om kabinettsspørsmål slik:

[Personlig kunne jeg ikke] dele Høyre-gruppens sterke reaksjon overfor muligheten av at Arbeiderpartiets forslag ble vedtatt. Under helt normale forhold kunne jeg personlig like godt ha akseptert det ene eller det andre av de to forslagene. I den spesielle situasjonen som forelå, i og med våre forsøk på å opptre som diskresjonær formidler mellom partene – anså jeg derimot flertallets forslag som det beste. Det bevarte helt ut den balanse som jeg selv hadde prøvd å bevare i FN ved min analyse av partenes forhandlingsposisjoner. Den kritikken kunne også jeg saktens være enig i, som situasjonen lå an var ikke tidspunktet det rette til å demonstrere overfor den ene av partene. På den andre side så jeg ikke forskjellen mellom forslagene så vesentlig at det var naturlig å sprengte koalisjonen på spørsmålet om det ene eller det andre skulle vedtas.

Jeg hadde derfor ingen tanke på å stille kabinettsspørsmål på at det ene eller det andre forslaget ble vedtatt. Men virkningen ville jo bli nøyaktig den samme om det var Høyres stortingsgruppe som satte sin stilling inn på at opposisjonens forslag ikke ble vedtatt. Det hele begynte derfor å bli nokså komplisert. Jeg gikk ut fra at situasjonen ville bli avklart hvis jeg kunne gi Stortinget opplysninger om de forhandlingene som hadde vært ført.⁵⁹⁷

Under utenriksdebatten i Stortinget 16. november nøyde Lyng seg derfor med å fraråde Arbeiderpartiets forslag og anbefale flertallets, uten å sette inn sin stilling inn på at noe ble vedtatt eller ikke.⁵⁹⁸ Selv om flere av stortingsrepresentantene og enkelte av kommentatorene i pressen tolket det slik at han faktisk stilte kabinettsspørsmål, var Lyng ikke enig:

De praktiske betenkeligheter jeg hadde uttrykt overfor formuleringen av annen passus, hadde forslagsstilleren selv sagt seg villig til å imøtekomme. Der var derfor ingen grunn til å operere med noe kabinettsspørsmål. Jeg forholdt meg uttrykkelig å ta mitt standpunkt når utenrikskomiteens innstilling og forslag forelå.⁵⁹⁹

---

⁵⁹⁴ H st. g. møtep. 15.11.1967 sak 2; JLP, e. 60, utenrikskomiteens innstilling i Vietnamsaken, gruppemøtereferater; JLP, e. 104, sammenbindende tekst.

⁵⁹⁵ JLP, e. 104, sammenbindende tekst.

⁵⁹⁶ H st. g. møtep. 15.11.1967 sak 2; JLP, e. 60, utenrikskomiteens innstilling i Vietnamsaken, gruppemøtereferater.

⁵⁹⁷ JLP, e. 103, råmanus kassert; JLP, e. 103, rester råmanus.

⁵⁹⁸ Stortingstid. 1967/68 s. 965-966; JLP, e. 103, råmanus kassert.

⁵⁹⁹ JLP, e. 103, råmanus kassert. Botnen-saken var den dominerende saken i pressen i denne perioden. Høyrepressen med *Morgenbladet* og *Drammens Tidende* og *Buskerud blad* i spissen var svært negative til det Lyng gjorde i denne saken, se også presseomtaler i UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 47: 10/10.67-31/10.67.

Utenriksministeren ønsket å offentliggjøre kanalen, men ...

Noen dager før, 7. november 1967, sa Lyng at hans og andre lands bombestansutspill ikke hadde kommet ut fra løse luften, men var basert på visse indikasjoner. Deretter benyttet han muligheten for å moderere det han hadde sagt i FN: ”Men det er ganske klart at bombestans alene ikke er nok til avspenning. Det kreves også skritt fra den annen side. Det er alle klar over.”⁶⁰⁰

I den etterfølgende utenriksdebatt påpekte Lyng at det ikke var kritikken fra ytterste høyre fløy som gjorde at han var i mot Botnens resolusjonsforslag.⁶⁰¹ Lyngs argumentering viser at Ohio tydeligvis var mye viktigere for ham. Han hentydet dermed så sterkt han kunne til kanalen i Stortinget:

Det var fordi jeg mente at hvis dette forslaget skulle overbringes til den amerikanske regjering, ville det gjøre mindre skade enn om det ble overbrakt av en annen utenriksminister enn meg. Dette fordi det måtte sees i sammenheng med visse drøftelser som samtidig foregikk mellom representanter for det norske og det amerikanske utenriksdepartement. Hvis man først skulle – for å si det slik – gni salt i sårene tror jeg det ville være bedre om en helt ny utenriksminister hadde gjort det, og ikke jeg som hadde vært med på og var kjent med det som var foregått. Det var grunnen til at jeg sa i fra.⁶⁰²

Lyng likte svært dårlig å måtte gi slike uforståelige svar som eksemplene over. På grunn av hemmeligholdet av Ohio, kunne han ikke nevne tilbakemeldingen han hadde fått for FN-talen. Selv om den kunne blitt Lyngs trumfkort, både overfor Venstre for å få frem at Nord-Vietnam var fornøyd med det Lyng hadde sagt og overfor høyrefløyen i Høyre med at amerikanerne fortsatt hadde tillit til utenriksledelsen syn, ville den nemlig skape for mange spørsmål han ikke kunne kommentere talen. Via Frithjof Jacobsen forsøkte utenriksministeren dermed å få lov av USA til å lette litt på sløret. Lyng hadde nemlig sagt til Jacobsen at han ville finne det veldig nyttig å informere Stortinget at den norske regjeringen hadde forsøkt å hjelpe freden. I sin rapport fra det tidligere omtalte møtet mellom Jacobsen og Tibbets, skrev Tibbets at hun ikke hadde tro på at Lyng ville greie å komme ut av situasjonen på en måte som var til USAs fordel. Hun trodde han ville bli fristet til å ofre seg utenrikspolitisk på grunn av innenrikspolitiske vanskeligheter og foreslo å si til Lyng at amerikanerne ikke kunne godta noen form for lekkasje.⁶⁰³ State Department svarte samme dag at de mente kanalen var ”far too important to jeopardizing in any manner by any public

⁶⁰⁰ Stortingstid. 1967/68 s. 686. I sammendragene som ble sendt til diverse ambassader og det engelske sammendraget som antagelig ble gitt til Tibbets var ikke modereringen nevnt (!), se UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 49: 21/11-15/12-67, umerket udatert notat og ibid, melding til diverse ambassader datert 7.11.1967.

⁶⁰¹ Stortingstid. 1967/68 s. 965.

⁶⁰² Stortingstid. 1967/68 s. 965.

⁶⁰³ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 2083 datert 14.11.1967; Lyng 1976 s. 290-291.

disclosure.”⁶⁰⁴ De ville ikke forspille en eventuell fremtidig rolle for Ohio. USAs posisjon ble meddelt til Jacobsen om morgenen før stortingsdebatten 16. november. Jacobsen svarte at han var lettet og sa han hadde forventet at amerikanerne hadde en slik posisjon. Han sa at Lyng kunne bli fristet til å betro seg til noen konservative stortingsmenn og omtale Ohio i generelle vendinger som smutthull for å slippe unna den vanskelige saken. Tibbets uttrykte en viss forståelse for dette selv om hun var skeptisk. Hun sa at det viktigste var at kanalen ikke ble offentlig kjent. ”Jacobsen is clearly with us in this issue”, skrev Tibbets i sin rapport. Det er her viktig å få frem at Jacobsen søkte å finne det saklig beste standpunktet – for konflikten, Norge, og USA. Han var ikke med amerikanerne bare for å være med amerikanerne. På den andre side er det verd å få frem at den norske kanalen nok hadde vært mer farget av amerikanske standpunkter og vurderinger hadde det ikke vært for Lyng.⁶⁰⁵ Tibbets sa og at det ser ut som om regjeringen ville overleve med liten margin, til tross for ”pigheadedness [stivsinnethet] of some liberals”. Hun antok også at Lyng på grunn av dette nok ville slappe mer av.⁶⁰⁶

I sine memoarer skrev Lyng at ”personlig tror jeg nok at et annet moment betydde mer for amerikanerne, nemlig at en offentliggjørelse akkurat på dette tidspunktet ville være ubekvem for dem.”⁶⁰⁷ Derfor respekterte Lyng bare delvis hemmeligholdelsen.⁶⁰⁸ For om bare Botnen trakk sitt forslag tilbake, skulle han nok greie å takle kritikken han fikk av sine egne. Lyng la derfor frem Ohio-kanalens dokumenter for Gunnar Garbo, partiformann i Venstre, slik at partiet skulle forstå at en tilbaketrekking av resolusjonsforslaget var det riktige å gjøre. Reaksjonen til Garbo var derimot nettopp mer stivsinnnet enn det Lyng hadde forventet:

Jeg leste alt sammen. Men det hadde ikke den ønskede virkning. Jeg syntes nok at det var prisverdige tilløp til formidling, men på bakgrunn av den dokumentasjonen jeg gjennomgikk, virket antydningene fra utenriksledelsen om betydningen av disse tilløpene sterkt overdrevne. Innholdet i de få samtalerne var så spinkelt at jeg ikke kunne se at Norge spilte noen nevneverdig rolle som mellomledd i en fredsprosess. Det var selvsagt fint om den norske ambassaden fortsatte kontaktforsøkene. Men jeg kunne overhodet ikke se at det her forelå noe som skulle tilsi at Lyng unnslo seg for å overbringe amerikanerne et ønske fra Stortinget om at de stanset bombingene.⁶⁰⁹

Med dette mener Garbo etter min mening at Venstre ikke brydde seg om å forstå hva stater kunne og ikke kunne si til hverandre. Denne gruppen var nemlig svorne EEC-motstandere og nokså

---

⁶⁰⁴ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, State 69391 datert 15.11.1967; Herring, George C. 1983 s. 645; JLP, e. 73, forhandlinger, N.Vietnam.

⁶⁰⁵ Se Norske og amerikanske reaksjoner på Loans henvendelse, Første møte med Cooper – Norge et godt valg!, Nordvietnamesisk respons på frysingen og konklusjon.

⁶⁰⁶ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 2120 datert 16.11.1967; Herring, George C. 1983 s. 645.

⁶⁰⁷ Lyng 1976 s. 291.

⁶⁰⁸ Langslet 1989 s. 292.

⁶⁰⁹ Garbo 1997 s. 116.

nasjonalistisk i sin tenkemåte. Da partileder Garbo valgte ikke trekke Venstres forslag tilbake, gikk ikke Lyng lengre med sin lekkasje-strategi.

Problematisk for det politiske klimaet i regjeringen. Venstre må ta skylda for Høyres problemer

Til slutt ble det Venstre som måtte ta mye av belastningen for å ha utløst den offentlige uenigheten mellom utenriksministeren og Høyres stortingsgruppe. Koalisjonen trengte et vikarierende motiv for uenigheten om bombestansen. For selv om nok de fleste visste at utenriksministeren og høyre fløy var uenige, ville det skade både partiet og utenriksministeren kraftig om det kom frem at krisen var så dyp som den var.⁶¹⁰ Saken hadde nemlig ført til at forholdet mellom John Lyng og parlamentarisk leder Svann Stray ble vanskelig lang tid fremover.⁶¹¹

Med denne bakgrunn ble Botnens forslag og Venstres reaksjon på dette brukt av storebror i koalisjonen, Høyre, til å løse sine egne problemer på en best mulig måte. Da utenrikskomiteens innstilling skulle stemmes over, grep Arbeiderpartiet sjansen til å gjøre et politisk mottrekk. I utgangspunktet er det vanlig at Stortinget vedtar forslaget fra den utvidede utenrikskomiteens flertall. Men i dette tilfellet skjedde ikke det. Arbeiderpartiet stilte også utenrikskomiteens mindretallsforslag i en noe annen ordlyd frem til votering på nytt.⁶¹² Dette satte Venstre i en klemme og førte til at de tre mest radikale i Venstres stortingsgruppe gjorde det kjent at de ville stemme for Aps forslag.⁶¹³ En av disse, Gunnar Garbo, begrunnet senere sitt valg slik: ”Å tie i denne sak er å svikte Vietnam, å svikte Amerika og å svikte Norge.”⁶¹⁴ Likevel føyde han til at han ikke hadde noe ønske om å felle regjeringen.⁶¹⁵ Til slutt ble Botnens forslag forkastet med 77 mot 73 stemmer.⁶¹⁶ Venstre fikk i etterkant knallhard kritikk for at de hadde truet koalisjonen.⁶¹⁷ Men Lyng hadde

---

⁶¹⁰ Garbo 1997 s. 116-120.

⁶¹¹ Langslet 1989 s. 291-294. Særlig i Høyre stortingsgruppes møte 15.11.1967 var Lyng og Stray meget uenige, se H st. g. møtep. 15.11.1967 sak 2.

⁶¹² Forslaget er gjengitt i Stortingstid. 1967/68 s. 999. Arbeiderpartiets syn på Vietnam hadde i perioden 1965-1967 endret seg betraktelig. AUF med Bjørn Skogstad Aamo i spissen hadde kjempet en hard kamp mot høyresiden i Arbeiderpartiet med Haakon Lie i spissen og greid å få vedtatt en resolusjon på landsmøtet i 1967 om bombestans og støtte til FNL, se Halvorsen, Terje 2003 s. 343-348; Sveen 1972; Godbolt, James 2003. ”AUF og protesten mot Vietnamkrigen – opprør og kontinuitet”. *Arbeiderhistorie* 2003; Godbolt, James 2004. ”Vietnam-protesten i Norge fra ad hoc aksjoner til politisk kapital”. *Nytt Norsk Tidsskrift* nr. 1 2004; Godbolt, James 2006. ”Institusjoner og bevegelser i den norske protesten mot Vietnamkrigen”. *Arr. Idéhistorisk tidsskrift* nr. 2-3 2006.

⁶¹³ I en rapport sendt til den norske ambassaden i Warszawa 10.10.1967 trodde utenriksledelsen at Halfdan Hegtun (V) også muligens ville stemme med utbryterne, se UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 48: 1/11-67-20/11-67, telegram til ambassaden i Warszawa 32966 datert 10.10.1967.

⁶¹⁴ Garbo 1969 s. 45. I JLP, e. 103, rester råmanus skrev Lyng at Venstre ikke ønsket å la seg ”manøvrere inn i den stilling at de skulle virke mere lunkne overfor frigjøringen av Sørvietnam [sic] enn opposisjonen. Det var blitt en viss innenrikspolitisk konkurranse, også når det gjaldt å markere seg i Vietnam-saken.”

⁶¹⁵ Garbo 1997 s. 120-121.

⁶¹⁶ Stortingstid. 1967/68 s. 999.

⁶¹⁷ Garbo 1997 s. 121-122.

kommet rimelig godt ut av situasjonen. Han fikk med seg hele koalisjonen, med unntak av de tre mest radikale venstremennene, på å vedta det avslippede og ikke Botnens forslag. Dermed hadde han klart å unngå å gi Ohio-kanalen et mulig banesår. Nå var det fortsatt mulig at den kunne startes opp igjen i fremtiden, og det ble jo også tilfelle. Likevel var ikke vanskelighetene med hemmeligholdet over.

Newsweek-episoden

21. mai 1968 sa Lyng dette i sin utenrikspolitiske redegjørelse:

Jeg må tilstå at jeg hadde tenkt ved denne anledning å gi en kort rekapitulasjon av den norske regjeringens stilling til denne konflikt [Vietnamkonflikten], og i så måte gi et supplement til de faktiske fremstillinger jeg har gitt før. Forskjellig forhold, som jeg her ikke skal gå inn på, gjør imidlertid at jeg må vente med det.⁶¹⁸

I forarbeidene til denne redegjørelsen går det frem at han hadde tenkt å gjengi hovedtrekkene i Ohio-kanalen.⁶¹⁹ Det er også interessant at Lyng gikk mer i detalj i sitt andre utkast. Etter redegjørelsen gikk den amerikanske ambassadøren rett til UD og protesterte. Tibbets mente det var for tidlig å offentliggjøre kanalen og at en uttalelse nå ville føre til et konstant trykk fra pressen om å få vite flere detaljer. Dette kunne igjen føre til at kanalen ble stengt. Til Tibbets sa Jacobsen at Lyng var "tempted to try to win political credit for Norway's role". Lyng ville ikke at Sverige skulle få all ære i Skandinavia som den som spilte en aktiv rolle for fred.⁶²⁰ I sin rapport skrev Tibbets at UD's folk fullt og helt var på amerikansk side og hadde kjempet hardt med utenriksministeren. Det kom frem at Tibbets var spesielt irritert på akkurat denne lekkasjen, fordi hun mente at det ikke var noe spesielt press på Lyng akkurat da. Til Tibbets sa Jacobsen at: "[i]f we are going to restrain him, we need some stronger arguments."⁶²¹ Og slik ble det.

Rusk sendte et personlig brev til sin norske kollega. Han skrev at han var dypt og personlig bekymret for en offentliggjøring og fryktet at han ville bli satt i forlegenhet overfor flere regjeringer som var interessert i Vietnam, fordi de ikke var blitt underrettet om den norske kanalen.⁶²² Da brevet

---

⁶¹⁸ Stortingstid. 1967/1968 s. 3747.

⁶¹⁹ JLP, e. 63: Utenrikspolitisk redegjørelse i Stortinget 21/5.68.

⁶²⁰ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 4815 datert 21.5.1968.

⁶²¹ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 4828 datert 21.5.1968.

⁶²² NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, State 168233 datert 21.5.1968. Meldingen er også merket med skal bare sees av ambassadøren.

ble gitt til nordmennene, gav Jacobsen uttrykk for at han var imponert over den ærligheten Rusk hadde vist. Han og Boye ville fortsette med å jobbe med å overbevise utenriksministeren.⁶²³

Lyng svarte med å si at han ikke kom til å nevne Ohio i utenriksdebatten senere samme uka. Han ville heller ikke gi kommentarer om det kom spørsmål fra salen om det som han hadde sagt. Det kom også frem at årsaken til at Lyng hadde sagt det han hadde sagt var et rykte i en Newsweek-artikkel som nesten var blitt tatt opp som spørsmål.⁶²⁴ Tibbets foreslo at State Department skulle si at de hadde intensjoner om å bruke kanalen i fremtiden. Hun trodde dette ville føre til at Lyng ikke ville nevne kanalen i nærmeste fremtid.⁶²⁵

I den påfølgende stortingsdebatten avverget Lyng flere stortingsmenn fra å ta opp spørsmålet om Newsweek-artikkelen der det hadde stått at kommunistiske diplomater hadde sagt at: "Hanoi was sending its own peace signals in private all during December through a dozen different channels including the Pope, U Thant, India, Poland and even Norway".⁶²⁶ Men det var en representant som ikke hadde sagt fra til Lyng i forkant, Otto Lyng fra utenriksministerens eget parti. Han tok opp spørsmålet i den hensikt å gi UD en honnør for hemmeligholdet. Han gav Lyng en oppfordring om å offentliggjøre den norske rollen når han fant tiden inne for det.⁶²⁷ Men Lyng svarte med si at han ikke hadde noen kommentarer.⁶²⁸ Amerikanerne var fornøyd med Lyngs reaksjon i saken og overbrakte en takk.⁶²⁹

Lyng lekker hemmeligholdet i samtaler med sine utenrikspolitiske kolleger

Hadde amerikanerne hørt hva Lyng sa i sine samtaler med sine utenrikspolitiske kolleger, ville nok takksigelsen sittet lengre inne. Lekkasjen i den første samtalen ble oppdaget av USA, men ikke nummer to og tre.

Lyng besøkte utenriksminister i Polen Adam Rapacki i midten av november 1967.⁶³⁰ Under en privat samtale gav Rapacki Lyng en detaljert beretning om Polens mislykkede kanal – Marigold. Lyng tok da bladet fra munnen og fortalte Rapacki i fortrolighet at også nordmennene hadde forsøkt

---

⁶²³ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 4846 datert 22.5.1968.

⁶²⁴ I det andre utkastet til redegjørelsen omtaler Lyng denne, se JLP, e. 63: Utenrikspolitisk redegjørelse i Stortinget 21/5.68.

⁶²⁵ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 4879 datert 25.5.1968.

⁶²⁶ *Newsweek* 29.1.1968 s. 5. Dette var gjengitt i *Morgenbladet* og *Arbeiderbladet* 31.5.1968.

⁶²⁷ Avverging i NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 4959 datert 31.5.1968. Otto Lyngs spørsmål i Stortingstid. 1967/1968 s. 3982-3983.

⁶²⁸ Stortingstid. 1967/1968 s. 3983.

⁶²⁹ Rusk reaksjon i NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, State 171846 datert 27.5.1968 og Tibbets i ibid, Oslo 5004 datert 5.6.1968.

⁶³⁰ Lyng og Rapacki hadde også møttes i 30.9.1966. Da fortalte Rapacki at det var helt utenkelig at Nord-Vietnam ville gå med på en fredsforhandling uten at amerikanerne sluttet å bombe.

å opprette kontakt uten suksess.⁶³¹ Ifølge daværende sekretær for utenriksministeren, Thorvald Stoltenberg, var det nærmest blitt en tradisjon å ikke ha noen hemmeligheter overfor Rapacki.⁶³² Stoltenberg skrev i sine memoarer at alle visste at da Lange var utenriksminister, snakket Lange og Rapacki om alt.⁶³³ På besøkets siste dag stod denne uttalelsen fra Lyng i Aftenposten: ”Rapacki orienterte meg om enkelte forsøk som er gjort for å oppnå kontakt mellom partene og jeg orienterte ham om andre forsøk som er gjort på andre hold. Vi orienterte hverandre så godt vi kunne.”⁶³⁴

Amerikanerne likte ikke dette. Tibbets gikk direkte til Jacobsen og forlangte å få vite hva som var sagt. Etter å ha forhørt seg med Lyng, gav Jacobsen amerikanerne et referat dagen etter. Ifølge Jacobsen hadde ikke Lyng sagt noe konkret om Ohio. Lyng hadde også sagt at han ikke trodde at uttalelsen hans ville skape oppstuss på Stortinget eller i norsk presse. Ikke uventet var Tibbets uenig.⁶³⁵

Lyngs motiver for å offentliggjøre deler av Ohio-kanalen er vanskelig fullt ut å forstå. Trolig informerte han Rapacki i første rekke på grunn av tradisjonell praksis, jfr. Stoltenberg. Før Lyng reiste til Polen, så det også ut som om kanalen var død, for både USA og Nord-Vietnam hadde lagt kanalen på is.⁶³⁶ Det var først etter han kom hjem at han fikk beskjed om at Loan på nytt hadde tatt kontakt i Peking.⁶³⁷ Lyng kan dermed ha trodd at det ikke ville spille noen rolle å si så lite som han gjorde. Men settingen lekkasjen kom i, gjør at det ikke er urimelig å anta at den hadde til hensikt å lette på det innenrikspolitiske trykket som stadig ble sterkere.

På tross av Rusks oppfordring om å ikke røpe kanalen, fortsatte Lyng sin praksis. I april 1968 nevnte han Ohio to ganger i møter med utenlandske kolleger. 5. april informerte den sveitsiske forbundspresident Willy Spühler om den sveitsiske kontakten med nordvietnameserne. Til gjengjeld redegjorde Lyng for de norske kontaktene.⁶³⁸ I slutten av måneden var det nordisk utenriksministermøte i Oslo. På Lyngs oppfordring underrettet de nordiske utenriksministrene hverandre om deres deltakelse for å skape fred i Vietnam. Den svenske utenriksministeren Nilsson

---

⁶³¹ JLP, e. 60, besøk i Polen 9.-13. november 1967, Notat datert 21.11.1967 med tittel Utenriksministerens besøk i Polen 9. – 13. november 1967. Politiske samtaler; NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 2083 datert 14.11.1967. Samtalen mellom utenriksministrene varte fra 10.15 til 13, det er ikke noe fullt referat i dokumentet fra Lyngs arkiv. Utalelsene Rapacki og Lyng sa til hverandre er hentet fra Oslo 2083 der Tibbets spør Lyng hva han hadde sagt. Se også Herring, George C. 1983 s. 645; Langslet 1989 s. 294. Herring omtaler dokumentet feilaktig som Oslo 2033. For Marigold, se tillegg.

⁶³² Ja, Arbeiderpartimannen Thorvald Stoltenberg var faktisk Høyremannens Lyngs sekretær, se Stoltenberg, Thorvald 2001 s. 91.

⁶³³ Stoltenberg 2001 s. 88. Se også Eriksen, Knut Einar og Helge Øystein Pharo 1997 s. 221-223.

⁶³⁴ *Aftenposten* 13.11.1967.

⁶³⁵ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 2083 datert 14.11.1967. Se også Jacobsens rapport i UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 48: 1/11-67-20/11-67, notat 33217 datert 13.10.1967. Kun noen dager før hadde nordmennene informert amerikanerne om at pressetalsmann i UD Tim Greves uttalelse 3.11 ikke hadde forbindelse med Ohio, selv om det kunne tolkes som en lekkasje, se UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 48: 1/11-67-20/11-67, notat 32345 datert 3.11.1967 og NARA, RG 59, boka 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 1929 datert 3.11.1967.

⁶³⁶ Se andre møte med Cooper – kanalen fryses og Nordvietnamesisk respons på frysingen.

⁶³⁷ NARA, RG 59, b. 2739, POL 27-14 VIET/OHIO, Oslo 2083 datert 14.11.1967. Se "[T]here would be other days after this one". Kanalen åpnes igjen om Loan og Tangeraas samtale 9. og Langslet s. 294.

⁶³⁸ JLP, e. 62: Nordisk utenriksministermøte i Oslo april 68, notat datert 5.4.1968 fra utenriksministerens sekretariat.

informerte først om den svenske kanalen – Aspen. Han sa at svenskene hadde satt stor pris på denne kontakten og beklaget at det i den siste tiden hadde oppstått så mye publisitet omkring denne. Han sa også at han og Rusk hadde avklart at de holdt den gjensidige kritikken mellom landene klart var atskilt fra formidlingsaktiviteten. Da Lyng slapp til, sa han at også ”fra norsk side hadde man i noen tid formidlet kontakt mellom Hanoi og Washington.” Utenriksministrene kom dermed frem til at et felles nordisk fredsinitiativ ville virke uheldig fordi det kunne ødelegge diplomatiet som fremdeles pågikk.⁶³⁹

Offentliggjøringen

I forbindelse med nordvietnamesernes besøk i den kinesiske ambassade i Oslo 22. september, hadde delegasjonen møtt noen av medlemmene i Solidaritetskomiteen for Vietnam (Solkom).⁶⁴⁰ De hadde tipset journalist Herman Pedersen i *Arbeiderbladet* om saken.⁶⁴¹ Avisen hadde som hovedsak den 24. tenkt å trykke en sak med overskriften storpolitikk i Norge, men UD hadde greid å presse avisen til å la være å trykke saken. Da Boye informerte amerikanerne om saken, sa han at han trodde at Solkom på grunn av dette ville gå til andre journalister og at saken til slutt ville komme ut.⁶⁴² Dette førte etter all sannsynlighet til at Lyng bestemte seg for å gjøre en avtale med Pedersen for å få mer kontroll over når saken skulle trykkes. I Langslets biografi om Lyng går det frem at Lyng gav Pedersen lov til å ta bilder av nordvietnameserne mot at han ventet med å trykke saken til Lyng gav klarsignal.⁶⁴³ Verken Langslet eller Stoltenberg, som begge har omtalt episoden, var klar over at det var Solkom som først hadde tipset Pedersen, men begge har påstått at Lyng var involvert. Langslet skrev i Lyngs biografi at ”Lyng ikke hadde kunnet dy seg for å tipse Herman Pedersen”.⁶⁴⁴ Lyngs sekretær Thorvald Stoltenberg skrev i sine erindringer at han hadde fått en sterk mistanke om at det var Lyng selv som var kilde til saken for komme unna USAs kritikk for endelig å kunne lette på det innenrikspolitiske trykket han var utsatt for. Stoltenberg bestemte seg for å konfrontere Lyng med dette:

---

⁶³⁹ JLP, e. 62: Nordisk utenriksministermøte i Oslo april 68, utkast til resymé om det nordiske utenriksministermøte i Oslo 25/4.68-26/4.68. I det endelige referatet er ikke utvekslingen av kanalene nevnt.

⁶⁴⁰ Mer inngående om de tre norske sympatiorganisasjonene og deres aktiviteter finnes i Godbolt, James 2003. ”AUF og protesten mot Vietnamkrigen – opprør og kontinuitet”. *Arbeiderhistorie* 2003; Godbolt, James 2004. ”Vietnam-protesten i Norge fra ad hoc aksjoner til politisk kapital”. *Nytt Norsk Tidsskrift* nr. 1 2004; Godbolt, James 2006. ”Institusjoner og bevegelser i den norske protesten mot Vietnamkrigen”. *Arr. Idéhistorisk tidsskrift* nr. 2-3 2006.

⁶⁴¹ At det var Herman Pedersen går frem i NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 7045 datert 15.10.1968.

⁶⁴² NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 3, Oslo 6725 datert 24.9.1968. I *ibid*, Oslo 6752 datert 25.9.1968 går det frem at dette ikke var på nordvietnameserens initiativ. Boye informerte om at om saken ble offentliggjort skulle UD si at besøket kun var en gjengjeldelse av Ålgårds besøk i Hanoi.

⁶⁴³ Langslet 1989 s. 297. I et brev sendt til UD fra Herman Pedersen datert 27.2.1969 går det frem at han fikk tillatelse til å ta bilder, se UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 63: 1/2-28/2-69. Her er det vedlagt flere bilder enn det som stod i avisen.

⁶⁴⁴ Langslet 1989 s. 297.

Jeg nevnte ikke min mistanke for noen, men besluttet å teste min sjef. Så jeg la ansiktet i bekymrede folder, og sa at det var da forferdelig kjedelig at mediene til slutt fikk snusen i KNA-opplegget [KNA var hotellet nordvietnameserne bodde på] vårt. Lyng så ikke på meg, stirret bare ned i bordplaten. 'Ja, det var jo det', mumlet han, og gjorde klart at han ikke hadde tid til noen samtale.⁶⁴⁵

Lyng informerte verken amerikanerne eller sine andre ansatte i UD om avtalen med Pedersen. 15. oktober tilkalte Boye Tibbets. Han informerte om at Pedersen hadde kontaktet UD og fortalt at venstreavisen *Orientering* hadde en sak. For å forhindre at saken ble kuppet, ville han derfor trykke sin sak dagen etter eller senere i uka.⁶⁴⁶ UD trodde at *Arbeiderbladet* vil skrive at Washington og Hanoi har hatt kontakt gjennom norsk UD. Muligens ville de også nevne Ålgård med navn. Siden dette vil bli svært ydmykende for Ålgård som planla ankomst i Kina 16., gjorde UD, selv om de tvilte på at det ville skje, det de kunne for å hindre at saken blir trykt. Boye sa at UD ikke hadde noen ide om hvordan *Arbeiderbladet* fikk detaljene om Ålgårds involvering.⁶⁴⁷ Det er ikke kjent om også Lyng gikk inn for å utsette artikkelen.

Dagen etter var hovedsaken i *Arbeiderbladet* besøket av den nordvietnamesiske delegasjonen. Saken bestod av bilder av den nordvietnamesiske delegasjonen og en tekst som gav informasjon om at utenriksledelsen med Ålgård som grovarbeider hadde formidlet kontakt mellom USA og Nord-Vietnam i nesten to år (se forsiden).⁶⁴⁸ Ifølge Vraalsen ble bildet tatt på Fornebu i forbindelse med Bergensturen.⁶⁴⁹

I dagene etter var det tre andre artikler om besøket i avisene. Disse gjengir i hovedsak *Arbeiderbladets* historie.⁶⁵⁰ Tibbets meldte også hjem at det så ut som hennes uttrykte frykt om en pågående presse ikke slo til. Pressen hadde godtatt at UD ikke ville gi flere kommentarer.⁶⁵¹

---

⁶⁴⁵ Stoltenberg 2001 s. 106-107. Sitat s. 107.

⁶⁴⁶ Pedersen trodde sannsynligvis at UD var fullt informert om hans avtale med Lyng.

⁶⁴⁷ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 7045 datert 15.10.1968.

⁶⁴⁸ *Arbeiderbladet* 16.10.1968. Se også UD: Ad-doss 34 4/120 B - 31/12-69, fortsetter ikke, Hemmelig notat datert 25.9.1969 om fra Politisk kontor. UD informerte Tibbets om artikkelen den 16., se NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 7050 datert 16.10.1968. Ålgård informerte Nord-Vietnams chargé om artikkelen og UD's uttalelser til pressen 18., se ibid, Oslo 7082 datert 19.10.1968. Nord-Vietnams chargé skulle underrette Hanoi og Chan. I tillegg ble også en rekke norske ambassader informert om saken, se UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 60: 11/10-31/10-68, umerket telegram datert 16.10.1968. Ambassaden i Paris svarte tilbake i ibid, fortrolig melding 30367 datert 16.10.1968 at de ønsket mer info, mens ambassaden i London i UD: Ad-doss 25. 4/120 B: Nord-Vietnam: Politikk., IV: Fra 1/9. 66- 14/1-69, brev 30897 datert 19.10.1968 skrev tilbake at formidlingen ikke var registrert av britisk presse. Meldingen som er sendt til Ålgård er ikke funnet i kildene.

⁶⁴⁹ Personlig meddelelse 2.1.1968. Stoltenberg skrev i sine memoarer at bildet ble tatt avreisdatoen, se Stoltenberg 2001 s. 106-107. Han har heller ikke fått med seg at UD/Lyng greide å hindre at artikkelen ble trykket dagen etter.

⁶⁵⁰ *Stavanger Aftenblad* 16.10.1968 og 17.10.1968 og *Norges Handel og Sjøfartstidende* 17.10.1968. Se også NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 7080 datert 18.10.1968.

⁶⁵¹ NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 7080 datert 18.10.1968. Noe annet som ikke slo til var UD's frykt om at Ålgård ville bli kjølig mottatt av kineserne. I en samtale refererer den norske visekonsul i Hong Kong Stein Seeberg en ordveksling mellom Ålgård og Tung Hai-Kuang 18. oktober til sin amerikanske kollega Charles Hill. Ålgård hadde sagt at han ble overraskende godt mottatt og at det var den første "voksne og rasjonelle" kontakten med en kineser han hadde hatt siden kulturrevolusjonen, se NARA, RG 59, b. 2382, Pol Nor-A 1/1-67, brev fra den amerikanske konsul i Hongkong datert 5.11.1968.

I sin redegjørelse i Stortinget 24. oktober og i den etterfølgende debatt 29., sa Lyng veldig lite om den norske kanalen.⁶⁵² Grunnen var trolig at han hadde bestemt seg for å vente med å si mer til Johnson erklærte bombestans i Vietnam. Lyng informerte om at en bombestans var nært forestående.⁶⁵³ Og så i anledning president Johnsons erklæring om bombestans 1. november tok Lyng bladet fra munnen. Han ble intervjuet av Herbjørn Sørebo i NRK. Lyng sa at det var vanskelig å vurdere hva det norske bidraget hadde betydd og sa at det ikke var noe som helst oppsiktsvekkende det de hadde gjort.⁶⁵⁴ Lyng hadde dermed fått frem at nordmennene i all hovedsak hadde hatt full tillit fra begge parter i sin Vietnam-politikk.

Vietnam-debatten i Stortinget gav seg ikke, fra denne perioden ble anerkjennelsesspørsmålet det store stridstemaet. Arbeiderpartiet skiftet i denne perioden standpunkt til å gå inn for anerkjennelse. Dette spørsmålet ble svært betent og førte til at forholdet mellom Norge og USA fikk en ripe i lakken. I denne debatten ble Ohio-kanalen brukt for det den var verd av både dem som var for og dem som var mot anerkjennelse av Nord-Vietnam. De som var for anerkjennelse, argumenterte med at formidlingen hadde gått lettere om det var legitimt å besøke og få besøk fra nordvietnameserne, mens de som var mot, deriblant Lyng, mente det ikke var behov for anerkjennelse fordi utenriksledelsen i tidligere kontakt ikke hadde hatt noe slikt behov.⁶⁵⁵ Resten av veien mot anerkjenning av Nord-Vietnam er en annen historie.

---

⁶⁵² Stortingstid. 1968/1969 s. 443-444. I NARA, RG 59, b. 2740, POL 27-14 VIET/OHIO nr. 4, Oslo 7080 datert 18.10.1968 går det frem at Tibbets forventet at nysgjerrige stortingsmenn ville spørre Lyng om kanalen.

⁶⁵³ Stortingstid. 1968/1969 s. 443-444.

⁶⁵⁴ UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 61: 1/11-15/11-68, udatert umerket telegram sendt til diverse ambassader, ibid, umerket udatert melding sendt til Peking. Se også UD 25. 4/120: Vietnam-politikk, 62: 16/11-68-31/1-69, utdrag av NRKs intervju. Se også note til FRUS, Vol. VII, Nr. 43.

⁶⁵⁵ Se for eksempel Stortingstid. 1968/1969 s. 2564-2618.

Del 4: Konklusjon

Hovedmålet med denne fremstillingen har vært å beskrive, forklare og drøfte disse spørsmålene: Hvorfor ble Norge valgt som kontaktformidler av Nord-Vietnam? Hvordan reagerte USA på Nord-Vietnams valg? Hvilke tanker hadde den norske utenriksledelsen om denne kontaktformidlingen, og hvilke innvirkninger hadde den hemmelige formidlingen på utenriksdebatten og forholdet mellom regjeringen og Stortinget?

Hva skjedde?

Ole Ålgård og Ngo Minh Loan eller deres stedfortredere møttes minst 25 ganger i Peking for å utveksle informasjon. Møtene var av varierende lengde, fra noen få setninger til samtaler på flere timer. Samtalene førte også med seg besøk. Tom Vraalsen og Ole Ålgård var tre ganger på flere dagers besøk i Hanoi i perioden. På i alle fall ett av disse hadde nordmennene mandat til å snakke for amerikanerne, slik at det helt klart kan regnes som innenfor Ohio-kanalen. Kanalens høydepunkt var i september 1968 da en nordvietnamesisk delegasjon besøkte Norge. Selv om besøket ikke førte til synlige resultater og både nordmennene og amerikanerne var usikre på hvilket budskap nordvietnameserne kom med, var møtet viktig. Det var dette møtet som utgjorde den største forskjellen mellom Ohio-kanalen og de andre meglingsforsøkene i perioden. Ohio-kanalen ble altså brukt som erstatning for Paris-samtalene.

Hvilke følger fikk nordmennenes innsats? Hvorfor ble det ikke noe endelig gjennombrudd med Ohio?

Nordmennenes innsats for fred i Vietnam-krigen førte ikke til noe endelig gjennombrudd for å løse konflikten, og det skulle ta enda noen år etter Ohio-kanalen rant ut i sanden i 1969, før en fredsavtale ble underskrevet. Var da nordmennenes innsats til ingen nytte? Min konklusjon er nei. De tre viktigste betingelsene som avgjør om megling lykkes eller ei, er resultatet av samtalene, tidspunktet den kommer i og hvilke omstendigheter som ligger rundt.⁶⁵⁶ Med resultatet menes at jo mer uenige partene er om de materielle og symbolske tema som står på spill, jo mindre sannsynlig er det at partene vil komme til en avtale. I omgivelser legges det vekt på om andre parter støtter eller er i mot

---

⁶⁵⁶ Touval, Saadia 1982 s. 7-10.

avtalen. Her kan også innbilte forestillinger spille en rolle. I tidspunkt ligger aspektet om en av eller begge partene føler at de fortsatt har noe å vinne på å gå videre militært.⁶⁵⁷ Det at brobyggingen ikke gav synbare resultater på kort sikt, skyldtes i hovedsak at amerikanerne og nordvietnameserne hadde satt svært mye på spill, at det var mange stormakter involvert og at verken nordvietnameserne eller amerikanerne var villig til å inngå de kompromisser som måtte til for at de kunne møtes ved forhandlingsbordet.

Likevel gjorde nordmennene en nyttig jobb med å formidle kontakt og oppnå forståelse mellom USA og Nord-Vietnam. Nødvendigheten av en slik informasjonsutveksling er nesten umulig å forestille seg i dag, men verdens informasjonsteknologi har gått igjennom en revolusjon på kun 40 år. Et slående eksempel er at nordvietnameserne i 1967 til og med hadde store vanskeligheter med regelmessig å få lest den største amerikanske avisen *The New York Times*.⁶⁵⁸ I dag er den kun noen få tastetrykk unna, selv i det kommunistiske Vietnam. Siden amerikanerne og nordvietnameserne ikke ville snakke direkte med hverandre i krigens første fase, var derfor kontakt mellom tredjeparter den eneste diplomatiske utvekslingen de hadde. På grunn av at partene på mange måter tolket motstanderens budskap så forskjellig fra det som var intendert, var denne utvekslingen spesielt viktig. Det var trolig dette skrikende behovet for å få mer informasjon om hva og hvordan motstanderen tenkte som gjorde at kanalen oppstod og utviklet seg.

Hvor mye Ohio-kanalen betydde konkret for å få fred i Vietnam, er svært vanskelig å vurdere. Historiker George C. Herring har forsøkt seg litt i sine kommentarer av Pentagon-rapportens hemmelige bind. Som før nevnt tok denne analysen kun opp deler av Ohio-kanalen, slik at kanalens kanskje mest aktive fase, perioden på over et år fra 4. april 1968 til 6. juni 1969 hvor Ohio var den eneste oppegående kanal, dermed ikke ble evaluert. Dette bærer analysen preg av. Herring gav kontaktene siste halvår i 1967 en samlet beskrivelse som "little of substance" og "little more than diplomatic shadowboxing".⁶⁵⁹ Dette er etter min vurdering en misvisende dom. Etter denne generelle uttalelsen gikk han mer spesifikt inn på Ohio. Kanalen ble ikke så aktiv fordi den ble overskygget av andre kanaler som ble ansett som mer troverdige og potensielt mer produktive, skrev han, og vurderte det videre slik at den på grunn av dette ikke ble høyt ansett av Washington. Likevel

---

⁶⁵⁷ Touval, Saadia 1982 s. 8-10; Touval, Saadia and Zartman, I. William 1989. "Mediation in International Conflict" i Kessel, Kenneth and Pruitt, Dean C. *Mediation Research: The process and effectiveness of third-party intervention*. San Francisco s. 124-126; Kleiboer, Mareike: "Understanding Success and failure of International Mediation" i *Journal of Conflict Resolution*, vol. 40, nr. 2, 1996 s. 362-363; Zartman, William 1996. "Bargaining and Conflict Reduction" i All, Pamela, Chester Crocker and Fen Osler Hampson (red.) 1996 s. 276-279; Stein, Kenneth W. og Samuel W. Lewis 1996. "Mediation in the Middle East." i All, Pamela, Chester Crocker and Fen Osler Hampson (red.) 1996 s. 467-468; Zartman, William og Saadia Touval 1996. "International Mediation in the Post-Cold War Era." i All, Pamela, Chester Crocker and Fen Osler Hampson (red.) 1996 s. 452-453.

⁶⁵⁸ McNamara, Robert et al. 1999 s. 239-240.

⁶⁵⁹ Herring, George C. 1983 s. 519 og 521.

konkluderte Herring med at sett i etterkant var samtale mellom Ålgård og Loan trolig de mest troverdige av dem alle.⁶⁶⁰

Min oppfatning er at Ohio-kanalen helt klart spilte en nyttig rolle sammen med de andre fredsforøkene. Selv om den nok ikke var utslagsgivende for sluttresultatet av selve forhandlingene, hadde den sitt å si for freden gjennom å tilrettelegge for synspunktutveksling. Kanalen hjalp også partene til å komme i gang med innledende forhandlinger. Helt konkret var det gjennom den norske kontaktformidlingen at USA først formidlet til fienden at de var villig til å la FNL delta i forhandlinger. På tross av at Hanoi i første rekke gikk ut med utsagnet om at de var fleksible og rede til å inngå store kompromisser for å vinne interesse for samtale, viste de også tegn på ny kompromissvillighet gjennom samtale. Loans uttalelse om at det ville være ønskelig å forsikre seg om at det ville bli resultater av samtale før man satte seg ved forhandlingsbordet, indikerte at Hanoi trolig ønsket å utforske utkast til en fremtidig forhandlingsbasert avtale. Gjennom samtale med nordmennene sa de og at de var rede til å trekke seg ut av den demilitariserte sonen og viste at de var villig til å betale en liten pris for at USA skulle stoppe å bombe.

Amerikanerne var overraskende ærlige i sine betroelser til nordvietnameserne gjennom nordmennene. Selv om de i perioden 1967 til 1969 trolig hadde mest tro på seier på slagmarken, er Ohio-kanalen med på å få frem at amerikanerne også var ivrige etter å få en diplomatisk fremforhandlet fred. Som det kom frem i konferanser mellom historikere og aktører på begge sider på 1990-tallet, kan det at amerikanerne byttet mellom ulike kanaler, bety at de i motsetning til det nordvietnameserne valgte å tro, indikere at de forsøkte å tjene freden i beste mening, snarere enn at de kun ville vildelede opinionen. Det er derfor ikke bare USAs skyld at diplomatiet i perioden ble "one of the most fruitless chapters in U.S. diplomacy."⁶⁶¹

Ohio-kanalen var først og fremst nordvietnamesernes kanal, selv om amerikanerne sluttet opp. Gjennom hele kontaktformidlingsperioden var det først og fremst nordvietnameserne som tok initiativet til kontakt. Hva nordvietnameserne ønsket å få ut av samtale, er derimot vanskelig å få tak på. Trolig finnes det både elementer av krigsstrategi og ekte fredsvilje i nordvietnamesernes henvendelser.

Loan kom med mange fraser med tomme ord samt en rekke selsomme forklaringer og uttalelser i samtale. Dette kan tyde på at Loan sluttet opp om "fighting while talking" – strategien. Denne kampstrategien besto som sagt i at hver gang Hanoi mente de lå godt an militært, slo dette ut på økt formidlingshyppighet gjennom tredjeparter og større villighet til å inngå kompromisser. Denne sammenhengen hadde nok sitt å si også for Ohio-kanalen, der State Department, som nevnt i

---

⁶⁶⁰ Herring, George C. 1983 s. 519, 521, 530-532.

⁶⁶¹ Goodman, Allan E. 1978/1986. *The Search for a Negotiated Settlement of the Vietnam War*. Berkeley s. 9.

del 2, fant sammenhenger mellom nordvietnamesernes offensiver på slagmarken og Loans diplomatiske offensiver gjennom norsk kontaktformidling.⁶⁶²

Etter min mening trodde og håpet nordvietnameserne at nordmennene under og etter samtalene i Oslo ville legge press på amerikanerne slik at de skulle inngå kompromisser. Dette var trolig et av Hanois fremste motiver for å holde samtalene i gang.

Betyr dette at nordmennene ble lurt av nordvietnameserne, slik som Johnson og Kissinger med flere har gått langt i å påstå? Selv om høydepunktene i kanalen nok bør sies å være nordmennes besøk i Hanoi og samtalene i Oslo, var det nok i første rekke i nordmennes samtaler med Loan at en nordvietnamesisk kompromissvillighet ble synlig. Mitt inntrykk er at det var Loan som først og fremst var kanalens ildsjel. Dette kan skyldes at det trolig var Loan som var den som hadde mest tro på at det var mulig å nå igjennom til USA med samtaler. Han var nokså sikkert blant duene i sentralkomiteen og ønsket en forhandlingsbasert fredsløsning. I Peking hadde han relativt fritt spillerom.

Hvorfor Norge?

En av den norske fredstankeprosjektets teser er slik: Norges strategiske plassering som et NATO-land med særegne standpunkter, er en grunn til at Norge ble valgt som formidler.⁶⁶³ Dette bildet passer absolutt inn med hensyn til Ohio-kanalen. Det at nordvietnameserne hadde oppdaget at nordmennene førte en noe kritisk politikk mot amerikanerne i Vietnamkrigen, var trolig essensiell for at Norge ble valgt. Samtidig holdt det ikke kun å ha en holdning til konflikten som nordvietnameserne kunne leve med, Norges nære forhold til USA var av vesentlig betydning. Ohio-kanalen gjorde at de vanskelighetene Vietnamkrigen førte til for forholdet mellom de nære allierte Norge og USA, ble delvis utvisket, for den norske innsatsen for fred ble satt pris på. Det gode forholdet fikk derimot et skudd for baugen da norske innenrikspolitiske vurderinger til slutt vant over utenrikspolitiske linjer, da Arbeiderpartiregjeringen Bratteli anerkjente Nord-Vietnam.

I første rekke fikk nordmennene gjennom formidlingen skryt av begge partene for at de opptrådte profesjonelt og ikke tok innenrikspolitisk gevinst for kontaktformidlingen. ”Når Nord-Vietnam vil ha propaganda, går de til Sverige, og når de vil ha seriøs politikk, går de til Norge”, skal det svenske *Dagbladet* ifølge Ålgård ha skrevet.⁶⁶⁴ Likevel syntes amerikanerne at Lyngs disponeringer ikke alltid var de beste. Dette var også en mer generell amerikansk holdning enn bare i

---

⁶⁶² Se Mot samtaler i Oslo.

⁶⁶³ Pharo, Helge 2005 s. 244. Dette bygger på Polens oppfatning om Norge, se Eriksen, Knut Einar og Helge Øystein Pharo 1997 s. 221.

⁶⁶⁴ Langslet, Lars Roar 1989 s. 297-298.

spørsmålet om hemmeligholdet av Ohio-kanalen. Lyng ønsket nemlig ofte å løse innenrikspolitiske problemer med å ”ofre” en plettfri utenrikspolitikk. Dette skyltes at han i hele sin periode som utenrikspolitiker, av natur primært var en innenrikspolitiker.

I tillegg til spenninger mellom utenriksministeren og amerikanerne førte dette også til spenninger mellom utenriksministeren og de ansatte i UD. Boye, Ansteensen og særlig Jacobsen var svært opptatt av å møte State Departments ønsker, særlig ønsket om å opptre diskret. Trolig bar de med seg hvor viktig det var å være på god fot med amerikanerne i utenrikspolitikken. Flere ganger beklaget de ansatte i UD Lyngs opptreden og fikk poenger av amerikanerne som de skulle bruke for å overbevise Lyng. På den andre siden tjente nok Lyngs mer kritiske holdning at formidlingskanalen faktisk ble en tilnærmet nøytral likeverdig kanal.

Det å forsøke å holde en objektiv Vietnam-politikk, var ikke enkelt i koalisjonsregjeringen Borten. Utenriksministeren strevde fælt med å få med seg en del av sine egne partifeller på sin utenrikspolitiske linje. De var grunnleggende uenige, og Lyng ble av høyrefløyen i Høyre kritisert for å være for å være for antiamerikansk. Lyng var nok nærere i sine standpunkter sine koalisjonsallierte i Venstre. Da disse, først og fremst for å fronte sitt parti, og etter press fra ungdommen, fremsatte et forslag om at Stortinget skulle slutte opp om det utenriksministeren hadde sagt i FN, oppstod det problemer. Uenighetene i Botnensaken førte til at Lyng nesten måtte stille kabinettsspørsmål, men endte med at Venstre fikk det meste av kritikken.

Gjennom hele brobyggingsperioden forsøkte Lyng å få frem hvorfor han førte den politikken han førte. Han ønsket flere ganger å offentliggjøre kanalen, og fulgte stort sett amerikanernes vilje hjemme i Norge. Utenlands derimot fulgte han sin egen overbevisning. Merkelig nok skjønnte ikke de fleste stortingsrepresentantene hvorfor Lyng fremstod som en tåkefyrste i sine uttalelser, selv om mange av dem i krigens første fase selv hadde oppfordret til norsk innsats for fred i Vietnam.

Hvilke tanker hadde nordmennene om kontaktformidlingene, og hvordan vurderte de selv resultatet av det de gjorde for freden?

Ohio-kanalen var som nevnt det første seriøse norske tilretteleggerforsøk. Det er derfor interessant å se at utenriksledelsen allerede i sin debut som kontaktformidler var tydelig på at den kun skulle legge til rette for kontakt og informasjonsutveksling som facilitator. Den ville ikke komme med selvstendige forslag. Dette har også vært vanlig praksis for utenriksledelsens etterfølgende initiativ, muligens kun med unntak av Oslo-prosessens siste fase.

I ettertid foretok nordmennene selv ingen evaluering av den innsatsen som ble gjort.⁶⁶⁵ Trolig skyldes dette at det var en svært vanskelig og tidkrevende jobb. Muligens er den slags forbeholdt historikerne...

Videre forskning

Å foreta en komparasjon mellom Ohio-kanalen og de mer moderne norske meglingsforsøkene tror jeg vil være nyttig. En annen naturlig fortsettelse på min oppgave, vil være å dykke ned i prosessen rundt norsk anerkjennelse av Nord-Vietnam med hjelp av norske kilder. Dette må ligge til UD finner det for godt å åpne sitt arkiv. Skulle du virkelig ha blitt bergtatt av oppgavens tema, trengs det en ny oppdatert analyse om alle de hemmelige meglingsforsøkene i Vietnam-krigens første fase.

---

⁶⁶⁵ Jeg har ikke funnet noen spor etter evaluering i norsk arkivmateriale. Manglende evaluering er også bekreftet av Vraalsen personlig henvendelse 2.1.2007.

Bibliografi og kildeoversikt

Upublisert kildemateriale

Det norske Utenriksdepartements arkiv

- Serie 25 4/120, bind 22-27, 42-68, Vietnam-politikk
- Ad-doss 25 4/120, bind I, Hemmelig
- Serie 25 4/120 B, bind IV-V, Nord-Vietnam: Politikk.
- Ad-doss 25 4/120 B, bind I, uten tittel
- Serie 34 4/120 B, bind I-II, Nord-Vietnam-Norge: Politikk
- Ad-doss 34 4/120 B, bind med tittel -31/12.1969, fortsetter ikke

John Lyngs privatarkiv, Privatarkiv 672, Riksarkivet

- Eske 51, 52, 54, 55, 58, 60, 62, 63, 67, 73, 103, 104, 108, 110

Høyres stortingsgruppes møteprotokoll 1967

Venstres stortingsgruppes møteprotokoll 1967

United States National Archives (USNA), College Park, Maryland *General Records of the Department of State, Record Group 59 (RG 59)*

- *Subject Numeric File 1964-66*
boks 2532-2536
- *Subject Numeric File 1967-69*
boks 2381- 2382, 2739-2740, 2744- 2745, 2829
- *Subject Numeric File 1970-73*
boks 2512-2514
- *Files of Ambassador at Large Averill Harriman*
Lot file 71 D 461, boks 1-4, 6-11

Lyndon B. Johnson Library and Museum, Austin Texas

- *National Security File 1963-1969*
Country File Vietnam, Ohio

Intervju med Tom Vraalsen 2.1.2007

Intervju med Lars Tangeraaas 24.7.2007

Publisert kildemateriale

FRUS, 1964-1968 Volume V. Vietnam 1967. United State Government Printing Office. Washington 2002.

FRUS, 1964-1968 Volum VI. Vietnam January-August 1968. United State Government Printing Office. Washington 2002.

FRUS, 1964-1968 Volum VII. Vietnam September 1968-Januar 1969. United State Government Printing Office. Washington 2003.

Herring, George C. (red.) 1983. *The Secret Diplomacy of the Vietnam War: The Negotiating Volumes of the Pentagon Papers.* Austin: University of Texas Press.

Federal Register Division, National Archives and Records Service. Ukjent utgivelsesår. *Public Papers of the Presidents of the United State: Lyndon B. Johnson, 1967, Book II.* Washington D.C.

Stortings tidende 1965/1966.

Stortings tidende 1967/1968.

Stortings tidende 1968/1969.

Stortingsforhandlinger

Stortingstidende

- Utenriksministerens redegjørelser
- Regjeringserklæringer
- Utenrikspolitiske debatter
- Trontaledebatter
- Forslag fra representanter

Bøker og artikler

Aftenposten 13.11.1967.

Arbeiderbladet 16.10.1968.

Ashton, Nigel J. 2003. "Uncertain Decade: US-Sovjet Relations, 1961-68." *Diplomacy & Statecraft*, Vol. 14, No.1 (2003).

Asselin, Pierre 2002. *A Bitter Peace. Washington, Hanoi, and the Making of the Paris Agreement.* USA: The University of North Carolina Press.

Ausland, John C. 1979. *Bak ambassadens murer.* Oslo: Cappelen.

Berntsen, Harald 2007. *Staurberaren. Per Borten.* Oslo: Aschehoug.

Bjerkholt, Frank 1980. *Vietnam – det store bedraget.* Oslo: Gyldendal.

Brands, H. W. 2004. "Vietnam and the Orgins of Détente" i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004. *The Search for Peace in Vietnam 1964-1968.* USA: Texas A&M University Press s. 371-390.

Brigham, Robert K. "Vietnamese-American Peace Negotiations: The Failed 1965 Initiatives" i *The Journal of American-East Asian Relations*, Vol. 4, No. 4 (1995).

Brigham, Robert K. 1999. *Guerrilla diplomacy. The NLF's Foreign Relations and the Viet Nam War.* Ithaca and London: Cornell University Press.

- Brigham, Robert K. og George C. Herring 2004. "The Pennsylvania Peace Initiative, June-October, 1967" i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004. *The Search for Peace in Vietnam 1964-1968*. USA: Texas A&M University Press s. 59-72.
- Buzzanco, Robert and Marilyn B. Young (red.) 2002. *A Companion to the Vietnam War*. USA, Storbritannia, Australia og Tyskland: Blackwell Publishing.
- Cable, James 1993. "Limited War" i *International Relations*, Årgang 6, bind XI, 1993.
- Cooper, Chester L. 1971. *The Lost Crusade. The full story of US involvement in Vietnam from Roosevelt to Nixon*. London: MacGibbon & Kee London.
- Divine, Robert 2004. "Perpetual War for Perpetual Peace" i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004. *The Search for Peace in Vietnam 1964-1968*. USA: Texas A&M University Press s. 13-23.
- Duiker, William J. 2002. "Victory by Other Means: The Foreign Policy of the Democratic Republic of Vietnam" i Gilbert, Marc Jason (red.) 2002. *Why the North won the Vietnam War* s. 47-75.
- Dumbrell, John og Sylvia Ellis 2003. "British Involvement in Vietnam Peace Initiatives, 1966-1967. Marigolds, Sunflowers, and 'Kosygin Week'" i *Diplomatic History*, Vol. 27, nr. I, 2003 s. 113-149.
- Eriksen, Knut Einar og Helge Øystein Pharo 1997. *Kald krig og internasjonalisering. 1945-1965*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fure, Odd-Bjørn 1996. *Mellomkrigstid. 1920-1940*, i *Norsk utenrikspolitikk historie*, bd. 3. Oslo: Universitetsforlaget.
- Førland, Tor Egil. 1998. "Vietnamkrigen interesserer meg ikke; jeg vil ha orgasme!" i *Tidsskrift for samfunnsforskning* nr. 2, 1998 s. 291-302.
- Førland, Tor Egil og Trine Rogg Korsvik (red.) 2006. *1968: opprør og motkultur på norsk*. Oslo: Pax.
- Førsund, Ketil 2007. – *Et utmerket forhold! Forbindelsene mellom Norge og USA 1962-1975*. Masteroppgave i historie. Universitetet i Oslo.
- Gacek, Christopher M. 1994. *The Logic of Force. The Dilemma of Limited War in American Foreign Policy*. New York: Columbia University Press.
- Gaiduk, Ilya V. 1995/1996. "The Vietnam War and Soviet-American Reactions 1964-1973: New Russian Evidence." i *The Cold War in Asia. Cold war International History Project*. Washington D.C.: Woodrow Wilson International Center for Scholars.
- Gaiduk, Ilya V. 2004. "Peacemaking or Troubleshooting? The Soviet Role in Peace Initiatives during the Vietnam War" i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004. *The Search for Peace in Vietnam 1964-1968* USA: Texas A&M University Press s. 260-277.

- Garbo, Gunnar 1969. *I brennpunktet. Innlegg om utenrikspolitikk*. Oslo: Epoke forlag.
- Garbo, Gunnar 1997. *Til venstre for Venstre. Erindringer og tanker fra politiske kampår*. Oslo: Cultura forlag.
- Gardner, Lloyd C. 2004. "Introduction" i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004. *The Search for Peace in Vietnam 1964-1968*. USA: Texas A&M University Press s. 3-12.
- Godbolt, James 2003. "AUF og protesten mot Vietnamkrigen – opprør og kontinuitet" i *Arbeiderhistorie*, 2003 s. 56-85.
- Godbolt, James 2004. "Vietnam-protesten i Norge fra ad hoc aksjoner til politisk kapital" i *Nytt Norsk Tidsskrift* nr. 1, 2004 s. 61-69.
- Godbolt, James 2006. "Institusjoner og bevegelser i den norske protesten mot Vietnamkrigen" i *Arr. Idéhistorisk tidsskrift* nr. 2-3, 2006 s. 51-62.
- Goodman, Allan E. 1978/1986. *The Search for a Negotiated Settlement of the Vietnam War*. Berkeley.
- Gilbert, Marc Jason 2002. "Introduction" i Gilbert, Marc Jason (red.) 2002. *Why the North won the Vietnam War*. New York: Palgrave s. 1-45.
- Halvorsen, Terje 2003. *Partiets salt. AUFs historie*. Oslo: Pax.
- Henriksen Waage, Hilde 2004. 'Peacemaking Is a Risky Business'. *Norway's Role in the Peace Process in the Middle East, 1993-96*. Oslo: PRIO.
- Herring, George C. 1979/2002. *America's Longest War. The United States and Vietnam, 1950-1975*. New York med flere.
- Herring, George C. 1993 "'Cold Blood': LBJ's Conduct of Limited War in Vietnam" i Showalter, Dennis E. og John G. Albert (red.) 1993. *An American Dilemma. Vietnam, 1964-1973*. Chicago: Imprint Publications s. 63-85.
- Herring, George C. 1995. *LBJ and Vietnam. A Different Kind of War*. Austin USA: University of Texas Press.
- Herring, George C. 1998. "Tet and the Crises of Hegemony" i Fink, Carole, Phillipp Gassert og Detlef Junker 1998. *1968: The World Transformed*. Washington D.C. s. 31-53.
- Herring, George C. 2002. "Fighting without Allies: The International Dimensions of America's Defeat in Vietnam" i Gilbert, Marc Jason (red.) 2002. *Why the North won the Vietnam War* New York: Palgrave s. 77-95.
- Hersberg, James G. 2000. *Who Murdered 'Marigold'? – New Evidence on The Mysterious Failure of Poland's Secret Initiative To Start U.S.- North Vietnamese Peace Talks, 1966*. Working Paper No. 27,; Washington D.C.: Cold War International History Project.

- Hershberg, James G. 2003. "Peace Probes and the Bombing Pause: Hungarian and Polish Diplomacy During the Vietnam War, December 1965-January 1966." i *Journal of Cold War Studies*. Vol. 5, nr. 2, 2003 s. 32-67.
- Johnson, Lyndon Baines 1972. *The Vantage Point. Perspectives of the Presidency 1963-1969*. London.
- Kaiser, David 2004. "Discussions, Not Negotiations: The Johnson Administration's Diplomacy at the Outset of the Vietnam War" i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004. *The Search for Peace in Vietnam 1964-1968 USA*: Texas A&M University Press s. 45-58.
- Kissinger, Henry A. 1979. *Memoarer. De første år i Det hvite hus*. Oslo: Cappelen. Norsk oversettelse av kapittel 1-17 av originalen *White House Years* 1979.
- Kissinger, Henry A. 1979. *Memoarer, Sovjet-Kina-Vietnam*. Oslo: Cappelen. Norsk oversettelse av kapittel 17 og ut boka av originalen *White House Years* 1979.
- Kissinger, Henry 2003. *Ending the Vietnam War. A History of America's Involvement in and Extrication from the Vietnam War*. New York, London, Toronto, Sydney og Singapore: Simon & Schuster.
- Kleiboer, Mareike: "Understanding Success and failure of International Mediation" i *Journal of Conflict Resolution*, vol. 40, nr. 2, 1996.
- Kraslow, David og Stuart H. Loory 1968. *The Secret Search for Peace in Vietnam*. New York: Random House.
- Langslet, Lars Roar 1989. *John Lyng. Samarbeidets arkitekt*. Oslo: Cappelen.
- Lasser, William 1996. *Perspectives on American Government*. Lexington.
- Lyng, John 1976. *Mellom øst og vest. Erindringer 1965-1968*. Oslo: Cappelen.
- Lyng, John 1978. *Fra borgfred til politisk blåmandag: erindringer 1968-1971*. Oslo: Cappelen.
- McNamara, Robert S. et al. 1999. *Argument Without End. In seach of Answers to the Vietnam Tragedy*. New York: Public Affairs.
- Melle, Oddbjørn 1973. *Frå kommunistisk aggresjon til nasjonal kamp. Vietnam-debatten i norsk politikk 1964-1968*. Hovedoppgave i historie på Universitet i Bergen.
- Morris, Stephen J. 1999. *The Sovjet-Chinese-Vietnamese Triangle in the 1970s: The view from Moscow. Working Paper No. 25*. Cold War International History Project. Washington D.C.: Woodrow Wilson International Center for Scholars. Gjengitt på <http://wwics.si.edu/topics/pubs/ACFB2E.pdf> pr. 18.9.2007.
- Möller, Yngve 1992. *Sverige och Vietnamkriget. Ett unikt kapitel i svensk utrikespolitik*. Stockholm: Tidens Förlag.

Möller, Yngve og Fredrik Longevall 2004. "The ASPEN Channel and the Problem of the Bombing" i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004. *The Search for Peace in Vietnam 1964-1968* USA: Texas A&M University Press s. 183-206.

Newsweek 29.1.1968

Nilsson, Torsten 1981. *Åter Vietnam. Memoarer och reportage*. Kristianstad: Tidens förlag.

Olsen, Mari 2004. *Changing Alliances. Moscow's Relations with Hanoi and the Role of China, 1949-1964*. Doktorgrad i historie, Universitetet i Oslo.

Pharo, Helge 2005. "Den norske fredstradisjonen – et forskningsprosjekt." i *Historisk Tidsskrift*, Årgang 84, nr. 2, 2005 s. 239-255.

Porter, Gareth 1975. *A Peace Denied. The United States, Vietnam, and the Paris Agreement*. Bloomington & London: Indiana University Press.

Prados, John og Margaret Pratt Porter 2004. *Inside the Pentagon Papers*. Kansas: University Press of Kansas.

Radvanyi, János 1978. *Delusion and Reality. Gambits, Hoaxes, & Diplomatic One-upmanship in Vietnam*. South Bend, Indiana: Gateway Editions, Limited.

Ruane, Kevin (red.) 2000. *The Vietnam wars. Documents in Contemporary History*. Manchester: Manchester University Press.

Rudenshteyn, David 1996. *The Day the Presses Stopped. A History of the Penagon Papers Case*. Berkley, Los Angeles og London: University of California Press.

Skogli, Marianne 2005. *Norsk-amerikanske forhold under Johnson-administrasjonen, 1963-1969*. Masteroppgave i historie. Universitetet i Oslo.

Solnørdal, Rune 2001. *Norges bistand til Vietnam 1970-1982 med vekt på fiskerinæringen*. Hovedfagsoppgave i historie. Universitetet i Oslo.

Stein, Kenneth W. og Samuel W. Lewis 1996. "Mediation in the Middle East." i All, Pamela, Chester Crocker and Fen Osler Hampson (red.) 1996. *In Managing Global Chaos: Sources and Responses to International Conflict*. Washington D.C.: United States Institute of Peace Press.

Stoltenberg, Thorvald 2001. *Det handler om mennesker*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Sveen, Asle 1972. *Arbeiderpartiet og Vietnamspørsmålet 1965-1967*. Hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo.

Tamnes, Rolf 1997. *Oljealder 1965-1995*, i *Norsk utenrikspolitikk historie*, bd. 6. Oslo: Universitetsforlaget.

Tamnes, Rolf og Knut Einar Eriksen 1999. "Norge og NATO under Den kalde krigen" i *NATO 50 år. Norsk sikkerhetspolitikk med NATO gjennom 50 år*. Gjengitt på <http://www.atlanterhavskomiteen.no/Tema/50aar/1a.htm> pr. 20.10.2007.

- The Military History Institute of Vietnam 2002. *Victory in Vietnam. The Official History of the People's Army of Vietnam, 1954-1975.*
- Torgersen, Siri 2000. *Norsk bistand til marxistiske regimer. Med USA som kompliserende faktor.* Hovedoppgave i historie. Universitetet i Bergen.
- Touval, Saadia 1982. *The Peace Brokers. Mediators in the Arab-Israeli Conflict, 1948-1979.* Princeton: Princeton University Press.
- Touval, Saadia and Zartman, I. William 1989. "Mediation in International Conflict" i Kessel, Kenneth and Pruitt, Dean C. *Mediation Research: The process and effectiveness of third-party intervention.* San Francisco: Jossey-Bass.
- Tønnesson, Stein 1991. *The Vietnamese Revolution. Roosevelt, Ho Chi Minh and de Gaulle in a World at War.* Oslo: Prio.
- UD-informasjon: 24.10.1966.
- Wallace J. Thies 1980. *When Governments Collide. Coercion and Diplomacy in the Vietnam Conflict, 1964-1967.* Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Young, Marilyn 2004. "Fighting While Negotiating" i Gardner, Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004. *The Search for Peace in Vietnam 1964-1968.* USA: Texas A&M University Press s. 24-44.
- Zartman, William og Saadia Touval 1985. "International Mediation: Conflict Resolution" i *Journal of Social Issues*, nr. 2, 1985.
- Zartman, William og Saadia Touval 1996. "International Mediation in the Post-Cold War Era." i All, Pamela, Chester Crocker and Fen Osler Hampson (red.) 1996. *In Managing Global Chaos: Sources and Responses to International Conflict.* Washington D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Zartman, William 1996. "Bargaining and Conflict Reduction" i All, Pamela, Chester Crocker and Fen Osler Hampson (red.) 1996. *In Managing Global Chaos: Sources and Responses to International Conflict.* Washington D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Zhai, Qiang 1995/1996. "Beijing and the Vietnam Conflict, 1964-1965: New Chinese Evidence" i *The Cold War in Asia. Cold war International History Project.* Washington D.C.: Woodrow Wilson International Center for Scholars.
- Zhai, Qiang 1997. *Beijing and the Vietnam Peace Talks, 1965-1968. New Evidence from Chinese Sources.* Working Paper No. 18. Cold War International History Project. Washington D.C.: Woodrow Wilson International Center for Scholars.

Filmer og internettadresser

The Fog of War 2003.

Den amerikanske ambassaden i London:

http://london.usembassy.gov/rss/transcripts/dcm_johnson_03jul06.html pr. 9.2.2007

Morris, Stephen J. 1999. *The Soviet-Chinese-Vietnamese Triangle in the 1970s: The view from Moscow. Working Paper No. 25.* Cold War International History Project. Washington D.C.: Woodrow Wilson International Center for Scholars. Gjengitt på <http://wwics.si.edu/topics/pubs/ACFB2E.pdf> pr. 18.9.2007.

Tamnes, Rolf og Knut Einar Eriksen 1999. "Norge og NATO under Den kalde krigen" i *NATO 50 år. Norsk sikkerhetspolitikk med NATO gjennom 50 år.* Gjengitt på <http://www.atlanterhavskomiteen.no/Tema/50aar/1a.htm> pr. 20.10.2007.

Lyndon B. Johnsons Librarys intervju med Nicholas D. Katzenbach 23.11.1968:

<http://www.lbjlib.utexas.edu/johnson/archives.hom/oralhistory.hom/katzenbach/katzenb2.pdf> pr. 18.9.2007.

Tillegg

Sentrale personer i og omkring Ohio

A

Ansteensen, Einar, f. 1919-2001? ekspedisjonssjef i politisk avdeling i Utenriksdepartementet 1963-1971. Han virket i utenriktjenesten i 44 år, og fikk etter hvert en usedvanlig bred kontaktflate. Ansteensen var en nær rådgiver for flere utenriksministere, fra Halvard Lange til Thorvald Stoltenberg. Hans fremste virkefelt var Norden. Ambassadør ble han aldri – det ville han ikke.

B

Botnen, Ludvig Olai 1910-?, redaktør og norsk politiker (V), på Stortinget fra 1961-1969.

Borten, Per 1913-2005, sivilagronom og politiker (Sp), stortingsrepr. 1950-1969 for Sør-Trøndelag, partiformann 1955-1967, odelstingspresident 1961-1965 og 1973-1977. Statsminister 1965-1971.

Boye, Thore 1912-1999, utenriksråd i UD 1965-1972, senere ambassadør i Italia, Spania og Sverige, pensjonert i 1981.

Bovey, John Alden 1913-2001 USAs konsulgeneral i Oslo. Har også vært ansatt på ambassaden i Rotterdam, Casablanca, Paris og Haag.

C

Chan, Nguyen Tho ukjent, Nord-Vietnams ambassadør i Sovjet. Tidligere chargé i Sveits, senere arbeidsminister og kull og stål-minister.

Clifford, Clark McAdams 1906-1998, forsvarsminister 1968-1969. Demokrat. Utdannet advokat.

Colding, Kjell, f.1931 i Oslo, norsk diplomat og politiker (H), cand.jur. I Utenriksdepartementet fra 1958, byråsjef 1967, ambassaderåd i Stockholm 1971-75. Underdirektør 1975-77, ambassadør 1977, ekspedisjonssjef 1979-81 og 1989-91. Politisk sekretær i utenriksdepartementet 1966-70, statssekretær 1970-71 og ved statsministerens kontor 1981-84. Ambassadør i Helsinki 1985-89. Spesialråd UD 1991-92, utenriksråd 1992-96. Ambassadør i London 1996-2000.

Cooper, Chester L. 1917-2005, amerikansk delegat i Geneve 1954, medlem i National Security Council 1963-1966, spesialrådgiver (Deputy Assistant) for Harriman 1966-1968. Sjef for de hemmelige meglingsforsøkene.

D

Davidson, Daniel ukjent spesialassistenten til Harriman som ble etterfulgt av Cooper.

Dong, Pham Van 1906-2000, vietnamesisk politiker, deltok i grunnleggelsen av Vietminh-bevegelsen i 1941 sammen med Ho Chi Minh. Ledet Vietminhs delegasjon til Genève-forhandlingene i 1954. Utenriksminister 1954-1961, statsminister i Nord-Vietnam 1955-1976 og i det forente Vietnam 1976-1986.

Duan, Le 1907-1986, generalsekretær for kommunistpartiet 1960-1986.

G

Garbo, Gunnar, f. 1924, embetsmann og politiker (V). Journalist fra 1945. Stortingsrepr. for Bergen 1958-1973. Formann i Venstre 1964-1970. Underdir. i Utenriksdept. fra 1975, ambassadør i Dares Salaam 1986-1992.

Gunneng, Arne Christian, 1914-1989, cand.jur., norsk diplomat. I utenriktjenesten fra 1945. Ambassadør i Ottawa 1955-1959, ekspedisjonssjef i Utenriksdepartementet 1959-1961, ambassadør i Stockholm 1961-1966, i Washington 1966-1973, i Roma 1973-1978 og i Haag 1978-1983.

Gustavsen, Finn 1926-2005, norsk sosialistisk politiker. Brøt med Arbeiderpartiet etter Kings Bay og banet dermed vei for Lyngs regjering.

H

Harriman, William Averell, 1891-1986, am. diplomat og politiker (demokrat). Ambassadør i SSSR 1943-1946, handelsminister 1946-1948. Ledet 1948-1950 gjennomføringen av Marshall-planen i Europa fra am. side. spesialutsending 1965-1969, sjefsforhandler for Parisforhandlingene.

Minh, Ho Chi 1890-1969, president i Nord-Vietnam 1955-1969. Frihetshelt.

J

Jacobsen, Frithjof Halfdan, 1914-1999, født i Storbritannia, norsk diplomat, cand.jur. I utenriktjenesten fra 1938, ekspedisjonssjef 1955. Ambassadør i Ottawa 1959-1961, i Moskva 1961-1965, statssekretær hos utenriksminister Lyng 1965-1970, igjen ambassadør i Moskva 1970-1975 og i London 1975-1982.

Johnson, Lyndon B(aines), 1908-1973, amerikansk politiker. J. F. Kennedys visepresidentkandidat i 1960. Ble USAs 36. president ved Kennedys død i november 1963. Valgt til president 1964. Innenrikspolitiske reformer. Striden omkring den am. krigføringen i Vietnam førte til at han frasa seg gjenvalg 1968.

K

Katzenbach, Nicholas deBelleville 1922-?, Undersecretary of State 1966-1969.

Kissinger, Henry f. 1923, sikkerhetspolitisk rådgiver 1969-1973, utenriksminister 1973-1977, var professor i statsvitenskap på Harvard under det norske meglingsforsøket. Øvde en avgjørende innflytelse på USAs utenrikspolitikk, bl.a. når det gjaldt tilnærmingen overfor Kina og Sovjetunionen. Ledet fra amerikansk side de forhandlinger som i 1973 førte til fred i Vietnam. Vant Nobels fredspris samme år, sammen med nordvietnamesernes forhandlingsleder Le Duc Tho.

Kosygin, Aleksej Nikolajevitsj, 1904-1980, sovjetisk politiker. Medlem av kommunistpartiet fra 1927, av sentralkomiteen fra 1939. Visestatsminister med enkelte avbrudd fra 1940-1960, deretter første visestatsminister. Etter Khrusjtsjovs fall i 1964 ble han statsminister. Kjent for økonomiske reformforsøk – "Kosygin-reformene" - fra slutten av 1960-årene, som imidlertid løp ut i sanden.

L

Loan, Ngo Minh ukjent, Vice Minister of Light Industry 1959-67, nordvietnamesisk ambassadør i Peking 1967-1969.

Lodge, Henry Cabot Jr. 1902-1985, amerikansk ambassadør i FN 1953-1960, ambassadør i Sør-Vietnam frem til april 1967, deretter diplomat med Vietnam som arbeidsfelt.

Lyng, John (Johan) Daniel Fürstenberg, 1905—78, født i Trondheim, jurist og politiker (H). Cand, Jur. 1927, høyesterettsadvokat 1947, saksførerforretning i Trondheim 1932-1942, flyktet til Sverige og var 1943-1944 ved den norske legasjons rettskontor i Stockholm, fra 1944 ved landssviksaker, gjorde seg bemerket som aktor i Rinnansaken, Lagmann i Agder 1951, fylkesmann i Oslo og Akershus 1964-1970. Lyng begynte sin politiske løpebane i Trondheim bystyre 1935-1945, han ble valgt til Stortinget 1945-1953. Han var medlem av Skien bystyre 1955-1959. Lyng satt igjen på Stortinget for Akershus 1958-1965. Han var nestformann i Høyres gruppe 1950-1953 og formann 1958-1965. Medlem av Nordisk Råd, formann i rådets juridiske komité, norsk delegasjonsformann og presidiemedlem. Statsminister i den kortvarige borgerlige regjering 28. august- 25.september 1963, utenriksminister i regjeringen Borten fra 1965 til 1970 da han etter eget ønske trådte ut av regjeringen. Arkitekten bak det borgerlige samarbeidet som førte til dannelsen av koalisjonsregjeringene i 1963 og 1965.

M

McNamara, Robert Strange, f. 1916, amerikansk industrileder og politiker, ansatt i Ford Motor Company 1946-1961, forsvarsminister 1961-1968 under John F. Kennedy og Lyndon B. Johnson, president for Verdensbanken 1968-1981. Sentral i utviklingen av USAs militære engasjement i Vietnam, men gikk av som forsvarsminister da han kom til at den amerikanske politikken hadde slått feil.

Munthe-Kaas, Harald 1937-?, NRKs korrespondent i Sørøst-Asia.

N

Nixon, Richard Milhous, 1913-1994, amerikansk jurist, politiker, republikaner. Visepresident under Eisenhower 1952-1960; presidentkandidat 1960, slått av J.F. Kennedy. Valgt til USAs 37. president 1968 og gjenvalgt med stort flertall 1972. Førte en sterkt konservativ politikk med stor nedskjæring av sosialektoren. På grunn av den såkalte Watergate-skandalen ble han nødt til å gå av i 1974, avløst av G. Ford. Tok initiativ til avspenning overfor Sovjet og overfor Kina. Besøkte sistnevnte offisielt i 1972.

P

Pedersen, Herman ukjent, journalist i *Arbeiderbladet*.

R

Rusk, David Dean 1909-1994, professor, Secretary of State, 1961-1969.

Read, Benjamin H. 1925-1993, Special Assistant to the Secretary of State and Executive Secretary of the Department of State, 1963-1969.

Rostow, Walt Whitman 1916-2003, Special Assistant to the President for National Security Affairs, 1966-1969, medlem i Johnsons ledergruppe.

Rapacki, Adam 1909-1970, polsk utenriksminister 1956-1968.

S

Sandegren, Kaare f. 1929 konsulent i politisk avdeling i UD 1966-1969, byråsjef 1969-1979. I mange år internasjonal sekretær i LO.

Stray, Svenn Thorkild, f. 1922, politiker (H), cand.jur. Stortingsrepresentant for Østfold 1958-1985. Formann Høyres stortingsgruppe 1965-1970. Utenriksminister 1970-1971 og 1981-1986. Visepresident i Stortinget 1973-1981.

Stoltenberg, Thorvald, f. 1931, jurist, diplomat og politiker (A). I utenriktjenesten fra 1958 til 1965, sekretær for utenriksministeren 1965-1970, int. sekretær i LO 1970. Statssekretær i Utenriksdept. 1971-1972 og 1976-1979, i Forsvarsdept. 1973, i Handelsdept. 1974-1976, forsvarsminister 1979-1981. Kommunalråd i Oslo 1984-1987. Utenriksminister 1987-1989. FNs høykommissær for flyktninger 1989. Utenriksminister 1990-1993. FNs fredsmekler i Bosnia 1993-1995. Norges ambassadør i Danmark 1996-1999. President i Norges Røde Kors fra 1999.

T

Tangeras, Lars f. 1937. Chargé d'affaires i Peking fra mai 1967 under Ålgård, senere ekspedisjonssjef i UD og ambassadør i diverse stater i Afrika. Doktorgrad i historie ved et unorsk universitet.

Tibbets, Margaret ukjent, ambassadør i Norge november 1964 - mai 1969.

Thanh, Nguyen Chi 1914-1967, øverstkommanderende for Nord-Vietnams krig i Sør-Vietnam 1965-1967.

Thant, U 1909-1974, generalsekretær i FN 1961-1971.

Thieu, Nguyen Van 1923-2001, Sør-Vietnams president 1965-1975.

Trinh, Nguyen Duy 1910-1985, utenriksminister i Nord-Vietnam 1965-1976 og Vietnam 1976-1980.

U

Unger, Leonard Seidman 1917-? professor ansatt ved State Department i 1941, US Official Asst. Chief, Division of Southern European Affairs 1948-1949, US Official Acting Officer in charge of Italian Affairs 1949-1950, US Official Political Officer, Trieste, Italia 1950-1952, US Official Consul and First Secretary, Roma, Italia 1952-1953, US Official Political-Military Affairs, Office of European Regulatory Affairs, State Dept. 1953-1957, US Official Counselor, Bangkok, Thailand 1958-?, ambassadør i Laos 1962-1964, Thailand 1967 og Taiwan 1974-1979.

V

Vance, Cyrus Roberts, 1917-2002, amerikansk jurist og politiker (demokrat). Minister for hæren 1962-1964, viseforsvarsminister 1964-1967, amerikansk delegat i fredssamtalene i Paris 1968-1969, utenriksminister 1977-1980. FNs fredsmekler under krigen i Bosnia 1992.

Vraalsen, Tom Eric, f. 1936, siviløkonom, diplomat og politiker (Sp). I utenriktjeneste fra 1961. Jobbet først på ambassaden i Peking, deretter på ambassaden i Kairo frem til seksdagerskrigen i 1967. Reiste så hjem og var byråsjef i UD fra 1967-1969. Ministerråd i FN 1975-80. Spesialrådgiver i UD 1980. Ekspedisjonssjef for pol. avd. UD 1981. Ambassadør i FN (ministerråd), New York, 1982 (1981)-1989. Bistandsminister i Syse-regj 1989-1990. Dir. Saga Petroleum AS 1991-1992. Spesialråd utenriksdept. 1992-1993. Pers. utsending i Sør-Afrika for FNs gen. sekretær 1992. Ambassadør i London 1994-1996, i Washington 1996-2001 og i Helsinki 2001-2003. FNs (spesial)utsending for humanitære saker i Sudan fra 1998-2004. Stod i 2003-2004 sentralt i fredsmeglingen i Darfur. Fra nov. 2005 leder for den internasjonale fredskommisjonen som skal overvåke gjennomføringen av fredsavtalen i Sudan.

W

Westmoreland, William Childs 1913-2005, øverstkommanderende for de amerikanske styrkene i Vietnam 1964-1968.

Å

Ålgård, Ole, 9.9.1921-26.1.1995, jurist. I utenriktjeneste fra 1946, ambassaderåd ved FN-delegasjonen i New York 1961-1964 og ved Europarådet 1965-1967, ambassadør i Beijing 1967-1970, FN-ambassadør 1971-1982 og i denne tiden formann for FNs spesielle finanskomité, ambassadør i København 1982-1989. Formann i Atlanterhavskomiteen 1992. Fra Ålgård i Rogaland.

De andre samtidige meglingsforsøkene

MARIGOLD

Marigold var kodenavnet på det polske meklingsforsøket fra juni til desember 1966. Grovarbeidere i denne kanalen var den polske representanten i International Control Commission (ICC) Janusz Lewandowski sammen med sin utenriksminister Rapacki. Marigold var trolig det mest lovende fredsforløpet i perioden 1965 til 1968. Kanalens klimaks var i desember 1966. Polakkene hadde da utarbeidet et tipunkts forslag for å løse konflikten. Disse punktene var laget i samtaler Lewandowski hadde med Lodge og var drøftet med Nord-Vietnam. Begge parter viste interesse for forslaget, og det ble avtalt et møte mellom partene 6. desember 1966 i Warszawa for å snakke videre. Da datoen kom, var det trolig sendt en nordvietnamesisk diplomat til Polen, men han møtte aldri den amerikanske ambassadøren i Warszawa. Dette skyldtes dårlig informasjon fra polakkene, misforståelser mellom den amerikanske ambassaden i Warszawa og Washington og partenes stolthet om hvem som først skulle ta kontakt. Et senere møte ble heller ikke gjennomført fordi USA ikke kuttet ut den intensive bombingene av Hanoi. Bombingen fortsatte fordi Washington mente en stans ville ødelegge hemmeligholdet av møtet. Nord-Vietnam tolket derimot bombingene som at USA ikke ville ha fred, og kalte tilbake sin representant.⁶⁶⁶

SUNFLOWER

Kort etter Marigold oppstod det en ny kanal – Sunflower. Den varte fra januar til september 1967 med høydepunkt i de to første månedene av 1967. Kanalen bestod av to relativt separate deler. Begge tilnærmingene brøt sammen etter kort tid på grunn av partenes uenighet om måten krigen skulle nedtrappes på. Den første fasen var en direkte amerikansk forespørsel om å få i gang kontakt mellom partene via Nord-Vietnams ambassade i Moskva som respons på Trinhs tale 28. januar 1967. USA forsøkte å finne ut om det var mulig å finne et forum nær Trinhs uttalelse som begge kunne bli enige om. For at USA kunne gå med på forhandlinger krevde de en viss gjengjeldelse fra Nord-Vietnam. Johnsons sendte da et brev til Minh der han trakk frem fase A- fase B forslaget, i tillegg til mye av det de hadde lovet i Marigold. Fase A- fase B forslaget gikk ut på at USA skulle stoppe bombingene uten å få mer forsikring fra sin motpart enn at de skulle redusere infiltrasjonen sin. I fase A skulle Washington innstille bombingene før partene etter en tid i fase B skulle starte gjensidig

---

⁶⁶⁶ Marigold er utførlig behandlet av James G. Hersberg 2000. *Who Murdered 'Marigold'? – New Evidence on The Mysterious Failure of Poland's Secret Initiative To Start U.S.- North Vietnamese Peace Talks, 1966*. Working Paper No. 27 Washington D.C. Se også for eksempel Herring 1979/2002 s. 203-204; Herring, George C. 1983 s. 217-370; Wallace J. Thies 1980 s. 138-153. State Department executive secretary Benjamin Read gav fredsinitiativene kodenavn.

nedtrapping. USA tilbød altså "reciprocity" – det vil si en avtale om amerikansk bombestans i bytte mot en lovnad om ikke-opptrapping av bakkekrigen. USAs ide var at man i hemmelighet skulle få en avtale om dette og drøfte detaljer.

Den andre delen av kanalen besto i samtaler mellom den britiske statsminister Harold Wilson og den sovjetiske statsminister Alexei Kosygin for å få partene til å snakke sammen.

Men på grunn av etterretningsrapporter som sa at Nord-Vietnam ville utnytte mellomfasen i fase A- fase B forslaget til å sende tre bataljoner inn i Sør-Vietnam, trakk president Johnson plutselig forslaget sitt tilbake. USA mente nå at Nord-Vietnam først måtte stoppe infiltrasjonen før de ville stoppe bombingene. Washington var klønete, de greide ikke å forklare denne forandringen verken til sin nærmeste allierte eller sin motpart. Samtalene mellom statsministerne ble derfor nytteløse og førte til at begge ble sinte på motviljen USA viste. På grunn av dette ble forholdet mellom USA og Storbritannia det dårligste siden Suezkrisen 11 år før, særlig da det kom frem at USA foretrakk direkte kontakt via Sovjet, snarere enn tredjepartskontakt gjennom Wilson.⁶⁶⁷

Fase A- fase B forslaget ville trolig ha stanset uansett. Mens Washington insisterte på en form for gjensidig nedtrapping, var en betingelsesløs bombestans et minimumskrav for Hanoi. For dem holdt det ikke at motparten var så nær å oppfylle deres fire krav. Nordvietnameseren Luu Van Loi sa det slik i konferansen med amerikanerne: "But as for our reaction – the psychology of our reaction – all of these points, all of these intermediaries – all of these efforts foundered, could not be taken with total seriousness, because of the bombing."⁶⁶⁸ På mange måter ble Sunflower dermed et skritt tilbake fra Marigold, og partene var tilbake der de startet i juli 1966. I etterkant av Wilson-Kosygin møtene var det en bitter ettersmak i Washington og London, og sannsynligvis også i Moskva og Hanoi. Cooper skrev i sin bok at administrasjonen følte det slik at de "would not again allow itself to be seduced into talks with Hanoi through 'third parties.'"⁶⁶⁹

ASPEN

Fra september 1965 møtte svenske representanter FNL i Algerie, Helsingfors, Warszawa og Moskva for å høre om de var villig til å fryse alle militære handlinger om motparten gjorde det samme. Forslaget ble gitt opp da FNL svarte nei. Svenskene gikk da over til å opprette kontakt med Hanoi. Kanalens egentlige begynnelse var i siste halvpart av 1966 da Jean- Christophe Öberg hadde 18 hemmelige møter med Nord-Vietnams representant i Warszawa og Peking-ambassadør Lennart Petri

⁶⁶⁷ Herring, George C. 1995 s. 107-110.

⁶⁶⁸ McNamara, Robert S. et al. 1999 s. 239.

⁶⁶⁹ Cooper, Chester L. 1971 s. 369. Avsnittene er basert på Herring, George C. 1983 s. 371-626; Herring, George C. 1995 s. 107-110; McNamara, Robert S. et al. 1999 s. 239, 260-261, 284-291.

var på besøk i Hanoi. USA ble først underrettet om denne kontakten i november 1966 da den svenske utenriksminister Torsten Nilsson var i USA. Etter dette var Petri mange ganger i Hanoi. Også andre svensker hadde kontakt med nordvietnamesere. Det kom lite ut av møtene, for ingen av partene ville gi noen innrømmelser. På tross av dette var begge sider så ivrige etter å lære mer om hvordan motpartene tenkte at kanalen ble holdt åpen. Først i Aspens siste dager sent i november 1967, kom det noe ut av samtale. USA sendte tre viktige spørsmål via svenskene: 1) Hvordan vil Nord-Vietnam at en bombestans skal formidles? 2) Hvilke garantier får USA for at Nord-Vietnam faktisk møter til forhandlinger om det blir en bombestans? 3) Hva vil skje med de nordvietnamesiske styrkene som allerede er i Sør-Vietnam og de som er på grensen, om USA stopper bombingene ("no-advantage")? Svenskene fikk svar på de to første spørsmålene, men ikke det viktigste tredje: En bombestans trengte ikke være permanent eller formidles offentlig, og samtaler kunne begynne innen tre uker etter en stans.

"[T]he Swedes were more active over time than any other intermediary [but they] produced the least amount of information."⁶⁷⁰ Grunnen til dette var at Sverige ikke i det lange løp greide å beholde balansegangen mellom å kritisere USA hardt på hjemmebane og så holde en objektiv formidlerrolle ute. Dette var en holdning USA hadde store deler av kanalens levetid. Etter hvert så Nord-Vietnam og også svenskene selv dette, og andre kanaler ble da foretrukket.⁶⁷¹

PENNSYLVANIA

Pennsylvania var det siste store fredsinitiativ før Nord-Vietnams Tet-offensiv. Kanalen hadde sin mest intensive fase i juli og august 1967. Det var to medlemmer av Pugwash, den franske mikrobiologen Herbert Marcovitch og Henry Kissinger som fant ut at de skulle forsøke å benytte den franske forskeren og FN-ansatte Raymond Aubracs gamle vennskap med Ho Chi Minh for å bidra til fred.⁶⁷² McNamara tente på ideen og responderte med å få presidenten til å prøve initiativet ut. Franskmennene skulle reise til Hanoi og ta opp fase A – fase B forslaget fra Marigold, mens Kissinger ble mellommann mellom franskmennene og Washington. Franskmennene møtte i perioden 24.-28. juli 1967 både Minh og Dong. Minh var på dette tidspunktet ute av de daglige beslutningene, men møtet med Dong virket lovende. Dong sa at USA ikke trengte å annonsere en bombestans offentlig før den ble satt ut i livet. Perioden mellom fase A og fase B trengte de heller ikke bekymre

---

⁶⁷⁰ Pentagon-analytiker sitert i Jack Andersons spalte i Washington Post, 14. juni 1972 s. C27. Gjengitt i Thies, Wallace J. 1980 s. 167.

⁶⁷¹ Sammenhengen er basert på Möller, Yngve og Fredrik Longvall 2004 s. 183-206; Thies, Wallace J. 1980 s. 166-167; Herring, George C. 1983 s. 517-626, 654-715.

⁶⁷² Pugwash er en organisasjon og diskusjonsforum for privatpersoner som er opptatt av vitenskap og verdenspolikk. Organisasjonen holder fremdeles årlige konferanser mange plasser i verden og fikk Nobels fredspris i 1995 sammen med sin stifter Sir Joseph Rotblat.

seg for. Dong gav også uttrykk for at han syntes samtalene med franskmennene var interessante. USA svarte i august med å modifisere fase A- fase B forslaget– fra gjensidig nedtrapping til å gå med på at de kunne stoppe bombene om dette ville lede til ”prompt and productive discussions” og at Nord-Vietnam ikke skulle ta militære fordeler av USAs nedtrapping – det som i ettertid ble kjent som San-Antonio formularet. USA besluttet også å stoppe bombingene i 10 dager fra 24. august for å hjelpe franskmennene under deres planlagte andre besøk. Men kraftig amerikansk bombing 20.-23. august ødela den gode stemningen i Nord-Vietnam og besøket ble avvist. Etter gjentatte appeller om visa og seriøse samtaler med den nordvietnamesiske ambassadøren Bo i Paris ble besøket avslått. Hanoi beskyldte amerikanerne for å snakke usant. Washington hadde ikke lært av tidligere forsøk at en intensiv bombing ikke var den rette måten å starte et fredsinitiativ på. Men bombingene var nok ikke så direkte knyttet til fredsinitiativet som Hanoi trodde. På den andre siden var det heller ikke kun et feiltrinn slik McNamara og andre amerikanere har hevdet. Eskaleringen var et resultat av president Johnsons forsøk på å tilfredsstille både hauker og duer, for presidenten trodde ikke fullt ut på noen av fløyene. Men selv om Johnson hadde spilt mer på duenes lag var det usannsynlig at ting ville ført frem. Nord-Vietnam hadde startet planleggingen av Tet-offensiven før Pennsylvania. Likevel ble ikke Pennsylvania og San-Antonio så blankt avvist som de andre forslagene. USA nærmet seg et kompromiss Nord-Vietnam kunne gå med på.⁶⁷³

PACKERS

Packers var det rumenske initiativet for fred i november 1967 til februar 1968. To ansatte i det rumenske utenriksdepartementet, Macovescu og Iliescu, reiste i desember 1967 til Hanoi for å få nordvietnameserne til å si hva de mente om San-Antonio-formularet. Der fikk de en uttalelse med seg hjem, men denne ble først kjent for amerikanerne gjennom Trinhns offentlige uttalelse 29. desember. Rumenerne hadde nemlig vært for sene med å sende referat til Washington fra sine samtaler. Washington valgte å ikke benytte kanalen mer på grunn av denne sløvheten, og Hanoi ville ikke si mer enn det de allerede hadde sagt.⁶⁷⁴

---

⁶⁷³ Sammendraget er basert på Brigham, Robert K. og George C. Herring 2004. ”The Pennsylvania Peace Initiative, June-October, 1967” i Gardner Lloyd C. og Ted Gittinger (red.) 2004. *The Search for Peace in Vietnam 1964-1968* s. 59-72; Herring, George C. 1983 s. 517-626, 716-772; McNamara, Robert S. et al. 1999 s. 292-301; Thies, Wallace J. Thies s. 180-194.

⁶⁷⁴ Sammendraget er basert på Thies, Wallace J. 1980 s. 167; Herring, George C. 1983 s. 518-626, 801-815.

KILLY

Killy er kodenavnet for samtalene den italienske utenriksministeren Fanfani hadde med den nordvietnamesiske ambassadøren Su i februar og mars 1968. Nordvietnameserne var etter Tet ivrige på å forhandle fordi de mente de kunne komme godt ut av slike på dette tidspunktet. Hanoi refererte ikke lengre til de fire punktene og sa at samtaler kunne begynne med en gang USA hadde vist at de mente alvor av en bombestans. USA kom ikke med noen nye innrømmelser og samtalene ebbet ut.⁶⁷⁵

---

⁶⁷⁵ Sammendraget er basert på Thies, Wallace J. 1980 s. 203-205; Herring, George C. 1983 s. 518-626, 816-826.